

大般若波罗蜜多经

(六百卷：第四百一卷至第四百一十卷)

唐三藏法师玄奘奉 诏译

南無本師釋迦牟尼佛

说明

本简体注音版《大般若波罗蜜多经》电子书，根据《乾隆大藏经》大乘般若部，第 0001 部，唐三藏法师玄奘奉诏译《大般若波罗蜜多经》原藏影印本校正注音，句读及注音仅供参考。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇二〇年五月

扫码关注仁慧草堂微信公众号

目录

起诵仪	- 1 -
香赞	- 1 -
净口业真言	- 1 -
净三业真言	- 1 -
安土地真言	- 1 -
普供养真言	- 2 -
开经偈	- 2 -
大般若经第二会	- 3 -
序	- 3 -
大般若波罗蜜多经卷第四百一	- 5 -
第二分缘起品第一	- 5 -
大般若波罗蜜多经卷第四百二	- 35 -
第二分欢喜品第二	- 35 -
第二分观照品第三之一	- 55 -
大般若波罗蜜多经卷第四百三	- 61 -
第二分观照品第三之二	- 61 -
大般若波罗蜜多经卷第四百四	- 88 -
第二分观照品第三之三	- 88 -
大般若波罗蜜多经卷第四百五	- 116 -
第二分观照品第三之四	- 116 -
第二分无等等品第四	- 133 -
第二分舌根相品第五	- 138 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六	- 142 -
第二分善现品第六之一	- 142 -
大般若波罗蜜多经卷第四百七	- 174 -
第二分善现品第六之二	- 174 -
大般若波罗蜜多经卷第四百八	- 229 -
第二分善现品第六之三	- 229 -
第二分入离生品第七	- 248 -
第二分胜军品第八之一	- 259 -

大般若波罗蜜多经卷第四百九	- 265 -
第二分胜军品第八之二	- 265 -
第二分行相品第九之一	- 281 -
大般若波罗蜜多经卷第四百一十	- 292 -
第二分行相品第九之二	- 292 -
第二分幻喻品第十	- 299 -
补阙真言	- 320 -
回向偈	- 320 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍爇.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánsēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāngyún gài pú sà mó hē sà
南無香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

jìngkǒu yè zhēnyán

净口业真言

(三遍)

ōng xiū lì xiū lì mó hē xiū lì xiū xiū lì sà pó hē
唵.修唎修唎.摩诃修唎.修修唎.萨婆诃.

jìngsān yè zhēnyán

净三业真言

(三遍)

ōng suō wǎ pó wǎ shú tuó suō wǎ dá mó suō wǎ pó wǎ shú dù hàn
唵.娑嚩.婆嚩秫驮.娑嚩达摩娑嚩.婆嚩秫度憾

ān tǔ dì zhēnyán

安土地真言

(三遍)

ná mó sān mǎnduō mǔ tuó nán ōng dù lū dù lū dì wěi suō pó hē
南無三满哆.母驮喃.唵度噜度噜.地尾.娑婆诃

pǔ gòngyǎngzhēnyán
普 供 养 真 言

(三遍)

ōng yé yé nǎng sān pó wǎ wà zǐ là hòng
唵.誝誝曩.三婆嚩.鞞日啰斛.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南 無 本 师 释 迦 牟 尼 佛 (合掌三称)

kāi jīng jì
开 经 偈

(一遍)

wú shàng shēn shēn wēi miào fǎ bǎi qiān wàn jié nán zāo yù
无 上 甚 深 微 妙 法 百 千 万 劫 难 遭 遇
wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我 今 见 闻 得 受 持 愿 解 如 来 真 实 义

dà bō rě jīng dì èr huì
大般若经第二会

xù
序

táng xī míng sì shā shā mén xuán zé zhì
唐西明寺沙沙门玄则制¹

guān fū wěi qì zhōng dào shū miào guǐ yú wú yín liú shǎng yī guī
观夫委契中道，揅妙轨于无垠，流赏一归

yàng xuán jīn yú yǒu jié hé cháng bù shǒu qíng ér jí wù jí shì yǐ
漾玄津于有截，何尝不首情而汲悟、即事以

pái yí yí fán ér huì zì guǎng wù chū ér fǎng yú dǔ suǒ yǐ chóng
排疑。疑繁而悔自广、悟初而访逾笃，所以重

zhǐ jiù ē zài kòu lóng zhòng huì mìng xiāng jù zé shàn xiàn jū zōng
指鹭阿、再扣龙众。慧命相聚，则善现居宗，

fǎ rěn wéi qún zé miào xiáng duān shǒu jì ér yáo qū shì jǐng pì yǔ kāi
法忍为群，则妙祥瑞首，既而摇区示警、辟寓开

yán shé yǎn dà qiān shēn fēn jù yì guāng fàn cí yǐng ér liù qù zhān
严，舌掩大千、身分巨亿，光泛慈影而六趣沾

hé shēng yáng fǎ yán ér shí fāng dòng xùn jì hài shū guān fāng xī
和，声扬法言而十方动讯，既骇殊观，方希

mì jiǎng huò wèi jì gāo lèi dàn qíng hūn zhù xī gù cháng yán yuē
秘笈。或谓迹高类诞、情昏伫析。故尝言曰：

xùn lí guǎn zhī chá shì bìng gāo shēn zhí huì jūn zhī chén zhōng qī
殉²蠡管之察，是病高深；执螽菌之辰，终欺

suì sì fū yǐ qiǎn dìng wēi shù yóu shàn wǔ tōng xiǎo shàn piàn yán
岁祀。夫以浅定微术，犹擅五通；小善片言，

shí yìng qiān lǐ kuàng yán yùn qún pǐn tán yā zhòng líng wàn qī yī
实应千里。况挺³孕群品、弹厌⁴众灵；万期一

huì qióng míng jí yuǎn shì shǐ wēi chén chà tǔ bú dòng ér yóu héng
会，穷冥极远。是使微尘刹土不动而游、恒

¹ 大正藏：沙门玄则撰

² 大正藏：徇；永乐北藏及龙藏：殉

³ 大正藏：挺；永乐北藏及龙藏：挺

⁴ 大正藏：压；永乐北藏及龙藏：厌

shāzhū fó bù móu ér zhèng fēi bō rě zhì zé qí shú néng zhì cǐ shì
沙诸佛不谋而证，非般若至蹟其孰能致此。是
yòng shí kōng yíng shài qī rú lǎng tīng suī nǎo qù sēn héng jì àn céng
用十空莹晒、七如朗听，虽恼趣森横、寂岸层
jiǎo mò bù tóng huàn ruǐ zhī kāi luò bú miè bù shēng bǐ mèng xiàng
迥，莫不同幻蕊之开落，不灭不生；比梦象
zhī yán chī wú rǎn wú jìng biāo gǔ tóu xiǎng zé yù huǐ gòng xiāo yuè
之妍媸，无染无净。飙谷投响则誉毁共销，月
chí jìng sè zé wù wǒ jù xiè wényōu lǐ yì gǎntōng wù yǒng fán yǒu
池寢色则物我俱谢，文优理诣，感通悟永。凡有
bā shí wǔ pǐn qī shí bā juàn jí jiù dà pǐn guāng zàn fàng
八十五品、七十八卷，即旧《大品》《光赞》《放
guāng rán dà pǐn zhī yú guāng zàn cí bèi fēng ér jiā měi
光》。然《大品》之于《光赞》，词倍丰而加美，
jí míng cǐ fēn zhī yú dà pǐn wén yì jù ér mí zhèng cuán huī
即明此分之于《大品》，文益具而弥正，攒辉
jiàobǎo qǐ bú shèng yú
校宝，岂不盛欤！

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi yī
大般若波罗蜜多经卷第四百一

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn yuán qǐ pǐn dì yī
第二分缘起品第一

rú shì wǒ wén
如是我闻：

yī shí bó qié fàn zhù wáng shè chéng jiù fēng shān zhōng yǔ dà
一时，薄伽梵住王舍城鹞峰山中，与大
bì chū zhòng wǔ qiān rén jù jiē ā luó hàn zhū lòu yǐ jìn wú fù fán
苾刍众五千人俱，皆阿罗汉，诸漏已尽无复烦
nǎo dé zhēn zì zài xīn shàn jiě tuō huì shàn jiě tuō rú tiáo huì mǎ
恼，得真自在心善解脱、慧善解脱，如调慧马
yì rú dà lóng yǐ zuò suǒ zuò yǐ bàn suǒ bàn qì zhū zhòng dàn dài dé
亦如大龙，已作所作已办所办，弃诸重担速得
jǐ lì jìn zhū yǒu jié zhèng zhī jiě tuō zhì xīn zì zài dì yī jiū jìng
己利，尽诸有结正知解脱，至心自在第一究竟，
chú ā nán tuó dú jū xué dì dé yù liú guǒ jù shòu shàn xiàn ér wéi
除阿难陀独居学地得预流果，具寿善现而为
shàng shǒu fù yǒu wǔ bǎi bì chū ní zhòng jiē ā luó hàn zūn zhě chí yù
上首。复有五百苾刍尼众皆阿罗汉，尊者持誉
ér wéi shàng shǒu fù yǒu wú liàng wū bō suǒ jiā wū bō sī jiā jiē yǐ
而为上首。复有无量邬波索迦、邬波斯迦皆已
jiàn dì fù yǒu wú liàng wú shù pú sà mó hē sà zhòng yī qiè jiē dé
见谛。复有无量无数菩萨摩诃萨众，一切皆得
zhū tuó luó ní jí sān mó dì cháng jū kōng zhù xíng wú xiàng jìng wú
诸陀罗尼及三摩地，常居空住，行无相境，无
fēn bié yuàn héng xiàn zài qián yú zhū fǎ xìng jù píng děng rěn dé wú ài
分别愿恒现在前，于诸法性具平等忍，得无碍
biàn bú tuì shéntōng yán xíng qīng gāo qiáo qín fěi xiè yǎn chàng zhèng fǎ
辩不退神通，言行清高翘勤匪懈，演畅正法
wú suǒ xī qiú yìng lǐ chèn jī lí zhū jiǎo qiāng yú shēn fǎ rěn dào jiū
无所希求，应理称机离诸矫诳，于深法忍到究

jìng qù duànzhū bù wèixiáng fú zhòngmó miè yī qiè huò cuī zhū yè
竟趣，断诸怖畏降伏众魔，灭一切惑摧诸业
zhàng zhì huì biàn cái shànqiǎo jù zú yǐ wú shù jié dà shì zhuāngyán
障，智慧辩才善巧具足，已无数劫大誓庄严，
hánxiào xiānyán shū yán hé shì zànsòng měimì àobiànshuō wú qióng wēi
含笑先言舒颜和视，赞颂美妙辩说无穷，威
dé zūn yán chǔ zhòng wú wèi qì tiáoxián yǎ jìn qù hé yí qiǎoyǎn rú
德尊严处众无畏，气调闲雅进趣合仪，巧演如
liú duō jié wú jìn shànguānzhū fǎ jiē tóng huàn shì yángyàn mèng
流多劫无尽；善观诸法皆同幻事、阳焰、梦
jìng shuǐyuè xiǎngshēng yì rú kōnghuā jìngxiàng guāngyǐng
境、水月、响声，亦如空花、镜像、光影，
yòuděng biànhuà jí xúnxiāngchéng zhī jiē wú shí wéixiàn sì yǒu xīn
又等变化及寻香城，知皆无实唯现似有；心
bú xià liè wú wèi tài rán yī qiè fǎ mén jiē néng wù rù yǒuqíng shèng
不下劣无畏泰然，一切法门皆能悟入；有情胜
jiě xīn xíng suǒ qù tōng dá wú ài ér bá jì zhī chéng zuì shàng rěn
解心行所趣，通达无碍而拔济之；成最上忍
shàn zhī shí xìng shèshòu dà yuàn wú biān fó tǔ pǔ yú shí fāng wú shù
善知实性，摄受大愿无边佛土；普于十方无数
zhū fó dēng chí zhèng niàn cháng néng xiàn qián wèi dù yǒuqíng lì shì zhū
诸佛，等持正念常能现前；为度有情历事诸
fó quànqǐng jiǔ zhù zhuàn zhèng fǎ lún miè zhū suí mián jiàn qù
佛，劝请久住转正法轮；灭诸随眠、见趣、
chángòu yóu xì wú liàng bǎi qiān děng chí yīn fā wú biān shū shèng shàn
缠垢，游戏无量百千等持，引发无边殊胜善
fǎ shì zhū pú sà mò hē sà zhòng jù rú shì děng wú liàng gōng dé qí
法。是诸菩萨摩诃萨众具如是等无量功德，其
míng yuē xián hù pú sà bǎoxìng pú sà dǎo shī pú sà rén shòu pú
名曰贤护菩萨、宝性菩萨、导师菩萨、仁授菩
sà xīng shòu pú sà cháng shòu pú sà dé zàng pú sà shàng huì
萨、星授菩萨、常授菩萨、德藏菩萨、上慧
pú sà bǎozàng pú sà shèng huì pú sà zēngzhǎng huì pú sà
菩萨、宝藏菩萨、胜慧菩萨、增长慧菩萨、
bù xū jiàn pú sà shàn fā qù pú sà shàn yǒng měng pú sà cháng
不虚见菩萨、善发趣菩萨、善勇猛菩萨、常
jīng jìn pú sà cháng jiā xíng pú sà bù shě è pú sà rì zàng pú
精进菩萨、常加行菩萨、不舍轭菩萨、日藏菩

sà wú bǐ huì pú sà guān zì zài pú sà dé dà shì pú sà miào
萨、无比慧菩萨、观自在菩萨、得大势菩萨、妙
jí xiáng pú sà jīn gāng huì pú sà bǎo yìn shǒu pú sà cháng jǔ
吉祥菩萨、金刚慧菩萨、宝印手菩萨、常举
shǒu pú sà cí shì pú sà rú shì děng wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ
手菩萨、慈氏菩萨，如是等无量百千俱胝那庾
duō pú sà mó hē sà jiē fǎ wáng zǐ kānshào zūn wèi ér wéi shàng shǒu
多菩萨摩诃萨皆法王子，堪绍尊位而为上首。

ěr shí shì zūn yú shī zǐ zuò shàng zì fū ní shī tán jié jiā fū
尔时，世尊于师子座上，自敷尼师坛结跏趺
zuò duānshēnzhèngyuànzhù duì miànniàn rù děng chí wáng miào sān mó
坐，端身正愿住对面念，入等持王妙三摩
dì zhū sān mó dì jiē shè rù cǐ sān mó dì zhōng shì suǒ liú gù
地，诸三摩地皆摄入此三摩地中，是所流故。

ěr shí shì zūn zhèng zhī zhèng niàn cóng děng chí wáng ān xiáng
尔时，世尊正知正念，从等持王安庠
ér qǐ yǐ jìng tiān yǎn guān chá shí fāng jìng qié shā děng zhū fó shì jiè
而起，以净天眼观察十方殑伽沙等诸佛世界，
jǔ shēn yí yuè cóng liǎng zú xià qiān fú lún xiàng gè fàng liù shí bǎi
举身怡悦，从两足下千辐轮相，各放六十百
qiān jù zhī nà yǔ duō guāng cóng zú shí zhǐ liǎng fū liǎng gēn⁵
千俱胝那庾多光。从足十指，两趺⁵、两跟。

sì huái liǎng jīng liǎng shuān liǎng xī liǎng bì liǎng gǔ yāo
四踝、两胫、两腓、两膝、两髀、两股、腰
xié fù bèi qí zhōng xīn shàng xiōng yì dé zì liǎng rǔ
胁、腹背、脐中、心上、胸臆德字、两乳、
liǎng yè liǎng jiān liǎng bó liǎng zhǒu liǎng bì liǎng wàn liǎng
两腋、两肩、两膊、两肘、两臂、两腕、两
shǒu liǎng zhǎng shí zhǐ xiàng yān yí hàn jiá é tóu dǐng
手、两掌、十指、项咽、颐颌、颊额、头顶、
liǎng méi liǎng yǎn liǎng ěr liǎng bí kǒu sì yá sì shí chǐ
两眉、两眼、两耳、两鼻、口四牙、四十齿、
méi jiān háo xiàng yī yī shēn fēn gè fàng liù shí bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō
眉间毫相，一一身分各放六十百千俱胝那庾多
guāng cǐ yī yī guāng gè zhào sān qiān dà qiān shì jiè cóng cǐ zhǎn
光。此一一光各照三千大千世界，从此展

⁵ 大正藏：跌；永乐北藏：跌；龙藏：跌；校勘：跌

zhuǎnbiànzhào shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó shì jiè qí zhōng yǒu qíng
转 遍 照 十 方 殑 伽 沙 等 诸 佛 世 界 ， 其 中 有 情
yù sī guāng zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí
遇 斯 光 者 ， 必 得 无 上 正 等 菩 提 。

ěr shí shì zūn jǔ shēn máo kǒng jiē xī xī yí gè chū liù shí
尔 时 ， 世 尊 举 身 毛 孔 皆 悉 熙 怡 ， 各 出 六 十
bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō guāng shì yī yī guāng gè zhào sān qiān dà
百 千 俱 胝 那 庾 多 光 ， 是 一 一 光 各 照 三 千 大
qiān shì jiè cóng cǐ zhǎn zhuǎn biàn zhào shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó
千 世 界 ， 从 此 展 转 遍 照 十 方 殑 伽 沙 等 诸 佛
shì jiè qí zhōng yǒu qíng yù sī guāng zhě bì dé wú shàng zhèng děng
世 界 ， 其 中 有 情 遇 斯 光 者 ， 必 得 无 上 正 等
pú tí
菩 提 。

ěr shí shì zūn yǎn shēn cháng guāng zhào cǐ sān qiān dà qiān shì
尔 时 ， 世 尊 演 身 常 光 照 此 三 千 大 千 世
jiè cóng cǐ zhǎn zhuǎn biàn zhào shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó shì jiè
界 ， 从 此 展 转 遍 照 十 方 殑 伽 沙 等 诸 佛 世 界 ，
qí zhōng yǒu qíng yù sī guāng zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí
其 中 有 情 遇 斯 光 者 ， 必 得 无 上 正 等 菩 提 。

ěr shí shì zūn cóng qí miàn mén chū guǎng cháng shé xiàng biàn
尔 时 ， 世 尊 从 其 面 门 出 广 长 舌 相 ， 遍
fù sān qiān dà qiān shì jiè xī yí wēi xiào fù cóng shé xiàng liú chū wú
覆 三 千 大 千 世 界 ， 熙 怡 微 笑 。 复 从 舌 相 流 出 无
liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō guāng qí guāng zá sè cóng cǐ zá sè
量 百 千 俱 胝 那 庾 多 光 ， 其 光 杂 色 ， 从 此 杂 色
yī yī guāng zhōng xiàn bǎo lián huā qí huā qiān yè jiē zhēn jīn sè zhòng
一 一 光 中 现 宝 莲 华 ， 其 华 千 叶 皆 真 金 色 众
bǎo zhuāng yán rú shì guāng huā biàn sān qiān jiè cóng cǐ zhǎn zhuǎn
宝 庄 严 。 如 是 光 、 华 遍 三 千 界 ， 从 此 展 转
zhōu liú shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó shì jiè zhū huā tái zhōng jiē yǒu
周 流 十 方 殑 伽 沙 等 诸 佛 世 界 。 诸 华 台 中 皆 有
huà fó jié jiā fū zuò yǎn miào fǎ yīn yī yī fǎ yīn jiē shuō liù zhǒng
化 佛 ， 结 跏 趺 坐 演 妙 法 音 ， 一 一 法 音 皆 说 六 种
bō luó mì duō xiāng yìng zhī fǎ yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng
波 罗 蜜 多 相 应 之 法 ， 有 情 闻 者 必 得 无 上 正
děng pú tí
等 菩 提 。

ěr shí shì zūn bù qǐ yú zuò fù rù shī zǐ yóu xì dēng chí
尔时，世尊不起于座，复入师子游戏等持，

xiànrhéntōng lì lìng cǐ sānqiān dà qiān shì jiè liù zhǒng biàndòng wèi
现神通力，令此三千大千世界六种变动，谓：

dòng jí dòng děng jí dòng yǒng jí yǒng děng jí yǒng
动、极动、等极动，踊、极踊、等极踊，

zhèn jí zhèn děng jí zhèn jī jí jī děng jí jī hǒu
震、极震、等极震，击、极击、等极击，吼、

jí hǒu děng jí hǒu bào jí bào děng jí bào yòu lìng cǐ jiè
极吼、等极吼，爆、极爆、等极爆。又令此界

dōng yǒng xī mò xī yǒng dōng mò nán yǒng běi mò běi yǒng nán
东涌⁶西没、西涌⁷东没、南涌⁸北没、北涌⁹南

mò zhōng yǒng biān mò biān yǒng zhōng mò qí dì qīng jìng guāng
没、中涌¹⁰边没、边涌¹¹中没。其地清净光

zé xì ruǎn shēng zhū yǒu qíng lì yì ān lè shí cǐ sānqiān dà qiān
泽细软，生诸有情利益安乐。时，此三千大千

shì jiè suǒ yǒu dì yù páng shēng guǐ jiè jí yú wú xiá xiǎn è qù kēng
世界所有地狱、傍生、鬼界及余无暇险恶趣坑，

yī qiè yǒu qíng jiē lí kǔ nàn cóng cǐ shě mìng dé shēng rén zhōng jí liù
一切有情皆离苦难，从此舍命得生人中及六

yù tiān jiē yì sù zhù huān xǐ yǒng yuè tóng yì fó suǒ yǐ yīn jìng
欲天，皆忆宿住，欢喜踊跃同诣佛所，以殷净

xīn dǐng lǐ fó zú cóng cǐ zhǎn zhuǎn zhōu biàn shí fāng jìng qié shā děng
心顶礼佛足。从此展转周遍十方殒伽沙等

zhū fó shì jiè yǐ fó shén lì liù zhǒng biàndòng shí bǐ shì jiè zhū
诸佛世界，以佛神力六种变动。时，彼世界诸

è qù děng yī qiè yǒu qíng jiē lí kǔ nàn cóng bǐ shě mìng dé shēng rén
恶趣等一切有情皆离苦难，从彼舍命得生人

zhōng jí liù yù tiān jiē yì sù zhù huān xǐ yǒng yuè gè yú běn jiè tóng
中及六欲天，皆忆宿住，欢喜踊跃各于本界同

yì fó suǒ dǐng lǐ fó zú
诣佛所顶礼佛足。

⁶ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

⁷ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

⁸ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

⁹ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

¹⁰ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

¹¹ 大正藏：踊；永乐北藏及龙藏：涌

shí cǐ sānqiān dà qiān shì jiè jí yú shí fāngjìng qié shāděng shì
时，此三千大千世界及余十方殑伽沙等世

jiè yǒuqíng mángzhě néng shì lóngzhě néng tīng yǎ zhě néng yán
界有情，盲者能视，聋者能听，哑者能言，

kuángzhě dé niàn luànzhě dé dìng pínzhě dé fù lùzhě dé yī
狂者得念，乱者得定，贫者得富，露者得衣，

jīzhě dé shí kězhě dé yǐn bìngzhě dé chú yù chǒuzhě dé duān
饥者得食，渴者得饮，病者得除愈，丑者得端

yán xíngcánzhě dé jù zú gēnquēzhě dé yuánmǎn mí mènzhě dé
严，形残者得具足，根缺者得圆满，迷闷者得

xǐng wù pí dùnzhě dé ān shì shí zhū yǒuqíngděng xīn xiāngxiàng
醒悟，疲顿者得安适。时，诸有情等心相向，

rú fù rú mǔ rú xiōng rú dì rú zǐ rú mèi rú yǒu rú qīn lí
如父如母、如兄如弟、如姊如妹、如友如亲，离

xié yǔ yè mìng xiū zhèng yǔ yè mìng lí shí è yè dào xiū shí shàn yè
邪语业命修正语业命，离十恶业道、修十善业

dào lí è xún sī xiū shàn xún sī lí fēi fàn xíng xiū zhèng fàn
道，离恶寻思、修善寻思，离非梵行、修正梵

xíng hào jìng qì huì lè jìng shě xuān shēn yì tài rán hū shēng miào lè
行，好净弃秽、乐静舍喧，身意泰然忽生妙乐，

rú xiū xíngzhě rù dì sān dìng fù yǒu shèng huì xū ěr xiàn qián xián zuò
如修行者入第三定。复有胜慧歎尔现前，咸作

shì sī bù shī tiáo fú ān rěn yǒng jìn jì jìng dì guān
是思：“布施、调伏、安忍、勇进、寂静、谛观，

yuǎn lí fàng yì xiū xíng fàn xíng yú zhū yǒuqíng cí bēi xǐ
远离放逸，修行梵行，于诸有情慈、悲、喜、

shě bù xiāng rǎo nǎo qǐ bú shàn zāi
舍，不相扰恼，岂不善哉！”

ěr shí shì zūn zài shī zǐ zuò guāng míng shū tè wēi dé wēi wēi
尔时，世尊在师子座，光明殊特威德巍巍，

yìng bì sānqiān dà qiān shì jiè bìng yú shí fāngjìng qié shāděng zhū fó guó
映蔽三千大千世界并余十方殑伽沙等诸佛国

tǔ sū mí lú shān lún wéi shānděng jí yú yī qiè lóngshéntiāngōng nǎi
土，苏迷卢山、轮围山等及余一切龙神天宫乃

zhì jìng jū jiē xī bú xiàn rú qiū mǎnyuè huī yìng zhòng xīng rú xià rì
至净居皆悉不现；如秋满月晖映众星，如夏日

lún guāng duó zhū sè rú sì dà bǎo miào gāo shān wáng yǎn bì zhū shān
轮光夺诸色，如四大宝妙高山王掩蔽诸山

sàng qí guāng cǎi fó yǐ shén lì xiànběn sè shēn lìng cǐ sānqiān dà
丧其光彩。佛以神力现本色身，令此三千大
qiān shì jiè yī qiè yǒuqíng jiē xī dǔ jiàn
千世界一切有情皆悉睹见。

shí cǐ sānqiān dà qiān shì jiè wú liàng wú shù jìng jū zhūtiān xià
时，此三千大千世界无量无数净居诸天，下
zhì yù jiè sì dà wángzhòngtiān jí yú yī qiè rén fēi rén děng jiē
至欲界四大王众天，及余一切人、非人等，皆
jiàn rú lái chǔ shī zǐ zuò wēiguāngxiǎnyào rú dà jīn shān huān xǐ
见如来处师子座，威光显曜如大金山，欢喜
yǒngyuè tàn wèi céng yǒu gè chí zhǒngzhǒngshàngmiào huāmán tú sǎn
踊跃叹未曾有，各持种种上妙华鬘、涂散
děngxiāng yī fú yīng luò bǎochuáng fān gài jì yuè zhū
等香、衣服、瓔珞、宝幢、幡盖、伎乐、诸
zhēn jí wú liàngzhǒngtiānqīngliánhuā tiān chì liánhuā tiān bái liánhuā
珍，及无量种天青莲华、天赤莲华、天白莲华、
tiānxiāngliánhuā tiānhuángliánhuā tiānhóngliánhuā tiān jīn qiánshù
天香莲华、天黄莲华、天红莲华、天金钱树
huā jí xiāng yè huā bìng yú wú liàngshuǐ lù shēnghuā chí yì fó suǒ fèng
华及香叶华，并余无量水陆生华，持诣佛所奉
sàn fó shàng yǐ fó shén lì zhū huāmándēngxuánzhuǎnshàngyǒng hé
散佛上。以佛神力，诸华鬘等旋转上踊合
chéng huā tái liàngděngsānqiān dà qiān shì jiè chuítiānhuā gài bǎo
成华台，量等三千大千世界，垂天华盖、宝
duó zhū fān qǐ shì fēn lún shèn kě ài yào shí cǐ fó tǔ wēimiào
铎、珠幡，绮饰纷纶甚可爱乐。时，此佛土微妙
zhuāngyán yóu rú xī fāng jí lè shì jiè fó guāng huī yìng sānqiān dà
庄严，犹如西方极乐世界。佛光晖映三千大
qiān wù lèi xū kōng jiē tóng jīn sè shí fāng gè děng jìng qié hé shā zhū
千物类，虚空皆同金色，十方各等殒伽河沙诸
fó shì jiè yì fù rú shì shí cǐ sānqiān dà qiān fó tǔ yǐ fó shén
佛世界亦复如是。时，此三千大千佛土，以佛神
lì yī qiè tiān rén gè gè jiàn fó zhèngzuò qí qián xiánwèi rú lái
力，一切天、人各各见佛正坐其前，咸谓如来
dú wèishuō fǎ
独为说法。

ěr shí shì zūn bù qǐ yú zuò xī yí wēixiào cóng qí miàn
尔时，世尊不起于座，熙怡微笑，从其面

ménfàng dà guāngmíng biànzhào sānqiān dà qiān fó tǔ bìng yú shí fāng
门放大光明，遍照三千大千佛土，并余十方
jìng qié shāděngzhū fó shì jiè shí cǐ sānqiān dà qiān fó tǔ yī qiè
殄伽沙等诸佛世界。时，此三千大千佛土一切
yǒuqíng xún fó guāngmíng pǔ jiàn shí fāng jìng qié shāděngzhū fó shì jiè
有情，寻佛光明普见十方殄伽沙等诸佛世界
yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué shēngwén pú sà zhòng huì wéi
一切如来、应、正等觉，声闻、菩萨众会围
rào jí yú yī qiè yǒuqíng wú qíng pǐn lèi chābié shí bǐ shí fāng jìng
绕，及余一切有情无情品类差别。时，彼十方殄
qié shāděngzhū fó shì jiè yī qiè yǒuqíng xún fó guāngmíng yì jiàn cǐ
伽沙等诸佛世界一切有情，寻佛光明亦见此
tǔ shì jiā móu ní rú lái yīng zhèngděngjué shēngwén pú sà
土释迦牟尼如来、应、正等觉，声闻、菩萨
zhòng huì wéi rào jí yú yī qiè yǒuqíng wú qíng pǐn lèi chābié
众会围绕，及余一切有情无情品类差别。

ěr shí dōngfāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，东方尽殄伽沙等世界，最后世界名
yuēduōbǎo fó hào bǎoxìng xiànwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
曰多宝，佛号宝性，现为菩萨说大般若波罗蜜
duō bǐ yǒu pú sà míngyuē pǔ guāng jiàn cǐ dà guāng dà dì biàn
多。彼有菩萨名曰普光，见此大光、大地变
dòng jí fó shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ bó yán shì
动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所，白言：“世
zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì ”
尊！何因何缘而有此瑞？”

shí bǎoxìng fó gào pǔ guāngyán cóng cǐ xī fāng jìn jìng qié
时，宝性佛告普光言：“从此西方尽殄伽
shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míngyuē kānrěn fó hào shì jiā móu ní
沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦牟尼，
jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī
将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力故现斯
ruì ”
瑞。”

pǔ guāngwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bó yán shì zūn wǒ jīn
普光闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今
qǐng wǎng kānrěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨

zhòng wéiyuàntīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí bǎoxìng fó gào pǔ guāngyán shàn zāi shàn zāi suí
时，宝性佛告普光言：“善哉！善哉！随
rǔ yì wǎng
汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòu yǔ pǔ guāng ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授与普光而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛
suǒ rú wǒ cí yuē bǎoxìng rú lái zhì wèn wú liàng shǎobìngshǎo
所，如我词曰：‘宝性如来致问无量：少病少
nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn
恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍
fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó
不？众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛
shì rǔ zhì bǐ jiè yīngzhùzhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ
事。’ 汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土
jí zhū dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé
及诸大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德
nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

pǔ guāng pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī nà
普光菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那
yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòu
庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右
rào fèng cí gè chí wú liàng shàng miào gòng jù fā yǐn ér lái suǒ jīng
绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经
dōng fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn
东方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞
tàn wú kōng guò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā què
叹无空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却
zhù yī miàn
住一面。

pǔ guāng pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ dōng fāng jìn
普光菩萨前白佛言：“世尊！从此东方尽
jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē duō bǎo fó hào bǎo xìng
兢伽沙等世界，最后世界名曰多宝，佛号宝性，

zhì wèn shì zūn wú liàng shǎobìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo
致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、气力调
hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí
和、安乐住不？世事可忍不？众生易度不？持
cǐ qiānjīng jīn sè liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ liánhuā huánsàndōngfāngzhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散东方诸佛
shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ liánhuā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中
gè yǒuhuà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜
duō yǒuqíngwénzhě bì dé wú shàngzhèngděng pú tí shì shí pǔ
多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，普
guāng jí zhū juàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒngyuè tàn wèi céng yǒu
光及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，
gè suí shàn gēngòng jù duō shǎo gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn fó
各随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛
pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú dōngfāng jiè jiē yì rú shì
菩萨已，退坐一面。余东方界皆亦如是。

ěr shí nánfāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，南方尽鞞伽沙等世界，最后世界名
lí yī qiè yōu fó hào wú yōu dé xiànwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó
离一切忧，佛号无忧德，现为菩萨说大般若波罗
mì duō bǐ yǒu pú sà míng yuē lí yōu jiàn cǐ dà guāng dà dì biàn
蜜多。彼有菩萨名曰离忧，见此大光、大地变
dòng jí fó shēn xiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ bó yán shì
动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所，白言：“世
zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
尊！何因何缘而有此瑞？”

shí wú yōu dé fó gào lí yōu yán cóng cǐ běifāng jìn jìng qié
时，无忧德佛告离忧言：“从此北方尽鞞伽
shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē kānrěn fó hào shì jiā móu ní
沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦牟尼，
jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī
将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力故现斯
ruì
瑞。”

lí yōuwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bái yán shì zūn wǒ jīn qǐng
离忧闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今请
wǎngkān rěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨
zhòng wéiyuàntīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí wú yōu dé fó gào lí yōuyán shàn zāi shàn zāi suí
时，无忧德佛告离忧言：“善哉！善哉！随
rǔ yì wǎng
汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòu yǔ lí yōu ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó suǒ
授与离忧而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛所，
rú wǒ cí yuē wú yōu dé fó zhì wèn wú liáng shǎobìngshǎonǎo qǐ
如我词曰：‘无忧德佛致问无量：少病少恼、起
jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu
居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？
zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛事。’

rǔ zhì bǐ jiè yīngzhù zhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ jí zhū
汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土及诸
dà zhòng ér zì huǐ shāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé nán
大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德难
jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

lí yōu pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàngbǎiqiān jù zhī nà yǔ
离忧菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那庾
duō pú sà jí wú shù bǎiqiāntóngnántóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòurào
多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右绕
fèng cí gè chí wú liàngshàngmiào gòng jù fā yīn ér lái suǒ jīng nán
奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经南
fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn wú
方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹无
kōngguòzhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎiqiān zā què zhù yī
空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住一
miàn
面。

lí yōu pú sà qián bó fó yán shì zūn cóng cǐ nánfāng jìn jìng
离忧菩萨前白佛言：“世尊！从此南方尽殒

qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng lí yī qiè yōu fó hào wú yōu
伽沙等世界，最后世界名离一切忧，佛号无忧

dé zhì wèn shì zūn wú liàng shǎobìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì qì
德，致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、气

lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu
力调和、安乐住不？世事可忍不？众生易度不？

chí cǐ qiānjīng jīn sè liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
持此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ liánhuā huánsànánfāngzhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散南方诸佛

shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ liánhuābiànzhū fó tǔ zhūhuā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中

gè yǒuhuà fó jié jiā fū zuò wèizhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜

duō yǒuqīngwénzhě bì dé wú shàngzhèngděng pú tí shì shí lí
多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，离

yōu jí zhūjuànshǔjiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒngyuè tàn wèicéngyǒu gè
忧及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，各

suí shàngēngòng jù duōshǎo gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn fó pú
随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛菩

sà yǐ tuì zuò yī miàn yú nánfāng jiè jiē yì rú shì
萨已，退坐一面。余南方界皆亦如是。

ěr shí xī fāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，西方尽殒伽沙等世界，最后世界名

jìn jì jìng fó hào bǎoyàn xiànwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō
近寂静，佛号宝焰，现为菩萨说大般若波罗蜜多。

bǐ yǒu pú sà míngyuē xíng huì jiàn cǐ dà guāng dà dì biàndòng jí fó
彼有菩萨名曰行慧，见此大光、大地变动及佛

shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ bō yán shì zūn hé yīn hé
身相，心怀犹豫前诣佛所白言：“世尊！何因何

yuán ér yǒu cǐ ruì ”
缘而有此瑞？”

shí bǎoyàn fó gàoxíng huì yán cóng cǐ dōngfāng jìn jìng qié shā
时，宝焰佛告行慧言：“从此东方尽殒伽沙

děng shì jiè zuì hòu shì jiè míngyuē kānrěn fó hào shì jiā móu ní
等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦牟尼，

jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī
将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力故现斯
rui
瑞。”

xíng huì wén yǐ huān xǐ yǒngyuè bái yán shì zūn wǒ jīn qǐng
行慧闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今请
wǎng kān rěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨
zhòng wéiyuàntīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí bǎoyàn fó gào xíng huì yán shàn zāi shàn zāi suí rǔ
时，宝焰佛告行慧言：“善哉！善哉！随汝
yì wǎng
意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòu yǔ xíng huì ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó suǒ
授与行慧而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛所，
rú wǒ cí yuē bǎoyàn rú lái zhì wèn wú liàng shǎobìngshǎonǎo
如我词曰：‘宝焰如来致问无量：少病少恼、
qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu
起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？
zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛事。’

rǔ zhì bǐ jiè yīngzhù zhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ jí zhū
汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土及诸
dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé nán
大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德难
jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

xíng huì pú sà shòu huā fèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ
行慧菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那庾
duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòu rào
多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右绕
fèng cí gè chí wú liàng shàng miào gòng jù fā yīn ér lái suǒ jīng xī
奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经西
fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn wú
方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹无

kōngguòzhě dào cǐ fó suǒdǐng lǐ shuāng zú rào bǎiqiān zā quèzhù yī
空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住一
miàn
面。

xíng huì pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ xī fāng jìn jìng
行慧菩萨前白佛言：“世尊！从此西方尽殒
qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng jìn jì jìng fó hào bǎoyàn
伽沙等世界，最后世界名近寂静，佛号宝焰，
zhì wèn shì zūn wú liàng shǎobìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo
致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、气力调
hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí
和、安乐住不？世事可忍不？众生易度不？持
cǐ qiānjīng jīn sè liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ liánhuā huánsàn xī fāngzhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散西方诸佛
shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ liánhuābiànzhū fó tǔ zhūhuā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中
gè yǒuhuà fó jié jiā fū zuò wèizhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜
duō yǒuqíngwénzhě bì dé wú shàngzhèngděng pú tí shì shí xíng
多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，行
huì jí zhūjuànshǔjiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒngyuè tàn wèicéngyǒu gè
慧及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，各
suí shàngēngòng jù duōshǎo gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn fó pú
随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛菩
sà yǐ tuì zuò yī miàn yú xī fāng jiè jiē yì rú shì
萨已，退坐一面。余西方界皆亦如是。

ěr shí běifāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，北方尽殒伽沙等世界，最后世界名
yuē zuì shèng fó hào shèng dì xiànwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
曰最胜，佛号胜帝，现为菩萨说大般若波罗蜜
duō bǐ yǒu pú sà míngyuēshèngshòu jiàn cǐ dà guāng dà dì biàn
多。彼有菩萨名曰胜授，见此大光、大地变
dòng jí fó shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ bái yán shì zūn
动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所白言：“世尊！
hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì ? ”
何因何缘而有此瑞？”

shí shèng dì fó gào shèng shòu yán cóng cǐ nán fāng jìn jìng qié
时，胜帝佛告胜授言：“从此南方尽殄伽
shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē kān rěn fó hào shì jiā móu ní
沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦牟尼，
jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī
将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力故现斯
rui
瑞。”

shèng shòu wén yǐ huān xǐ yǒng yuè bó yán shì zūn wǒ jīn
胜授闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今
qǐng wǎng kān rěn shì jiè guān lǐ gòng yǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨
zhòng wéi yuàn tīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí shèng dì fó gào shèng shòu yán shàn zāi shàn zāi suí
时，胜帝佛告胜授言：“善哉！善哉！随
rǔ yì wǎng
汝意往。”

jí yǐ qiān jīng jīn sè lián huā qí huā qiān yè zhòng bǎo zhuāng yán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòu yǔ shèng shòu ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授与胜授而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛
suǒ rú wǒ cí yuē shèng dì rú lái zhì wèn wú liàng shǎo bìng shǎo
所，如我词曰：‘胜帝如来致问无量：少病少
nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn
恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍
fǒu zhòng shēng yì dù fǒu chí cǐ lián huā yǐ jì shì zūn ér wéi fó
不？众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛
shì rǔ zhì bǐ jiè yīng zhù zhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ
事。’汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土
jí zhū dà zhòng ér zì huǐ shāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé
及诸大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德
nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

shèng shòu pú sà shòu huā fèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī nà
胜授菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那
yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòu
庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右

ràofèng cí gè chí wú liàngshàngmiào gòng jù fā yǐn ér lái suǒ jīng běi
绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经北
fāngzhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn wú
方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹无
kōngguò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā què zhù yī
空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住一
miàn
面。

shèngshòu pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ běi fāng jìn
胜授菩萨前白佛言：“世尊！从此北方尽
jìng qié shā dēng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē zuì shèng fó hào shèng
兢伽沙等世界，最后世界名曰最胜，佛号胜
dì zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng lì qì
帝，致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、气
lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòng shēng yì dù fǒu
力调和、安乐住不？世事可忍不？众生易度不？
chí cǐ qiān jīng jīn sè lián huā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
持此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huán sǎn běi fāng zhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散北方诸佛
shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中
gè yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜
duō yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí shì shí shèng
多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，胜
shòu jí zhū juàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒng yuè tàn wèi céng yǒu gè
授及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，各
suí shàn gēngòng jù duō shǎo gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn fó pú
随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛菩
sà yǐ tuì zuò yī miàn yú běi fāng jiè jiē yì rú shì
萨已，退坐一面。余北方界皆亦如是。

ěr shí dōng běi fāng jìn jìng qié shā dēng shì jiè zuì hòu shì jiè
尔时，东北方尽兢伽沙等世界，最后世界
míng dìng zhuāng yán fó hào dìng xiàng shèng dé xiàn wèi pú sà shuō dà
名定庄严，佛号定象胜德，现为菩萨说大
bō rě bō luó mì duō bǐ yǒu pú sà míng lí chén yǒng měng jiàn cǐ dà
般若波罗蜜多。彼有菩萨名离尘勇猛，见此大

guāng dà dì biàndòng jí fó shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ
光、大地变动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所

bó yán shì zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
白言：“世尊！何因何缘而有此瑞？”

shí dìngxiàngshèng dé fó gào lí chényǒngměngyán cóng cǐ
时，定象胜德佛告离尘勇猛言：“从此

xī nánfāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míngyuēkānrěn
西南方尽殒伽沙等世界，最后世界名曰堪忍，

fó hào shì jiā móu ní jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō
佛号释迦牟尼，将为菩萨说大般若波罗蜜多，

bǐ fó shén lì gù xiàn sī ruì
彼佛神力故现斯瑞。”

lí chényǒngměngwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bó yán shì zūn
离尘勇猛闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！

wǒ jīn qǐngwǎngkānrěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí
我今请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及

pú sà zhòng wéiyuàntīng xǔ
菩萨众，唯愿听许！”

shí dìngxiàngshèng dé fó gào lí chényǒngměngyán shàn zāi
时，定象胜德佛告离尘勇猛言：“善哉！

shàn zāi suí rǔ yì wǎng
善哉！随汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，

shòu lí chényǒngměng ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu
授离尘勇猛而诲之曰：“汝持此华至释迦牟

ní fó suǒ rú wǒ cí yuē dìngxiàngshèng dé rú lái zhì wèn wú liàng
尼佛所，如我词曰：‘定象胜德如来致问无量：

shǎobìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu
少病少恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？

shì shì kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì
世事可忍不？众生易度不？持此莲华以寄世

zūn ér wéi fó shì rǔ zhì bǐ jiè yīngzhùzhèng zhī wù yǐ màn xīn
尊而为佛事。’ 汝至彼界应住正知，勿以慢心

guān bǐ fó tǔ jí zhū dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ
观彼佛土及诸大众而自毁伤。所以者何？彼

zhū pú sà wēi dé nán jí bēiyuànxūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ
诸菩萨威德难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼

jiè
界。”

lí chényǒngměng pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàngbǎiqiān jù
离尘勇猛菩萨受华奉勅，与无量百千俱

zhī nà yǔ duō pú sà jí wú shù bǎiqiāntóngnántóng nǚ dǐng lǐ fó
毗那庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛

zú yòuràofèng cí gè chí wú liàngshàngmiào gòng jù fā yǐn ér lái suǒ
足右绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所

jīng dōng běi fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn
经东北方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊

zhòng zàn tàn wú kōng guò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi
重赞叹无空过者。到此佛所顶礼双足，绕百

qiān zā què zhù yī miàn
千匝却住一面。

lí chényǒngměng pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ dōng
离尘勇猛菩萨前白佛言：“世尊！从此东

běi fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng dìng zhuāng yán
北方尽殒伽沙等世界，最后世界名定庄严，

fó hào dìng xiàng shèng dé zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo bìng shǎo nǎo
佛号定象胜德，致问世尊无量：少病少恼、

qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu
起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？

zhòng shēng yì dù fǒu chí cǐ qiān jīng jīn sè lián huā yǐ jì shì zūn
众生易度不？持此千茎金色莲华，以寄世尊

ér wéi fó shì
而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huán sǎn dōng běi fāng zhū
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散东北方诸

fó shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái
佛世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台

zhōng gè yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó
中各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗

mì duō yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí shí lí
蜜多，有情闻者必得无上正等菩提。时，离

chényǒngměng jí zhū juàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒng yuè tàn wèi
尘勇猛及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未

céng yǒu gè suí shàn gēng gòng jù duō shǎo gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng
曾有，各随善根供具多少，供养恭敬、尊重

zàn tàn fó pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú dōng běi fāng jiē yì rú shì
赞叹佛菩萨已，退坐一面。余东北方皆亦如是。

ěr shí dōng nán fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè
尔时，东南方尽殒伽沙等世界，最后世界

míng miào jué zhuāng yán shèn kě ài yào fó hào lián huā shèng dé xiàn wèi
名妙觉庄严甚可爱乐，佛号莲华胜德，现为

pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ yǒu pú sà míng lián huā shǒu
菩萨说大般若波罗蜜多。彼有菩萨名莲华手，

jiàn cǐ dà guāng dà dì biàn dòng jí fó shēn xiàng xīn huái yóu yù qián
见此大光、大地变动及佛身相，心怀犹豫前

yì fó suǒ bó yán shì zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
诣佛所白言：“世尊！何因何缘而有此瑞？”

shí lián huā shèng dé fó gào lián huā shǒu yán cóng cǐ xī běi
时，莲华胜德佛告莲华手言：“从此西北

fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē kān rěn fó hào
方尽殒伽沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号

shì jiā móu ní jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó
释迦牟尼，将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛

shén lì gù xiàn sī ruì
神力故现斯瑞。”

lián huā shǒu wén yǐ huān xǐ yǒng yuè bó yán shì zūn wǒ jīn
莲华手闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今

qǐng wǎng kān rěn shì jiè guān lǐ gòng yǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨

zhòng wéi yuàn tīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí lián huā shèng dé fó gào lián huā shǒu yán shàn zāi shàn
时，莲华胜德佛告莲华手言：“善哉！善

zāi suí rǔ yì wǎng
哉！随汝意往。”

jí yǐ qiān jīng jīn sè lián huā qí huā qiān yè zhòng bǎo zhuāng yán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，

shòu lián huā shǒu ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授莲华手而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛

suǒ rú wǒ cí yuē lián huā shèng dé rú lái zhì wèn wú liàng shǎo
所，如我词曰：‘莲华胜德如来致问无量：少

bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì
病少恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？世事

kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér
可忍不？众 生 易 度 不？持 此 莲 华 以 寄 世 尊 而
wéi fó shì rǔ zhì bǐ jiè yīngzhùzhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ
为 佛 事。’ 汝 至 彼 界 应 住 正 知，勿 以 慢 心 观 彼
fó tǔ jí zhū dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà
佛 土 及 诸 大 众 而 自 毁 伤。所 以 者 何？彼 诸 菩 萨
wēi dé nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
威 德 难 及，悲 愿 熏 心，以 大 因 缘 而 生 彼 土。”

liánhuāshǒu pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī nà
莲 华 手 菩 萨 受 华 奉 勅，与 无 量 百 千 俱 胝 那
yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòu
庾 多 菩 萨，及 无 数 百 千 童 男 童 女，顶 礼 佛 足 右
rào fèng cí gè chí wú liàng shàng miào gòng jù fā yīn ér lái suǒ jīng
绕 奉 辞，各 持 无 量 上 妙 供 具 发 引 而 来，所 经
dōng nán fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng
东 南 方 诸 佛 世 界，一 一 佛 所 供 养 恭 敬、尊 重
zàn tàn wú kōng guò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā
赞 叹 无 空 过 者。到 此 佛 所 顶 礼 双 足，绕 百 千 匝
què zhù yī miàn
却 住 一 面。

liánhuāshǒu pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ dōng nán
莲 华 手 菩 萨 前 白 佛 言：“世 尊！从 此 东 南
fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng miào jué zhuāng yán
方 尽 殒 伽 沙 等 世 界，最 后 世 界 名 妙 觉 庄 严
shèn kě ài yào fó hào lián huā shèng dé zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo
甚 可 爱 乐，佛 号 莲 华 胜 德，致 问 世 尊 无 量：少
bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì
病 少 恼、起 居 轻 利、气 力 调 和、安 乐 住 不？世 事
kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ qiān jīng jīn sè lián huā
可 忍 不？众 生 易 度 不？持 此 千 茎 金 色 莲 华，
yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
以 寄 世 尊 而 为 佛 事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huán sǎn dōng nán fāng zhū
时，释 迦 牟 尼 佛 受 此 莲 华，还 散 东 南 方 诸
fó shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái
佛 世 界。佛 神 力 故，令 此 莲 华 遍 诸 佛 土，诸 华 台
zhōng gè yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó
中 各 有 化 佛 结 跏 趺 坐，为 诸 菩 萨 说 大 般 若 波 罗

mì duō yǒuqíngwénzhě bì dé wú shàngzhèngděng pú tí shí lián
蜜多，有情闻者必得无上正等菩提。时，莲
huāshǒu jí zhūjuànshǔjiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒngyuè tàn wèicéngyǒu
华手及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，
gè suí shàngēngòng jù duōshǎo gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn fó
各随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛
pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú dōngnánfāng jiē yì rú shì
菩萨已，退坐一面。余东南方皆亦如是。

ěr shí xī nánfāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè
尔时，西南方尽殑伽沙等世界，最后世界
míng lí chén jù fó hào rì lún biànzhào shèng dé xiànwèi pú sà shuō
名离尘聚，佛号日轮遍照胜德，现为菩萨说
dà bō rě bō luó mì duō bǐ yǒu pú sà míng rì guāngmíng jiàn cǐ dà
大般若波罗蜜多。彼有菩萨名日光明，见此大
guāng dà dì biàndòng jí fó shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ
光、大地变动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所
bó yán shì zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
白言：“世尊！何因何缘而有此瑞？”

shí rì lún biànzhào shèng dé fó gào rì guāngmíng pú sà yán
时，日轮遍照胜德佛告日光明菩萨言：
cóng cǐ dōngběifāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
“从此东北方尽殑伽沙等世界，最后世界名
yuēkānrěn fó hào shì jiā móu ní jiāngwèi pú sà shuō dà bō rě bō
曰堪忍，佛号释迦牟尼，将为菩萨说大般若波
luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī ruì
罗蜜多，彼佛神力故现斯瑞。”

rì guāngmíngwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bó yán shì zūn wǒ
日光明闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我
jīn qǐngwǎngkānrěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú
今请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩
sà zhòng wéiyuàntīng xǔ
萨众，唯愿听许！”

shí rì lún biànzhào shèng dé fó gào rì guāngmíng yán shàn
时，日轮遍照胜德佛告日光明言：“善
zāi shàn zāi suí rǔ yì wǎng
哉！善哉！随汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，

shòu rì guāngmíng ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授日光明而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛
suǒ rú wǒ cí yuē rì lún biànzhào shèng dé rú lái zhì wèn wú liàng
所，如我词曰：‘日轮遍照胜德如来致问无量：
shǎo bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu
少病少恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？
shì shì kě rěn fǒu zhòng shēng yì dù fǒu chí cǐ lián huā yǐ jì shì
世事可忍不？众生易度不？持此莲华以寄世
zūn ér wéi fó shì rǔ zhì bǐ jiè yīng zhù zhèng zhī wù yǐ màn xīn
尊而为佛事。’汝至彼界应住正知，勿以慢心
guān bǐ fó tǔ jí zhū dà zhòng ér zì huǐ shāng suǒ yǐ zhě hé bǐ
观彼佛土及诸大众而自毁伤。所以者何？彼
zhū pú sà wēi dé nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ
诸菩萨威德难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼
tǔ”
土。”

rì guāngmíng pú sà shòu huā fèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī
日光明菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝
nà yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú
那庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足
yòu rào fèng cí gè chí wú liàng shàng miào gòng jù fā yǐn ér lái suǒ jīng
右绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经
xī nán fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng
西南方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重
zàn tàn wú kōng guò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā
赞叹无空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝
què zhù yī miàn
却住一面。

rì guāngmíng pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ xī nán
日光明菩萨前白佛言：“世尊！从此西南
fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng lí chén jù fó hào
方尽殒伽沙等世界，最后世界名离尘聚，佛号
rì lún biànzhào shèng dé zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo bìng shǎo nǎo
日轮遍照胜德，致问世尊无量：少病少恼、
qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu
起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？
zhòng shēng yì dù fǒu chí cǐ qiān jīng jīn sè lián huā yǐ jì shì zūn
众生易度不？持此千茎金色莲华，以寄世尊

ér wéi fó shì
而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huánsàn xī nánfāngzhū
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散西南方诸
fó shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái
佛世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台
zhōng gè yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó
中各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗
mì duō yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí shí rì
蜜多，有情闻者必得无上正等菩提。时，日
guāng míng jí zhū juàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒng yuè tàn wèi céng yǒu
光明及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，
gè suí shàn gēngòng jù duō shǎo gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn fó
各随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛
pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú xī nán fāng jiē yì rú shì
菩萨已，退坐一面。余西南方皆亦如是。

ěr shí xī běi fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè
尔时，西北方尽殑伽沙等世界，最后世界
míng zhēn zì zài fó hào yī bǎo gài shèng xiàn wèi pú sà shuō dà bō rě
名真自在，佛号一宝盖胜，现为菩萨说大般若
bō luó mì duō bǐ yǒu pú sà míng yuē bǎo shèng jiàn cǐ dà guāng dà
波罗蜜多。彼有菩萨名曰宝胜，见此大光、大
dì biàn dòng jí fó shēn xiàng xīn huái yóu yù qián yì fó suǒ bó yán
地变动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所白言：

shì zūn hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
“世尊！何因何缘而有此瑞？”

shí yī bǎo gài shèng fó gào bǎo shèng yán cóng cǐ dōng nán
时，一宝盖胜佛告宝胜言：“从此东南
fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē kān rěn fó hào
方尽殑伽沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号
shì jiā móu ní jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó
释迦牟尼，将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛
shén lì gù xiàn sī ruì
神力故现斯瑞。”

bǎo shèng wén yǐ huān xǐ yǒng yuè bó yán shì zūn wǒ jīn
宝胜闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今
qǐng wǎng kān rěn shì jiè guān lǐ gòng yǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨

zhòng wéiyuàntīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí yī bǎo gài shèng fó gào bǎo shèng yán shàn zāi shàn zāi
时，一宝盖胜佛告宝胜言：“善哉！善哉！

suí rǔ yì wǎng
随汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，

shòu yǔ bǎoshèng ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授与宝胜而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛

suǒ rú wǒ cí yuē yī bǎo gài shèng rú lái zhì wèn wú liàng shǎo
所，如我词曰：‘一宝盖胜如来致问无量：少

bìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì
病少恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？世事

kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér
可忍不？众生易度不？持此莲华以寄世尊而

wéi fó shì rǔ zhì bǐ jiè yīngzhùzhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ
为佛事。’汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼

fó tǔ jí zhū dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà
佛土及诸大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨

wēi dé nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
威德难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

bǎoshèng pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī nà
宝胜菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那

yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiān tóng nán tóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòu
庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右

rào fèng cí gè chí wú liàng shàng miào gòng jù fā yǐn ér lái suǒ jīng xī
绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经西

běifāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
北方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹

wú kōng guò zhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā què zhù
无空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住

yī miàn
一面。

bǎoshèng pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ xī běifāng
宝胜菩萨前白佛言：“世尊！从此西北方

jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míngzhēn zì zài fó hào yī
尽殄伽沙等世界，最后世界名真自在，佛号一

bǎo gài shèng zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng
宝盖胜，致问世尊无量：少病少恼、起居轻
lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòng shēng
利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？众 生
yì dù fǒu chí cǐ qiān jīng jīn sè lián huā yǐ jì shì zūn ér wéi fó
易度不？持此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛
shì shì 事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huán sǎn xī běi fāng zhū
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散西北方诸
fó shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái
佛世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台
zhōng gè yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó
中各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗
mì duō yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí shì shí
蜜多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，
bǎo shèng jí zhū zhuàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒng yuè tàn wèi céng yǒu
宝胜及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，
gè suí shàn gēngòng jù duō shǎo gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn fó
各随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛
pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú xī běi fāng jiē yì rú shì
菩萨已，退坐一面。余西北方皆亦如是。

ěr shí xià fāng jìn jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，下方尽殑伽沙等世界，最后世界名
yuē lián huā fó hào lián huā dé xiàn wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
曰莲华，佛号莲华德，现为菩萨说大般若波罗蜜
duō bǐ yǒu pú sà míng lián huā shèng jiàn cǐ dà guāng dà dì biàn
多。彼有菩萨名莲华胜，见此大光、大地变
dòng jí fó shēn xiàng xīn huái yóu yù qián yì fó suǒ bái yán shì zūn
动及佛身相，心怀犹豫前诣佛所白言：“世尊！
hé yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì ？”
何因何缘而有此瑞？”

shí lián huā dé fó gào lián huā shèng yán cóng cǐ shàng fāng jìn
时，莲华德佛告莲华胜言：“从此上方尽
jìng qié shā děng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē kān rěn fó hào shì jiā
殑伽沙等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦
móu ní jiāng wèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì
牟尼，将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力

gù xiàn sī ruì
故现斯瑞。”

liánhuāshèngwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bái yán shì zūn wǒ
莲华胜闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我
jīn qǐng wǎng kānrěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú
今请往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩
sà zhòng wéiyuàntīng xǔ
萨众，唯愿听许！”

shí liánhuā dé fó gào liánhuāshèng yán shàn zāi shàn zāi
时，莲华德佛告莲华胜言：“善哉！善哉！”

suí rǔ yì wǎng
随汝意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòuliánhuāshèng ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授莲华胜而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛
suǒ rú wǒ cí yuē liánhuā dé rú lái zhì wèn wú liàng shǎobìngshǎo
所，如我词曰：‘莲华德如来致问无量：少病少
nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn
恼、起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍
fǒu zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó
不？众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛
shì rǔ zhì bǐ jiè yīngzhùzhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ
事。’ 汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土
jí zhū dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé
及诸大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德
nán jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
难及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

liánhuāshèng pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàng bǎi qiān jù zhī
莲华胜菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝
nà yǔ duō pú sà jí wú shù bǎi qiāntóngnántóng nǚ dǐng lǐ fó zú
那庾多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足
yòurào fèng cí gè chí wú liàngshàngmiào gòng jù fā yīn ér lái suǒ jīng
右绕奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经
xià fāng zhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòngyǎng gōngjìng zūnzhòng zàn tàn
下方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹
wú kōngguòzhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā què zhù
无空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住

yī miàn
一面。

liánhuāshèng pú sà qián bó fó yán shì zūn cóng cǐ xià fāng
莲华胜菩萨前白佛言：“世尊！从此下方

jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míngyuēliánhuā fó hào lián
尽殄伽沙等世界，最后世界名曰莲华，佛号莲

huā dé zhì wèn shì zūn wú liàng shǎobìngshǎonǎo qǐ jū qīng lì
华德，致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、

qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòngshēng yì dù
气力调和、安乐住不？世事可忍不？众生易度

fǒu chí cǐ qiānjīng jīn sè liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
不？持此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ liánhuā huánsàn xià fāngzhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散下方诸佛

shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ liánhuābiànzhū fó tǔ zhūhuā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中

gè yǒuhuà fó jié jiā fū zuò wèizhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
各有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜

duō yǒuqíngwénzhě bì dé wú shàngzhèngděng pú tí shí liánhuā
多，有情闻者必得无上正等菩提。时，莲华

shèng jí zhūjuànshǔjiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒngyuè tàn wèicéngyǒu
胜及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，

gè suí shàngēngòng jù duōshǎo gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn fó
各随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛

pú sà yǐ tuì zuò yī miàn yú xià fāng jiè jiē yì rú shì
菩萨已，退坐一面。余下方界皆亦如是。

ěr shí shàngfāng jìn jìng qié shāděng shì jiè zuì hòu shì jiè míng
尔时，上方尽殄伽沙等世界，最后世界名

yuēhuān xǐ fó hào xǐ dé xiànwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
曰欢喜，佛号喜德，现为菩萨说大般若波罗蜜

duō bǐ yǒu pú sà míngyuē xǐ shòu jiàn cǐ dà guāng dà dì biàndòng
多。彼有菩萨名曰喜授，见此大光、大地变动

jí fó shēnxiàng xīn huáiyóu yù qián yì fó suǒ bó yán shì zūn hé
及佛身相，心怀犹豫前诣佛所白言：“世尊！何

yīn hé yuán ér yǒu cǐ ruì
因何缘而有此瑞？”

shí xǐ dé fó gào xǐ shòuyán cóng cǐ xià fāng jìn jìng qié shā
时，喜德佛告喜授言：“从此下方尽殄伽沙

děng shì jiè zuì hòu shì jiè míngyuēkānrěn fó hào shì jiā móu ní
等世界，最后世界名曰堪忍，佛号释迦牟尼，
jiāngwèi pú sà shuō dà bō rě bō luó mì duō bǐ fó shén lì gù xiàn sī
将为菩萨说大般若波罗蜜多，彼佛神力故现斯
rui
瑞。”

xǐ shòuwén yǐ huān xǐ yǒngyuè bó yán shì zūn wǒ jīn qǐng
喜授闻已，欢喜踊跃白言：“世尊！我今请
wǎngkānrěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní fó jí pú sà
往堪忍世界，观礼供养释迦牟尼佛及菩萨
zhòng wéiyuàntīng xǔ
众，唯愿听许！”

shí xǐ dé fó gào xǐ shòuyán shàn zāi shàn zāi suí rǔ
时，喜德佛告喜授言：“善哉！善哉！随汝
yì wǎng
意往。”

jí yǐ qiānjīng jīn sè liánhuā qí huāqiān yè zhòngbǎozhuāngyán
即以千茎金色莲华，其华千叶众宝庄严，
shòu yǔ xǐ shòu ér huì zhī yuē rǔ chí cǐ huā zhì shì jiā móu ní fó
授与喜授而诲之曰：“汝持此华至释迦牟尼佛
suǒ rú wǒ cí yuē xǐ dé rú lái zhì wèn wú liàng shǎobìngshǎonǎo
所，如我词曰：‘喜德如来致问无量：少病少恼、
qǐ jū qīng lì qì lì tiáo hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu
起居轻利、气力调和、安乐住不？世事可忍不？
zhòngshēng yì dù fǒu chí cǐ liánhuā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
众生易度不？持此莲华以寄世尊而为佛事。’

rǔ zhì bǐ jiè yīngzhù zhèng zhī wù yǐ màn xīn guān bǐ fó tǔ jí zhū
汝至彼界应住正知，勿以慢心观彼佛土及诸
dà zhòng ér zì huǐshāng suǒ yǐ zhě hé bǐ zhū pú sà wēi dé nán
大众而自毁伤。所以者何？彼诸菩萨威德难
jí bēi yuàn xūn xīn yǐ dà yīn yuán ér shēng bǐ tǔ
及，悲愿熏心，以大因缘而生彼土。”

xǐ shòu pú sà shòuhuāfèng chì yǔ wú liàngbǎiqiān jù zhī nà yǔ
喜授菩萨受华奉勅，与无量百千俱胝那庾
duō pú sà jí wú shù bǎiqiāntóngnántóng nǚ dǐng lǐ fó zú yòurào
多菩萨，及无数百千童男童女，顶礼佛足右绕
fèng cí gè chí wú liàngshàngmiào gòng jù fā yīn ér lái suǒ jīngshàng
奉辞，各持无量上妙供具发引而来，所经上

fāngzhū fó shì jiè yī yī fó suǒ gòngyǎng gōngjìng zūnzhòng zàn tàn wú
方诸佛世界，一一佛所供养恭敬、尊重赞叹无
kōngguòzhě dào cǐ fó suǒ dǐng lǐ shuāng zú rào bǎi qiān zā què zhù yī
空过者。到此佛所顶礼双足，绕百千匝却住一
miàn
面。

xǐ shòu pú sà qián bái fó yán shì zūn cóng cǐ shàng fāng jìn
喜授菩萨前白佛言：“世尊！从此上方尽

jìng qié shā dèng shì jiè zuì hòu shì jiè míng yuē huān xǐ fó hào xǐ dé
殄伽沙等世界，最后世界名曰欢喜，佛号喜德，
zhì wèn shì zūn wú liàng shǎo bìng shǎo nǎo qǐ jū qīng lì qì lì tiáo
致问世尊无量：少病少恼、起居轻利、气力调
hé ān lè zhù fǒu shì shì kě rěn fǒu zhòng shēng yì dù fǒu chí
和、安乐住不？世事可忍不？众生易度不？持
cǐ qiān jīng jīn sè lián huā yǐ jì shì zūn ér wéi fó shì
此千茎金色莲华，以寄世尊而为佛事。”

shí shì jiā móu ní fó shòu cǐ lián huā huán sǎn shàng fāng zhū fó
时，释迦牟尼佛受此莲华，还散上方诸佛

shì jiè fó shén lì gù lìng cǐ lián huā biàn zhū fó tǔ zhū huā tái zhōng
世界。佛神力故，令此莲华遍诸佛土，诸华台中
jiē yǒu huà fó jié jiā fū zuò wèi zhū pú sà shuō dà bō rě bō luó mì
皆有化佛结跏趺坐，为诸菩萨说大般若波罗蜜
duō yǒu qíng wén zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí shì shí xǐ
多，有情闻者必得无上正等菩提。是时，喜
shòu jí zhū juàn shǔ jiàn cǐ shì yǐ huān xǐ yǒng yuè tàn wèi céng yǒu gè
授及诸眷属见此事已，欢喜踊跃叹未曾有，各
suí shàng ēngòng jù duō shǎo gòng yǎng gōngjìng zūnzhòng zàn tàn fó pú
随善根供具多少，供养恭敬、尊重赞叹佛菩
sà yǐ tuì zuò yī miàn yú shàng fāng jiè jìe yì rú shì
萨已，退坐一面。余上方界皆亦如是。

ěr shí yú cǐ sān qiān dà qiān kān rěn shì jiè zhòng bǎo chōng mǎn
尔时，于此三千大千堪忍世界众宝充满，

zhū miào xiāng huā biàn bù qí dì bǎo chuáng fān gài chù chù háng liè
诸妙香华遍布其地，宝幢、幡盖处处行列，
huā shù guǒ shù xiāng shù mǎn shù yī shù bǎo shù zhū zá
华树、果树、香树、鬘树、衣树、宝树、诸杂
shì shù zhōu biàn zhuāng yán shèn kě ài yào rú zhòng lián huā shì jiè pǔ
饰树周遍庄严甚可爱乐，如众莲华世界普

huā rú lái jìng tǔ mànshū shì lì tóng zǐ shànzhù huì pú sà jí yú
华如来净土，曼殊室利童子、善住慧菩萨及余
wú liàng dà wēi dé pú sà mó hē sà běnsuǒ jū tǔ
无量大威德菩萨摩诃萨本所居士。

大般若波罗蜜多经卷第四百一

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi èr
大般若波罗蜜多经卷第四百二

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn huān xǐ pǐn dì èr
第二分欢喜品第二

ěr shí shì zūn zhī zhū shì jiè zhū yǒu yuán zhòng yī qiè lái jí wèi
尔时，世尊知诸世界诸有缘众一切来集谓

tiān mó fàn ruò zhū shā mén ruò pó luó mén ruò jiàn dá fù
12 天、魔、梵、若诸沙门、若婆罗门、若健达缚、
ruò ā sù luò ruò zhū lóng shén rén fēi rén děng ruò zhū pú sà mó
若阿素洛、若诸龙神、人非人等、若诸菩萨摩
hē sà zhòng zhù zuì hòu shēn shào zūn wèi zhě jiē lái jí huì biàn gào jù
诃萨众住最后身绍尊位者皆来集会，便告具
shòu shè lì zǐ yán ruò pú sà mó hē sà yù yú yī qiè fǎ děng jué yī
寿舍利子言：“若菩萨摩诃萨欲于一切法等觉一
qiè xiàng dāng xué bō rě bō luó mì duō
切相，当学般若波罗蜜多。”

shí shè lì zǐ huān xǐ yǒng yuè jí cóng zuò qǐ dǐng lǐ shuāng
时，舍利子欢喜踊跃即从座起，顶礼双

zú piān fù zuǒ jiān yòu xī zhuó dì hé zhǎng gōng jìng ér bó fó yán
足偏覆左肩，右膝著地合掌恭敬，而白佛言：

shì zūn yún hé pú sà mó hē sà yù yú yī qiè fǎ děng jué yī qiè
“世尊！云何菩萨摩诃萨欲于一切法等觉一切

xiàng dāng xué bō rě bō luó mì duō
相，当学般若波罗蜜多？”

fó gào jù shòu shè lì zǐ yán zhū pú sà mó hē sà yīng yǐ wú
佛告具寿舍利子言：“诸菩萨摩诃萨应以无

zhù ér wéi fāng biàn ān zhù bō rě bō luó mì duō suǒ zhù néng zhù
住而为方便，安住般若波罗蜜多，所住、能住

bù kě dé gù yīng yǐ wú shě ér wéi fāng biàn yuán mǎn bù shī bō luó
不可得故；应以无舍而为方便，圆满布施波罗

¹² 大正藏：诸；永乐北藏及龙藏：谓

mì duō shī zhě shòuzhě jí suǒ shī wù bù kě dé gù yīng yǐ wú hù
蜜多，施者、受者及所施物不可得故；应以无护
ér wéifāngbiàn yuánmǎnjìng jiè bō luó mì duō fàn wú fànxiàng bù
而为方便，圆满净戒波罗蜜多，犯、无犯相不
kě dé gù yīng yǐ wú qǔ ér wéifāngbiàn yuánmǎn ān rěn bō luó mì
可得故；应以无取而为方便，圆满安忍波罗蜜
duō dòng bú dòngxiàng bù kě dé gù yīng yǐ wú qín ér wéifāngbiàn
多，动、不动相不可得故；应以无勤而为方便，
yuánmǎnjīng jìn bō luó mì duō shēn xīn qín dài bù kě dé gù yīng
圆满精进波罗蜜多，身心勤、怠不可得故；应
yǐ wú sī ér wéifāngbiàn yuánmǎnjìng lù bō luó mì duō yǒuwèi
以无思而为方便，圆满静虑波罗蜜多，有味、
wú wèi bù kě dé gù yīng yǐ wú zhuó ér wéifāngbiàn yuánmǎn bō rě
无味不可得故；应以无著而为方便，圆满般若
bō luó mì duō zhū fǎ xìng xiàng bù kě dé gù
波罗蜜多，诸法性、相不可得故。

fù cì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà ān zhù bō rě bō
“复次，舍利子，诸菩萨摩诃萨安住般若波
luó mì duō yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn yīng xiū xí sì niàn zhù sì
罗蜜多，以无所得而为方便，应修习四念住、四
zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng
正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣
dào zhī shì sān shí qī pú tí fēn fǎ bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér
道支，是三十七菩提分法不可得故；以无所得而
wéifāngbiàn yīng xiū xí kōng sān mó dì wú xiàng sān mó dì wú yuàn
为方便，应修习空三摩地、无相三摩地、无愿
sān mó dì shì sān děng chí bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāng
三摩地，是三等持不可得故；以无所得而为方
biàn yīng xiū xí sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng jìng lù
便，应修习四静虑、四无量、四无色定，静虑、
wú liàng jí wú sè dìng bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn
无量及无色定不可得故；以无所得而为方便，
yīng xiū xí bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
应修习八解脱、八胜处、九次第定、十遍处，
jiě tuō shèng chù děng zhì biàn chù bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé
解脱、胜处、等至、遍处不可得故；以无所得
ér wéifāngbiàn yīng xiū xí jiǔ xiǎng wèi pāng zhàng xiǎng nóng làn xiǎng
而为方便，应修习九想，谓臃胀想、脓烂想、

yì chìxiǎng qīng yū xiǎng zhuódànxiǎng lí sànxǎng hái gǔ xiǎng
异赤想、青瘀想、啄嗽想、离散想、骸骨想、
fénshāoxiǎng mièhuàixiǎng rú shì zhūxiǎng bù kě dé gù yǐ wú suǒ
焚烧想、灭坏想，如是诸想不可得故；以无所
dé ér wéifāngbiàn yīng xiū xí shí suí niàn wèi fó suí niàn fǎ suí
得而为方便，应修习十随念，谓佛随念、法随
niàn sēng suí niàn jiè suí niàn shě suí niàn tiān suí niàn rù chū
念、僧随念、戒随念、舍随念、天随念、入出
xī suí niàn yàn suí niàn sǐ suí niàn shēn suí niàn shì zhū suí niàn
息随念、厌随念、死随念、身随念，是诸随念
bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn yīng xiū xí shí xiǎng
不可得故；以无所得而为方便，应修习十想，
wèi wú chángxiǎng kǔ xiǎng wú wǒ xiǎng bú jìng xiǎng sǐ xiǎng
谓无常想、苦想、无我想、不净想、死想、
yī qiè shì jiān bù kě lè xiǎng yàn shí xiǎng duànxiǎng lí xiǎng
一切世间不可乐想、厌食想、断想、离想、
mièxiǎng rú shì zhūxiǎng bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn
灭想，如是诸想不可得故；以无所得而为方便，
yīng xiū xí shí yī zhì wèi kǔ zhì jí zhì miè zhì dào zhì jìn
应修习十一智，谓苦智、集智、灭智、道智、尽
zhì wú shēng zhì fǎ zhì lèi zhì shì sú zhì tā xīn zhì rú
智、无生智、法智、类智、世俗智、他心智、如
shuō zhì rú shì zhū zhì bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn
说智，如是诸智不可得故；以无所得而为方便，
yīng xiū xí yǒu xún yǒu tóng sān mó dì wú xún wéi sì sān mó dì wú xún
应修习有寻有伺三摩地、无寻唯伺三摩地、无寻
wú sì sān mó dì sān sān mó dì bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéi
无伺三摩地，三三摩地不可得故；以无所得而为
fāngbiàn yīng xiū xí wèi zhī dāng zhī gēn yǐ zhī gēn jù zhī gēn
方便，应修习未知当知根、已知根、具知根，
sān wú lòu gēn bù kě dé gù yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn yīng xiū xí
三无漏根不可得故；以无所得而为方便，应修习
bú jìng chùguān biàn mǎn chùguān yī qiè zhì zhì shē mó tā pí
不净处观、遍满处观、一切智智、奢摩他、毗
bō shè nà sì shè shì sì shèng zhù sān míng wǔ yǎn liù shén
钵舍那、四摄事、四胜住、三明、五眼、六神
tōng liù bō luó mì duō qī shèng cái bā dà shì jué jiǔ yǒu qíng
通、六波罗蜜多、七圣财、八大士觉、九有情

jū zhì tuó luó ní mén sān mó dì mén shí dì shí xíng shí rěn
居智、陀罗尼门、三摩地门、十地、十行、十忍、
èr shí zēngshàng yì lè rú lái shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài
二十增上意乐、如来十力、四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
解、十八佛不共法、三十二大士相、八十随好、
wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè
无忘失法、恒住舍性、一切智、道相智、一切
xiàng zhì yī qiè xiàng wēimào zhì dà cí dà bēi dà xǐ dà
相智、一切相微妙智、大慈、大悲、大喜、大
shě jí yú wú liàng wú biān fó fǎ rú shì zhū fǎ bù kě dé gù
舍，及余无量无边佛法，如是诸法不可得故。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù jí zhèng dé yī
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨欲疾证得一

qiè zhì zhì dāng xué bō rě bō luó mì duō yù jí yuánmǎn yī qiè zhì
切智智，当学般若波罗蜜多；欲疾圆满一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì dāng xué bō rě bō luó mì duō yù jí
道相智、一切相智，当学般若波罗蜜多；欲疾
yuánmǎn yī qiè yǒuqíng xīn xíng xiàng zhì yī qiè xiàng wēimào zhì dāng
圆满一切有情心行相智、一切相微妙智，当
xué bō rě bō luó mì duō yù bá yī qiè fán nǎo xí qì dāng xué bō rě
学般若波罗蜜多；欲拔一切烦恼习气，当学般若
bō luó mì duō yù rù pú sà zhèng xìng lí shēng dāng xué bō rě bō luó
波罗蜜多；欲入菩萨正性离生，当学般若波罗
mì duō yù chāoshēng wén jí dú jué dì dāng xué bō rě bō luó mì duō
蜜多；欲超声闻及独觉地，当学般若波罗蜜多；
yù zhù pú sà bú tuì zhuǎn dì dāng xué bō rě bō luó mì duō yù dé
欲住菩萨不退转地，当学般若波罗蜜多；欲得
liù zhǒng shū shèng shéntōng dāng xué bō rě bō luó mì duō yù zhī yī
六种殊胜神通，当学般若波罗蜜多；欲知一
qiè yǒuqíng xīn xíng suǒ qù chā bié dāng xué bō rě bō luó mì duō yù
切有情心行所趣差别，当学般若波罗蜜多；欲
shèng yī qiè shēng wén dú jué zhì huì zuò yòng dāng xué bō rě bō luó
胜一切声闻、独觉智慧作用，当学般若波罗
mì duō yù dé yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén dāng xué bō
蜜多；欲得一切陀罗尼门、三摩地门，当学般
rě bō luó mì duō yù yī yī niàn suí xǐ zhī xīn chāo guò yī qiè shēng
若波罗蜜多；欲以一念随喜之心，超过一切声

wén dú jué suǒ yǒu bù shī dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī yī
闻、独觉所有布施，当学般若波罗蜜多；欲以一
niàn suí xǐ zhī xīn chāo guò yī qiè shēng wén dú jué suǒ yǒu jìng jiè
念随喜之心，超过一切声闻、独觉所有净戒，
dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī yī niàn suí xǐ zhī xīn chāo guò
当学般若波罗蜜多；欲以一念随喜之心，超过
yī qiè shēng wén dú jué dìng huì jiě tuō jiě tuō zhì jiàn dāng
一切声闻、独觉、定慧、解脱、解脱智¹³见，当
xué bō rě bō luó mì duō yù yī yī niàn suí xǐ zhī xīn chāo guò yī
学般若波罗蜜多；欲以一念随喜之心，超过一
qiè shēng wén dú jué jìng lù jiě tuō děng chí děng zhì jí yú shàn
切声闻、独觉静虑、解脱、等持、等至及余善
fǎ dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī yī niàn suǒ xiū shàn fǎ
法，当学般若波罗蜜多；欲以一念所修善法，
chāo guò yī qiè yì shēng shēng wén dú jué shàn fǎ dāng xué bō rě
超过一切异生、声闻、独觉善法，当学般若
bō luó mì duō yù xíng shǎo fēn bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn
波罗蜜多；欲行少分布施、净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě wèi zhū yǒu qíng fāng biàn shàn qiǎo huí xiàng wú shàng
静虑、般若，为诸有情方便善巧，回向无上
zhèng děng pú tí biàn dé wú liàng wú biān gōng dé dāng xué bō rě bō
正等菩提，便得无量无边功德，当学般若波
luó mì duō
罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù lìng suǒ xíng bù
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨欲令所行布
shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
lí zhū zhàng ài sù dé yuán mǎn dāng xué bō rě bō luó mì duō yù dé
离诸障碍速得圆满，当学般若波罗蜜多；欲得
shēng shēng cháng jiàn zhū fó héng wén zhèng fǎ dé fó jué wù méng fó
生生常见诸佛，恒闻正法得佛觉悟，蒙佛
yì niàn jiào jiè jiào shòu dāng xué bō rě bō luó mì duō yù dé fó shēn
忆念教诫教授，当学般若波罗蜜多；欲得佛身
jù sān shí èr dà zhàng fū xiàng bā shí suí hǎo yuán mǎn zhuāng yán
具三十二大丈夫相，八十随好圆满庄严，

¹³ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

dāngxué bō rě bō luó mì duō yù dé shēngshēngcháng yì sù zhù
当学般若波罗蜜多；欲得生生常忆宿住，
zhōng bú wàng shī dà pú tí xīn yuǎn lí è yǒu qīn jìn shànyǒu héng
终不忘失大菩提心，远离恶友亲近善友，恒
xiū pú sà mó hē sà xíng dāngxué bō rě bō luó mì duō yù dé shēng
修菩萨摩诃萨行，当学般若波罗蜜多；欲得生
shēng jù dà wēi lì cuīzhòng mó yuàn fú zhū wàidào dāngxué bō rě
生具大威力，摧众魔怨伏诸外道，当学般若
bō luó mì duō yù dé shēngshēngyuǎn lí yī qiè fán nǎo yè zhàng tōng
波罗蜜多；欲得生生远离一切烦恼业障，通
dá zhū fǎ xīn wú guà ài dāngxué bō rě bō luó mì duō yù dé shēng
达诸法心无罣碍，当学般若波罗蜜多；欲得生
shēngshàn xīn shànyuàn shànxíngxiāng xù cháng wú xiè fèi dāngxué
生善心、善愿、善行相续常无懈怠，当学
bō rě bō luó mì duō yù shēng fó jiā rù tóngzhēn dì cháng bù yuǎn
般若波罗蜜多；欲生佛家入童真地，常不远
lí zhū fó pú sà dāngxué bō rě bō luó mì duō yù dé shēngshēng jù
离诸佛菩萨，当学般若波罗蜜多；欲得生生具
zhūxiànghǎoduānyán rú fó yī qiè yǒuqíngjiànzhěhuān xǐ fā qǐ wú
诸相好端严如佛，一切有情见者欢喜，发起无
shàngzhèngděngjué xīn sù néngchéngbàn fó dì gōng dé dāngxué bō
上正等觉心，速能成办佛地功德，当学般
rě bō luó mì duō yù yǐ zhǒngzhǒngshèngshàngēn lì suí yì néng yǐn
若波罗蜜多；欲以种种胜善根力，随意能引
shàngmiào gòng jù gòngyǎng gōngjìng zūnzhòngzàn tàn yī qiè rú lái
上妙供具，供养恭敬、尊重赞叹一切如来、
yīng zhèngděngjué lìng zhūshàngēn sù dé yuánmǎn dāngxué bō rě
应、正等觉，令诸善根速得圆满，当学般若
bō luó mì duō yù mǎn yī qiè yǒuqíngsuǒ qiú yǐn shí yī fú chuáng
波罗蜜多；欲满一切有情所求饮食、衣服、床
tà wò jù bìngyuán yī yào zhǒngzhǒnghuāxiāng dēngmíng chē
榻、卧具、病缘医药、种种花香、灯明、车
shèng yuán lín shèzhái cái gǔ zhēnbǎo yán jù jì yuè
乘、园¹⁴林、舍宅、财谷、珍宝、严具、妓¹⁵乐
jí yú zhǒngzhǒngshàngmiào lè jù dāngxué bō rě bō luó mì duō
及余种种上妙乐具，当学般若波罗蜜多。

¹⁴ 大正藏：圆；永乐北藏及龙藏：园

¹⁵ 大正藏：伎；永乐北藏及龙藏：妓

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù shàn ān lì jìn
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨欲善安立尽

xū kōng jiè fǎ jiè shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē lìng ān zhù bù shī
虚空界、法界、世界一切有情，皆令安住布施、

jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō dāng xué
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，当学

bō rě bō luó mì duō yù dé fā qǐ yī niàn shàn xīn suǒ huò gōng dé
般若波罗蜜多；欲得发起一念善心所获功德，

nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí yì bù qióng jìn dāng xué bō rě bō
乃至无上正等菩提亦不穷尽，当学般若波

luó mì duō yù dé shí fāng zhū fó shì jiè yī qiè rú lái yīng zhèng
罗蜜多；欲得十方诸佛世界一切如来、应、正

děng jué jí zhū pú sà gòng suǒ chēng zàn dāng xué bō rě bō luó mì duō
等觉及诸菩萨共所称赞，当学般若波罗蜜多；

yù yī fā xīn jí néng biàn zhì shí fāng gè rú jìng qié shā jiè gòng yǎng
欲一发心即能遍至十方各如殒伽沙界，供养

zhū fó lì lè yǒu qíng dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī fā shēng
诸佛利乐有情，当学般若波罗蜜多；欲一发声

jí néng biàn mǎn shí fāng gè rú jìng qié shā jiè zàn tàn zhū fó jiào huì yǒu
即能遍满十方各如殒伽沙界，赞叹诸佛教诲有

qíng dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī niàn qǐng ān lì shí fāng jìng
情，当学般若波罗蜜多；欲一念顷安立十方殒

qié shā děng zhū fó shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē lìng xí xué shí shàn yè dào
伽沙等诸佛世界一切有情，皆令习学十善业道，

shòu sān guī yī hù chí jìn jiè xiū sì jìng lù jí sì wú liàng sì wú sè
受三归依护持禁戒，修四静虑及四无量、四无色

dìng huò wǔ shén tōng dāng xué bō rě bō luó mì duō yù yī niàn qǐng
定，获五神通，当学般若波罗蜜多；欲一念顷

ān lì shí fāng jìng qié shā děng zhū fó shì jiè yī qiè yǒu qíng lìng zhù dà
安立十方殒伽沙等诸佛世界一切有情，令住大

shèng xiū pú sà xíng bù huǐ yú shèng dāng xué bō rě bō luó mì duō yù
乘修菩萨行不毁余乘，当学般若波罗蜜多；欲

shào fó zhǒng lìng bù duàn jué hù pú sà jiā lìng bù tuì zhuǎn yán jìng
绍佛种令不断绝，护菩萨家令不退转，严净

fó tǔ lìng sù chéng bàn dāng xué bō rě bō luó mì duō
佛土令速成办，当学般若波罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù ān zhù nèi kōng
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨欲安住内空、

wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为
kōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异
kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng
空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng dāng
不可得空、无性空、自性空、无性自性空，当
xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù ān zhù yī qiè fǎ
学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲安住一切法
zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng
真如、法界、法性、不虚妄性、不变异性、平
děng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè
等性、离生性、法定、法住、实际、虚空界、
bù sī yì jiè dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù
不思議界，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲
jué zhī yī qiè fǎ jìn suǒ yǒu xìng rú suǒ yǒu xìng wú diān dǎo wú fēn bié
觉知一切法尽所有性、如所有性无颠倒无分别，
dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù jué zhī yī qiè
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲觉知一切
fǎ yīn yuán děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán xìng wú
法因缘、等无间缘、所缘缘、增上缘性无
suǒ yǒu bù kě dé dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
所有不可得，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù jué zhī yī qiè fǎ rú huàn rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāng
欲觉知一切法如幻、如梦、如响、如像、如光
yǐng rú yáng yàn rú kōng huā rú xún xiāng chéng rú biàn huà shì
影、如阳焰、如空花、如寻香城、如变化事，
wéi xīn suǒ xiàn xìng xiàng jiē kōng dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú
唯心所现性相皆空，当学般若波罗蜜多。若菩
sà mó hē sà yù zhī shí fāng jìng qié shā děng sān qiān dà qiān shì jiè dà
萨摩诃萨欲知十方殄伽沙等三千大千世界大
dì xū kōng zhū shān dà hǎi jiāng hé chí zhǎo jiàn gǔ
地、虚空、诸山、大海、江河、池沼、涧谷、
bēi hú dì shuǐ huǒ fēng zhū jí wēi liàng dāng xué bō rě bō
陂湖、地、水、火、风诸极微量，当学般若波
luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù xī yī máo yǐ wéi bǎi fēn qǔ yī
罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲析一毛以为百分，取一

fēn máo jìn jǔ sānqiān dà qiān shì jiè dà hǎi jiāng hé chízhǎo jiàn
分毛尽举三千大千世界大海、江河、池沼、润
gǔ bēi hú zhōngshuǐ qì zhì tā fāng wú biān shì jiè ér bù sǔn hài
谷、陂湖中水，弃置他方无边世界，而不损害
qí zhōngyǒuqíng dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
其中有情，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
jiàn huǒ jié qǐ biànshāosānqiān dà qiān shì jiè tiān dì dòngrán yù yǐ
见火劫起，遍烧三千大千世界天地洞然，欲以
yī qì chuīlǐng dùnmiè dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē
一气吹令顿灭，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃
sà jiàn fēng jié qǐ sānqiān shì jiè suǒ yī fēng lún piāo jī shàngyǒng
萨见风劫起，三千世界所依风轮飘击上涌，
jiāng chuī sānqiān dà qiān shì jiè sū mí lú shān lún wéi shān děng zhū suǒ
将吹三千大千世界苏迷卢山、轮围山等诸所
yǒu wù suì rú kāngkuài yù yǐ yī zhǐ zhàng bǐ fēng lì lìng xī bù qǐ
有物碎如糠粃，欲以一指障彼风力令息不起，
dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú sānqiān dà
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲于三千大
qiān shì jiè yī jié jiā zuò chōngmǎn xū kōng dāngxué bō rě bō luó mì
千世界一结跏坐充满虚空，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù yǐ yī máojuàn qǔ sānqiān dà qiān shì jiè
多。若菩萨摩诃萨欲以一毛翳取三千大千世界
miào gāoshānwáng lún wéi shān děng zhū suǒ yǒu wù zhì guò tā fāng wú
妙高山王、轮围山等诸所有物，掷过他方无
liàng wú shù wú biān shì jiè ér bù sǔn hài qí zhōngyǒuqíng dāngxué bō
量无数无边世界，而不损害其中有情，当学般
rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǐ yī shí yī huā yī
若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲以一食、一花、一
xiāng yī chuáng gài děng gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn shí fāng
香、一幢盖等，供养恭敬、尊重赞叹十方
gè rú jìng qié shā jiè yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué jí dì zǐ zhòng
各如殑伽沙界一切如来、应、正等觉及弟子众
wú bù chōng zú dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
无不充足，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù děng ān lì shí fāng gè rú jìng qié shā jiè zhū yǒuqíng lèi lìng zhù jiè
欲等安立十方各如殑伽沙界诸有情类，令住戒

yùn dìngyùn huì yùn jiě tuō yùn jiě tuō zhì jiàn yùn huò zhù
蕴、定蕴、慧蕴、解脱蕴、解脱智¹⁶见蕴，或住
yù liú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí nǎi zhì
预流、一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提，乃至
huò lìng rù wú yú yī bō niè pán jiè dāng xué bō rě bō luó mì duō
或令入无余依般涅槃界，当学般若波罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō néng rú shí zhī rú shì bù shī dé dà guǒ bào wèi rú shí zhī
罗蜜多，能如实知如是布施得大果报，谓如实知
rú shì bù shī dé shēng chà dì lì dà zú huò shēng pó luó mén dà zú
如是布施得生刹帝力大族，或生婆罗门大族，
huò shēng zhǎng zhě dà zú huò shēng jū shì dà zú rú shì bù shī dé
或生长者大族，或生居士大族；如是布施得
shēng sì dà wáng zhòng tiān huò shēng sān shí sān tiān huò shēng yè mó
生四大王众天，或生三十三天，或生夜摩
tiān huò shēng dǔ shǐ duō tiān huò shēng lè biàn huà tiān huò shēng tā
天，或生睹史多天，或生乐变化天，或生他
huà zì zài tiān yī cǐ bù shī dé chū jìng lù huò dì èr jìng lù huò
化自在天；依此布施得初静虑，或第二静虑，或
dì sān jìng lù huò dì sì jìng lù yī cǐ bù shī dé kōng wú biān chù dìng
第三静虑，或第四静虑；依此布施得空无边处定，
huò shí wú biān chù dìng huò wú suǒ yǒu chù dìng huò fēi xiǎng fēi fēi xiǎng
或识无边处定，或无所有处定，或非想非非想
chù dìng yī cǐ bù shī qǐ sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī dé yù
处定；依此布施起四念住乃至八圣道支，得预
liú guǒ huò yī lái guǒ huò bù huán guǒ huò ā luó hàn guǒ huò dú
流果、或一来果、或不还果、或阿罗汉果、或独
jué pú tí huò dé wú shàng zhèng děng pú tí néng rú shí zhī rú shì
觉菩提，或得无上正等菩提。能如实知如是
jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě dé dà guǒ bào yì fù
净戒、安忍、精进、静虑、般若，得大果报亦复
rú shì ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō néng rú shí
如是。若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，能如实
zhī rú shì bù shī fāng biàn shàn qiǎo néng mǎn bù shī bō luó mì duō rú
知如是布施方便善巧能满布施波罗蜜多，如

¹⁶ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

shì bù shī fāngbiànshànqiǎonéngmǎnjìng jiè bō luó mì duō rú shì bù
是布施方便善巧能满净戒波罗蜜多，如是布
shī fāngbiànshànqiǎonéngmǎn ān rěn bō luó mì duō rú shì bù shī fāng
施方便善巧能满安忍波罗蜜多，如是布施方
biànshànqiǎonéngmǎnjīng jìn bō luó mì duō rú shì bù shī fāngbiànshàn
便善巧能满精进波罗蜜多，如是布施方便善
qiǎonéngmǎnjìng lù bō luó mì duō rú shì bù shī fāngbiànshànqiǎonéng
巧能满静虑波罗蜜多，如是布施方便善巧能
mǎn bō rě bō luó mì duō rú shì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù
满般若波罗蜜多，如是净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě fāngbiànshànqiǎo jiē néngyuánmǎn liù bō luó mì duō
般若方便善巧皆能圆满六波罗蜜多。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō néng rú shí zhī rú shì bù shī fāngbiànshàn
修行般若波罗蜜多，能如实知如是布施方便善
qiǎonéngmǎn bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì duō rú shì jìng jiè nǎi zhì
巧能满布施乃至般若波罗蜜多，如是净戒乃至
bō rě fāngbiànshànqiǎonéngmǎnjìng jiè nǎi zhì jìng lù bō luó mì duō
般若方便善巧能满净戒乃至静虑波罗蜜多？”

fó yán shè lì zǐ yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn gù wèi pú
佛言：“舍利子，以无所得为方便故，谓菩
sà mó hē sà xíng bù shī shí liǎo dá yī qiè shī zhě shòuzhě suǒ shī
萨摩诃萨行布施时，了达一切施者、受者、所施
wù xiàng bù kě dé gù néngmǎn bù shī bō luó mì duō fàn wú fàn
物相不可得故，能满布施波罗蜜多；犯、无犯
xiàng bù kě dé gù néngmǎnjìng jiè bō luó mì duō dòng bú dòng
相不可得故，能满净戒波罗蜜多；动、不动
xiàng bù kě dé gù néngmǎn ān rěn bō luó mì duō shēn xīn qín dài
相不可得故，能满安忍波罗蜜多；身心勤、怠
bù kě dé gù néngmǎnjīng jìn bō luó mì duō yǒuluàn wúluàn bù
不可得故，能满精进波罗蜜多；有乱、无乱不
kě dé gù néngmǎnjìng lù bō luó mì duō zhū fǎ xìng xiàng bù kě
可得故，能满静虑波罗蜜多；诸法性、相不可
dé gù néngmǎn bō rě bō luó mì duō shì wéi pú sà mó hē sà xíng bù
得故，能满般若波罗蜜多。是为菩萨摩诃萨行布
shī shí fāngbiànshànqiǎonéngmǎn liù zhǒng bō luó mì duō rú shì pú
施时，方便善巧能满六种波罗蜜多。如是菩

sà mó hē sà xíngjìng jiè shí fāngbiànshànqiǎonéngmǎn liù zhǒng bō luó
萨摩诃萨行净戒时，方便善巧能满六种波罗
mì duō nǎi zhì xíng bō rě shí fāngbiànshànqiǎonéngmǎn liù zhǒng bō
蜜多，乃至行般若时，方便善巧能满六种波
luó mì duō
罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù dé guò qù
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨欲得过去、
wèi lái xiàn zài zhū fó gōng dé dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò
未来、现在诸佛功德，当学般若波罗蜜多。若
pú sà mó hē sà yù dào yī qiè yǒu wéi wú wéi fǎ zhī bǐ àn dāngxué
菩萨摩诃萨欲到一切有为无为法之彼岸，当学
bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù dá guò qù wèi lái
般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲达过去、未来、
xiàn zài zhū fǎ zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng wú shēng shí jì dāng
现在诸法真如、法界、法性、无生、实际，当
xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù qióngguò qù wèi lái
学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲穷过去、未来、
xiàn zài shēng bù shēng jì dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó
现在生不生际，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩
hē sà yù yǔ yī qiè shēng wén dú jué ér wéi dǎo shǒu dāngxué bō rě
诃萨欲与一切声闻、独觉而为导首，当学般若
bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǔ yī qiè rú lái wéi qīn shì zhě
波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲与一切如来为亲侍者，
dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǔ yī qiè rú
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲与一切如
lái wéi nèi juàn shǔ dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
来为内眷属，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù dé dà juàn shǔ dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
欲得大眷属，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù dé pú sà cháng wéi juàn shǔ dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú
欲得菩萨常为眷属，当学般若波罗蜜多。若菩
sà mó hē sà yù xiāo yī qiè shī zhǔ gòng yǎng dāngxué bō rě bō luó mì
萨摩诃萨欲消一切施主供养，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù cuī fú qiān tān xīn bù qǐ fàn jiè xīn
多。若菩萨摩诃萨欲摧伏悭贪心，不起犯戒心，
chú qù huì nù xīn qì shě xiè dài xīn jìng xī sǎn luàn xīn yuǎn lí è
除去恚怒心，舍弃懈怠心，静息散乱心，远离恶

huì xīn dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù ān lì
慧心，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲安立
yī qiè yǒu qíng yú shī xìng fú yè shì jiè xìng fú yè shì xiū xìng fú yè
一切有情于施性福业事、戒性福业事、修性福业
shì gòng shì fú yè shì yǒu yī fú yè shì dāng xué bō rě bō luó
事、供侍福业事、有依福业事，当学般若波
mì duō ruò pú sà mó hē sà yù dé wǔ yǎn suǒ wèi ròu yǎn tiān yǎn
蜜多。若菩萨摩诃萨欲得五眼，所谓肉眼、天眼、
huì yǎn fǎ yǎn fó yǎn dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà
慧眼、法眼、佛眼，当学般若波罗蜜多。若菩萨
mó hē sà yù yǐ tiān yǎn jìn jiàn shí fāng jìng qié shā děng shì jiè zhū fó
摩诃萨欲以天眼，尽见十方殑伽沙等世界诸佛，
dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǐ tiān ěr jìn
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲以天耳，尽
wén shí fāng jìng qié shā děng shì jiè zhū fó suǒ shuō fǎ yào dāng xué bō
闻十方殑伽沙等世界诸佛所说法要，当学般
rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù rú shí zhī shí fāng gè rú
若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲如实知十方各如
jìng qié shā jiè yī qiè zhū fó xīn xīn suǒ fǎ dāng xué bō rě bō luó mì
殑伽沙界一切诸佛心、心所法，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù dé pǔ wén shí fāng shì jiè zhū fó shuō fǎ
多。若菩萨摩诃萨欲得普闻十方世界诸佛说法，
nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí ér bú duàn jué dāng xué bō rě bō
乃至无上正等菩提而不断绝，当学般若波
luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù jiàn guò qù wèi lái xiàn zài shí
罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲见过去、未来、现在十
fāng yī qiè zhū fó guó tǔ dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó
方一切诸佛国土，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩
hē sà yù yú guò qù wèi lái xiàn zài shí fāng zhū fó suǒ shuō qì jīng
诃萨欲于过去、未来、现在十方诸佛所说契经、
yīng sòng shòu jì fěng sòng zì shuō yīn yuán běn shì běn shēng
应颂、授记、讽颂、自说、因缘、本事、本生、
fāng guǎng xī fǎ pì yù lùn yì zhū shēng wén děng suǒ wèi céng
方广、希法、譬喻、论议，诸声闻等所未曾
wén jiē néng shòu chí jiū jìng tōng lì dāng xué bō rě bō luó mì duō
闻，皆能受持究竟通利，当学般若波罗蜜多。
ruò pú sà mó hē sà yù yú guò qù wèi lái xiàn zài shí fāng zhū fó suǒ
若菩萨摩诃萨欲于过去、未来、现在十方诸佛所

shuō fǎ mén jì zì shòu chí jiū jìng tōng lì fù néng wèi tā rú shí
说法门，既自受持究竟通利，复能为他如实
guǎng shuō dāng xué ān rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú
广说，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲于
guò qù wèi lái xiàn zài shí fāng zhū fó suǒ shuō fǎ mén zì rú shí xíng
过去、未来、现在十方诸佛所说法门自如实行，
fù néng quàn tā rú shí xiū xíng dāng xué ān rě bō luó mì duō ruò pú
复能劝他如实修行，当学般若波罗蜜多。若菩
sà mó hē sà yù yú shí fāng jìng qié shā dēng yōu àn shì jiè huò shì jiè
萨摩诃萨欲于十方殑伽沙等幽暗世界，或世界
zhōng jiān rì yuè suǒ bú zhào chù wèi zuò guāng míng dāng xué ān rě bō
中间日月所不照处为作光明，当学般若波
luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú shí fāng jìng qié shā dēng wú liàng
罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲于十方殑伽沙等无量
shì jiè qí zhōng yǒu qíng chéng jiù xié jiàn bù wén fó míng fǎ míng
世界，其中有情成就邪见，不闻佛名、法名、
sēng míng ér néng kāi huà lìng qǐ zhèng jiàn wén sān bǎo míng dāng xué ān rě
僧名，而能开化令起正见闻三宝名，当学般
rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù lìng shí fāng jìng qié shā dēng
若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲令十方殑伽沙等
shì jiè yǒu qíng yǐ jǐ wēi lì máng zhě néng shì lóng zhě néng tīng
世界有情，以己威力，盲者能视，聋者能听，
yǎ zhě néng yán kuáng zhě dé niàn luàn zhě dé dìng pín zhě dé fù
哑者能言，狂者得念，乱者得定，贫者得富，
lù zhě dé yī jī zhě dé shí kě zhě dé yǐn bìng zhě dé chú yù
露者得衣，饥者得食，渴者得饮，病者得除愈，
chǒu zhě dé duān yán xíng cán zhě dé jù zú gēn quē zhě dé yuán mǎn
丑者得端严，形残者得具足，根缺者得圆满，
mí mèn zhě dé xǐng wù pí dùn zhě dé ān tài yī qiè yǒu qíng děng xīn
迷闷者得醒悟，疲顿者得安泰，一切有情等心
xiāng xiàng rú fù rú mǔ rú xiōng rú dì rú zǐ rú mèi rú yǒu
相向，如父如母、如兄如弟、如姊如妹、如友
rú qīn dāng xué ān rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù lìng shí
如亲，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲令十
fāng jìng qié shā dēng shì jiè yǒu qíng yǐ jǐ wēi lì zài è qù zhě jiē
方殑伽沙等世界有情，以己威力，在恶趣者皆
shēng shàn qù dāng xué ān rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù
生善趣，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲

lìng shí fāng jìng qié shā děng shì jiè yǒu qíng yǐ jǐ wēi lì xí è yè
令十方殍伽沙等世界有情，以己威力，习恶业
zhě jiē xiū shàn yè dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē
者皆修善业，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃
sà yù lìng shí fāng jìng qié shā děng shì jiè yǒu qíng yǐ jǐ wēi lì zhū
萨欲令十方殍伽沙等世界有情，以己威力，诸
fàn jiè zhě jiē zhù jiè yùn wèi dé dìng zhě jiē zhù dìng yùn yǒu è huì zhě
犯戒者皆住戒蕴，未得定者皆住定蕴，有恶慧者
jiē zhù huì yùn wú jiě tuō zhě jiē zhù jiě tuō yùn wú jiě tuō zhì¹⁷ jiàn zhě
皆住慧蕴，无解脱者皆住解脱蕴，无解脱智¹⁷见者
jiē zhù jiě tuō zhì¹⁸ jiàn yùn wèi jiàn dì zhě dé yù liú guǒ ruò yī lái guǒ
皆住解脱智¹⁸见蕴，未见谛者得预流果、若一来果、
ruò bù huán guǒ ruò ā luó hàn guǒ ruò dú jué pú tí ruò dé wú shàng
若不还果、若阿罗汉果、若独觉菩提，若得无上
zhèng děng pú tí dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
正等菩提，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù xué zhū fó shū shèng wēi yí lìng zhū yǒu qíng guān zhī wú yàn xī yī
欲学诸佛殊胜威仪，令诸有情观之无厌，息一
qiè è shēng yī qiè shàn dāng xué bō rě bō luó mì duō
切恶生一切善，当学般若波罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，舍利子，菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí zuò shì sī wéi wǒ hé shí dé rú xiàng wáng shì róng zhǐ sù
蜜多时，作是思惟：‘我何时得如象王视容止肃
rán wèi zhòng shuō fǎ yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
然为众说法？’欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé shēn yǔ yì yè suí zhì huì xíng jiē xī qīng jìng
惟：‘我何时得身、语、意业随智慧行皆悉清净？’

yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé zú bù lǚ dì rú sì zhǐ liàng zì zài ér xíng
惟：‘我何时得足不履地，如四指量自在而行？’

¹⁷ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

¹⁸ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō sì dà wáng zhòng
惟：‘我何时得无量百千俱胝那庾多四大王众

tiān nǎi zhì sè jiū jìng tiān gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn dǎo cóng
天乃至色究竟天，供养恭敬、尊重赞叹，导从

wéi rào yì pú tí shù yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
围绕诣菩提树？’欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō sì dà wáng zhòng
惟：‘我何时得无量百千俱胝那庾多四大王众

tiān nǎi zhì sè jiū jìng tiān yú pú tí shù xià yǐ tiān yī wéi zuò yù
天乃至色究竟天，于菩提树下以天衣为座？’欲

chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé pú tí shù xià jié jiā fū zuò yǐ zhòng miào xiàng
惟：‘我何时得菩提树下结跏趺坐，以众妙相

suǒ zhuāng yán shǒu ér fǔ dà dì shǐ yú dì shén bìng zhū juàn shǔ jù shí
所庄严手而抚大地，使于地神并诸眷属俱时

yǒng xiàn yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
涌¹⁹现？’欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé zuò pú tí shù xiáng fú zhòng mó zhèng dé wú shàng
惟：‘我何时得坐菩提树降伏众魔，证得无上

zhèng děng pú tí yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
正等菩提？’欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé chéng zhèng jué yǐ xíng zhù zuò wò suí dì fāng suǒ
惟：‘我何时得成正觉已，行住坐卧随地方所

¹⁹ 大正藏：涌；永乐北藏及龙藏：涌

xī wéi jīn gāng yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
悉为金刚？’ 欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé shě guó chū jiā shì rì jí chéng wú shàng zhèng jué
惟：‘我何时得舍国出家，是日即成无上正觉，

huán yú shì rì zhuàn miào fǎ lún jí lìng wú liàng wú shù yǒu qíng yuǎn
还于是日转妙法轮，即令无量无数有情远

chén lí gòu shēng jìng fǎ yǎn fù lìng wú liàng wú shù yǒu qíng yǒng jìn zhū
尘离垢生净法眼，复令无量无数有情永尽诸

lòu xīn huì jiě tuō yì lìng wú liàng wú shù yǒu qíng yú wú shàng pú tí dé
漏心慧解脱，亦令无量无数有情于无上菩提得

bú tuì zhuǎn yù chéng sī shì dāng xué bō rě bō luó mì duō
不退转？’ 欲成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé wú shàng pú tí wú liàng wú shù shēng wén pú
惟：‘我何时得无上菩提，无量无数声闻、菩

sà wèi dì zǐ zhòng yī shuō fǎ shí lìng wú liàng wú shù yǒu qíng bù qǐ
萨为弟子众，一说法时，令无量无数有情不起

yú zuò dé ā luó hàn guǒ fù lìng wú liàng wú shù yǒu qíng yì bù qǐ yú
于座得阿罗汉果，复令无量无数有情亦不起于

zuò yú wú shàng pú tí dé bú tuì zhuǎn yù chéng sī shì dāng xué
座于无上菩提得不退转？’ 欲成斯事当学

bō rě bō luó mì duō
般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé shòu liàng wú jìn wú biān guāng míng xiàng hǎo
惟：‘我何时得寿量无尽，无边光明，相好

zhuāng yán guān zhě wú yàn suī fù xíng shí qiān yè lián huā měi chéng qí
庄严观者无厌，虽复行时千叶莲花每承其

zú ér lìng dì shàng xiàn qiān fú lún jǔ bù jīng xíng dà dì zhèn dòng
足，而令地上现千辐轮，举步经行大地震动，

ér bù rǎo nǎo dì jū yǒu qíng yù huí gù shí jǔ shēn jiē zhuǎn zú zhī
而不烦恼地居有情，欲回顾时举身皆转，足之

suǒ lǚ jìn jīn gāng jì rú chē lún liàng dì yì suí zhuǎn yù chéng
所履尽金刚际，如车轮量地亦随转？’ 欲成

sī shì dāngxué bō rě bō luó mì duō

斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ hé shí dé jǔ shēn zhī jié jiē fàngguāngmíng biànzhào shí fāng
惟：‘我何时得举身支节皆放光明，遍照十方

wú biān shì jiè suí suǒ zhào chù wèi zhū yǒu qíng zuò dà ráo yì yù
无边世界，随所照处为诸有情作大饶益？’欲

chéng sī shì dāngxué bō rě bō luó mì duō

成斯事当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ dé wú shàng zhèng děng jué shí yuàn suǒ jū tǔ wú yǒu yī qiè
惟：‘我得无上正等觉时，愿所居士无有一切

tān yù chēn huì yú chī děng míng qí zhōng yǒu qíng chéng jiù miào
贪欲、瞋恚、愚痴等名，其中有情成就妙

huì yóu sī huì lì qì zuò shì sī bù shī tiáo fú ān rěn yǒng
慧，由斯慧力亟作是思：布施、调伏、安忍、勇

jìn jì jìng dì guān lí zhū fàng yì xiū xíng fàn xíng cí bēi
进、寂静、谛观，离诸放逸，修行梵行，慈、悲、

xǐ shě bù nǎo yǒu qíng rú yú fó tǔ qǐ bú shàn zāi yù
喜、舍，不恼有情，如余佛土，岂不善哉！’欲

mǎn sī yuàn dāngxué bō rě bō luó mì duō

满斯愿当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ dé wú shàng zhèng děng jué shí huà shì jì zhōu bō niè pán
惟：‘我得无上正等觉时，化事既周，般涅槃

hòu zhèng fǎ wú yǒu miè jìn zhī qī cháng wèi yǒu qíng zuò dà lì lè
后正法无有灭尽之期，常为有情作大利乐。’

yù mǎn sī yuàn dāngxué bō rě bō luó mì duō

欲满斯愿当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò shì sī
“菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，作是思

wéi wǒ dé wú shàng zhèng děng jué shí yuàn lìng shí fāng jìng qié shā
惟：‘我得无上正等觉时，愿令十方殄伽沙

děng shì jiè yǒu qíng wén wǒ míng zhě bì dé wú shàng zhèng děng pú tí
等世界有情，闻我名者必得无上正等菩提。’

yù mǎn sī yuàndāngxué bō rě bō luó mì duō

欲满斯愿 当学般若波罗蜜多。

shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà ruò yù chéng jiù cǐ děng wú
“舍利子，诸菩萨摩诃萨若欲成就此等无

liàng wú biāngōng dé dāngxué bō rě bō luó mì duō

量无边功德，当学般若波罗蜜多。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō jì néng chéng bàn rú shì gōng dé ěr shí sān qiān dà qiān
罗蜜多，既能成办如是功德，尔时，三千大千

shì jiè sì dà tiānwáng jiē dà huān xǐ xián zuò shì niàn wǒ děng jīn
世界四大天王皆大欢喜，咸作是念：‘我等今

zhě dāng yǐ sì bō fèng cǐ pú sà rú xī tiānwáng fèng xiān fó bō
者当以四钵奉此菩萨，如昔天王奉先佛钵。’

shì shí sān qiān dà qiān shì jiè sān shí sān tiān yè mó tiān dǔ shǐ duō
是时，三千大千世界三十三天、夜摩天、睹史多

tiān lè biàn huà tiān tā huà zì zài tiān jiē dà huān xǐ xián zuò shì
天、乐变化天、他化自在天皆大欢喜，咸作是

niàn wǒ děng jī dāng jǐ shì gòng yǎng rú shì pú sà lìng ā sù luò
念：‘我等皆当给侍供养如是菩萨，令阿素洛

xiōng dǎng sǔn jiǎn shǐ zhū tiān rén zhòng juàn shǔ zēng yì shì shí
凶党损减，使诸天人²⁰众眷属增益。’是时，

sān qiān dà qiān shì jiè fàn zhòng tiān fàn fǔ tiān fàn huì tiān dà fàn
三千大千世界梵众天、梵辅天、梵会天、大梵

tiān guāng tiān shǎo guāng tiān wú liàng guāng tiān jí guāng jìng tiān
天、光天、少光天、无量光天、极光净天、

jìng tiān shǎo jìng tiān wú liàng jìng tiān biàn jìng tiān guǎng tiān shǎo
净天、少净天、无量净天、遍净天、广天、少

guǎng tiān wú liàng guǎng tiān guǎng guǒ tiān wú fán tiān wú rè
广天、无量广天、广果天、无烦²¹天、无热

tiān shàn xiàn tiān shàn jiàn tiān sè jiū jìng tiān huān xǐ xīn qìng xián
天、善现天、善见天、色究竟天，欢喜欣庆咸

zuò shì niàn wǒ děng dāng qǐng rú shì pú sà sù zhèng wú shàng zhèng
作是念：‘我等当请如是菩萨速证无上正

děng pú tí zhuàn miào fǎ lún lì lè yī qiè
等菩提，转妙法轮利乐一切。’

²⁰ 大正藏：天；永乐北藏及龙藏：天人

²¹ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，

zēng yì liù zhǒng bō luó mì duō shí bǐ shì jiè zhū shàn nán zǐ shàn nǚ
增益六种波罗蜜多时，彼世界诸善男子、善女

rén děng jiē dà huān xǐ xián zuò shì niàn wǒ děng dāng wèi rú shì pú
人等皆大欢喜咸作是念：‘我等当为如是菩

sà zuò fù mǔ xiōng dì qī zǐ juàn shǔ zhī shí péng yǒu
萨作父母、兄弟、妻子、眷属、知识、朋友。’

shí bǐ shì jiè sì dà wáng zhòng tiān nǎi zhì sè jiū jìng tiān huān xǐ qìng
时，彼世界四大王众天乃至色究竟天，欢喜庆

xìng xián zuò shì niàn wǒ děng dāng shè zhǒng zhǒng fāng biàn lìng shì pú
幸咸作是念：‘我等当设种种方便，令是菩

sà lí fēi fàn xíng cóng chū fā xīn nǎi zhì chéng fó cháng xiū fàn xíng
萨离非梵行，从初发心乃至成佛常修梵行。

suǒ yǐ zhě hé ruò rǎn sè yù yú shēng fàn tiān shàng néng wéi zhàng
所以者何？若染色欲于生²²梵天尚能为障，

kuàng dé wú shàng zhèng děng pú tí shì gù pú sà duàn yù chū jiā
况得无上正等菩提？’是故菩萨断欲出家

xiū fàn xíng zhě néng dé wú shàng zhèng děng pú tí fēi bú duàn zhě
修梵行者，能得无上正等菩提，非不断者。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà wéi
时，舍利子白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨为

jué dìng yǒu fù mǔ qī zǐ zhū qīn yǒu yé
决定有父母、妻子、诸亲友耶？”

fó yán shè lì zǐ huò yǒu pú sà jù yǒu fù mǔ qī zǐ
佛言：“舍利子，或有菩萨具有父母、妻子、

juàn shǔ ér xiū pú sà mó hē sà xíng huò yǒu pú sà mó hē sà wú yǒu
眷属而修菩萨摩诃萨行；或有菩萨摩诃萨无有

qī zǐ cóng chū fā xīn nǎi zhì chéng fó cháng xiū fàn xíng bú huài tóng
妻子，从初发心乃至成佛，常修梵行不坏童

zhēn huò yǒu pú sà mó hē sà fāng biàn shàn qiǎo shì shòu wǔ yù yàn shě
真；或有菩萨摩诃萨方便善巧示受五欲，厌舍

chū jiā fāng dé wú shàng zhèng děng pú tí
出家，方得无上正等菩提。

shè lì zǐ pì rú huàn shī ruò bǐ dì zǐ shàn yú huàn shù
“舍利子，譬如幻师若彼弟子，善于幻术

²² 大正藏：生于；永乐北藏及龙藏：于生

huànzhuò wǔ yù yú zhōng zì zì gòngxiāng yú lè yú yì yún hé shì
幻作五欲，于中自恣共相娱乐。于意云何？是
huànsuǒ zuò wéiyǒu shí fǒu
幻所作为有实不？”

shè lì zǐ yán fú yě shì zūn
舍利子言：“不也！世尊！”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà yì fù rú shì fāngbiàn
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨亦复如是方便

shànqiǎo wèi yù chéngshú zhū yǒuqíng gù huàshòu wǔ yù rán cǐ pú sà
善巧，为欲成熟诸有情故化受五欲，然此菩萨

mó hē sà yú wǔ yù zhōngshēnshēngyànhuàn bù wéi wǔ yù zhī suǒ rǎn
摩诃萨于五欲中深生厌患，不为五欲之所染

wū yǐ wú liàngmén hē huǐ zhū yù yù wéi chì rán shāoshēn xīn gù
污，以无量门诃毁诸欲：欲为炽然烧身心故，

yù wéi huì è rǎn zì tā gù yù wéi kuí kuài yú qù lái jīn cháng
欲为秽恶染自他故，欲为魁脍于去、来、今常

wéi hài gù yù wéiyuàn dí cháng yè sì qiú zuòshuāisǔn gù yù rú cǎo
为害故，欲为怨敌长夜伺求作衰损故，欲如草

jù yù rú kǔ guǒ yù rú jiàn rèn yù rú huǒ jù yù rú dú qì
炬，欲如苦果，欲如剑刃，欲如火聚，欲如毒器，

yù rú huàn huò yù rú àn jǐng pú sà mó hē sà yǐ rú shì děng wú
欲如幻惑，欲如暗井。菩萨摩诃萨以如是等无

liàngguò mén hē huǐ zhū yù jì shàn liǎo zhī zhū yù guò shī nìngyǒuzhēn
量过门诃毁诸欲，既善了知诸欲过失，宁有真

shí shòu zhū yù shì dàn wèi ráo yì suǒ huà yǒu qíng fāngbiàn shànqiǎo
实受诸欲事？但为饶益所化有情，方便善巧

shì shòu zhū yù
示受诸欲。”

dì èr fēnguānzhào pǐn dì sān zhī yī 第二分观照品第三之一

ěr shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
尔时，舍利子白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨

yīng yún hé xiū xíng bō rě bō luó mì duō
应云何修行般若波罗蜜多？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí yīng rú shì guān shí yǒu pú sà bú jiànyǒu pú sà bú jiàn
多时，应如是观：‘实有菩萨不见有菩萨，不见
pú sà míng bú jiàn bō rě bō luó mì duō bú jiàn bō rě bō luó mì duō
菩萨名；不见般若波罗蜜多，不见般若波罗蜜多
míng bú jiàn xíng bú jiàn bù xíng hé yǐ gù shè lì zǐ pú
名；不见行，不见不行。’何以故？舍利子，菩
sà zì xìng kōng pú sà míng kōng suǒ yǐ zhě hé sè zì xìng kōng
萨自性空，菩萨名空。所以者何？色自性空，
bù yóu kōng gù sè kōng fēi sè sè bù lí kōng kōng bù lí sè
不由空故。色空非色，色不离空，空不离色，
sè jí shì kōng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng shí zì xìng kōng
色即是空，空即是色。受、想、行、识自性空，
bù yóu kōng gù shòu xiǎng xíng shí kōng fēi shòu xiǎng xíng
不由空故。受、想、行、识空非受、想、行、
shí shòu xiǎng xíng shí bù lí kōng kōng bù lí shòu xiǎng
识，受、想、行、识不离空，空不离受、想、
xíng shí shòu xiǎng xíng shí jí shì kōng kōng jí shì shòu
行、识，受、想、行、识即是空，空即是受、
xiǎng xíng shí hé yǐ gù shè lì zǐ cǐ dàn yǒu míng wèi wéi
想、行、识。何以故？舍利子，此但有名谓为
pú tí cǐ dàn yǒu míng wèi wéi sà duǒ cǐ dàn yǒu míng wèi wéi pú sà
菩提，此但有名谓为萨埵，此但有名谓为菩萨，
cǐ dàn yǒu míng wèi zhī wéi kōng cǐ dàn yǒu míng wèi zhī wéi sè shòu
此但有名谓之空，此但有名谓之空、色、受、
xiǎng xíng shí rú shì zì xìng wú shēng wú miè wú rǎn wú
想、行、识，如是自性无生、无灭、无染、无
jìng pú sà mó hē sà rú shì xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú jiàn shēng
净。菩萨摩诃萨如是修行般若波罗蜜多，不见生、
bú jiàn miè bú jiàn rǎn bú jiàn jìng hé yǐ gù dàn jiǎ lì kè míng
不见灭、不见染、不见净。何以故？但假立客名
fēn bié yú fǎ ér qǐ fēn bié jiǎ lì kè míng suí qǐ yán shuō rú rú
分别于法，而起分别假立客名，随起言说，如如
yán shuō rú shì rú shì shēng qǐ zhí zhuó pú sà mó hē sà xiū xíng bō
言说，如是如是生起执著。菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí yú rú shì děng yī qiè bú jiàn yóu bú jiàn gù bù
若波罗蜜多时，于如是等一切不见，由不见故不
shēng zhí zhuó
生执著。

fù cì shè lì zǐ pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，舍利子，菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yīng rú shì guān pú sà dàn yǒu míng fó dàn yǒu míng bō
蜜多时应如是观：‘菩萨但有名，佛但有名，般

rě bō luó mì duō dàn yǒu míng sè dàn yǒu míng shòu xiǎng xíng
若波罗蜜多但有名，色但有名，受、想、行、

shí dàn yǒu míng yú yī qiè fǎ dàn yǒu míng shè lì zǐ rú wǒ dàn
识但有名，余一切法但有名。’舍利子，如我但

yǒu míng wèi zhī wéi wǒ shí bù kě dé rú shì yǒu qíng mìng zhě shēng
有名，谓之为我实不可得，如是有情、命者、生

zhě yǎng zhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng rú tóng zuò
者、养者、士夫、补特伽罗、意生、儒童、作

zhě shǐ zuò zhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòu zhě shǐ shòu zhě zhī
者、使作者、起者、使起者、受者、使受者、知

zhě jiàn zhě yì dàn yǒu míng wèi wéi yǒu qíng nǎi zhì jiàn zhě shí bù kě dé
者、见者亦但有名，谓为有情乃至见者实不可得。

yǐ bù kě dé kōng gù dàn suí shì sù jiǎ lì kè míng zhū fǎ yì ěr bù
以不可得空故，但随世俗假立客名，诸法亦尔不

yīng zhí zhuó shì gù pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
应执著。是故菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

bú jiàn yǒu wǒ nǎi zhì jiàn zhě yì bú jiàn yǒu yī qiè fǎ xìng
不见有我乃至见者，亦不见有一切法性。

shè lì zǐ pú sà mó hē sà rú shì xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，菩萨摩诃萨如是修行般若波罗蜜

duō chú zhū fó huì yī qiè shēng wén dú jué děng huì suǒ bù néng jí
多，除诸佛慧，一切声闻、独觉等慧所不能及，

yǐ bù kě dé kōng gù suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà yú míng
以不可得空故。所以者何？是菩萨摩诃萨于名、

suǒ míng jù wú suǒ dé yǐ bù guān jiàn wú zhí zhuó gù shè lì zǐ
所名俱无所得，以不观见、无执著故。舍利子，

pú sà mó hē sà ruò néng rú shì xíng bō rě bō luó mì duō míng wéi shàn
菩萨摩诃萨若能如是行般若波罗蜜多，名为善

xíng bō rě bō luó mì duō
行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ jiǎ shǐ rǔ jí dà mù qián²³ lián mǎn shàn bù zhōu
“舍利子，假使汝及大目乾²³连，满瞻部洲

²³ 大正藏：犍；永乐北藏及龙藏：干

rú dào má zhú wěi gānzhe lín děngsuǒyǒu bō rě bǐ xíng bō
如稻、麻、竹、苇、甘蔗林等所有般若，比行般
rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà bō rě bǎi fēn bù jí yī qiān fēn
若波罗蜜多菩萨摩诃萨般若，百分不及一，千分
bù jí yī bǎi qiān fēn bù jí yī jù zhī fēn bù jí yī bǎi jù zhī
不及一，百千分不及一，俱胝分不及一，百俱胝
fēn bù jí yī qiān jù zhī fēn bù jí yī bǎi qiān jù zhī fēn bù jí yī
分不及一，千俱胝分不及一，百千俱胝分不及一，
shù fēn suàn fēn jì fēn yù fēn nǎi zhì wū bō ní shà tán fēn yì
数分、算分、计分、喻分乃至邬波尼²⁴皀分亦
bù jí yī hé yǐ gù shì pú sà mó hē sà bō rě néng shǐ yī qiè
不及一。何以故？是菩萨摩诃萨般若，能使一切
yǒu qíng qù bō niè pán yī qiè shēng wén dú jué bō rě bù rú shì gù
有情趣般涅槃，一切声闻、独觉般若不如是故。
yòu shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yú
又，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，于
yī rì zhōng suǒ xiū bō rě yī qiè shēng wén dú jué bō rě suǒ bù jí
一日中所修般若，一切声闻、独觉般若所不及
gù
故。

shè lì zǐ zhì shàn bù zhōu jiǎ shǐ rǔ jí dà mù qián lián
“舍利子，置赡部洲。假使汝及大目²⁵乾²⁵连，

mǎn sì dà zhōu rú dào má zhú wěi gānzhe lín děngsuǒyǒu bō
满四大洲如稻、麻、竹、苇、甘蔗林等所有般
rě bǐ xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà bō rě bǎi fēn bù
若，比行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨般若，百分不
jí yī qiān fēn bù jí yī bǎi qiān fēn bù jí yī nǎi zhì wū bō ní
及一，千分不及一，百千分不及一，乃至邬波尼
shà tán fēn yì bù jí yī hé yǐ gù shì pú sà mó hē sà bō rě
皀²⁶皀分亦不及一。何以故？是菩萨摩诃萨般若，
néng shǐ yī qiè yǒu qíng qù bō niè pán yī qiè shēng wén dú jué bō rě
能使一切有情趣般涅槃，一切声闻、独觉般若
bù rú shì gù yòu shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà
不如是故。又，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨

²⁴ 大正藏：杀；永乐北藏及龙藏：煞

²⁵ 大正藏：犍；永乐北藏及龙藏：干

²⁶ 大正藏：杀；永乐北藏及龙藏：煞

mó hē sà yú yī rì zhōngsuǒ xiū bō rě yī qiè shēngwén dú jué
摩诃萨，于一日中所修般若，一切声闻、独觉
bō rě suǒ bù jí gù
般若所不及故。

shè lì zǐ zhì sì dà zhōu jiǎ shǐ rǔ jí dà mù qián lián²⁷
“舍利子，置四大洲。假使汝及大目乾²⁷连，
mǎn yī sānqiān dà qiān shì jiè rú dào má zhú wěi gānzè lín
满一三千大千世界如稻、麻、竹、苇、甘蔗林
děngsuǒ yǒu bō rě bǐ xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà bō
等所有般若，比行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨般
rě bǎi fēn bù jí yī yī qiān fēn bù jí yī yī bǎi qiān fēn bù jí yī
若，百分不及一，千分不及一，百千分不及一，
nǎi zhì wū bō ní shà tán fēn yì bù jí yī hé yǐ gù shì pú sà
乃至邬波尼煞²⁸昙分亦不及一。何以故？是菩萨
mó hē sà bō rě néng shǐ yī qiè yǒu qíng qù bō niè pán yī qiè shēng
摩诃萨般若，能使一切有情趣般涅槃，一切声
wén dú jué bō rě bù rú shì gù yòu shè lì zǐ xiū xíng bō rě
闻、独觉般若不如是故。又，舍利子，修行般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà yú yī rì zhōngsuǒ xiū bō rě yī qiè
波罗蜜多菩萨摩诃萨，于一日中所修般若，一切
shēngwén dú jué bō rě suǒ bù jí gù
声闻、独觉般若所不及故。

shè lì zǐ zhì yī sānqiān dà qiān shì jiè jiǎ shǐ rǔ jí dà
“舍利子，置一三千大千世界。假使汝及大
mù qián lián²⁹ chōng mǎn shí fāng jìng qié shā děng zhū fó shì jiè rú dào
目乾²⁹连，充满十方殑伽沙等诸佛世界如稻、
má zhú wěi gānzè lín děngsuǒ yǒu bō rě bǐ xíng bō rě bō luó
麻、竹、苇、甘蔗林等所有般若，比行般若波罗
mì duō pú sà mó hē sà bō rě bǎi fēn bù jí yī yī qiān fēn bù jí yī
蜜多菩萨摩诃萨般若，百分不及一，千分不及一，
bǎi qiān fēn bù jí yī yī nǎi zhì wū bō ní shà tán fēn yì bù jí yī
百千分不及一，乃至邬波尼煞³⁰昙分亦不及一。
hé yǐ gù shì pú sà mó hē sà bō rě néng shǐ yī qiè yǒu qíng qù
何以故？是菩萨摩诃萨般若，能使一切有情趣

²⁷ 大正藏：犍；永乐北藏及龙藏：干

²⁸ 大正藏：杀；永乐北藏及龙藏：煞

²⁹ 大正藏：犍；永乐北藏及龙藏：干

³⁰ 大正藏：杀；永乐北藏及龙藏：煞

bō niè pán yī qiè shēng wén dú jué bō rě bù rú shì gù yòu
般涅槃，一切声闻、独觉般若不如是故。又，
shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yú yī rì
舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，于一日
zhōng suǒ xiū bō rě yī qiè shēng wén dú jué bō rě suǒ bù jí gù
中所修般若，一切声闻、独觉般若所不及故。”

大般若波罗蜜多经卷第四百二

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi sān
大般若波罗蜜多经卷第四百三

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēng uān zhào pǐn dì sān zhī èr
第二分观照品第三之二

ěr shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn ruò yù liú yī lái
尔时，舍利子白佛言：“世尊！若预流、一来、
bù huán ā luó hàn shēng wén bō rě ruò dú jué bō rě ruò pú sà
不还、阿罗汉声闻般若，若独觉般若，若菩萨
mó hē sà bō rě ruò rú lái yīng zhèng děng jué bō rě shì zhū
摩诃萨般若，若如来、应、正等觉般若，是诸
bō rě jiē wú chā bié bù xiāng wéi bèi wú shēng wú miè zì xìng jiē
般若皆无差别，不相违背，无生无灭，自性皆
kōng ruò fǎ wú chā bié bù xiāng wéi wú shēng miè zì xìng kōng
空。若法无差别、不相违、无生灭、自性空，
shì fǎ chā bié jì bù kě dé yún hé shì zūn shuō xíng bō rě bō luó mì
是法差别既不可得，云何世尊说行般若波罗蜜
duō pú sà mó hē sà yú yī rì zhōng suǒ xiū bō rě yī qiè shēng wén
多菩萨摩诃萨，于一日中所修般若，一切声闻、
dú jué bō rě suǒ bù néng jí
独觉般若所不能及？”

fó gào shè lì zǐ yú rǔ yì yún hé xiū xíng bō rě bō luó
佛告舍利子：“于汝意云何？修行般若波罗
mì duō pú sà mó hē sà yī rì suǒ xiū bō rě shèng shì yī qiè shēng
蜜多菩萨摩诃萨，一日所修般若胜事，一切声
wén dú jué bō rě yǒu shì shì fǒu
闻、独觉般若有是事不？”

shè lì zǐ yán fú yě shì zūn
舍利子言：“不也！世尊！”

fù cì shè lì zǐ yú rǔ yì yún hé xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，于汝意云何？修行般若波
luó mì duō pú sà mó hē sà yú yī rì zhōng suǒ xiū bō rě zuò shì
罗蜜多菩萨摩诃萨，于一日中所修般若，作是

niànyán wǒ dāng xiū xíng yī qiè xiàng wēi miào zhì yī qiè zhì dào
念言：‘我当修行一切相微妙智、一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì lì yì ān lè yī qiè yǒu qíng bǐ yú yī
相智、一切相智，利益安乐一切有情。’彼于一
qiè fǎ jué yī qiè xiàng yǐ fāng biàn ān lì yī qiè yǒu qíng yú wú yú yī
切法觉一切相已，方便安立一切有情于无余依
bō niè pán jiè yī qiè shēng wén dú jué bō rě yǒu shì shì fǒu
般涅槃界，一切声闻、独觉般若若有是事不？”

shè lì zǐ yán fú yě shì zūn
舍利子言：“不也！世尊！”

fù cì shè lì zǐ yú rǔ yì yún hé yī qiè shēng wén
“复次，舍利子，于汝意云何？一切声闻、
dú jué pō néng zuò shì niàn wǒ dāng zhèng ā nòu duō luó sān miǎo sān
独觉颇能作是念：‘我当证阿耨多罗三藐三
pú tí fāng biàn ān lì yī qiè yǒu qíng yú wú yú yī niè pán jiè
菩提，方便安立一切有情于无余依涅槃界。’
fǒu
不？”

shè lì zǐ yán fú yě shì zūn
舍利子言：“不也！世尊！”

fù cì shè lì zǐ yú rǔ yì yún hé yī qiè shēng wén
“复次，舍利子，于汝意云何？一切声闻、
dú jué pō néng zuò shì niàn wǒ dāng xiū xíng liù bō luó mì duō chéng
独觉颇能作是念：‘我当修行六波罗蜜多，成
shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ mǎn fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú
熟有情、严净佛土，满佛十力、四无所畏、四无
ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，
dāng zhèng wú shàng zhèng děng pú tí fāng biàn ān lì wú liàng wú shù
当证无上正等菩提，方便安立无量、无数、
wú biān yǒu qíng yú wú yú yī niè pán jiè fǒu
无边有情于无余依涅槃界。’不？”

shè lì zǐ yán fú yě shì zūn
舍利子言：“不也！世尊！”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà jiē zuò shì niàn
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨皆作是念：
wǒ dāng xiū xíng liù bō luó mì duō chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ
‘我当修行六波罗蜜多，成熟有情、严净佛土，

mǎn fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi
满佛十力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、
dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ dāngzhèng wú shàngzhèngděng
大喜、大舍、十八佛不共法，当证无上正等
pú tí fāngbiàn ān lì wú liàng wú shù wú biānyǒuqíng yú wú yú
菩提，方便安立无量、无数、无边有情于无余
yī bō niè pán jiè
依般涅槃界。’

shè lì zǐ pì rú yínghuǒ wú rú shì niàn wǒ guāng néng
“舍利子，譬如萤火无如是念：‘我光能
zhào biàn shàn bù zhōu pǔ lìng dà míng rú shì yī qiè shēng wén dú jué
照遍瞻部洲普令大明。’如是一切声闻、独觉
wú rú shì niàn wǒ dāng xiū xíng liù bō luó mì duō chéngshú yǒuqíng
无如是念：‘我当修行六波罗蜜多，成熟有情、
yán jìng fó tǔ mǎn fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
严净佛土，满佛十力、四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ dāngzhèng
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，当证
wú shàngzhèngděng pú tí fāngbiàn ān lì wú liàng wú shù wú biān
无上正等菩提，方便安立无量、无数、无边
yǒuqíng yú wú yú yī bō niè pán jiè
有情于无余依般涅槃界。’

shè lì zǐ pì rú rì lún guāng míng chì shèng zhào shàn bù
“舍利子，譬如日轮光明炽盛，照瞻部
zhōu wú bù zhōubiàn rú shì pú sà mó hē sà jiē zuò shì niàn wǒ
洲无不周遍。如是菩萨摩诃萨皆作是念：‘我
dāng xiū xíng liù bō luó mì duō chéngshú yǒuqíng yán jìng fó tǔ mǎn
当修行六波罗蜜多，成熟有情、严净佛土，满
fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
佛十力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ zhèng dé wú shàngzhèngděng pú
喜、大舍、十八佛不共法，证得无上正等菩
tí fāngbiàn ān lì wú liàng wú shù wú biānyǒuqíng yú wú yú yī
提，方便安立无量、无数、无边有情于无余依
bō niè pán jiè
般涅槃界。’

shè lì zǐ yǐ shì dāng zhī yī qiè shēng wén dú jué bō rě
“舍利子，以是当知一切声闻、独觉般若，

bǐ xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yú yī rì zhōng suǒ xiū
比行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨于一日中所修
bō rě bǎi fēn bù jí yī qiān fēn bù jí yī bǎi qiān fēn bù jí yī
般若，百分不及一，千分不及一，百千分不及一，
nǎi zhì wū bō ní shā tán fēn yì bù jí yī
乃至邬波尼杀昙分亦不及一。”

ěr shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
尔时，舍利子白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨
yún hé néng chāo yī qiè shēng wén dú jué děng dì néng dé pú sà bú
云何能超一切声闻、独觉等地，能得菩萨不
tuì zhuǎn dì néng jìng fó dào
退转地，能净佛道？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨从初发心，
xiū xíng liù zhǒng bō luó mì duō zhù kōng wú xiàng wú yuàn zhī fǎ
修行六种波罗蜜多，住空、无相、无愿之法，
jí néng chāo guò yī qiè shēng wén dú jué děng dì néng dé pú sà bú
即能超过一切声闻、独觉等地，能得菩萨不
tuì zhuǎn dì néng jìng fó dào
退转地，能净佛道。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
时，舍利子复白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨
zhù hé děng dì néng yǔ yī qiè shēng wén dú jué zuò zhēn fú tián
住何等地，能与一切声闻、独觉作真福田？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨从初发心，
xiū xíng liù zhǒng bō luó mì duō zhù kōng wú xiàng wú yuàn zhī fǎ
修行六种波罗蜜多，住空、无相、无愿之法，
nǎi zhì zuò yú miào pú tí zuò cháng yǔ yī qiè shēng wén dú jué zuò
乃至坐于妙菩提座，常与一切声闻、独觉作
zhēn fú tián hé yǐ gù yǐ yī pú sà mó hē sà gù yī qiè shàn fǎ
真福田。何以故？以依菩萨摩诃萨故，一切善法
chū xiàn shì jiān suǒ wèi yī qiè shí shàn yè dào wǔ jìn shì jiè bā jìn
出现世间，所谓一切十善业道、五近事戒、八近
zhù jiè sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng sì shèng dì zhì
住戒、四静虑、四无量、四无色定、四圣谛智、
sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
四念住、四正断、四神足、五根、五力、七等

jué zhī bā shèngdào zhī liù bō luó mì duō shí bā kōngděng jí
觉支、八圣道支、六波罗蜜多、十八空等，及
fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
佛十力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì zhū rú shì děng wú liàng wú shù wú biānshàn fǎ chūxiàn
一切相智，诸如是等无量无数无边善法出现
shì jiān
世间。

yóu cǐ pú sà zhūshàn fǎ gù shì jiān biànyǒuchà dì lì dà
“由此菩萨诸善法故，世间便有刹帝力大
zú pó luó mén dà zú zhǎngzhě dà zú jū shì dà zú sì dà
族、婆罗门大族、长者大族、居士大族、四大
wángzhòngtiān sān shí sāntiān yè mó tiān dǔ shǐ duōtiān lè biàn
王众天、三十三天、夜摩天、睹史多天、乐变
huàtiān tā huà zì zài tiān fànzhòngtiān fàn fǔ tiān fàn huì tiān
化天、他化自在天、梵众天、梵辅天、梵会天、
dà fàn tiān guāngtiān shǎo guāngtiān wú liàngguāngtiān jí guāng
大梵天、光天、少光天、无量光天、极光
jìng tiān jìng tiān shǎo jìng tiān wú liàng jìng tiān biàn jìng tiān guǎng
净天、净天、少净天、无量净天、遍净天、广
tiān shǎo guǎngtiān wú liàngguǎngtiān guǎngguǒtiān wú xiǎng yǒu
天、少广天、无量广天、广果天、无想有
qíngtiān wú fán³¹ tiān wú rè tiān shàn xiàntiān shàn jiàntiān sè
情天、无烦³¹天、无热天、善现天、善见天、色
jiū jìng tiān kōng wú biānchùtiān shí wú biānchùtiān wú suǒ yǒuchù
究竟天、空无边处天、识无边处天、无所有处
tiān fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùtiān
天、非想非非想处天。

fù yóu pú sà zhūshàn fǎ gù biànyǒu yù liú yī lái bù
“复由菩萨诸善法故，便有预流、一来、不
huán ā luó hàn dú jué pú sà mó hē sà jí zhū rú lái yīng
还、阿罗汉、独觉、菩萨摩诃萨及诸如来、应、
zhèngděng jué chūxiàn shì jiān
正等觉出现世间。”

³¹ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn pú sà mó hē sà wéi
时，舍利子复白佛言：“世尊！菩萨摩诃萨为

fù xū bào shī zhǔ ēn fǒu
复须报施主恩不？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà bú fù xū bào zhū shī zhǔ
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨不复须报诸施主

ēn suǒ yǐ zhě hé yǐ jù³² bào gù hé yǐ gù shè lì zǐ pú
恩。所以者何？已具³²报故。何以故？舍利子，菩

sà mó hē sà wéi dà shī zhǔ shī zhū yǒu qíng duō shàn fǎ gù wèi shī yǒu
萨摩诃萨为大施主，施诸有情多善法故，谓施有

qíng shí shàn yè dào wǔ jìn shì jiè bā jìn zhù jiè sì jìng lǜ sì
情十善业道、五近事戒、八近住戒、四静虑、四

wú liàng sì wú sè dìng sì shèng dì zhì sì niàn zhù sì zhèng duàn
无量、四无色定、四圣谛智、四念住、四正断、

sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支、

liù bō luó mì duō shí bā kōng děng jí fó shí lì sì wú suǒ wèi
六波罗蜜多、十八空等，及佛十力、四无所畏、

sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不

gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shī zhū yǒu qíng
共法、一切智、道相智、一切相智，施诸有情

rú shì děng lèi wú liàng wú shù wú biān shàn fǎ gù shuō pú sà wéi dà
如是等类无量无数无边善法，故说菩萨为大

shī zhǔ yóu sī yǐ bào zhū shī zhǔ ēn zhēn jìng fú tián shēng wú liàng fú
施主，由斯已报诸施主恩，真净福田生无量福。”

ěr shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn xiū xíng bō rě bō luó
尔时，舍利子白佛言：“世尊！修行般若波罗

mì duō pú sà mó hē sà yǔ hé fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō
蜜多菩萨摩诃萨，与何法相应故，应言与般若波

luó mì duō xiāng yìng
罗蜜多相应？”

fó yán shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē
佛言：“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃

sà yǔ sè kōng xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
萨，与色空相应故，应言与般若波罗蜜多相应；

³² 大正藏：甚；永乐北藏及龙藏：具

yǔ shòu xiǎng xíng shí kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó
与受、想、行、识空相应故，应言与般若波罗
mì duōxiāngyìng
蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ yǎnchùkōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
与眼处空相应故，应言与般若波罗蜜多相应；

yǔ ěr bí shé shēn yì chùkōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō
与耳、鼻、舌、身、意处空相应故，应言与般

rě bō luó mì duōxiāngyìng yǔ sè chùkōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō
若波罗蜜多相应；与色处空相应故，应言与般

rě bō luó mì duōxiāngyìng yǔ shēng xiāng wèi chù fǎ chùkōng
若波罗蜜多相应；与声、香、味、触、法处空

xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě
与眼界、色界、眼识界空相应故，应言与般若

bō luó mì duōxiāngyìng yǔ ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè kōngxiāng
波罗蜜多相应；与耳界、声界、耳识界空相

yìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng yǔ bí jiè xiāng
应故，应言与般若波罗蜜多相应；与鼻界、香

jiè bí shí jiè kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāng
界、鼻识界空相应故，应言与般若波罗蜜多相

yìng yǔ shé jiè wèi jiè shé shí jiè kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ
应；与舌界、味界、舌识界空相应故，应言与

bō rě bō luó mì duōxiāngyìng yǔ shēn jiè chù jiè shēn shí jiè kōng
般若波罗蜜多相应；与身界、触界、身识界空

xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng yǔ yì jiè
相应故，应言与般若波罗蜜多相应；与意界、

fǎ jiè yì shí jiè kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duō
法界、意识界空相应故，应言与般若波罗蜜多

xiāngyìng
相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ kǔ shèng dì kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāng
与苦圣谛空相应故，应言与般若波罗蜜多相
yìng yǔ jí miè dào shèng dì kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě
应；与集、灭、道圣谛空相应故，应言与般若
bō luó mì duōxiāngyìng
波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ wú míng kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
与无明空相应故，应言与般若波罗蜜多相应；
yǔ xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
与行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě
生、老死愁叹苦忧恼空相应故，应言与般若
bō luó mì duōxiāngyìng
波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ yī qiè fǎ kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāng
与一切法空相应故，应言与般若波罗蜜多相
yìng yǔ yǒu wéi wú wéi fǎ kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó
应；与有为无为法空相应故，应言与般若波罗
mì duōxiāngyìng
蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ běn xìng kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
与本性空相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ rú shì qī kōngxiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāng
与如是七空相应故，应言与般若波罗蜜多相
yìng
应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ rú shì qī kōngxiāngyìng shí bú jiàn sè ruò xiāngyìng ruò bù xiāngyìng
与如是七空相应时，不见色若相应若不应，

bú jiànshòu xiǎng xíng shí ruò xiāngyìng ruò bù xiāngyìng bú jiàn sè
不见受、想、行、识若相应若不相应；不见色
ruò shēng fǎ ruò miè fǎ bú jiànshòu xiǎng xíng shí ruò shēng fǎ
若生法若灭法，不见受、想、行、识若生法
ruò miè fǎ bú jiàn sè ruò rǎn fǎ ruò jìng fǎ bú jiànshòu xiǎng xíng
若灭法；不见色若染法若净法，不见受、想、行、
shí ruò rǎn fǎ ruò jìng fǎ bú jiàn sè yǔ shòu hé bú jiànshòu yǔ xiǎng
识若染法若净法。不见色与受合，不见受与想
hé bú jiànxiǎng yǔ xíng hé bú jiàn xíng yǔ shí hé hé yǐ gù wú
合，不见想与行合，不见行与识合。何以故？无
yǒushǎo fǎ yǔ fǎ hé zhě yǐ běnxìngkōng gù
有少法与法合者，以本性空故。

shè lì zǐ zhū sè kōng bǐ fēi sè zhū shòu xiǎng
“舍利子，诸色空，彼非色；诸受、想、
xíng shí kōng bǐ fēi shòu xiǎng xíng shí hé yǐ gù shè
行、识空，彼非受、想、行、识。何以故？舍
lì zǐ zhū sè kōng bǐ fēi biàn ài xiàng zhū shòu kōng bǐ fēi lǐng
利子，诸色空，彼非变碍相；诸受空，彼非领
nà xiàng zhū xiǎng kōng bǐ fēi qǔ xiàng xiàng zhū xíng kōng bǐ fēi
纳相；诸想空，彼非取像相；诸行空，彼非
zào zuò xiàng zhū shí kōng bǐ fēi liǎo bié xiàng hé yǐ gù shè lì
造作相；诸识空，彼非了别相。何以故？舍利
zǐ sè bú yì kōng kōng bú yì sè sè jí shì kōng kōng jí shì
子，色不异空，空不异色，色即是空，空即是
sè shòu xiǎng xíng shí bú yì kōng kōng bú yì shòu xiǎng
色；受、想、行、识不异空，空不异受、想、
xíng shí shòu xiǎng xíng shí jí shì kōng kōng jí shì shòu
行、识，受、想、行、识即是空，空即是受、
xiǎng xíng shí
想、行、识。

shè lì zǐ shì zhū fǎ kōng xiàng bù shēng bú miè bù rǎn
“舍利子，是诸法空相，不生不灭，不染
bú jìng bù zēng bù jiǎn fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài rú shì kōng
不净，不增不减，非过去非未来非现在。如是空
zhōng wú sè wú shòu xiǎng xíng shí wú yǎn chù wú ěr
中无色，无受、想、行、识；无眼处，无耳、
bí shé shēn yì chù wú sè chù wú shēng xiāng wèi
鼻、舌、身、意处；无色处，无声、香、味、

chù fǎ chù wú yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè wú ěr jiè shēng
触、法处；无眼界、色界、眼识界，无耳界、声
jiè ěr shí jiè wú bí jiè xiāng jiè bí shí jiè wú shé jiè
界、耳识界，无鼻界、香界、鼻识界，无舌界、
wèi jiè shé shí jiè wú shēn jiè chù jiè shēn shí jiè wú yì jiè
味界、舌识界，无身界、触界、身识界，无意界、
fǎ jiè yì shí jiè wú wú míng yì wú wú míng miè nǎi zhì wú lǎo sǐ
法界、意识界；无无明亦无无明灭，乃至无老死
chóu tàn kǔ yōu nǎo yì wú lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo miè wú kǔ shèng
愁叹苦忧恼亦无老死愁叹苦忧恼灭；无苦圣
dì wú jí miè dào shèng dì wú dé wú xiànguān wú yù
谛，无集、灭、道圣谛；无得，无现观；无预
liú wú yù liú guǒ wú yī lái wú yī lái guǒ wú bù huán wú
流，无预流果；无一来，无一来果；无不还，无
bù huánguǒ wú ā luó hàn wú ā luó hàn guǒ wú dú jué wú dú
不还果；无阿罗汉，无阿罗汉果；无独觉，无独
jué pú tí wú pú sà wú pú sà xíng wú zhèngděng jué wú zhèng
觉菩提；无菩萨，无菩萨行；无正等觉，无正
děng jué pú tí
等觉菩提。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
与如是法相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà bú jiàn bù shī bō luó mì duō ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú
诃萨，不见布施波罗蜜多若相应若不相应，不

jiàn jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō ruò xiāng
见净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多若相

yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn sè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn shòu
应若不相应；不见色若相应若不相应，不见受、

xiǎng xíng shí ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn yǎn chù ruò xiāng yìng
想、行、识若相应若不相应；不见眼处若相应

ruò bù xiāng yìng bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù ruò xiāng yìng
若不相应，不见耳、鼻、舌、身、意处若相应

ruò bù xiāng yìng bú jiàn sè chù ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn
若不相应；不见色处若相应若不相应，不见

shēng xiāng wèi chù fǎ chù ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú
声、香、味、触、法处若相应若不相应；不
jiàn yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn
见眼界、色界、眼识界若相应若不相应，不见
ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn bí
耳界、声界、耳识界若相应若不相应，不见鼻
jiè xiāng jiè bí shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn shé jiè
界、香界、鼻识界若相应若不相应，不见舌界、
wèi jiè shé shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn shēn jiè chù
味界、舌识界若相应若不相应，不见身界、触
jiè shēn shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn yì jiè fǎ jiè
界、身识界若相应若不相应，不见意界、法界、
yì shí jiè ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn sì niàn zhù ruò xiāng yìng
意识界若相应若不相应；不见四念住若相应
ruò bù xiāng yìng bú jiàn sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
若不相应，不见四正断、四神足、五根、五力、
qī děng jué zhī bā shèng dào zhī ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn
七等觉支、八圣道支若相应若不相应，不见
fó shí lì ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng bú jiàn sì wú suǒ wèi sì wú
佛十力若相应若不相应，不见四无所畏、四无
ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、
yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng
一切智、道相智、一切相智若相应若不相应。
shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì
舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是
fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
法相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà bù guān kōng yǔ kōng xiāng yìng bù guān wú xiàng yǔ wú xiàng
诃萨，不观空与空相应，不观无相与无相
xiàng yìng bù guān wú yuàn yǔ wú yuàn xiāng yìng hé yǐ gù kōng
相应，不观无愿与无愿相应。何以故？空、
wú xiàng wú yuàn jiē wú xiāng yìng bù xiāng yìng gù shè lì zǐ xiū xíng
无相、无愿皆无相应不相应故。舍利子，修行
bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng
般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应

yán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
言与般若波罗蜜多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà rù yī qiè fǎ zì xiàngkōng yǐ bù guān sè ruò hé ruò sàn
诃萨，入一切法自相空已，不观色若合若散，

bù guānshòu xiǎng xíng shí ruò hé ruò sàn bù guān sè yǔ qián jì
不观受、想、行、识若合若散。不观色与前际

ruò hé ruò sàn hé yǐ gù bú jiànqián jì gù bù guānshòu xiǎng
若合若散。何以故？不见前际故。不观受、想、

xíng shí yǔ qián jì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù bú jiànqián jì gù
行、识与前际若合若散。何以故？不见前际故。

bù guān sè yǔ hòu jì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù bú jiànhòu jì gù
不观色与后际若合若散。何以故？不见后际故。

bù guānshòu xiǎng xíng shí yǔ hòu jì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù
不观受、想、行、识与后际若合若散。何以故？

bú jiànhòu jì gù bù guān sè yǔ xiànzài ruò hé ruò sàn hé yǐ gù
不见后际故。不观色与现在若合若散。何以故？

bú jiànxiànzài gù bù guānshòu xiǎng xíng shí yǔ xiànzài ruò hé
不见现在故。不观受、想、行、识与现在若合

ruò sàn hé yǐ gù bú jiànxiànzài gù bù guānqián jì yǔ hòu jì
若散。何以故？不见现在故。不观前际与后际

ruò hé ruò sàn bù guānqián jì yǔ xiànzài ruò hé ruò sàn bù guānhòu
若合若散，不观前际与现在若合若散，不观后

jì yǔ qián jì ruò hé ruò sàn bù guānhòu jì yǔ xiànzài ruò hé ruò sàn
际与前际若合若散，不观后际与现在若合若散，

bù guānxiànzài yǔ qián jì ruò hé ruò sàn bù guānxiànzài yǔ hòu jì ruò
不观现在与前际若合若散，不观现在与后际若

hé ruò sàn bù guānqián jì yǔ hòu jì xiànzài ruò hé ruò sàn bù
合若散，不观前际与后际、现在若合若散，不

guānhòu jì yǔ qián jì xiànzài ruò hé ruò sàn bù guānxiànzài yǔ qián
观后际与前际、现在若合若散，不观现在与前

jì hòu jì ruò hé ruò sàn bù guānqián jì hòu jì xiànzài ruò
际、后际若合若散，不观前际、后际、现在若

hé ruò sàn hé yǐ gù sān shì kōng gù shè lì zǐ xiū xíng bō rě
合若散。何以故？三世空故。舍利子，修行般若

bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ
波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与

bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
般若波罗蜜多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà bù guān yī qiè zhì yǔ guò qù ruò hé ruò sàn hé yǐ gù
诃萨，不观一切智与过去若合若散。何以故？

shàng bú jiànguò qù kuànguān yī qiè zhì yǔ guò qù ruò hé ruò sàn bù
尚不见过去，况观一切智与过去若合若散！不

guān yī qiè zhì yǔ wèi lái ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn wèi
观一切智与未来若合若散。何以故？尚不见未

lái kuànguān yī qiè zhì yǔ wèi lái ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì
来，况观一切智与未来若合若散！不观一切智

yǔ xiàn zài ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn xiàn zài kuàng
与现在若合若散。何以故？尚不见现在，况

guān yī qiè zhì yǔ xiàn zài ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ sè ruò
观一切智与现在若合若散！不观一切智与色若

hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn sè kuànguān yī qiè zhì yǔ sè
合若散。何以故？尚不见色，况观一切智与色

ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ shòu xiǎng xíng shí ruò hé
若合若散！不观一切智与受、想、行、识若合

ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn shòu xiǎng xíng shí kuàng
若散。何以故？尚不见受、想、行、识，况

guān yī qiè zhì yǔ shòu xiǎng xíng shí ruò hé ruò sàn bù guān yī
观一切智与受、想、行、识若合若散！不观一

qiè zhì yǔ yǎn chù ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn yǎn chù
切智与眼处若合若散。何以故？尚不见眼处，

kuànguān yī qiè zhì yǔ yǎn chù ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ
况观一切智与眼处若合若散！不观一切智与

ěr bí shé shēn yì chù ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng
耳、鼻、舌、身、意处若合若散。何以故？尚

bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù kuànguān yī qiè zhì yǔ ěr
不见耳、鼻、舌、身、意处，况观一切智与耳、

bí shé shēn yì chù ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ sè chù
鼻、舌、身、意处若合若散！不观一切智与色处

ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn sè chù kuànguān yī qiè zhì
若合若散。何以故？尚不见色处，况观一切智

yǔ sè chù ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ shēng xiāng wèi
与色处若合若散！不观一切智与声、香、味、

chù fǎ chùruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiànshēng xiāng
触、法处若合若散。何以故？尚不见声、香、
wèi chù fǎ chù kuàngguān yī qiè zhì yǔ shēng xiāng wèi
味、触、法处，况观一切智与声、香、味、
chù fǎ chùruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ yǎn jiè sè jiè
触、法处若合若散！不观一切智与眼界、色界、
yǎn shí jiè ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn yǎn jiè sè jiè
眼识界若合若散。何以故？尚不见眼界、色界、
yǎn shí jiè kuàngguān yī qiè zhì yǔ yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè ruò
眼识界，况观一切智与眼界、色界、眼识界若
hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè ruò
合若散！不观一切智与耳界、声界、耳识界若
hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè
合若散。何以故？尚不见耳界、声界、耳识界，
kuàngguān yī qiè zhì yǔ ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè ruò hé ruò sàn
况观一切智与耳界、声界、耳识界若合若散！
bù guān yī qiè zhì yǔ bí jiè xiāng jiè bí shí jiè ruò hé ruò sàn
不观一切智与鼻界、香界、鼻识界若合若散。
hé yǐ gù shàng bú jiàn bí jiè xiāng jiè bí shí jiè kuàngguān
何以故？尚不见鼻界、香界、鼻识界，况观
yī qiè zhì yǔ bí jiè xiāng jiè bí shí jiè ruò hé ruò sàn bù guān
一切智与鼻界、香界、鼻识界若合若散！不观
yī qiè zhì yǔ shé jiè wèi jiè shé shí jiè ruò hé ruò sàn hé yǐ gù
一切智与舌界、味界、舌识界若合若散。何以故？
shàng bú jiàn shé jiè wèi jiè shé shí jiè kuàngguān yī qiè zhì yǔ shé
尚不见舌界、味界、舌识界，况观一切智与舌
jiè wèi jiè shé shí jiè ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ shēn jiè
界、味界、舌识界若合若散！不观一切智与身界、
chù jiè shēn shí jiè ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn shēn jiè
触界、身识界若合若散。何以故？尚不见身界、
chù jiè shēn shí jiè kuàngguān yī qiè zhì yǔ shēn jiè chù jiè shēn
触界、身识界，况观一切智与身界、触界、身
shí jiè ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ yì jiè fǎ jiè yì shí
识界若合若散！不观一切智与意界、法界、意识
jiè ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn yì jiè fǎ jiè yì shí
界若合若散。何以故？尚不见意界、法界、意识
jiè kuàngguān yī qiè zhì yǔ yì jiè fǎ jiè yì shí jiè ruò hé ruò
界，况观一切智与意界、法界、意识界若合若

sàn shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ
散！舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与
rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
如是法相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bù guān yī qiè zhì yǔ bù shī bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn hé yǐ gù
不观一切智与布施波罗蜜多若合若散。何以故？

shàng bú jiàn bù shī bō luó mì duō kuànguān yī qiè zhì yǔ bù shī bō
尚不见布施波罗蜜多，况观一切智与布施波
luó mì duō ruò hé ruò sǎn bù guān yī qiè zhì yǔ jìng jiè bō luó mì duō
罗蜜多若合若散！不观一切智与净戒波罗蜜多
ruò hé ruò sǎn hé yǐ gù shàng bú jiàn jìng jiè bō luó mì duō kuàng
若合若散。何以故？尚不见净戒波罗蜜多，况

guān yī qiè zhì yǔ jìng jiè bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn bù guān yī qiè
观一切智与净戒波罗蜜多若合若散！不观一切
zhì yǔ ān rěn bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn hé yǐ gù shàng bú jiàn
智与安忍波罗蜜多若合若散。何以故？尚不见

ān rěn bō luó mì duō kuànguān yī qiè zhì yǔ ān rěn bō luó mì duō ruò
安忍波罗蜜多，况观一切智与安忍波罗蜜多若
hé ruò sǎn bù guān yī qiè zhì yǔ jīng jìn bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn
合若散！不观一切智与精进波罗蜜多若合若散。

hé yǐ gù shàng bú jiàn jīng jìn bō luó mì duō kuànguān yī qiè zhì
何以故？尚不见精进波罗蜜多，况观一切智
yǔ jīng jìn bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn bù guān yī qiè zhì yǔ jìng lǜ
与精进波罗蜜多若合若散！不观一切智与静虑

bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn hé yǐ gù shàng bú jiàn jìng lǜ bō luó
波罗蜜多若合若散。何以故？尚不见静虑波罗
mì duō kuànguān yī qiè zhì yǔ jìng lǜ bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn
蜜多，况观一切智与静虑波罗蜜多若合若散！

bù guān yī qiè zhì yǔ bō rě bō luó mì duō ruò hé ruò sǎn hé yǐ gù
不观一切智与般若波罗蜜多若合若散。何以故？
shàng bú jiàn bō rě bō luó mì duō kuànguān yī qiè zhì yǔ bō rě bō
尚不见般若波罗蜜多，况观一切智与般若波

luó mì duō ruò hé ruò sǎn bù guān yī qiè zhì yǔ sì niàn zhù ruò hé ruò
罗蜜多若合若散！不观一切智与四念住若合若
sǎn hé yǐ gù shàng bú jiàn sì niàn zhù kuànguān yī qiè zhì yǔ
散。何以故？尚不见四念住，况观一切智与

sì niànzhù ruò hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ sì zhèngduàn sì
四念住若合若散！不观一切智与四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēngjué zhī bā shèngdào zhī ruò hé
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支若合
ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào
若散。何以故？尚不见四正断乃至八圣道
zhī kuànguān yī qiè zhì yǔ sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī ruò
支，况观一切智与四正断乃至八圣道支若
hé ruò sàn bù guān yī qiè zhì yǔ fó shí lì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù
合若散！不观一切智与佛十力若合若散。何以故？
shàng bú jiàn fó shí lì kuànguān yī qiè zhì yǔ fó shí lì ruò hé ruò
尚不见佛十力，况观一切智与佛十力若合若
sàn bù guān yī qiè zhì yǔ sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
散！不观一切智与四无所畏、四无碍解、大慈、
dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù shàng bú jiàn sì
相智、一切相智若合若散。何以故？尚不见四
wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì kuànguān yī qiè zhì yǔ sì wú suǒ
无所畏乃至一切相智，况观一切智与四无所
wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì ruò hé ruò sàn shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō
畏乃至一切相智若合若散！舍利子，修行般若波
luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō
罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般
rě bō luó mì duō xiāng yìng
若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bù guān yī qiè zhì yǔ fó ruò hé ruò sàn yì bù guān fó yǔ yī qiè zhì
不观一切智与佛若合若散，亦不观佛与一切智
ruò hé ruò sàn hé yǐ gù yī qiè zhì jí fó fó jí yī qiè zhì gù
若合若散。何以故？一切智即佛，佛即一切智故。
bù guān yī qiè zhì yǔ pú tí ruò hé ruò sàn yì bù guān pú tí yǔ yī
不观一切智与菩提若合若散，亦不观菩提与一
qiè zhì ruò hé ruò sàn hé yǐ gù yī qiè zhì jí pú tí pú tí jí
切智若合若散。何以故？一切智即菩提，菩提即
yī qiè zhì gù shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē
一切智故。舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃

sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāng
萨，与如是法相应故，应言与般若波罗蜜多相
yìng
应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà bù zhuó sè yǒuxìng bù zhuó sè wú xìng bù zhuóshòu xiǎng
诃萨，不著色有性，不著色无性，不著受、想、

xíng shí yǒuxìng bù zhuóshòu xiǎng xíng shí wú xìng bù zhuó
行、识有性，不著受、想、行、识无性；不著

sè cháng bù zhuó sè wú cháng bù zhuóshòu xiǎng xíng shí cháng
色常，不著色无常，不著受、想、行、识常，

bù zhuóshòu xiǎng xíng shí wú cháng bù zhuó sè lè bù zhuó
不著受、想、行、识无常；不著色乐，不著

sè kǔ bù zhuóshòu xiǎng xíng shí lè bù zhuóshòu xiǎng
色苦，不著受、想、行、识乐，不著受、想、

xíng shí kǔ bù zhuó sè wǒ bù zhuó sè wú wǒ bù zhuóshòu
行、识苦；不著色我，不著色无我，不著受、

xiǎng xíng shí wǒ bù zhuóshòu xiǎng xíng shí wú wǒ bù
想、行、识我，不著受、想、行、识无我；不

zhuó sè jì jìng bù zhuó sè bú jì jìng bù zhuóshòu xiǎng xíng
著色寂静，不著色不寂静，不著受、想、行、

shí jì jìng bù zhuóshòu xiǎng xíng shí bú jì jìng bù zhuó sè
识寂静，不著受、想、行、识不寂静；不著色

kōng bù zhuó sè bù kōng bù zhuóshòu xiǎng xíng shí kōng
空，不著色不空，不著受、想、行、识空，

bù zhuóshòu xiǎng xíng shí bù kōng bù zhuó sè wú xiàng bù
不著受、想、行、识不空；不著色无相，不

zhuó sè yǒuxiàng bù zhuóshòu xiǎng xíng shí wú xiàng bù zhuó
著色有相，不著受、想、行、识无相，不著

shòu xiǎng xíng shí yǒuxiàng bù zhuó sè wú yuàn bù zhuó sè
受、想、行、识有相；不著色无愿，不著色

yǒuyuàn bù zhuóshòu xiǎng xíng shí wú yuàn bù zhuóshòu
有愿，不著受、想、行、识无愿，不著受、

xiǎng xíng shí yǒuyuàn shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō
想、行、识有愿。舍利子，修行般若波罗蜜多

pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó
菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般若波罗

mì duōxiāngyìng
蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú zuò shì niàn wǒ xíng bō rě bō luó mì duō bú zuò shì niàn wǒ
不作是念：‘我行般若波罗蜜多。’不作是念：‘我
bù xíng bō rě bō luó mì duō bú zuò shì niàn wǒ yì xíng yì bù xíng
不行般若波罗蜜多。’不作是念：‘我亦行亦不行
bō rě bō luó mì duō bú zuò shì niàn wǒ fēi xíng fēi bù xíng bō rě
般若波罗蜜多。’不作是念：‘我非行非不行般若
bō luó mì duō shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
波罗蜜多。’舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duō
诃萨，与如是法相应故，应言与般若波罗蜜多
xiāngyìng
相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà bú wèi bù shī bō luó mì duō gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
诃萨，不为布施波罗蜜多故修行般若波罗蜜多，
bú wèi jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō gù
不为净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多故
xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi rù zhèngxìng lí shēng gù xiū xíng
修行般若波罗蜜多；不为入正性离生故修行
bō rě bō luó mì duō bú wèi dé bú tuì zhuǎn dì gù xiū xíng bō rě bō
般若波罗蜜多，不为得不退转地故修行般若波
luó mì duō bú wèi chéngshú yǒuqíng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
罗蜜多；不为成熟有情故修行般若波罗蜜多，
bú wèi yán jìng fó tǔ gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi sì niàn
不为严净佛土故修行般若波罗蜜多；不为四念
zhù gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi sì zhèngduàn sì shén zú
住故修行般若波罗蜜多，不为四正断、四神足、
wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī gù xiū xíng bō rě
五根、五力、七等觉支、八圣道支故修行般若
bō luó mì duō bú wèi fó shí lì gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú
波罗蜜多；不为佛十力故修行般若波罗蜜多，不
wèi sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà
为四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大

shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng
舍、十八佛不共法、一切智、道相智、一切相
zhì gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi nèi kōng gù xiū xíng bō rě
智故修行般若波罗蜜多；不为内空故修行般若
bō luó mì duō bú wèi wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng
波罗蜜多，不为外空、内外空、空空、大空、
shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、
sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìng kōng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi zhēn rú gù xiū xíng
自性空故修行般若波罗蜜多；不为真如故修行
bō rě bō luó mì duō bú wèi fǎ jiè gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
般若波罗蜜多，不为法界故修行般若波罗蜜多，
bú wèi fǎ xìng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú wèi shí jì gù xiū xíng
不为法性故修行般若波罗蜜多，不为实际故修行
bō rě bō luó mì duō bú wèi píng děng xìng gù xiū xíng bō rě bō luó mì
般若波罗蜜多，不为平等性故修行般若波罗蜜
duō hé yǐ gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà bú
多。何以故？修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，不
jiàn zhū fǎ xìng chā bié gù shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú
见诸法性差别故。舍利子，修行般若波罗蜜多菩
sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì
萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般若波罗蜜
duō xiāng yìng
多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà bú wèi shén jìng zhì zhèng tōng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
诃萨，不为神境智证通故修行般若波罗蜜多，
bú wèi tiān ěr tā xīn sù zhù suí niàn tiān yǎn lòu jìn zhì zhèng
不为天耳、他心、宿住随念、天眼、漏尽智证
tōng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù xiū xíng bō rě bō
通故修行般若波罗蜜多。何以故？修行般若波
luó mì duō pú sà mó hē sà shàng bú jiàn bō rě bō luó mì duō kuàng
罗蜜多菩萨摩诃萨，尚不见般若波罗蜜多，况

jiàn pú sà jí zhū rú lái liù shéntōng shì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō
见菩萨及诸如来六神通事！舍利子，修行般若波
luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō
罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般
rě bō luó mì duōxiāngyìng
若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú zuò shì niàn wǒ yǐ shénjìng zhì zhèngtōng biàndào shí fāngjìng qié
不作是念：‘我以神境智证通，遍到十方殑伽
shāděngzhū fó shì jiè gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn ěr suǒ shì
沙等诸佛世界，供养恭敬、尊重赞叹尔所世
jiè zhū fó rú lái。’ bú zuò shì niàn wǒ yǐ tiān ěr zhì zhèngtōng
界诸佛如来。’ 不作是念：‘我以天耳智证通，
biàn wén shí fāngjìng qié shāděngzhū fó shì jiè zhū fó pú sà suǒ shuō fǎ
遍闻十方殑伽沙等诸佛世界诸佛菩萨所说法
yīn bú zuò shì niàn wǒ yǐ tā xīn zhì zhèngtōng biàn zhī shí fāng
音。’ 不作是念：‘我以他心智证通，遍知十方
jìng qié shāděngzhū fó shì jiè yī qiè yǒuqíng xīn xīn suǒ fǎ bú zuò
殑伽沙等诸佛世界一切有情心、心所法。’ 不作
shì niàn wǒ yǐ sù zhù suí niàn zhì zhèngtōng biàn yì shí fāngjìng qié
是念：‘我以宿住随念智证通，遍忆十方殑伽
shāděngzhū fó shì jiè yī qiè yǒuqíngzhū sù zhù shì bú zuò shì niàn
沙等诸佛世界一切有情诸宿住事。’ 不作是念：

wǒ yǐ tiānyǎn zhì zhèngtōng biànjiàn shí fāngjìng qié shāděngzhū fó
‘我以天眼智证通，遍见十方殑伽沙等诸佛
shì jiè yī qiè yǒuqíng sǐ cǐ shēng bǐ。’ bú zuò shì niàn wǒ yǐ lòu
世界一切有情死此生彼。’ 不作是念：‘我以漏
jìn zhì zhèngtōng biànguān shí fāngjìng qié shāděngzhū fó shì jiè yī qiè
尽智证通，遍观十方殑伽沙等诸佛世界一切
yǒuqíng lòu jìn bú jìn。’ shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú
有情漏尽不尽。’ 舍利子，修行般若波罗蜜多菩
sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì
萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般若波罗蜜
duōxiāngyìng
多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

rú shì yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng shí zé néng ān lì wú liàng
如是与般若波罗蜜多相应时，则能安立无量、
wú shù wú biānyǒuqíng yú wú yú yī bō niè pán jiè yī qiè è mó bù
无数、无边有情于无余依般涅槃界，一切恶魔不
dé qí biàn shì jiānzhòng shì suǒ yù suí yì shí fāng gè rú jìng qié shā
得其便，世间众事所欲随意。十方各如殒伽沙
jiè yī qiè zhū fó jí zhū pú sà mó hē sà zhòng jiē gòng hù niàn rú shì
界一切诸佛及诸菩萨摩诃萨众，皆共护念如是
pú sà bú lìng tuì duò yī qiè shēngwén dú jué děng dì shí fāng gè
菩萨，不令退堕一切声闻、独觉等地。十方各
rú jìng qié shā jiè sì dà wángzhòngtiān nǎi zhì sè jiū jìng tiān jiē gòng
如殒伽沙界四大王众天乃至色究竟天，皆共
yōngwèi rú shì pú sà zhū yǒusuǒ wéi lìng wú zhàng ài shēn xīn bìng³³
拥卫如是菩萨，诸有所为令无障碍，身心病³³
nǎoxián dé quánchú shè yǒu zuì yè yú dāng lái shì yīng zhāo kǔ bào zhuǎn
恼咸得痊愈，设有罪业于当来世应招苦报转
xiànqīngshòu hé yǐ gù yǐ shì pú sà yú yī qiè yǒuqíng cí bēi pǔ
现轻受。何以故？以是菩萨于一切有情慈悲普
biàn gù
遍故。

shè lì zǐ dāng zhī rú shì pú sà mó hē sà shǎoyòng jiā xíng
“舍利子当知！如是菩萨摩诃萨少用加行，

biànnéng yīn fā yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén jiē xiàn zài
便能引发一切陀罗尼门、一切三摩地门皆现在
qián suí suǒ shēng chù cháng dé fèng shì zhū fó shì zūn nǎi zhì zhèng dé
前，随所生处常得奉事诸佛世尊，乃至证得
wú shàng pú tí yú qí zhōngjiān cháng bù lí fó
无上菩提，于其中间常不离佛。

shè lì zǐ dāng zhī xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“舍利子当知！修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà yǔ rú shì bō rě bō luó mì duōxiāngyìng shí dé rú shì děng wú
诃萨与如是般若波罗蜜多相应时，得如是等无
liàng wú shù bù kě sī yì shū shèng gōng dé
量无数不可思议殊胜功德。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩

³³ 大正藏：痛；永乐北藏及龙藏：病

hē sà bú zuò shì niàn yǒu fǎ yǔ fǎ ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng
诃萨，不作是念：‘有法与法若相应若不相应、
ruò děng ruò bù děng hé yǐ gù shì pú sà mó hē sà bú jiàn yǒu
若等若不等。’何以故？是菩萨摩诃萨不见有
fǎ yǔ fǎ ruò xiāng yìng ruò bù xiāng yìng ruò děng ruò bù děng shè lì zǐ
法与法若相应若不相应、若等若不等。舍利子，
xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng
修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应
gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú zuò shì niàn wǒ yú fǎ jiè ruò sù xiànděng jué ruò bú sù xiànděng
不作是念：‘我于法界若速现等觉，若不速现等
jué hé yǐ gù wú yǒu shǎo fǎ néng yú fǎ jiè xiànděng jué gù shè
觉。’何以故？无有少法能于法界现等觉故。舍
lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ
利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法
xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú jiàn shǎo fǎ lí fǎ jiè zhě shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō
不见少法离法界者。舍利子，修行般若波罗蜜多
pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù yīng yán yǔ bō rě bō luó
菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般若波罗
mì duō xiāng yìng
蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú zuò shì niàn fǎ jiè néng wéi zhū fǎ yīn yuán shè lì zǐ xiū
不作是念：‘法界能为诸法因缘。’舍利子，修
xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāng yìng gù
行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，
yīng yán yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

bú zuò shì niàn cǐ fǎ néngzhèng fǎ jiè ruò bù néngzhèng hé
不作是念：‘此法能证法界、若不能证。’何
yǐ gù shì pú sà mó hē sà shàng bú jiànshǎo fǎ hé kuàngyǒu fǎ
以故？是菩萨摩诃萨尚不见少法，何况有法
néngzhèng fǎ jiè jí yǐ bú zhèng shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì
能证法界及以不证！舍利子，修行般若波罗蜜
duō pú sà mó hē sà yǔ rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō
多菩萨摩诃萨，与如是法相应故，应言与般若波
luó mì duōxiāngyìng
罗蜜多相应。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà bú jiàn fǎ jiè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ fǎ jiè xiāng
诃萨，不见法界与空相应，亦不见空与法界相
yìng shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yǔ
应。舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，与
rú shì fǎ xiāngyìng gù yīngyán yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng
如是法相应故，应言与般若波罗蜜多相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
bú jiàn sè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ sè xiāngyìng bú jiànshòu
不见色与空相应，亦不见空与色相应，不见受、
xiǎng xíng shí yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ shòu xiǎng
想、行、识与空相应，亦不见空与受、想、
xíng shí xiāngyìng bú jiànyǎnchù yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ
行、识相应；不见眼处与空相应，亦不见空与
yǎnchùxiāngyìng bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù yǔ kōngxiāng
眼处相应，不见耳、鼻、舌、身、意处与空相
yìng yì bú jiànkōng yǔ ěr bí shé shēn yì chùxiāngyìng
应，亦不见空与耳、鼻、舌、身、意处相应；
bú jiàn sè chù yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ sè chùxiāngyìng bú
不见色处与空相应，亦不见空与色处相应，不
jiànshēng xiāng wèi chù fǎ chù yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng
见声、香、味、触、法处与空相应，亦不见空
yǔ shēng xiāng wèi chù fǎ chùxiāngyìng bú jiànyǎn jiè sè
与声、香、味、触、法处相应；不见眼界、色
jiè yǎn shí jiè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ yǎn jiè sè jiè
界、眼识界与空相应，亦不见空与眼界、色界、

yǎn shí jiè xiāngyìng bú jiàn ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè yǔ kōngxiāng
眼识界相应；不见耳界、声界、耳识界与空相
yìng yì bú jiànkōng yǔ ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè xiāngyìng bú
应，亦不见空与耳界、声界、耳识界相应；不
jiàn bí jiè xiāng jiè bí shí jiè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ
见鼻界、香界、鼻识界与空相应，亦不见空与
bí jiè xiāng jiè bí shí jiè xiāngyìng bú jiàn shé jiè wèi jiè
鼻界、香界、鼻识界相应；不见舌界、味界、
shé shí jiè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ shé jiè wèi jiè shé
舌识界与空相应，亦不见空与舌界、味界、舌
shí jiè xiāngyìng bú jiàn shēn jiè chù jiè shēn shí jiè yǔ kōngxiāngyìng
识界相应；不见身界、触界、身识界与空相应，
yì bú jiànkōng yǔ shēn jiè chù jiè shēn shí jiè xiāngyìng bú jiàn yì
亦不见空与身界、触界、身识界相应；不见意
jiè fǎ jiè yì shí jiè yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ yì jiè
界、法界、意识界与空相应，亦不见空与意识界、
fǎ jiè yì shí jiè xiāngyìng bú jiàn kǔ shèng dì yǔ kōngxiāngyìng yì
法界、意识界相应；不见苦圣谛与空相应，亦
bú jiànkōng yǔ kǔ shèng dì xiāngyìng bú jiàn jí miè dào shèng dì
不见空与苦圣谛相应，不见集、灭、道圣谛
yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ jí miè dào shèng dì xiāngyìng
与空相应，亦不见空与集、灭、道圣谛相应；
bú jiàn wú míng yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ wú míngxiāngyìng
不见无明与空相应，亦不见空与无明相应，
bú jiàn xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
不见行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ
生、老死愁叹苦恼与空相应，亦不见空与
xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo xiāngyìng bú jiàn sì niàn zhù yǔ
行乃至老死愁叹苦恼相应；不见四念住与
kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ sì niàn zhù xiāngyìng bú jiàn sì zhèng
空相应，亦不见空与四念住相应，不见四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng
支与空相应，亦不见空与四正断乃至八圣
dào zhī xiāngyìng bú jiàn fó shí lì yǔ kōngxiāngyìng yì bú jiànkōng yǔ
道支相应；不见佛十力与空相应，亦不见空与

fó shí lì xiāngyìng bú jiàn sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
佛十力相应，不见四无所畏、四无碍解、大慈、
dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yǔ kōng xiāng yìng yì bú jiàn kōng yǔ sì wú
相智、一切相智与空相应，亦不见空与四无
suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì xiāng yìng
所畏乃至一切相智相应。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
ruò néng rú shì xiāng yìng shì wéi dì yī yǔ kōng xiāng yìng zhū pú sà mó
若能如是相应，是为第一与空相应。诸菩萨摩
hē sà yóu yǔ rú shì kōng xiāng yìng gù bú duò shēng wén dú jué dēng
诃萨由与如是空相应故，不堕声闻、独觉等
dì yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng sù zhèng wú shàng zhèng děng
地，严净佛土、成熟有情，速证无上正等
pú tí
菩提。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà zhū
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨诸
xiāng yìng zhōng yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng wéi zuì dì yī zuì zūn
相应中，与般若波罗蜜多相应为最第一，最尊
zuì shèng zuì shàng zuì miào zuì gāo zuì jí wú shàng wú shàng shàng
最胜、最上最妙、最高最极、无上无上上、
wú děng wú děng děng hé yǐ gù shè lì zǐ cǐ bō rě bō luó mì
无等无等等。何以故？舍利子，此般若波罗蜜
duō xiāng yìng jí shì kōng xiāng yìng wú xiàng xiāng yìng wú yuàn xiāng
多相应，即是空相应、无相相应、无愿相
yìng gù
应故。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，
yǔ rú shì bō rě bō luó mì duō xiāng yìng shí dāng zhī jí wèi shòu jì zuò
与如是般若波罗蜜多相应时，当知即为受记作
fó ruò jìn shòu jì shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà néng wéi wú
佛，若近授³⁴记。舍利子，是菩萨摩诃萨能为无

³⁴ 大正藏：受；永乐北藏及龙藏：授

liàng wú shù wú biānyōuqíngzuò dà ráo yì
量无数无边有情作大饶益。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ yǔ
“舍利子，是菩萨摩诃萨不作是念：‘我与
bō rě bō luó mì duōxiāngyìng bú zuò shì niàn wǒ dé shòu jì
般若波罗蜜多相应。’不作是念：‘我得授³⁵记，
dìngdāngzuò fó ruò jìn shòu jì bú zuò shì niàn wǒ néng yán
定当作佛，若近授³⁶记。’不作是念：‘我能严
jìng fó tǔ chéngshúyǒuqíng yì bú zuò shì niàn wǒ dāng dé ā
净佛土、成熟有情。’亦不作是念：‘我当得阿
nòuduō luó sānmiǎosān pú tí zhuànmiào fǎ lún ráo yì yī qiè hé
耨多罗三藐三菩提，转妙法轮饶益一切。’何
yǐ gù shì pú sà mó hē sà bú jiànyǒu fǎ lí yú fǎ jiè bú jiànyǒu
以故？是菩萨摩诃萨不见有法离于法界，不见有
fǎ xiū xíng bō rě bō luó mì duō bú jiànyǒu fǎ dé fó shòu jì bú jiàn
法修行般若波罗蜜多，不见有法得佛授记，不见
yǒu fǎ dāng dé wú shàng zhèng děng pú tí bú jiànyǒu fǎ yán jìng fó tǔ
有法当得无上正等菩提，不见有法严净佛土，
bú jiànyǒu fǎ chéngshúyǒuqíng hé yǐ gù xiū xíng bō rě bō luó mì
不见有法成熟有情。何以故？修行般若波罗蜜
duō pú sà mó hē sà bù qǐ wǒ xiǎng yǒuqíng mìngzhě shēngzhě
多菩萨摩诃萨，不起我想、有情、命者、生者、
yǎngzhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng rú tóng zuò zhě
养者、士夫、补特伽罗、意生、儒童、作者、
shǐ zuò zhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòuzhě shǐ shòuzhě zhī zhě
使作者、起者、使起者、受者、使受者、知者、
jiàn zhě xiǎng gù suǒ yǐ zhě hé wǒ yǒuqíngděng bì jìng bù shēng yì
见者想故。所以者何？我、有情等毕竟不生亦
fù bú miè bǐ jì bì jìng bù shēng bú miè yún hé dāng néng xiū xíng bō
复不灭，彼既毕竟不生不灭，云何当能修行般
rě bō luó mì duō
若波罗蜜多？

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà bú jiànyǒuqíngshēng gù xiū
“舍利子，是菩萨摩诃萨不见有情生故修
xíng bō rě bō luó mì duō bú jiànyǒuqíngmiè gù xiū xíng bō rě bō luó
行般若波罗蜜多，不见有情灭故修行般若波罗

³⁵ 大正藏：受；永乐北藏及龙藏：授

³⁶ 大正藏：受；永乐北藏及龙藏：授

mì duō dá yǒuqíng kōng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō dá yǒuqíng fēi
蜜多，达有情空故修行般若波罗蜜多，达有情非
wǒ gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō dá yǒuqíng bù kě dé gù xiū xíng
我故修行般若波罗蜜多，达有情不可得故修行
bō rě bō luó mì duō dá yǒuqíng yuǎn lí gù xiū xíng bō rě bō luó mì
般若波罗蜜多，达有情远离故修行般若波罗蜜
duō dá yǒuqíng běn xìng fēi yǒuqíng xìng gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
多，达有情本性非有情性故修行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà zhū
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨诸

xiāng yìng zhōng yǔ kōng xiāng yìng zuì wéi dì yī yǔ bō rě bō luó mì
相应中，与空相应最为第一，与般若波罗蜜
duō xiāng yìng zuì zūn zuì shèng shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà rú shì
多相应最尊最胜。舍利子，诸菩萨摩诃萨如是
xiāng yìng pǔ néng yǐn fā rú lái shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài
相应，普能引发如来十力、四无所畏、四无碍
jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、
yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
一切智、道相智、一切相智。

shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
“舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩诃萨，

yǔ rú shì bō rě bō luó mì duō xiāng yìng gù bì jìng bù qǐ qiān tān xīn
与如是般若波罗蜜多相应故，毕竟不起悭贪心，
bù qǐ fàn jiè xīn bù qǐ fèn huì xīn bù qǐ xiè dài xīn bù qǐ sǎn
不起犯戒心，不起忿恚心，不起懈怠心，不起散
luàn xīn bù qǐ è huì xīn
乱心，不起恶慧心。”

大般若波罗蜜多经卷第四百三

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi sì
大般若波罗蜜多经卷第四百四

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēng uān zhào pǐn dì sān zhī sān
第二分观照品第三之三

ěr shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yǔ bō rě bō luó mì
尔时，舍利子白佛言：“世尊！与般若波罗蜜
duō xiāng yìng pú sà mó hē sà cóng hé chù mò lái shēng cǐ jiān cóng
多相应菩萨摩诃萨，从何处没来生此间？从
cǐ jiān mò dāng shēng hé chù
此间没当生何处？”

fó gào shè lì zǐ yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng pú sà mó
佛告舍利子：“与般若波罗蜜多相应菩萨摩
hē sà yǒu cóng yú fó tǔ mò lái shēng cǐ jiān yǒu cóng dǔ shǐ duō tiān
诃萨，有从余佛土没来生此间，有从睹史多天
mò lái shēng cǐ jiān yǒu cóng rén zhōng mò huán shēng cǐ jiān
没来生此间，有从人中没还生此间。

shè lì zǐ ruò cóng yú fó tǔ mò lái shēng cǐ zhě shì pú
“舍利子，若从余佛土没来生此者，是菩
sà mó hē sà jí yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng yóu yǔ bō rě bō
萨摩诃萨疾与般若波罗蜜多相应。由与般若波
luó mì duō xiāng yìng gù zhuǎn shēng biàn dé shēn miào fǎ mén sù xiàn zài
罗蜜多相应故，转生便得深妙法门速现在
qián cóng cǐ yǐ hòu héng yǔ bō rě bō luó mì duō jí dé xiāng yìng zài
前，从此已后恒与般若波罗蜜多疾得相应，在
suǒ shēng chù cháng zhí zhū fó gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
所生处常值诸佛，供养恭敬、尊重赞叹，
néng lìng bō rě bō luó mì duō jiàn dé zēng zhǎng ruò cóng dǔ shǐ duō tiān
能令般若波罗蜜多渐得增长。若从睹史多天
mò lái shēng cǐ zhě shì pú sà mó hē sà jí wéi yī shēng suǒ xì yú
没来生此者，是菩萨摩诃萨即为一生所系，于
liù bō luó mì duō cháng bú wàng shī yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì
六波罗蜜多常不忘失，一切陀罗尼门、三摩地

mén jiē dé zì zài ruò cóng rén zhōng mò huán shēng cǐ zhě shì pú sà
门皆得自在。若从人中没还生此者，是菩萨
mó hē sà chū bú tuì zhuǎn qí gēn mèi dùn bù néng jí yǔ bō rě bō
摩诃萨除不退转，其根昧钝，不能疾与般若波
luó mì duō xiāng yìng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén jiē wèi zì
罗蜜多相应，一切陀罗尼门、三摩地门皆未自
zài
在。

shè lì zǐ rǔ suǒ wèn yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng pú
“舍利子，汝所问‘与般若波罗蜜多相应菩
sà mó hē sà cóng cǐ jiān mò dāng shēng hé chù zhě shì pú sà
萨摩诃萨，从此间没当生何处？’者，是菩萨
mó hē sà cóng cǐ mò yǐ shēng yú fó tǔ cóng yī fó guó zhì yī fó
摩诃萨从此没已生余佛土，从一佛国至一佛
guó zài zài shēng chù cháng dé zhí yù zhū fó shì zūn gòng yǎng gōng jìng
国，在在生处常得值遇诸佛世尊，供养恭敬、
zūn zhòng zàn tàn nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí
尊重赞叹，乃至无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo gù
“舍利子，复有菩萨摩诃萨无方便善巧故，
rù chū jìng lù rù dì èr dì sān dì sì jìng lù yì xíng liù zhǒng
入初静虑，入第二、第三、第四静虑，亦行六种
bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà dé jìng lù gù shēng cháng shòu tiān
波罗蜜多。是菩萨摩诃萨得静虑故生长寿天，
suí bǐ shòu jìn lái shēng rén zhōng zhí yù zhū fó gòng yǎng gōng jìng
随彼寿尽来生人中，值遇诸佛，供养恭敬、
zūn zhòng zàn tàn suī xíng liù zhǒng bō luó mì duō ér gēn mèi dùn bú shèn
尊重赞叹，虽行六种波罗蜜多，而根昧钝不甚
míng lì
明利。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà rù chū jìng lù nǎi zhì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，入初静虑乃至
dì sì jìng lù yì xíng liù zhǒng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà
第四静虑，亦行六种波罗蜜多。是菩萨摩诃萨
wú fāng biàn shàn qiǎo gù shě zhū jìng lù ér shēng yù jiè dāng zhī shì
无方便善巧故，舍诸静虑而生欲界。当知是
pú sà mó hē sà yì gēn mèi dùn bú shèn míng lì
菩萨摩诃萨亦根昧钝不甚明利。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà rù chūjìng lù rù dì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨入初静虑，入第
èr dì sān dì sì jìng lǜ rù cí wú liàng rù bēi xǐ shě
二、第三、第四静虑；入慈无量，入悲、喜、舍
wú liàng rù kōng wú biānchùdìng rù shí wú biānchù wú suǒyǒuchù
无量；入空无边处定，入识无边处、无所有处、
fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùdìng xiū sì niànzhù sì zhèngduàn sì shén
非想非非想处定；修四念住、四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī xiū fó
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支；修佛
shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
十力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě shí bā fó bú gòng fǎ shì pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshàn
大舍、十八佛不共法。是菩萨摩诃萨有方便善
qiǎo gù bù suí jìng lǜ wú liàng wú sè shì lì ér shēng dànshēng
巧故，不随静虑、无量、无色势力而生，但生
yǒu fó shì jiè zhí yù zhū fó gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn cháng
有佛世界值遇诸佛，供养恭敬、尊重赞叹，常
yǔ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng dāng zhī shì pú sà mó hē sà cǐ
与般若波罗蜜多相应。当知是菩萨摩诃萨，此
xián jié zhōngdìng dé wú shàngzhèngděng pú tí
贤劫中定得无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà rù chūjìng lù nǎi zhì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，入初静虑乃至
dì sì jìng lǜ rù cí wú liàng nǎi zhì shě wú liàng rù kōng wú biānchù
第四静虑，入慈无量乃至舍无量，入空无边处
dìng nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùdìng shì pú sà mó hē sà yǒufāng
定乃至非想非非想处定。是菩萨摩诃萨有方
biànshànqiǎo gù bù suí jìng lǜ wú liàng wú sè shì lì ér shēng
便善巧故，不随静虑、无量、无色势力而生，
huánshēng yù jiè ruò chà dì lì dà zú ruò pó luó mén dà zú ruò
还生欲界若刹帝力大族、若婆罗门大族、若
zhǎngzhě dà zú ruò jū shì dà zú wèi yù chéngshú zhū yǒuqíng gù
长者大族、若居士大族，为欲成熟诸有情故，
bú wèi tānrǎnhòuyǒu gù shēng
不为贪染后有故生。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà rù chūjìng lù nǎi zhì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，入初静虑乃至

dì sì jìng lǜ rù cí wú liàng nǎi zhì shě wú liàng rù kōng wú biān chù
第四静虑，入慈无量乃至舍无量，入空无边处
dìng nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎng chù dìng shì pú sà mó hē sà yǒu fāng
定乃至非想非非想处定。是菩萨摩诃萨有方
biàn shàn qiǎo gù bù suí jìng lǜ wú liàng wú sè shì lì ér shēng
便善巧故，不随静虑、无量、无色势力而生，
huò shēng sì dà wáng zhòng tiān huò shēng sān shí sān tiān huò shēng yè
或生四大王众天，或生三十三天，或生夜
mó tiān huò shēng dǔ shǐ duō tiān huò shēng lè biàn huà tiān huò shēng
摩天，或生睹史多天，或生乐变化天，或生
tā huà zì zài tiān wèi yù chéng shú zhū yǒu qíng gù jí wèi yán jìng zhū
他化自在天，为欲成熟诸有情故，及为严净诸
fó tǔ gù cháng zhí zhū fó gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
佛土故，常值诸佛，供养恭敬、尊重赞叹，
wú kōng guò zhě
无空过者。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō yǒu fāng biàn shàn qiǎo gù rù chū jìng lǜ yú cǐ chù mò shēng fàn shì
多，有方便善巧故入初静虑，于此处没生梵世
zhōng zuò dà fàn wáng wēi dé chì shèng shèng yú fàn zhòng duō bǎi qiān bèi
中作大梵王，威德炽盛胜余梵众多百千倍。
cóng zì tiān chù yóu zhū fó tǔ cóng yī fó guó zhì yī fó guó qí zhōng
从自天处游诸佛土，从一佛国至一佛国，其中
yǒu pú sà mó hē sà wèi zhèng wú shàng zhèng děng pú tí zhě quàn zhèng
有菩萨摩诃萨未证无上正等菩提者，劝证
wú shàng zhèng děng pú tí yǐ zhèng wú shàng zhèng děng pú tí wèi zhuàn
无上正等菩提。已证无上正等菩提未转
fǎ lún zhě qǐng zhuàn fǎ lún wèi yù lì lè zhū yǒu qíng gù
法轮者请转法轮，为欲利乐诸有情故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，修行般若波罗
mì duō yǒu fāng biàn shàn qiǎo gù rù chū jìng lǜ nǎi zhì dì sì jìng lǜ
蜜多有方便善巧故，入初静虑乃至第四静虑，
rù cí wú liàng nǎi zhì shě wú liàng rù kōng wú biān chù dìng nǎi zhì fēi
入慈无量乃至舍无量，入空无边处定乃至非
xiǎng fēi fēi xiǎng chù dìng xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī yú
想非非想处定，修四念住乃至八圣道支，于

kōng jiě tuō mén wú xiàng jiě tuō mén wú yuàn jiě tuō mén zì zài xiàn
空解脱门、无相解脱门、无愿解脱门自在现
qián bù suí jìng lǜ wú liàng wú sè shì lì ér shēng shì pú sà
前，不随静虑、无量、无色势力而生。是菩萨
mó hē sà yī shēng suǒ xì xiàn qián chéng shì qīn jìn gòng yǎng xiàn zài
摩诃萨一生所系，现前承事亲近供养现在
rú lái yīng zhèng děng jué yú shì fó suǒ qín xiū fàn xíng cóng cǐ
如来、应、正等觉，于是佛所勤修梵行，从此
jiān mò shēng dǔ shǐ duō tiān jìn bǐ shòu liàng zhū gēn wú quē jù niàn
间没生睹史多天。尽彼寿量，诸根无缺，具念
zhèng zhī wú liàng wú shù bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō tiān zhòng wéi rào dǎo
正知，无量无数百千俱胝那庾多天众围绕导
cóng yóu xì shéntōng lái shēng rén zhōng zhèng dé wú shàng zhèng děng
从，游戏神通来生人中，证得无上正等
pú tí zhuàn miào fǎ lún dù wú liàng zhòng
菩提，转妙法轮度无量众。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà jù liù shéntōng bù
“舍利子，复有菩萨摩诃萨具六神通，不
shēng yù jiè bù shēng sè jiè bù shēng wú sè jiè yóu zhū fó tǔ
生欲界，不生色界，不生无色界，游诸佛土，
cóng yī fó guó zhì yī fó guó gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn zhū
从一佛国至一佛国，供养恭敬、尊重赞叹诸
fó shì zūn xiū pú sà xíng zhì dé wú shàng zhèng děng pú tí
佛世尊，修菩萨行至得无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà jù liù shéntōng yóu xì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨具六神通游戏
zì zài cóng yī fó guó zhì yī fó guó suǒ jīng fó tǔ wú yǒu shēng wén
自在，从一佛国至一佛国，所经佛土无有 声闻、
dú jué zhī míng wéi yǒu yī shèng zhēn jìng xíng zhě shì pú sà mó hē sà
独觉之名，唯有一乘真净行者。是菩萨摩诃萨
yú zhū fó tǔ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn zhū fó shì zūn xiū xíng
于诸佛土供养恭敬、尊重赞叹诸佛世尊，修行
bō rě bō luó mì duō jiàn cì zēng zhǎng yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu
般若波罗蜜多渐次增长，严净佛土、成熟有
qíng
情。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà jù liù shéntōng yóu xì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨具六神通游戏

zì zài cóng yī fó guó zhì yī fó guó suǒ jīng fó tǔ yǒuqíngshòuliàng
自在，从一佛国至一佛国，所经佛土有情寿量
bù kě shǔ zhī shì pú sà mó hē sà yú zhū fó tǔ gòngyǎnggōngjìng
不可数知。是菩萨摩诃萨于诸佛土供养恭敬、
zūnzhòngzàn tàn zhū fó shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōjiàn cì zēng
尊重赞叹诸佛世尊，修行般若波罗蜜多渐次增
zhǎng yán jìng fó tǔ chéngshú yǒuqíng
长，严净佛土、成熟有情。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà jù liù shéntōngyóuzhū
“舍利子，复有菩萨摩诃萨具六神通游诸
shì jiè yǒuzhū shì jiè wú sānbǎomíng shì pú sà mó hē sà wǎng bǐ
世界，有诸世界无三宝名，是菩萨摩诃萨往彼
zàn tàn fó fǎ sēngbǎo lìng zhū yǒuqíngshēnshēngjìng xìn yóu sī
赞叹佛、法、僧宝，令诸有情深生净信，由斯
cháng yè lì yì ān lè shì pú sà mó hē sà yú cǐ mìngzhōngshēngyǒu
长夜利益安乐。是菩萨摩诃萨于此命终生有
fó jiè xiū pú sà xíng zhì dé wú shàngzhèngděng pú tí
佛界，修菩萨行至得无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn yǒng
“舍利子，复有菩萨摩诃萨从初发心勇
měngjīng jìn dé chūjìng lǜ nǎi zhì dì sì jìng lǜ dé cí wú liàng nǎi
猛精进，得初静虑乃至第四静虑，得慈无量乃
zhì shě wú liàng dé kōng wú biānchùdìng nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù
至舍无量，得空无边处定乃至非想非非想处
dìng xiū sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī xiū fó shí lì nǎi zhì yī
定，修四念住乃至八圣道支，修佛十力乃至一
qièxiàng zhì shì pú sà mó hē sà bù shēng yù jiè bù shēng sè jiè
切相智。是菩萨摩诃萨不生欲界，不生色界，
bù shēng wú sè jiè chángshēngnéng yì yǒuqíng zhī chù lì yì ān lè
不生无色界，常生能益有情之处，利益安乐
yī qiè yǒuqíng
一切有情。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiān yǐ xiū xí liù bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨先已修习六波罗
mì duō chū fā xīn yǐ biàn rù pú sà zhèngxìng lí shēng nǎi zhì zhèng
蜜多，初发心已便入菩萨正性离生，乃至证
dé bú tuì zhuǎn dì
得不退转地。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiān yǐ xiū xí liù bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨先已修习六波罗

mì duō chū fā xīn yǐ biànnéngzhǎnzhuǎnzhèng dé wú shàngzhèngděng
蜜多，初发心已便能展转证得无上正等

pú tí zhuànmào fǎ lún dù wú liàngzhòng yú wú yú yī dà niè pán
菩提，转妙法轮度无量众，于无余依大涅槃

jiè ér bō niè pán bō niè pánhòusuǒshuōzhèng fǎ ruò zhù yī jié ruò
界而般涅槃。般涅槃后所说正法若住一劫、若

yī jié yú lì lè wú biānzhū yǒu qíng lèi
一劫余，利乐无边诸有情类。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiān yǐ xiū xí liù bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨先已修习六波罗

mì duō chū fā xīn yǐ biànnéng yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng yǔ
蜜多，初发心已便能与般若波罗蜜多相应，与

wú liàng wú shù bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō pú sà mó hē sà qián hòu wéi
无量无数百千俱胝那庾多菩萨摩诃萨，前后围

rào yóu zhū fó tǔ cóng yī fó guó zhì yī fó guó gòng yǎng gōng jìng
绕游诸佛土，从一佛国至一佛国，供养恭敬、

zūn zhòng zàn tàn zhū fó shì zūn chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ
尊重赞叹诸佛世尊，成熟有情、严净佛土。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō dé sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng yú zhōng yóu xì
多，得四静虑、四无量、四无色定，于中游戏

xiān rù chū jìng lù cóng chū jìng lù qǐ rù miè jìn dìng cóng miè jìn dìng
先入初静虑，从初静虑起入灭尽定，从灭尽定

qǐ rù dì èr jìng lù cóng dì èr jìng lù qǐ rù miè jìn dìng cóng miè
起入第二静虑，从第二静虑起入灭尽定，从灭

jìn dìng qǐ rù dì sān jìng lù cóng dì sān jìng lù qǐ rù miè jìn dìng
尽定起入第三静虑，从第三静虑起入灭尽定，

cóng miè jìn dìng qǐ rù dì sì jìng lù cóng dì sì jìng lù qǐ rù miè jìn
从灭尽定起入第四静虑，从第四静虑起入灭尽

dìng cóng miè jìn dìng qǐ rù kōng wú biān chù cóng kōng wú biān chù qǐ
定，从灭尽定起入空无边处，从空无边处起

rù miè jìn dìng cóng miè jìn dìng qǐ rù shí wú biān chù cóng shí wú biān
入灭尽定，从灭尽定起入识无边处，从识无边

chù qǐ rù miè jìn dìng cóng miè jìn dìng qǐ rù wú suǒ yǒu chù cóng wú
处起入灭尽定，从灭尽定起入无所有处，从无

suǒ yǒuchù qǐ rù miè jìn dìng cóngmiè jìn dìng qǐ rù fēi xiǎng fēi fēi
所有处起入灭尽定，从灭尽定起入非想非非
xiǎngchù cóng fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù qǐ rù miè jìn dìng cóngmiè jìn
想处，从非想非非想处起入灭尽定，从灭尽
dìng qǐ rù chūjìng lǜ shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
定起入初静虑。舍利子，是菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duōfāngbiànshànqiǎo yú zhū shèng dìng shùn nì wǎng huán cì
波罗蜜多方便善巧，于诸胜定顺逆往还次
dì chāoyuèyóu xì zì zài
第超越游戏自在。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī yǐ dé sì niànzhù
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽已得四念住、
sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八
shèngdào zhī yǐ xiū fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
圣道支，已修佛十力、四无所畏、四无碍解、
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ér bù qǔ yù liú guǒ ruò yī
智、道相智、一切相智，而不取预流果、若一
lái guǒ ruò bù huán guǒ ruò ā luó hàn guǒ ruò dú jué pú tí ruò
来果、若不还果、若阿罗汉果、若独觉菩提、若
wú shàng zhèng děng pú tí shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
无上正等菩提。是菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duōfāngbiànshànqiǎo gù lìng zhū yǒu qíng qǐ sì niànzhù nǎi zhì bā
蜜多方便善巧故，令诸有情起四念住乃至八
shèngdào zhī shǐ dé yù liú guǒ nǎi zhì ā luó hàn guǒ dú jué pú tí
圣道支，使得预流果乃至阿罗汉果、独觉菩提；
huò lìng yǒu qíng xiū fó shí lì nǎi zhì yī qiè xiàng zhì shǐ dé wú shàng
或令有情修佛十力乃至一切相智，使得无上
zhèng děng pú tí shè lì zǐ cǐ zhū shēng wén dú jué guǒ zhì jí shì
正等菩提。舍利子，此诸声闻、独觉果智即是
pú sà mó hē sà rěn shè lì zǐ dāng zhī shì pú sà mó hē sà zhù bú
菩萨摩诃萨忍。舍利子，当知是菩萨摩诃萨住不
tuì zhuǎn dì yǔ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng néng wéi sī shì
退转地，与般若波罗蜜多相应能为斯事。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà zhù liù bō luó mì duō
“舍利子，复有菩萨摩诃萨住六波罗蜜多，

shēng dǔ shǐ duō tiān gōng dāng zhī shì pú sà mó hē sà cǐ xián jié
生睹³⁷史多天宫，当知是菩萨摩诃萨此贤劫
zhōng dìng dāng zuò fó
中定当作佛。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō suī yǐ dé sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yǐ dé sì
多，虽已得四静虑、四无量、四无色定，已得四
niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
念住、四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèng dào zhī yǐ xiū fó shí lì sì wú suǒ wèi sì
觉支、八圣道支，已修佛十力、四无所畏、四
wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng
无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共
fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xīn qù pú tí cháng
法、一切智、道相智、一切相智，心趣菩提常
wú xiè fèi ér yú shèng dì xiàn wèi tōng dá shè lì zǐ dāng zhī shì
无懈怠，而于圣谛现未通达。舍利子当知！是
pú sà mó hē sà yī shēng suǒ xì
菩萨摩诃萨一生所系。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行六种波罗
mì duō yóu zhū shì jiè cóng yī fó guó zhì yī fó guó yán jìng fó tǔ
蜜多，游诸世界从一佛国至一佛国，严净佛土，
ān lì yǒu qíng yú wú shàng jué shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà yào
安立有情于无上觉。舍利子，是菩萨摩诃萨要
jīng wú liàng wú shù dà jié nǎi zhèng wú shàng zhèng děng pú tí
经无量无数大劫，乃证无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨安住六种波罗
mì duō cháng qín jīng jìn ráo yì yǒu qíng kǒu cháng bù shuō yǐn wú yì
蜜多，常勤精进饶益有情，口常不说引无义
yǔ shēn yì bù qǐ yǐn wú yì yè
语，身、意不起引无义业。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行六种波罗

³⁷ 大正藏：净；永乐北藏及龙藏：生睹

mì duō cháng qín jīng jìn ráo yì yǒu qíng cóng yī fó guó zhì yī fó guó
蜜多，常勤精进饶益有情，从一佛国至一佛国，
duàn zhū yǒu qíng sān è qù dào
断诸有情三恶趣道。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜
duō cháng yǐ bù shī bō luó mì duō ér wéi shàng shǒu yǒng měng xiū xí
多，常以布施波罗蜜多而为上首，勇猛修习
zhū pú sà xíng huì zhū yǒu qíng yī qiè lè jù cháng wú xiè xī xū shí
诸菩萨行，惠诸有情一切乐具常无懈怠，须食
yǔ shí xū yǐn yǔ yǐn xū shèng yǔ shèng xū yī yǔ yī huā xiāng
与食、须饮与饮、须乘与乘、须衣与衣，华香、
yīng luò fáng shè wò jù chuáng tà dēng míng cái gǔ zhēn
瓔珞、房舍、卧具、床榻、灯明、财谷、珍
bǎo suí qí suǒ xū zī shēng zhī wù jiē xī jǐ shī
宝，随其所须资生之物皆悉给施。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜
duō cháng yǐ jìng jiè bō luó mì duō ér wéi shàng shǒu yǒng měng xiū xí
多，常以净戒波罗蜜多而为上首，勇猛修习
zhū pú sà xíng jù shēn yǔ yì shū shèng lǜ yí quàn zhū yǒu qíng
诸菩萨行，具身、语、意殊胜律仪，劝诸有情
yì lìng xiū xí rú shì lǜ yí lìng sù yuán mǎn
亦令修习如是律仪，令速圆满。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜
duō cháng yǐ ān rěn bō luó mì duō ér wéi shàng shǒu yǒng měng xiū xí
多，常以安忍波罗蜜多而为上首，勇猛修习
zhū pú sà xíng yuǎn lí yī qiè fèn huì děng xīn quàn zhū yǒu qíng yì lìng
诸菩萨行，远离一切忿恚等心，劝诸有情亦令
xiū xí rú shì ān rěn lìng sù yuán mǎn
修习如是安忍，令速圆满。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜
duō cháng yǐ jīng jìn bō luó mì duō ér wéi shàng shǒu yǒng měng xiū xí
多，常以精进波罗蜜多而为上首，勇猛修习
zhū pú sà xíng jù zú xiū xíng yī qiè shàn fǎ quàn zhū yǒu qíng yì lìng
诸菩萨行，具足修行一切善法，劝诸有情亦令

xiū xí rú shì jīng jìn lìng sù yuánmǎn
修习如是精进，令速圆满。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜

duō cháng yǐ jìng lǜ bō luó mì duō ér wéishàngshǒu yǒngměng xiū xí
多，常以静虑波罗蜜多而为上首，勇猛修习

zhū pú sà xíng jù xiū yī qiè shèngshē mó tā quànzhū yǒuqíng yì lìng
诸菩萨行，具修一切胜奢摩他，劝诸有情亦令

xiū xí rú shì shèngdìng lìng sù yuánmǎn
修习如是胜定，令速圆满。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà suī jù zhù liù bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨虽具住六波罗蜜

duō cháng yǐ bō rě bō luó mì duō ér wéishàngshǒu yǒngměng xiū xí
多，常以般若波罗蜜多而为上首，勇猛修习

zhū pú sà xíng jù xiū yī qiè pí bō shè nà quànzhū yǒuqíng yì lìng xiū
诸菩萨行，具修一切毗钵舍那，劝诸有情亦令修

xí rú shì shèng huì lìng sù yuánmǎn
习如是胜慧，令速圆满。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō huàshēn rú fó biàn rù dì yù pángshēng guǐ jiè ruò rén
多，化身如佛遍入地狱、傍生、鬼界、若人、

ruò tiān suí qí lèi yīn wèishuōzhèng fǎ
若天，随其类音为说正法。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨安住六种波罗

mì duō huàshēn rú fó biàndào shí fāngjìng qié shāděngzhū fó shì jiè
蜜多，化身如佛遍到十方殑伽沙等诸佛世界，

wèizhū yǒuqíng xuānshuōzhèng fǎ yánjìng fó tǔ yú zhū fó suǒ tīngwén
为诸有情宣说正法、严净佛土；于诸佛所听闻

zhèng fǎ gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn zhōu lǎn shí fāng zuì shèng
正法，供养恭敬、尊重赞叹，周览十方最胜

fó tǔ wēimiào jìngxiàng ér biàn zì qǐ zuì jí zhuāngyánqīngjìng fó tǔ
佛土微妙净相，而便自起最极庄严清净佛土，

yú zhōng ān chǔ yī shēng suǒ xì zhū dà pú sà jiào lìng sù zhèng wú
于中安处一生所系诸大菩萨，教令速证无

shàng pú tí
上菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行六种波罗

mì duō chéng jiù dà shì sān shí èr xiàng zhū gēn měng lì qīng jìng duān
蜜多，成就大士三十二相，诸根猛利清净端

yán zhòngshēngjiànzhě wú bú ài jìng yīn sī quàn dǎo yìng qí gēn
严，众生见者无不爱敬，因斯劝导，应其根

yù lìng jiànzhèng dé sānshèng niè pán rú shì shè lì zǐ pú sà mó
欲令渐证得三乘涅槃。如是，舍利子，菩萨摩

hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō yīng xué qīng jìng shēn yǔ yì yè
诃萨修行般若波罗蜜多，应学清净身、语、意业。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行六种波罗

mì duō suī dé zhū gēn míng lì ér bú zì zhòng qīng tā
蜜多，虽得诸根明利，而不自重轻他。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn héngzhù
“舍利子，复有菩萨摩诃萨从初发心恒住

shī jiè bō luó mì duō nǎi zhì wèi dé bú tuì zhuǎn dì yú yī qiè shí
施戒波罗蜜多，乃至未得不退转地，于一切时

bú duò è qù
不堕恶趣。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn nǎi zhì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨从初发心乃至

wèi dé bú tuì zhuǎn dì cháng bù shě lí shí shàn yè dào
未得不退转地，常不舍离十善业道。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù shī jiè bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨安住施戒波罗蜜

duō zuò zhuàn lún wáng chéng jiù qī bǎo yǐ fǎ jiào huà bù yǐ fēi fǎ
多，作转轮王成就七宝，以法教化不以非法，

ān lì yǒu qíng yú shí shàn dào yì yǐ cái bǎo jì zhū pín fá
安立有情于十善道，亦以财宝济诸贫乏。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù shī jiè bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨安住施戒波罗蜜

duō wú liàng bǎi qiān shì zuò zhuàn lún shèng wáng zhí yù wú liàng bǎi qiān
多，无量百千世作转轮圣王，值遇无量百千

zhū fó gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn shě shī nèi wài bù yǐ wéi
诸佛，供养恭敬、尊重赞叹，舍施内外不以为

nán
难。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨安住六种波罗
mì duō cháng wèi xié jiàn máng míng yǒu qíng zuò fǎ zhào míng yì chí cǐ
蜜多，常为邪见盲冥有情作法照明，亦持此
míng cháng yǐ zì zhào nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí cǐ fǎ zhào
明常以自照，乃至无上正等菩提，此法照
míng céng bù shě lí shì pú sà mó hē sà yóu shì yīn yuán yú zhū fó
明曾不舍离。是菩萨摩诃萨由是因缘，于诸佛
fǎ cháng dé xiàn qǐ
法常得现起。

shì gù shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“是故，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō yú shēn yǔ yì sān yǒu zuì yè wú róng zàn qǐ
罗蜜多，于身、语、意三有罪业无容暂起。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé míng wéi pú sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何名为菩萨
mó hē sà yǒu zuì shēn yǔ yì yè
摩诃萨有罪身、语、意业？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà zuò shì niàn cǐ
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨作是念：‘此
shì shēn wǒ yóu cǐ gù ér qǐ shēn yè cǐ shì yǔ wǒ yóu cǐ gù ér
是身，我由此故而起身业；此是语，我由此故而
qǐ yǔ yè cǐ shì yì wǒ yóu cǐ gù ér qǐ yì yè shè lì zǐ
起语业；此是意，我由此故而起意业。’舍利子，
shì míng pú sà mó hē sà yǒu zuì shēn yǔ yì yè
是名菩萨摩诃萨有罪身、语、意业。

shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，
bù dé shēn jí shēn yè bù dé yǔ jí yǔ yè bù dé yì jí yì yè
不得身及身业，不得语及语业，不得意及意业。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō dé shēn
舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，得身、
yǔ yì jí shēn yǔ yì yè zhě biàn qǐ qiān tān xīn fàn jiè xīn
语、意及身、语、意业者，便起悭贪心、犯戒心、
fèn huì xīn xiè dài xīn sǎn luàn xīn è huì xīn ruò qǐ cǐ xīn bù
忿恚心、懈怠心、散乱心、恶慧心，若起此心不
míng pú sà mó hē sà shì gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
名菩萨摩诃萨。是故修行般若波罗蜜多菩萨摩

hē sà shēng cǐ niànzhě wú yǒu shì chù
诃萨，生此念者无有是处。

shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó mì
“舍利子，诸菩萨摩诃萨修行六种波罗蜜

duō néng jìng shēn yǔ yì sānzhǒng cū zhòng
多，能净身、语、意三种粗重。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

néng jìng shēn yǔ yì sānzhǒng cū zhòng
能净身、语、意三种粗重？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō bù dé shēn jí shēn cū zhòng bù dé yǔ jí yǔ cū zhòng
蜜多，不得身及身粗重，不得语及语粗重，

bù dé yì jí yì cū zhòng shè lì zǐ rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng
不得意及意粗重。舍利子，如是菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō néng jìng shēn yǔ yì sānzhǒng cū zhòng
般若波罗蜜多，能净身、语、意三种粗重。

yòu shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn héng
“又，舍利子，若菩萨摩诃萨从初发心，恒

jù shòu chí shí shàn yè dào bù qǐ shēngwén jí dú jué xīn cháng yú
具受持十善业道，不起声闻及独觉心，常于

yǒuqíng qǐ dà bēi xīn shè lì zǐ wǒ yì shuō shì pú sà mó hē sà
有情起大悲心。舍利子，我亦说是菩萨摩诃萨

néng jìng shēn yǔ yì sānzhǒng cū zhòng
能净身、语、意三种粗重。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，修行六种波罗

mì duō jìng pú tí dào
蜜多净菩提道。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé míngwéi pú sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何名为菩萨

mó hē sà pú tí dào
摩诃萨菩提道？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù dé yī qiè shēn yǔ yì yè jí sān cū zhòng bù
蜜多时，不得一切身、语、意业及三粗重，不

dé bù shī bō luó mì duō bù dé jìng jiè bō luó mì duō bù dé ān rěn
得布施波罗蜜多，不得净戒波罗蜜多，不得安忍
bō luó mì duō bù dé jīng jìn bō luó mì duō bù dé jìng lù bō luó mì
波罗蜜多，不得精进波罗蜜多，不得静虑波罗蜜
duō bù dé bō rě bō luó mì duō bù dé shēng wén chéng bù dé dú
多，不得般若波罗蜜多，不得声闻乘，不得独
jué shèng bù dé pú sà zhèng děng jué shèng shè lì zǐ shì míng pú
觉乘，不得菩萨正等觉乘。舍利子，是名菩
sà mó hē sà pú tí dào hé yǐ gù yǐ pú tí dào yú yī qiè fǎ
萨摩诃萨菩提道。何以故？以菩提道于一切法
jiē bù dé gù
皆不得故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行六种波罗
mì duō qù pú tí dào wú néng zhì zhě
蜜多，趣菩提道无能制者。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn hé yuán pú sà mó hē
时，舍利子白佛言：“世尊！何缘菩萨摩诃
sà xiū xíng liù zhǒng bō luó mì duō qù pú tí dào wú néng zhì zhě
萨修行六种波罗蜜多，趣菩提道无能制者？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨修行六种波
luó mì duō shí bù zhuó sè yùn bù zhuó shòu xiǎng xíng shí yùn
罗蜜多时，不著色蕴，不著受、想、行、识蕴；
bù zhuó yǎn chù bù zhuó ěr bí shé shēn yì chù bù zhuó
不著眼处，不著耳、鼻、舌、身、意处；不著
sè chù bù zhuó shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù zhuó yǎn jiè
色处，不著声、香、味、触、法处；不著眼界、
sè jiè yǎn shí jiè bù zhuó ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè bù
色界、眼识界，不著耳界、声界、耳识界，不
zhuó bí jiè xiāng jiè bí shí jiè bù zhuó shé jiè wèi jiè shé
著鼻界、香界、鼻识界，不著舌界、味界、舌
shí jiè bù zhuó shēn jiè chù jiè shēn shí jiè bù zhuó yì jiè
识界，不著身界、触界、身识界，不著意界、
fǎ jiè yì shí jiè bù zhuó kǔ shèng dì bù zhuó jí miè dào
法界、意识界；不著苦圣谛，不著集、灭、道
shèng dì bù zhuó wú míng bù zhuó xíng shí míng sè liù chù
圣谛；不著无明，不著行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼；
bù zhuó sì niàn zhù bù zhuó sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
不著四念住，不著四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī bù zhuó bù shī bō luó mì
五力、七等觉支、八圣道支；不著布施波罗蜜
duō bù zhuó jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì
多，不著净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜
duō bù zhuó fó shí lì bù zhuó sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
多；不著佛十力，不著四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bù zhuó yù liú guǒ bù zhuó yī lái
道相智、一切相智；不著预流果，不著一来、
bù huán ā luó hàn guǒ bù zhuó dú jué pú tí bù zhuó yī qiè pú
不还、阿罗汉果，不著独觉菩提，不著一切菩
sà mó hē sà xíng bù zhuó zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí shè lì
萨摩诃萨行，不著诸佛无上正等菩提。舍利
zǐ yóu shì yīn yuán pú sà mó hē sà xiū xíng liù zhǒng bō luó mì duō
子，由是因缘，菩萨摩诃萨修行六种波罗蜜多，
zēng zhǎng chì shèng qù pú tí dào wú néng zhì zhě
增长炽盛趣菩提道无能制者。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà ān zhù bō rě bō luó
“舍利子，复有菩萨摩诃萨，安住般若波罗
mì duō sù néng yuán mǎn yī qiè zhì zhì chéng shèng zhì gù cháng
蜜多，速能圆满一切智智。成胜智故，常
bú zhūi duò zhū xiǎn è qù bú shòu xià jiàn rén tiān zhī shēn yǒng bù pín
不坠堕诸险恶趣，不受下贱人天之日身，永不贫
qióng suǒ shòu shēn xíng zhū gēn jù zú róng yán duān zhèng wéi zhū tiān
穷，所受身形诸根具足容颜端正，为诸天、
rén ā sù luò děng zhī suǒ jìng ài
人、阿素洛等之所敬爱。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn hé děng míng wéi pú sà
时，舍利子白佛言：“世尊！何等名为菩萨
mó hē sà suǒ chéng shèng zhì
摩诃萨所成胜智？”

fó yán shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà yóu chéng cǐ zhì
佛言：“舍利子，诸菩萨摩诃萨由成此智，

jìn jiàn shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó shì jiè yī qiè rú lái yīng zhèng
尽见十方殑伽沙等诸佛世界一切如来、应、正
děng jué jìn wén bǐ fó suǒ shuō zhèng fǎ jìn jiàn bǐ huì yī qiè shēng
等觉，尽闻彼佛所说正法，尽见彼会一切声
wén pú sà sēng děng yì jiàn bǐ tǔ zhuāng yán zhī xiàng zhū pú sà
闻、菩萨僧等，亦见彼土庄严之相。诸菩萨
mó hē sà yóu chéng cǐ zhì bù qǐ shì jiè xiǎng bù qǐ fó xiǎng bù
摩诃萨由成此智，不起世界想，不起佛想，不
qǐ fǎ xiǎng bù qǐ shēng wén sēng xiǎng bù qǐ pú sà sēng xiǎng bù
起法想，不起声闻僧想，不起菩萨僧想，不
qǐ dú jué xiǎng bù qǐ wǒ xiǎng bù qǐ fēi wǒ xiǎng bù qǐ fó tǔ
起独觉想，不起我想，不起非我想，不起佛土
zhuāng yán zhī xiǎng zhū pú sà mó hē sà yóu chéng cǐ zhì suī xíng bù
庄严之想。诸菩萨摩诃萨由成此智，虽行布
shī bō luó mì duō ér bù dé bù shī bō luó mì duō suī xíng jìng jiè bō
施波罗蜜多而不得布施波罗蜜多，虽行净戒波
luó mì duō ér bù dé jìng jiè bō luó mì duō suī xíng ān rěn bō luó mì
罗蜜多，而不得净戒波罗蜜多；虽行安忍波罗蜜
duō ér bù dé ān rěn bō luó mì duō suī xíng jīng jìn bō luó mì duō
多，而不得安忍波罗蜜多；虽行精进波罗蜜多，
ér bù dé jīng jìn bō luó mì duō suī xíng jìng lù bō luó mì duō ér bù
而不得精进波罗蜜多；虽行静虑波罗蜜多，而不
dé jìng lù bō luó mì duō suī xíng bō rě bō luó mì duō ér bù dé bō
得静虑波罗蜜多；虽行般若波罗蜜多，而不得般
rě bō luó mì duō suī xíng sì niàn zhù ér bù dé sì niàn zhù nǎi zhì
若波罗蜜多；虽行四念住，而不得四念住；乃至
suī xíng bā shèng dào zhī ér bù dé bā shèng dào zhī suī xíng fó shí lì
虽行八圣道支，而不得八圣道支；虽行佛十力，
ér bù dé fó shí lì nǎi zhì suī xíng yī qiè xiàng zhì ér bù dé yī qiè
而不得佛十力；乃至虽行一切相智，而不得一切
xiàng zhì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà suǒ chéng shèng zhì
相智。舍利子，是名菩萨摩诃萨所成胜智。
zhū pú sà mó hē sà yóu chéng cǐ zhì sù néng yuán mǎn yī qiè fó fǎ
诸菩萨摩诃萨由成此智，速能圆满一切佛法，
suī zhī yī qiè fǎ ér bù dé yī qiè fǎ yǐ zì xìng kōng gù
虽知一切法，而不得一切法，以自性空故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duōnéngjìng wǔ yǎn suǒ wèi ròu yǎn tiānyǎn huì yǎn fǎ yǎn fó yǎn
多能净五眼，所谓肉眼、天眼、慧眼、法眼、佛眼。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
qīngjìng ròu yǎn
清净肉眼？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn bǎi yú
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨肉眼见百踰
shàn nà yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn èr bǎi yú shàn nà yǒu pú sà
缮那，有菩萨摩诃萨肉眼见二百踰缮那，有菩萨
mó hē sà ròu yǎnjiàn sān bǎi yú shàn nà yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎn
摩诃萨肉眼见三百踰缮那，有菩萨摩诃萨肉眼
jiàn sì bǎi wǔ bǎi liù bǎi nǎi zhì qiān yú shàn nà yǒu pú sà mó hē
见四百、五百、六百乃至千踰缮那，有菩萨摩诃
sà ròu yǎnjiàn yī shàn bù zhōu yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn èr dà
萨肉眼见一赡部洲，有菩萨摩诃萨肉眼见二大
zhōu yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn sān dà zhōu yǒu pú sà mó hē sà
洲，有菩萨摩诃萨肉眼见三大洲，有菩萨摩诃萨
ròu yǎnjiàn sì dà zhōu yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn xiǎo qiān shì jiè
肉眼见四大洲，有菩萨摩诃萨肉眼见小千世界，
yǒu pú sà mó hē sà ròu yǎnjiàn zhōng qiān shì jiè yǒu pú sà mó hē sà
有菩萨摩诃萨肉眼见中千世界，有菩萨摩诃萨
ròu yǎnjiàn sān qiān dà qiān shì jiè shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē
肉眼见三千大千世界。舍利子，是名菩萨摩诃
sà qīngjìng ròu yǎn
萨清净肉眼。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃
sà qīngjìng tiānyǎn
萨清净天眼？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà tiānyǎn jiàn yī qiè sì
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨天眼，见一切四
dà wáng zhòng tiān tiānyǎn suǒ jiàn jiàn yī qiè sān shí sān tiān yè mó tiān
大王众天天眼所见，见一切三十三天、夜摩天、
dǔ shǐ duō tiān lè biàn huà tiān tā huà zì zài tiān tiānyǎn suǒ jiàn jiàn
睹史多天、乐变化天、他化自在天天眼所见，见

yī qiè fànzhòngtiāntiānyǎnsuǒjiàn nǎi zhì jiàn yī qiè sè jiū jìng tiāntiān
一切梵众天天眼所见，乃至见一切色究竟天天
yǎnsuǒjiàn shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà tiānyǎnsuǒjiàn yī qiè
眼所见。舍利子，有菩萨摩诃萨天眼所见，一切
sì dà wángzhòngtiān nǎi zhì sè jiū jìng tiāntiānyǎnsuǒ bù néngjiàn shè
四大王众天乃至色究竟天天眼所不能见。舍
lì zǐ zhū pú sà mó hē sà tiānyǎn néngjiàn shí fāng jìng qié shā dēng
利子，诸菩萨摩诃萨天眼，能见十方殑伽沙等
shì jiè yǒuqíng sǐ cǐ shēng bǐ shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà
世界有情死此生彼。舍利子，是名菩萨摩诃萨
qīngjìng tiānyǎn
清净天眼。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃
sà qīngjìng huì yǎn
萨清净慧眼？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà huì yǎn bú jiànyǒu fǎ
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨慧眼，不见有法
ruò yǒu wéi ruò wú wéi ruò yǒu lòu ruò wú lòu ruò shì jiān ruò
若有为、若无为，若有漏、若无漏，若世间、若
chū shì jiān ruò yǒu zuì ruò wú zuì ruò zá rǎn ruò qīngjìng ruò
出世间，若有罪、若无罪，若杂染、若清净，若
yǒu sè ruò wú sè ruò yǒu duì ruò wú duì ruò guò qù ruò wèi
有色、若无色，若有对、若无对，若过去、若未
lái ruò xiàn zài ruò yù jiè xì ruò sè jiè xì ruò wú sè jiè xì
来、若现在，若欲界系、若色界系、若无色界系，
ruò shàn ruò bú shàn ruò wú jì ruò jiàn suǒ duàn ruò xiū suǒ duàn
若善、若不善、若无记，若见所断、若修所断、
ruò fēi suǒ duàn ruò xué ruò wú xué ruò fēi xué fēi wú xué nǎi zhì
若非所断，若学、若无学、若非学非无学，乃至
yī qiè fǎ ruò zì xìng ruò chā bié shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà
一切法若自性、若差别。舍利子，是菩萨摩诃萨
huì yǎn bú jiànyǒu fǎ shì kě jiàn shì kě wén shì kě jué shì kě
慧眼，不见有法是可见、是可闻、是可觉、是可
shí shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīngjìng huì yǎn
识。舍利子，是名菩萨摩诃萨清净慧眼。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà qīngjìng fǎ yǎn
萨清净法眼？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà fǎ yǎn néng rú shí
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨法眼，能如实

zhī bǔ tè qié luó zhǒngzhǒngchābié cǐ suí xìn xíng cǐ suí fǎ xíng
知补特伽罗种种差别：此随信行，此随法行，

cǐ wú xiàng xíng cǐ zhù kōng cǐ zhù wú xiàng cǐ zhù wú yuàn cǐ
此无相行；此住空，此住无相，此住无愿；此

yóu kōng jiě tuō mén qǐ wǔ gēn yóu wǔ gēn qǐ wú jiàn dìng yóu wú jiàn
由空解脱门起五根，由五根起无间定，由无间

dìng qǐ jiě tuō zhī jiàn yóu jiě tuō zhī jiàn yǒng duàn sān jié suǒ wèi sà
定起解脱知见，由解脱知见永断三结，所谓萨

jiā yē jiàn jiè jìn qǔ yí yǒng duàn cǐ sān jié gù dé yù liú guǒ
迦耶见、戒禁取、疑，永断此三结故得预流果；

cǐ yóu xiū dào báo yù tān chēn huì dé yī lái guǒ cǐ fù yóu shàng pǐn
此由修道薄欲贪、瞋恚得一来果；此复由上品

xiū dào yǒng duàn yù tān chēn huì dé bù huán guǒ cǐ fù yóu zēng shàng
修道永断欲贪、瞋恚得不还果；此复由增上

pǐn xiū dào yǒng duàn wǔ shùn shàng fēn jié suǒ wèi sè tān wú sè tān
品修道永断五顺上分结，所谓色贪、无色贪、

wú míng màn diào jǔ yǒng duàn cǐ wǔ shùn shàng fēn jié gù dé ā
无明、慢、掉举，永断此五顺上分结故得阿

luó hàn guǒ cǐ yóu wú xiàng jiě tuō mén qǐ wǔ gēn yóu wǔ gēn qǐ wú jiàn
罗汉果；此由无相解脱门起五根，由五根起无间

dìng nǎi zhì yǒng duàn wǔ shùn shàng fēn jié dé ā luó hàn guǒ cǐ yóu wú
定，乃至永断五顺上分结得阿罗汉果；此由无

yuàn jiě tuō mén qǐ wǔ gēn yóu wǔ gēn qǐ wú jiàn dìng nǎi zhì yǒng duàn
愿解脱门起五根，由五根起无间定，乃至永断

wǔ shùn shàng fēn jié dé ā luó hàn guǒ yóu èr yóu sān yì fù rú shì
五顺上分结得阿罗汉果；由二、由三亦复如是。

shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīngjìng fǎ yǎn
舍利子，是名菩萨摩诃萨清净法眼。

fù cì shè lì zǐ pú sà mó hē sà fǎ yǎn néng rú shí
“复次，舍利子，菩萨摩诃萨法眼，能如实

zhī suǒ yǒu jí fǎ jiē shì miè fǎ yóu zhī cǐ gù biàn dé wǔ gēn shè lì
知所有集法皆是灭法，由知此故便得五根。舍利

zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīngjìng fǎ yǎn
子，是名菩萨摩诃萨清净法眼。

fù cì shè lì zǐ pú sà mó hē sà fǎ yǎn néng rú shí
“复次，舍利子，菩萨摩诃萨法眼，能如实

zhī cǐ pú sà mó hē sà zuì chū fā xīn xiū xíng bù shī bō luó mì duō
知此菩萨摩诃萨最初发心，修行布施波罗蜜多，

nǎi zhì xiū xíng bō rě bō luó mì duō chéng jiù xìn gēn jīng jìn gēn
乃至修行般若波罗蜜多，成就信根、精进根，

fāng biàn shàn qiǎo gù yì shòu shēn zēng zhǎng shàn fǎ shì pú sà mó hē
方便善巧故，意受身增长善法。是菩萨摩诃

sà huò shēng chà dì lì dà zú huò shēng pó luó mén dà zú huò shēng
萨或生刹帝力大族，或生婆罗门大族，或生

zhǎng zhě dà zú huò shēng jū shì dà zú huò shēng sì dà wáng zhòng
长者大族，或生居士大族，或生四大王众

tiān nǎi zhì huò shēng tā huà zì zài tiān zhù yú bǐ chù chéng jiù yǒu qíng
天，乃至或生他化自在天，住于彼处成就有情，

suí zhū yǒu qíng xīn suǒ ài yào jǐ shī zhǒng zhǒng shàng miào lè jù yán
随诸有情心所爱乐，给施种种上妙乐具严

jìng fó tǔ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn zhū fó shì zūn bú duò
净佛土，供养恭敬、尊重赞叹诸佛世尊，不堕

shēng wén dú jué děng dì nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí zhōng bú
声闻、独觉等地，乃至无上正等菩提终不

tuì zhuǎn shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīng jìng fǎ yǎn
退转。舍利子，是名菩萨摩诃萨清净法眼。

fù cì shè lì zǐ pú sà mó hē sà fǎ yǎn néng rú shí
“复次，舍利子，菩萨摩诃萨法眼，能如实

zhī cǐ pú sà mó hē sà yú wú shàng zhèng děng pú tí yǐ dé shòu jì
知此菩萨摩诃萨于无上正等菩提已得授³⁸记，

cǐ pú sà mó hē sà yú wú shàng zhèng děng pú tí wèi dé shòu jì
此菩萨摩诃萨于无上正等菩提未得授³⁹记；

cǐ pú sà mó hē sà yú wú shàng zhèng děng pú tí yǐ dé bú tuì cǐ
此菩萨摩诃萨于无上正等菩提已得不退，此

pú sà mó hē sà yú wú shàng zhèng děng pú tí wèi dé bú tuì cǐ pú
菩萨摩诃萨于无上正等菩提未得不退；此菩

sà mó hē sà yǐ dào bú tuì zhuǎn dì cǐ pú sà mó hē sà wèi dào bú
萨摩诃萨已到不退转地，此菩萨摩诃萨未到不

tuì zhuǎn dì cǐ pú sà mó hē sà yǐ yuán mǎn shén tōng cǐ pú sà mó
退转地；此菩萨摩诃萨已圆满神通，此菩萨摩

³⁸ 大正藏：受；永乐北藏及龙藏：授

³⁹ 大正藏：受；永乐北藏及龙藏：授

hē sà wèiyuánmǎnshéntōng cǐ pú sà mó hē sà shéntōng yǐ yuánmǎn
诃萨未圆满神通；此菩萨摩诃萨神通已圆满

gù néngwǎng shí fāngjìng qié shāděngzhū fó shì jiè gòngyǎnggōngjìng
故，能往十方殑伽沙等诸佛世界，供养恭敬、

zūnzhòngzàn tàn zhū fó shì zūn cǐ pú sà mó hē sà shéntōngwèiyuán
尊重赞叹诸佛世尊，此菩萨摩诃萨神通未圆

mǎn gù bù néngwǎng shí fāngjìng qié shāděngzhū fó shì jiè gòngyǎng
满故，不能往十方殑伽沙等诸佛世界，供养

gōngjìng zūnzhòngzàn tàn zhū fó shì zūn cǐ pú sà mó hē sà yǐ dé
恭敬、尊重赞叹诸佛世尊；此菩萨摩诃萨已得

shéntōng cǐ pú sà mó hē sà wèi dé shéntōng cǐ pú sà mó hē sà
神通，此菩萨摩诃萨未得神通；此菩萨摩诃萨

yǐ dé wú shēng fǎ rěn cǐ pú sà mó hē sà wèi dé wú shēng fǎ rěn
已得无生法忍，此菩萨摩诃萨未得无生法忍；

cǐ pú sà mó hē sà yǐ dé shènggēn cǐ pú sà mó hē sà wèi dé shèng
此菩萨摩诃萨已得胜根，此菩萨摩诃萨未得胜

gēn cǐ pú sà mó hē sà yǐ yánjìng fó tǔ cǐ pú sà mó hē sà wèi
根；此菩萨摩诃萨已严净佛土，此菩萨摩诃萨未

yánjìng fó tǔ cǐ pú sà mó hē sà yǐ chéngshúyǒuqíng cǐ pú sà
严净佛土；此菩萨摩诃萨已成熟有情，此菩萨

mó hē sà wèichéngshúyǒuqíng cǐ pú sà mó hē sà yǐ dé dà yuàn
摩诃萨未成熟有情；此菩萨摩诃萨已得大愿，

cǐ pú sà mó hē sà wèi dé dà yuàn cǐ pú sà mó hē sà yǐ wéizhū
此菩萨摩诃萨未得大愿；此菩萨摩诃萨已为诸

fó chēng yù cǐ pú sà mó hē sà wèiwéizhū fó chēng yù cǐ pú sà
佛称誉，此菩萨摩诃萨未为诸佛称誉；此菩萨

mó hē sà yǐ qīn jìn zhū fó cǐ pú sà mó hē sà wèi qīn jìn zhū fó
摩诃萨已亲近诸佛，此菩萨摩诃萨未亲近诸佛；

cǐ pú sà mó hē sà shòumìng wú liàng cǐ pú sà mó hē sà shòumìng
此菩萨摩诃萨寿命无量，此菩萨摩诃萨寿命

yǒuliàng cǐ pú sà mó hē sà dé pú tí shí bì chūsēng wú liàng cǐ
有量；此菩萨摩诃萨得菩提时苾刍僧无量，此

pú sà mó hē sà dé pú tí shí bì chūsēngyǒuliàng cǐ pú sà mó hē
菩萨摩诃萨得菩提时苾刍僧有量；此菩萨摩诃

sà dé pú tí shí yǒu pú sà sēng cǐ pú sà mó hē sà dé pú tí shí
萨得菩提时有菩萨僧，此菩萨摩诃萨得菩提时

wú pú sà sēng cǐ pú sà mó hē sà zhuān xiū lì tā xíng cǐ pú sà
无菩萨僧；此菩萨摩诃萨专修利他行，此菩萨

mó hē sà jiān xiū zì lì xíng cǐ pú sà mó hē sà yǒunánxíng kǔ xíng
摩诃萨兼修自利行；此菩萨摩诃萨有难行苦行，
cǐ pú sà mó hē sà wú nánxíng kǔ xíng cǐ pú sà mó hē sà wéi yī
此菩萨摩诃萨无难行苦行；此菩萨摩诃萨为一
shēngsuǒ xì cǐ pú sà mó hē sà wéiduōshēngsuǒ xì cǐ pú sà mó
生所系，此菩萨摩诃萨为多生所系；此菩萨摩
hē sà yǐ zhù zuì hòuyǒu cǐ pú sà mó hē sà wèizhù zuì hòuyǒu cǐ
诃萨已住最后有，此菩萨摩诃萨未住最后有；此
pú sà mó hē sà yǐ zuòmào pú tí zuò cǐ pú sà mó hē sà wèizuò
菩萨摩诃萨已坐妙菩提座，此菩萨摩诃萨未坐
miào pú tí zuò cǐ pú sà mó hē sà yǒumó lái shì cǐ pú sà mó hē
妙菩提座；此菩萨摩诃萨有魔来试，此菩萨摩诃
sà wú mó lái shì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīngjìng fǎ
萨无魔来试。舍利子，是名菩萨摩诃萨清净法
yǎn
眼。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃
sà qīngjìng fó yǎn
萨清净佛眼？”

fó yán shè lì zǐ pú sà mó hē sà pú tí xīn wú jiàn rù
佛言：“舍利子，菩萨摩诃萨菩提心无间，入
jīn gāng yù dìng dé yī qièxiàng zhì chéng jiù fó shí lì sì wú suǒ
金刚喻定，得一切相智，成就佛十力、四无所
wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā
畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八
fó bú gòng fǎ wú zhàng wú ài jiě tuō fó yǎn pú sà mó hē sà yóu
佛不共法、无障无碍解脱佛眼。菩萨摩诃萨由
cǐ fó yǎn chāoguò yī qièshēngwén dú jué zhì huì jìng jiè wú suǒ
此佛眼，超过一切声闻、独觉智慧境界，无所
bú jiàn wú suǒ bù wén wú suǒ bù jué wú suǒ bù shí yú yī qiè
不见、无所不闻、无所不觉、无所不识，于一切
fǎ jiàn yī qièxiàng shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà qīngjìng fó
法见一切相。舍利子，是名菩萨摩诃萨清净佛
yǎn shè lì zǐ pú sà mó hē sà zhèng ā nòuduō luó sānmiāosān pú
眼。舍利子，菩萨摩诃萨证阿耨多罗三藐三菩
tí shí nǎi dé rú shì qīngjìng fó yǎn
提时，乃得如是清净佛眼。”

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù dé rú shì qīng jìng wǔ yǎn
“舍利子，若菩萨摩诃萨欲得如是清净五眼，

dāng qín xiū xí liù dào bǐ àn suǒ yǐ zhě hé cǐ liù dào bǐ àn zǒng
当勤修习六到彼岸。所以者何？此六到彼岸总

shè yī qiè shàn fǎ wèi yī qiè shēng wén shàn fǎ dú jué shàn fǎ pú
摄一切善法，谓一切声闻善法、独觉善法、菩

sà shàn fǎ rú lái shàn fǎ
萨善法、如来善法。

shè lì zǐ yǒu wèn rú lái yīng zhèng děng jué yǐ shí
“舍利子，有问如来、应、正等觉：‘以实

ér yán hé fǎ néng shè yī qiè shàn fǎ fó zhèng dá yán suǒ
而言，何法能摄一切善法？’佛正答言：‘所

wèi bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù cǐ bō rě bō luó mì duō shì
谓般若波罗蜜多。’何以故？此般若波罗蜜多是

yī qiè shàn fǎ zhī mǔ néng shēng wǔ bō luó mì duō jí wǔ yǎn děng zhū
一切善法之母，能生五波罗蜜多及五眼等诸

gōng dé gù shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù dé qīng jìng wǔ yǎn
功德故。舍利子，若菩萨摩诃萨欲得清净五眼，

dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù dé ā nòu duō
当学般若波罗蜜多；若菩萨摩诃萨欲得阿耨多

luó sān miǎo sān pú tí dāng xué rú shì qīng jìng wǔ yǎn shè lì zǐ
罗三藐三菩提，当学如是清净五眼。舍利子，

ruò pú sà mó hē sà néng xué rú shì qīng jìng wǔ yǎn dìng dé ā nòu duō
若菩萨摩诃萨能学如是清净五眼，定得阿耨多

luó sān miǎo sān pú tí
罗三藐三菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí néng yǐn fā liù shén tōng bō luó mì duō suǒ wèi shén jìng zhì
多时，能引发六神通波罗蜜多，所谓神境智

zhèng tōng tiān ěr zhì zhèng tōng tā xīn zhì zhèng tōng sù zhù suí niàn
证通、天耳智证通、他心智证通、宿住随念

zhì zhèng tōng tiān yǎn zhì zhèng tōng lòu jìn zhì zhèng tōng bō luó mì
智证通、天眼智证通、漏尽智证通波罗蜜

duō。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
时，舍利子白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā shén jìng zhì zhèng tōng
修行般若波罗蜜多时所引发神境智证通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà shén jìng zhì zhèng tōng
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨神境智证通，

néng qǐ zhǒng zhǒng dà shén biàn shì suǒ wèi zhèn dòng shí fāng gè rú jìng
能起种种大神变事，所谓震动十方各如殒

qié shā jiè dà dì dēng wù biàn yī wéi duō biàn duō wéi yī huò yīn
伽沙界大地等物，变一为多，变多为一，或隐

huò xiǎn xùn sù wú ài shān yá qiáng bì zhí guò rú kōng líng xū wǎng lái
或显迅速无碍，山崖墙壁直过如空，陵虚往来

yóu rú fēi niǎo dì zhōng chū mò rú chū mò shuǐ shuǐ shàng jīng xíng rú jīng
犹如飞鸟，地中出没如出没水，水上经行如经

xíng dì shēn chū yān yàn rú liáo gāo yuán tǐ zhù zhòng liú rú xiāo xuě líng
行地，身出烟焰如燎高原，体注众流如销雪岭，

rì yuè shén dé wēi shì nán dāng yǐ shǒu wǎn mó guāng míng yīn bì nǎi
日月神德威势难当，以手拉摩光明隐蔽，乃

zhì jìng jū zhuǎn shēn zì zài rú sī shén biàn qí shù wú biān
至净居转身自在，如斯神变其数无边。

shè lì zǐ cǐ pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì shén jìng zhì
“舍利子，此菩萨摩诃萨虽有如是神境智

yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuó shén jìng zhì zhèng tōng xìng
用，而于其中不自高举，不著神境智证通性，

bù zhuó shén jìng zhì zhèng tōng shì bù zhuó néng dé rú shì shén jìng zhì
不著神境智证通事，不著能得如是神境智

zhèng tōng zhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒ zhuó hé yǐ gù zì xìng
证通者，于著不著俱无所著。何以故？自性

kōng gù zì xìng lí gù zì xìng běn lái bù kě dé gù shè lì zǐ
空故，自性离故，自性本来不可得故。舍利子，

shì pú sà mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yīn fā shén jìng zhì tōng
是菩萨摩诃萨不作是念：‘我⁴⁰今引发神境智通

wèi zì yú lè wéi chú wéi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ shì míng
为自娱乐，唯除为得一切智智。’舍利子，是名

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā shén jìng zhì
菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时所引发神境智

zhèng tōng
证通。”

⁴⁰ 大正藏：今；永乐北藏及龙藏：令；校勘：今

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yǐn fā tiān ěr zhì zhèngtōng
萨修行般若波罗蜜多时所引发天耳智证通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà tiān ěr zhì zhèngtōng
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨天耳智证通，

zuì shèng qīng jìng guò rén tiān ěr néng rú shí wén shí fāng gè rú jìng qié
最胜清净过人天耳，能如实闻十方各如殒伽

shā jiè qíng fēi qíng lèi zhǒng zhǒng yīn shēng suǒ wèi biàn wén yī qiè dì
沙界情、非情类种种音声。所谓遍闻一切地

yù shēng páng shēng shēng guǐ jiè shēng rén shēng tiān shēng
狱声、傍生声、鬼界声、人声、天声、

shēng wén shēng dú jué shēng pú sà shēng zhū fó shēng hē huǐ
声闻声、独觉声、菩萨声、诸佛声、诃毁

shēng sǐ shēng zàn tàn niè pán shēng qì bèi yǒu wéi shēng qù xiàng pú
生死声、赞叹涅槃声、弃背有为声、趣向菩

tí shēng yàn wù yǒu lòu shēng xīn yào wú lòu shēng chēng yáng sān bǎo
提声、厌恶有漏声、欣乐无漏声、称扬三宝

shēng zhì fú xié dào shēng lùn yì jué zé shēng fěng sòng jīng diǎn shēng
声、制伏邪道声、论议决择声、讽诵经典声、

quàn duàn è fǎ shēng lìng xiū shàn fǎ shēng bá jì kǔ nán shēng
劝断恶法声、令修善法声、拔济苦难声、

qīng wèi huān lè shēng rú shì děng shēng ruò dà ruò xiǎo xī néng biàn wén
庆慰欢乐声，如是等声若大若小悉能遍闻

wú zhàng wú ài
无障无碍。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì tiān ěr zuò
“舍利子，是菩萨摩诃萨虽有如是天耳作

yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuó tiān ěr zhì zhèngtōng xìng
用，而于其中不自高举，不著天耳智证通性，

bù zhuó tiān ěr zhì zhèngtōng shì bù zhuó néng dé rú shì tiān ěr zhì zhèng
不著天耳智证通事，不著能得如是天耳智证

tōng zhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒ zhuó hé yǐ gù zì xìng kōng gù
通者，于著不著俱无所著。何以故？自性空故，

zì xìng lí gù zì xìng běn lái bù kě dé gù shè lì zǐ shì pú sà
自性离故，自性本来不可得故。舍利子，是菩萨

mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yǐn fā tiān ěr zhì tōng wèi zì yú lè
摩诃萨不作是念：‘我今引发天耳智通为自娱乐，

wéichúwèi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà
唯除为得一切智智。’舍利子，是名菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā tiān ěr zhì zhèngtōng
修行般若波罗蜜多时所引发天耳智证通。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā tā xīn zhì zhèngtōng
萨修行般若波罗蜜多时所引发他心智证通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà tā xīn zhì zhèngtōng
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨他心智证通，

néng rú shí zhī shí fāng gè rú jìng qié shā jiè tā yǒuqíng lèi xīn xīn suǒ
能如实知十方各如殄伽沙界他有情类心、心所

fǎ suǒ wèibiàn zhī tā yǒuqíng lèi ruò yǒutān xīn rú shí zhī yǒutān xīn
法，所谓遍知他有情类若有贪心如实知有贪心，

ruò lí tān xīn rú shí zhī lí tān xīn ruò yǒuchēn xīn rú shí zhī yǒuchēn
若离贪心如实知离贪心，若有瞋心如实知有瞋

xīn ruò lí chēn xīn rú shí zhī lí chēn xīn ruò yǒu chī xīn rú shí zhī
心，若离瞋心如实知离瞋心，若有痴心如实知

yǒu chī xīn ruò lí chī xīn rú shí zhī lí chī xīn ruò yǒu ài xīn rú shí
有痴心，若离痴心如实知离痴心，若有爱心如实

zhī yǒu ài xīn ruò lí ài xīn rú shí zhī lí ài xīn ruò yǒu qǔ xīn rú
知有爱心，若离爱心如实知离爱心，若有取心如

shí zhī yǒu qǔ xīn ruò lí qǔ xīn rú shí zhī lí qǔ xīn ruò jù xīn rú
实知有取心，若离取心如实知离取心，若聚心如

shí zhī jù xīn ruò sǎn xīn rú shí zhī sǎn xīn ruò xiǎo xīn rú shí zhī xiǎo
实知聚心，若散心如实知散心，若小心如实知小

xīn ruò dà xīn rú shí zhī dà xīn ruò jǔ xīn rú shí zhī jǔ xīn ruò
心，若大心如实知大心，若举心如实知举心，若

xià xīn rú shí zhī xià xīn ruò jì jìng xīn rú shí zhī jì jìng xīn ruò bú
下心如实知下心，若寂静心如实知寂静心，若不

jì jìng xīn rú shí zhī bú jì jìng xīn ruò diào xīn rú shí zhī diào xīn ruò
寂静心如实知不寂静心，若掉心如实知掉心，若

bú diào xīn rú shí zhī bú diào xīn ruò dìng xīn rú shí zhī dìng xīn ruò
不掉心如实知不掉心，若定心如实知定心，若

bú dìng xīn rú shí zhī bú dìng xīn ruò jiě tuō xīn rú shí zhī jiě tuō xīn
不定心如实知不定心，若解脱心如实知解脱心，

ruò bù jiě tuō xīn rú shí zhī bù jiě tuō xīn ruò yǒu lòu xīn rú shí zhī yǒu
若不解脱心如实知不解脱心，若有漏心如实知有

lòu xīn ruò wú lòu xīn rú shí zhī wú lòu xīn ruò yǒu xìn xīn rú shí zhī
漏心，若无漏心如实知无漏心，若有豐心如实知
yǒu xìn xīn ruò wú xìn xīn rú shí zhī wú xìn xīn ruò yǒu shàng xīn rú shí
有豐心，若无豐心如实知无豐心，若有上心如实
zhī yǒu shàng xīn ruò wú shàng xīn rú shí zhī wú shàng xīn
知有上心，若无上心如实知无上心。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì tā xīn zhì
“舍利子，是菩萨摩诃萨虽有如是他心智

yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuó tā xīn zhì zhèng tōng xìng
用，而于其中不自高举，不著他心智证通性，

bù zhuó tā xīn zhì zhèng tōng shì bù zhuó néng dé rú shì tā xīn zhì zhèng
不著他心智证通事，不著能得如是他心智证

tōng zhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒ zhuó hé yǐ gù zì xìng kōng gù
通者，于著不著俱无所著。何以故？自性空故，

zì xìng lí gù zì xìng běn lái bù kě dé gù shè lì zǐ shì pú sà
自性离故，自性本来不可得故。舍利子，是菩萨

mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yīn fā tā xīn zhì tōng wèi zì yú lè
摩诃萨不作是念：‘我今引发他心智通为自娱乐，

wéi chú wèi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà
唯除为得一切智智。’舍利子，是名菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā tā xīn zhì zhèng tōng
修行般若波罗蜜多时所引发他心智证通。”

大般若波罗蜜多经卷第四百四

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi wǔ 大般若波罗蜜多经卷第四百五

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēng uān zhào pǐn dì sān zhī sì 第二分观 照品第三之四

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃
sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā sù zhù suí niàn zhì zhèng
萨修行般若波罗蜜多时所引发宿住随念智证
tōng ? ”
通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà sù zhù suí niàn zhì
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨宿住随念智
zhèng tōng néng rú shí niàn shí fāng gè rú jìng qié shā jiè yī qiè yǒu qíng
证通，能如实念十方各如殄伽沙界一切有情
zhū sù zhù shì suǒ wèi suí niàn ruò zì ruò tā yī xīn shí xīn bǎi xīn
诸宿住事。所谓随念若自若他一心、十心、百心、
qiān xīn duō bǎi qiān xīn qǐng zhū sù zhù shì huò fù suí niàn yī rì
千心、多百千心顷诸宿住事，或复随念一日、
shí rì bǎi rì qiān rì duō bǎi qiān rì zhū sù zhù shì huò fù suí
十日、百日、千日、多百千日诸宿住事，或复随
niàn yī yuè shí yuè bǎi yuè qiān yuè duō bǎi qiān yuè zhū sù zhù shì
念一月、十月、百月、千月、多百千月诸宿住事，
huò fù suí niàn yī nián shí nián bǎi nián qiān nián duō bǎi qiān nián
或复随念一年、十年、百年、千年、多百千年
zhū sù zhù shì huò fù suí niàn yī jié shí jié bǎi jié qiān jié
诸宿住事，或复随念一劫、十劫、百劫、千劫、
duō bǎi qiān jié nǎi zhì wú liàng wú shù bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō jié zhū
多百千劫乃至无量无数百千俱胝那庾多劫诸
sù zhù shì huò fù suí niàn qián jì suǒ yǒu zhū sù zhù shì wèi rú shí shí
宿住事，或复随念前际所有诸宿住事，谓如是时，
rú shì chù rú shì míng rú shì xìng rú shì lèi rú shì shí rú
如是处，如是名，如是姓，如是类，如是食，如

shì jiǔ zhù rú shì shòuxiàn rú shì chángshòu rú shì shòu lè rú
是久住，如是寿限，如是长寿，如是受乐，如
shì shòu kǔ cóng bǐ chù mò lái shēng cǐ jiān cóng cǐ jiān mò wǎngshēng
是受苦，从彼处没来生此间，从此间没往生
bǐ chù rú shì zhuàngmào rú shì yánshuō ruò lüè ruò guǎng ruò
彼处，如是状貌，如是言说。若略若广、若
zì ruò tā zhū sù zhù shì jiē néng suí niàn
自若他，诸宿住事皆能随念。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì sù zhù zhì
“舍利子，是菩萨摩诃萨虽有如是宿住智
yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuó sù zhù suí niàn zhì zhèng
用，而于其中不自高举，不著宿住随念智证
tōngxìng bù zhuó sù zhù suí niàn zhì zhèngtōng shì bù zhuónéng dé sù
通性，不著宿住随念智证通事，不著能得宿
zhù suí niàn zhì zhèngtōngzhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒzhuó hé yǐ
住随念智证通者，于著不著俱无所著。何以
gù zì xìngkōng gù zì xìng lí gù zì xìngběn lái bù kě dé gù
故？自性空故，自性离故，自性本来不可得故。
shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yīn fā sù
舍利子，是菩萨摩诃萨不作是念：‘我今引发宿
zhù zhì tōngwèi zì yú lè wéichúwèi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ
住智通为自娱乐，唯除为得一切智智。’舍利子，
shì míng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā sù
是名菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时所引发宿
zhù suí niàn zhì zhèngtōng
住随念智证通。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃
sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā tiānyǎn zhì zhèngtōng
萨修行般若波罗蜜多时所引发天眼智证通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà tiānyǎn zhì zhèngtōng
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨天眼智证通
zuì shèng qīng jìng guò rén tiānyǎn néng rú shí jiàn shí fāng gè rú jìng qié
最胜清净过人天眼，能如实见十方各如殒伽
shā jiè qíng fēi qíng lèi zhǒngzhǒng sè xiàng suǒ wèi pǔ jiàn zhū yǒu qíng
沙界情、非情类种种色像，所谓普见诸有情
lèi sǐ shí shēng shí miào sè cū sè shàn qù è qù ruò shèng ruò
类死时生时，妙色粗色、善趣恶趣、若胜若

liè zhū rú shì děngzhǒngzhǒng sè xiàng yīn cǐ fù zhī zhūyǒuqíng lèi
劣，诸如是等种种色像。因此复知诸有情类
suí yè lì yòngshòushēngchābié rú shì yǒuqíngchéng jiù shēn è xíng
随业力用受生差别，如是有情成就身恶行、
chéng jiù yǔ è xíng chéng jiù yì è xíng fěi huǐxiánshèng xié jiàn yīn
成就语恶行、成就意恶行，诽谤贤圣邪见因
yuán shēnhuàimìngzhōngdāngduò è qù huòshēng dì yù huòshēng
缘，身坏命终当堕恶趣，或生地狱，或生
pángshēng huòshēng guǐ jiè huòshēngbiān dì xià jiàn bèi è yǒuqíng lèi
傍生，或生鬼界，或生边地下贱悖恶有情类
zhōngshòuzhū kǔ nǎo rú shì yǒuqíngchéng jiù shēnmiào xíng chéng jiù
中受诸苦恼；如是有情成就身妙行、成就
yǔ miào xíng chéng jiù yì miào xíng zàn měixiánshèngzhèngjiàn yīn yuán
语妙行、成就意妙行，赞美贤圣正见因缘，
shēnhuàimìngzhōngdāngshēngshàn qù huòshēngtiānshàng huòshēng rén
身坏命终当升善趣，或生天上，或生人
zhōngshòuzhū kuài lè rú shì yǒuqíngzhǒngzhǒng yè lèi shòuguǒchābié
中受诸快乐。如是有情种种业类受果差别
jiē rú shí zhī
皆如实知。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì tiānyǎnzuò
“舍利子，是菩萨摩诃萨虽有如是天眼作
yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuótiānyǎn zhì zhèngtōngxìng
用，而于其中不自高举，不著天眼智证通性，
bù zhuótiānyǎn zhì zhèngtōng shì bù zhuónéng dé rú shì tiānyǎn zhì zhèng
不著天眼智证通事，不著能得如是天眼智证
tōngzhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒzhuó hé yǐ gù zì xìngkōng gù
通者，于著不著俱无所著。何以故？自性空故，
zì xìng lí gù zì xìngběn lái bù kě dé gù shè lì zǐ shì pú sà
自性离故，自性本来不可得故。舍利子，是菩萨
mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yīn fā tiānyǎn zhì tōngwèi zì yú lè
摩诃萨不作是念：‘我今引发天眼智通为自娱乐，
wéichúwèi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà
唯除为得一切智智。’舍利子，是名菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā tiānyǎn zhì zhèngtōng
修行般若波罗蜜多时所引发天眼智证通。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā lòu jìn zhì zhèngtōng
萨修行般若波罗蜜多时所引发漏尽智证通？”

fó yán shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà lòu jìn zhì zhèngtōng
佛言：“舍利子，有菩萨摩诃萨漏尽智证通，
néng rú shí zhī shí fāng gè rú jìng qié shā jiè yī qiè yǒu qíng ruò zì ruò
能如实知十方各如殒伽沙界一切有情，若自若
tā lòu jìn bú jìn cǐ tōng yī zhǐ jīn gāng yù dìng duàn zhū zhàng xí
他漏尽不尽。此通依止金刚喻定，断诸障习
fāng dé yuán mǎn dé bú tuì zhuǎn pú sà dì shí yú yī qiè lòu yì míng
方得圆满。得不退转菩萨地时，于一切漏亦名
wéi jìn bì jìng bù qǐ xiàn zài qián gù pú sà suī dé cǐ lòu jìn tōng
为尽，毕竟不起现在前故。菩萨虽得此漏尽通，
bú duò shēng wén dú jué zhī dì wéi qù wú shàng zhèng děng pú tí
不堕声闻、独觉之地，唯趣无上正等菩提，
bú fù xī qiú yú yì lì gù
不复希求余义利故。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suī yǒu rú shì lòu jìn zhì
“舍利子，是菩萨摩诃萨虽有如是漏尽智
yòng ér yú qí zhōng bú zì gāo jǔ bù zhuó lòu jìn zhì zhèngtōng xìng
用，而于其中不自高举，不著漏尽智证通性，
bù zhuó lòu jìn zhì zhèngtōng shì bù zhuó néng dé rú shì lòu jìn zhì zhèng
不著漏尽智证通事，不著能得如是漏尽智证
tōng zhě yú zhuó bù zhuó jù wú suǒ zhuó hé yǐ gù zì xìng kōng gù
通者，于著不著俱无所著。何以故？自性空故，
zì xìng lí gù zì xìng běn lái bù kě dé gù shè lì zǐ shì pú sà
自性离故，自性本来不可得故。舍利子，是菩萨
mó hē sà bú zuò shì niàn wǒ jīn yīn fā lòu jìn zhì tōng wèi zì yú lè
摩诃萨不作是念：“我今引发漏尽智通为自娱乐，
wéi chú wèi dé yī qiè zhì zhì shè lì zǐ shì míng pú sà mó hē sà
唯除为得一切智智。”舍利子，是名菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yīn fā lòu jìn zhì zhèngtōng
修行般若波罗蜜多时所引发漏尽智证通。

shè lì zǐ pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
“舍利子，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
néng yuán mǎn qīng jìng liù shéntōng bō luó mì duō yóu cǐ liù shéntōng bō
能圆满清净六神通波罗蜜多，由此六神通波
luó mì duō yuán mǎn qīng jìng gù biàn zhèng wú shàng zhèng děng pú tí
罗蜜多圆满清净故，便证无上正等菩提。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，安住布施波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lín xīn gù
智道，以毕竟空不起惠舍慳吝心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，安住净戒波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè xīn gù
智道，以毕竟空不起持戒犯戒心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，安住安忍波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ cí bēi fèn huì xīn gù
智道，以毕竟空不起慈悲忿恚心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，安住精进波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ qín yǒng xiè dài xīn gù
智道，以毕竟空不起勤勇懈怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，安住静虑波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ jì jìng sǎn luàn xīn gù
智道，以毕竟空不起寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí huán zhù bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng
多时，还住般若波罗蜜多，严净一切智、一切相

zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ zhì huì yú chī xīn gù
智道，以毕竟空不起智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī jìng jiè bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住布施、净戒波罗蜜多，严净一切智、
yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn chí jiè fàn
一切相智道，以毕竟空不起惠舍悭吝、持戒犯
jiè xīn gù
戒心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī ān rěn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住布施、安忍波罗蜜多，严净一切智、
yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn cí bēi fèn
一切相智道，以毕竟空不起惠舍悭吝、慈悲忿
huì xīn gù
恚心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住布施、精进波罗蜜多，严净一切智、
yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn qín yǒng xiè
一切相智道，以毕竟空不起惠舍悭吝、勤勇懈
dài xīn gù
怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住布施、静虑波罗蜜多，严净一切智、
yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn jì jìng sǎn
一切相智道，以毕竟空不起惠舍悭吝、寂静散
luàn xīn gù
乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住布施、般若波罗蜜多，严净一切智、
yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn zhì huì yú
一切相智道，以毕竟空不起惠舍悭吝、智慧愚
chī xīn gù
痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè ān rěn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住净戒、安忍波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè cí bēi fèn
一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、慈悲忿

huì xīn gù
恚心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住净戒、精进波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè qín yǒng xiè
一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、勤勇懈

dài xīn gù
怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住净戒、静虑波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè jì jìng sǎn
一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、寂静散

luàn xīn gù
乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住净戒、般若波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè zhì huì yú
一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、智慧愚

chī xīn gù
痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住安忍、精进波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí bēi fèn huì qín yǒng xiè
一切相智道，以毕竟空不起慈悲忿恚、勤勇懈

dài xīn gù

怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住安忍、静虑波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ cí bēi fèn huì jì jìng sǎn
一切相智道，以毕竟空不起慈悲忿恚、寂静散

luàn xīn gù

乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住安忍、般若波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ cí bēi fèn huì zhì huì yú
一切相智道，以毕竟空不起慈悲忿恚、智慧愚

chī xīn gù

痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jīng jìn jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住精进、静虑波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn
一切相智道，以毕竟空不起勤勇懈怠、寂静散

luàn xīn gù

乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jīng jìn bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住精进、般若波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ qín yǒng xiè dài zhì huì yú
一切相智道，以毕竟空不起勤勇懈怠、智慧愚

chī xīn gù

痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
多时，安住静虑、般若波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ jì jìng sǎn luàn zhì huì yú
一切相智道，以毕竟空不起寂静散乱、智慧愚
chī xīn gù
痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jìng jiè ān rěn bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住布施、净戒、安忍波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn
切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍慳吝、
chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì xīn gù
持戒犯戒、慈悲忿恚心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī ān rěn jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住布施、安忍、精进波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn
切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍慳吝、
cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài xīn gù
慈悲忿恚、勤勇懈怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jīng jìn jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住布施、精进、静虑波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn
切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍慳吝、
qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn xīn gù
勤勇懈怠、寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住布施、静虑、般若波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě qiān lìn
切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍慳吝、
jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住净戒、安忍、精进波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè
切智、一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、
cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài xīn gù
慈悲忿恚、勤勇懈怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè jīng jìn jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住净戒、精进、静虑波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè
切智、一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、
qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn xīn gù
勤勇懈怠、寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住净戒、静虑、般若波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè fàn jiè
切智、一切相智道，以毕竟空不起持戒犯戒、
jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住安忍、精进、静虑波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí bēi fèn huì
切智、一切相智道，以毕竟空不起慈悲忿恚、
qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn xīn gù
勤勇懈怠、寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù ān rěn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住安忍、静虑、般若波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí bēi fèn huì
切智、一切相智道，以毕竟空不起慈悲忿恚、
jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō yán jìng yī
多时，安住精进、静虑、般若波罗蜜多，严净一
qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ qín yǒng xiè dài
切智、一切相智道，以毕竟空不起勤勇懈怠、
jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn bō luó mì duō
多时，安住布施、净戒、安忍、精进波罗蜜多，
yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě
严净一切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍
qiān lìn chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài xīn gù
悭吝、持戒犯戒、慈悲忿恚、勤勇懈怠心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī ān rěn jīng jìn jìng lù bō luó mì duō
多时，安住布施、安忍、精进、静虑波罗蜜多，
yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě
严净一切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍
qiān lìn cí bēi fèn huì jīng jìn xiè dài jì jìng sǎn luàn xīn gù
悭吝、慈悲忿恚、精进懈怠、寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
多时，安住布施、精进、静虑、般若波罗蜜多，
yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ huì shě
严净一切智、一切相智道，以毕竟空不起惠舍
qiān lìn qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
悭吝、勤勇懈怠、寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì
多时，安住净戒、安忍、精进、静虑、般若⁴¹波罗

⁴¹ 大正藏：静虑；永乐北藏及龙藏：静虑、般若

mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù
蜜多，严净一切智、一切相智道，以毕竟空不
qǐ chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn xīn
起持戒犯戒、慈悲忿恚、勤勇懈怠、寂静散乱心
gù
故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩訶萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù jìng jiè jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
多时，安住净戒、精进、静虑、般若波罗蜜多，
yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ chí jiè
严净一切智、一切相智道，以毕竟空不起持戒
fàn jiè qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
犯戒、勤勇懈怠、寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩訶萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
多时，安住安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù qǐ cí bēi
严净一切智、一切相智道，以毕竟空不起慈悲
fèn huì qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
忿恚、勤勇懈怠、寂静散乱、智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩訶萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō luó
多时，安住布施、净戒、安忍、精进、静虑波罗
mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù
蜜多，严净一切智、一切相智道，以毕竟空不
qǐ huì shě qiān lìn chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài
起惠舍悭吝、持戒犯戒、慈悲忿恚、勤勇懈怠、
jì jìng sǎn luàn xīn gù
寂静散乱心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩訶萨修行般若波罗蜜
duō shí ān zhù bù shī ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
多时，安住布施、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù
蜜多，严净一切智、一切相智道，以毕竟空不

qǐ huì shě qiān lìn cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn
起惠舍慳吝、慈悲忿恚、勤勇懈怠、寂静散乱、
zhì huì yú chī xīn gù
智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
多时，安住净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗

mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng bù
蜜多，严净一切智、一切相智道，以毕竟空不

qǐ chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì qín yǒng xiè dài jì jìng sǎn luàn
起持戒犯戒、慈悲忿恚、勤勇懈怠、寂静散乱、

zhì huì yú chī xīn gù
智慧愚痴心故。

shè lì zǐ fù yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，复有菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí ān zhù bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
多时，安住布施、净戒、安忍、精进、静虑、般

rě bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng
若波罗蜜多，严净一切智、一切相智道，以毕竟

kōng bù qǐ huì shě qiān lìn chí jiè fàn jiè cí bēi fèn huì jīng jìn xiè
空不起惠舍慳吝、持戒犯戒、慈悲忿恚、精进懈

dài jì jìng sǎn luàn zhì huì yú chī xīn gù
怠、寂静散乱、智慧愚痴心故。

rú shì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“如是，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí ān zhù liù zhǒng bō luó mì duō yán jìng yī qiè zhì
罗蜜多时，安住六种波罗蜜多，严净一切智、

yī qiè xiàng zhì dào yǐ bì jìng kōng wú huì shě qiān lìn gù wú chí jiè
一切相智道，以毕竟空无惠舍慳吝故，无持戒

fàn jiè gù wú cí bēi fèn huì gù wú qín yǒng xiè dài gù wú jì jìng
犯戒故，无慈悲忿恚故，无勤勇懈怠故，无寂静

sǎn luàn gù wú zhì huì yú chī gù bù zhuó huì shě bù zhuó qiān lìn
散乱故，无智慧愚痴故，不著惠舍，不著慳吝，

bù zhuó chí jiè bù zhuó fàn jiè bù zhuó cí bēi bù zhuó fèn huì
不著持戒，不著犯戒，不著慈悲，不著忿恚，

bù zhuó qín yǒng bù zhuó xiè dài bù zhuó jì jìng bù zhuó sǎn luàn
不著勤勇，不著懈怠，不著寂静，不著散乱，

bù zhuó zhì huì bù zhuó yú chī shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà dāng
不著智慧，不著愚痴。舍利子，是菩萨摩诃萨当
yú ěr shí bù zhuó huì shě qiān lìn zhě bù zhuó chí jiè fàn jiè zhě
于尔时，不著惠舍慳吝者，不著持戒犯戒者，
bù zhuó cí bēi fèn huì zhě bù zhuó qín yǒng xiè dài zhě bù zhuó jì jìng
不著慈悲忿恚者，不著勤勇懈怠者，不著寂静
sǎn luàn zhě bù zhuó zhì huì yú chī zhě shè lì zǐ shì pú sà mó hē
散乱者，不著智慧愚痴者。舍利子，是菩萨摩诃
sà dāng yú ěr shí yú zhuó bù zhuó jiē wú suǒ zhuó hé yǐ gù yǐ
萨当于尔时，于著不著皆无所著。何以故？以
yī qiè fǎ bì jìng kōng gù shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà dāng yú
一切法毕竟空故。舍利子，是菩萨摩诃萨当于
ěr shí bù zhuó huǐ mà bù zhuó zàn tàn bù zhuó sǔn hài bù zhuó
尔时，不著毁骂、不著赞叹，不著损害、不著
ráo yì bù zhuó qīng màn bù zhuó gōng jìng hé yǐ gù bì jìng kōng
饶益，不著轻慢、不著恭敬。何以故？毕竟空
zhōng wú yǒu huǐ mà zàn tàn fǎ gù wú yǒu sǔn hài ráo yì fǎ gù wú
中，无有毁骂赞叹法故，无有损害饶益法故，无
yǒu qīng màn gōng jìng fǎ gù shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà dāng yú
有轻慢恭敬法故。舍利子，是菩萨摩诃萨当于
ěr shí bù zhuó huǐ mà zàn tàn zhě bù zhuó sǔn hài ráo yì zhě bù zhuó
尔时，不著毁骂赞叹者，不著损害饶益者，不著
qīng màn gōng jìng zhě hé yǐ gù bì jìng kōng zhōng wú yǒu huǐ mà zàn
轻慢恭敬者。何以故？毕竟空中，无有毁骂赞
tàn zhě gù wú yǒu sǔn hài ráo yì zhě gù wú yǒu qīng màn gōng jìng zhě gù
叹者故，无有损害饶益者故，无有轻慢恭敬者故。
shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà dāng yú ěr shí yú zhuó bù zhuó jiē
舍利子，是菩萨摩诃萨当于尔时，于著不著皆
wú suǒ zhuó hé yǐ gù shēn shēn bō rě bō luó mì duō yǒng jué yī qiè
无所著。何以故？甚深般若波罗蜜多永绝一切
zhuó bù zhuó gù
著不著故。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“舍利子，是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí suǒ huò gōng dé zuì shàng zuì miào yī qiè shēng wén jí zhū dú jué
时，所获功德最上最妙，一切声闻及诸独觉

jiē wú suǒ yǒu shè lì zǐ cǐ pú sà mó hē sà rú shì gōng dé jì
皆无所⁴²有。舍利子，此菩萨摩诃萨如是功德既
yuánmǎn yǐ fù néng yǐ sì shè shì chéngshú yī qiè yǒuqíng yán jìng
圆满已，复能以四摄事成 熟一切有情、严净
fó tǔ biàn dé yán jìng yī qiè zhì yī qiè xiàng zhì dào sù néng zhèng
佛土，便得严净一切智、一切相智道，速能证
dé yī qiè zhì zhì
得一切智智。

fù cì shè lì zǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō pú sà mó
“复次，舍利子，修行般若波罗蜜多菩萨摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè yǒuqíng qǐ píng
诃萨，修行般若波罗蜜多时，于一切有情起平
děng xīn qǐ píngděng xīn yǐ yú yī qiè yǒuqíng qǐ lì yì ān lè xīn
等心，起平等心已，于一切有情起利益安乐心，
qǐ lì yì ān lè xīn yǐ yú yī qiè fǎ xìng jiē dé píngděng dé fǎ xìng
起利益安乐心已，于一切法性皆得平等，得法性
píngděng yǐ ān lì yī qiè yǒuqíng yú yī qiè fǎ píngděng xìng zhōng
平等已，安立一切有情于一切法平等性中。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà yú xiàn fǎ zhōng dé shí fāng
“舍利子，是菩萨摩诃萨于现法中得十方
zhū fó zhī suǒ hù niàn yì dé yī qiè pú sà mó hē sà shēngwén
诸佛之所护念，亦得一切菩萨摩诃萨、声闻、
dú jué zhī suǒ jìng ài shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà suí suǒ shēng chù
独觉之所敬爱。舍利子，是菩萨摩诃萨随所生处，
yǎnzhōng bú jiàn bù kě yì sè ěr zhōng bù wén bù kě yì shēng bí
眼终不见不可意色，耳终不闻不可意声，鼻
zhōng bú xiù bù kě yì xiāng shézhōng bù cháng bù kě yì wèi shēn
终不嗅不可意香，舌终不尝不可意味，身
zhōng bù jué bù kě yì chù yì zhōng bù qǔ bù kě yì fǎ shè lì zǐ
终不觉不可意触，意终不取不可意法。舍利子，
shì pú sà mó hē sà yú ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí yǒng bú tuì
是菩萨摩诃萨于阿耨多罗三藐三菩提永不退
zhuǎn
转。”

dāng fó shuō cǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē
当佛说此修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃

⁴² 大正藏：所无；永乐北藏及龙藏：无所

sà huòshèng lì shí zhòngzhōngyǒusān bǎi bì chū jí cóngzuò qǐ yǐ
萨获胜利时，众中有三百苾刍即从座起，以
suǒzhuó yī chí yòngfèng fó jiē fā wú shàngzhèngděngjué xīn ěr shí
所著衣持用奉佛，皆发无上正等觉心。尔时，
shì zūn jí biànwēixiào cóngmiàn ménchūzhǒngzhǒng sè guāng
世尊即便微笑，从面门出种种色光。

zūnzhě ā nán cóngzuò ér qǐ piān fù zuǒjiānyòu xī zhuó dì
尊者阿难从座而起，偏覆左肩右膝著地，
hé zhǎngōngjìng ér bó fó yán shì zūn hé yīn hé yuánxiàn cǐ wēi
合掌恭敬而白佛言：“世尊！何因何缘现此微
xiào dà shèngxiànxiào bì yǒu yīn yuán qǐng chuí jīn mǐn wéi yuàn wéi
笑？大圣现笑必有因缘，请垂矜愍唯愿为
shuō
说！”

fó gào ā nán shì cóngzuò qǐ sān bǎi bì chū cóng cǐ yǐ hòu
佛告阿难：“是从座起三百苾刍，从此已后
liù shí yī jié xīng yù jié zhōng dāng dé zuò fó jiē tóng yī hào wèi dà
六十一劫星喻劫中，当得作佛皆同一号，谓大
chuángxiàng rú lái yīng zhèngděngjué míng xíng yuán mǎn shàn shì
幢相如来、应、正等觉、明行圆满、善逝、
shì jiān jiě wú shàngzhàng fū tiáo yù shì tiānrén shī fó bó
世间解、无上丈夫、调御士、天人师、佛、薄
qié fàn shì zhū bì chūshě cǐ shēn yǐ dāngshēng dōngfāng bú dòng fó
伽梵。是诸苾刍舍此身已，当生东方不动佛
guó yú bǐ fó suǒ xiū pú sà xíng
国，于彼佛所修菩萨行。”

fù yǒu liù wàntiān zǐ wén fó suǒshuō jiē fā wú shàngzhèngděng
复有六万天子闻佛所说，皆发无上正等
jué xīn shì zūn jì bǐ dāng yú mí lè rú lái fǎ zhōngjìng xìn chū jiā
觉心。世尊记彼当于弥勒如来法中净信出家
zhuān xiū fàn xíng mí lè rú lái wèi qí shòu jì dāng dé wú shàngzhèng
专修梵行，弥勒如来为其授记，当得无上正
děng pú tí
等菩提。

ěr shí cǐ jiān yī qièzhòng huì yǐ fó shén lì dé jiàn shí fāng
尔时，此间一切众会，以佛神力得见十方
gè qiān fó tǔ jí zhū shì zūn bìng bǐ zhòng huì bǐ zhū fó tǔ qīng jìng
各千佛土及诸世尊，并彼众会彼诸佛土清净

zhuāngyán wēimìoshū tè dāng yú ěr shí cǐ kānrěn jiè yán jìng zhī xiàng
庄严微妙殊特，当于尔时此堪忍界严净之相
suǒ bù néng jí
所不能及。

shí cǐ zhòng huì yī wànyǒuqíng gè fā yuànyán yǐ wǒ suǒ
时，此众会一万有情各发愿言：“以我所
xiū zhū chún jìng yè yuàndāng wǎngshēng bǐ zhū fó tǔ
修诸纯净业，愿当往生彼诸⁴³佛土。”

ěr shí shì zūn zhī qí xīn yuàn jí fù wēixiào miàn mén yòu chū
尔时，世尊知其心愿即复微笑，面门又出
zhǒng zhǒng sè guāng zūn zhě ā nán fù cóng zuò qǐ gōng jìng wèn fó wēi
种种色光。尊者阿难复从座起，恭敬问佛微
xiào yīn yuán
笑因缘。

fó gào ā nán rǔ jīn jiàn cǐ wànyǒuqíng fǒu
佛告阿难：“汝今见此万有情不？”

ā nán bó yán wěi rán yǐ jiàn
阿难白言：“唯然！已见。”

fó yán ā nán cǐ wànyǒuqíng cóng cǐ shòu jìn suí bǐ yuàn
佛言：“阿难！此万有情从此寿尽，随彼愿
lì yú wàn fó tǔ gè dé wǎngshēng nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí
力于万佛土各得往生，乃至无上正等菩提，
zài suǒ shēng chù cháng bù lí fó gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
在所生处常不离佛，供养恭敬、尊重赞叹，
xiū xí liù zhǒng bō luó mì duō dé yuán mǎn yǐ jù shí chéng fó jiē
修习六种波罗蜜多，得圆满已俱时成佛，皆
tóng yī hào wèi zhuāng yán wáng rú lái yīng zhèng děng jué míng
同一号，谓庄严王如来、应、正等觉、明
xíng yuán mǎn shàn shì shì jiān jiě wú shàng zhàng fū tiáo yù shì
行圆满、善逝、世间解、无上丈夫、调御士、
tiān rén shī fó bó qié fàn
天人师、佛、薄伽梵。”

⁴³ 大正藏：彼；永乐北藏及龙藏：诸

dì èr fēn wú děngděngpǐn dì sì
第二分无等等品第四

ěr shí zūnzhě shè lì zǐ zūnzhě dà mù lián zūnzhě shànxiàn
尔时，尊者舍利子、尊者大目连、尊者善现、
zūnzhě dà yǐn guāng zūnzhě mǎn cí zǐ rú shì děngzhòng wàngsuǒ shí
尊者大饮光、尊者满慈子，如是等众望所识
zhū dà bì chū bì chū ní pú sà mó hē sà wū bō suǒ jiā wū
诸大苾刍、苾刍尼、菩萨摩訶萨、邬波索迦、邬
bō sī jiā jiē cóngzuò qǐ gōngjìng hé zhǎng jù bó fó yán shì
波斯迦，皆从座起恭敬合掌，俱白佛言：“世
zūn dà bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō
尊！大波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波罗蜜多，
guǎng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō dì yī
广波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波罗蜜多，第一
bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō zūn bō luó
波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波罗蜜多，尊波罗
mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō shèng bō luó mì duō
蜜多是菩萨摩訶萨般若波罗蜜多，胜波罗蜜多
shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō shàng bō luó mì duō shì pú
是菩萨摩訶萨般若波罗蜜多，上波罗蜜多是菩
sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō miào bō luó mì duō shì pú sà mó
萨摩訶萨般若波罗蜜多，妙波罗蜜多是菩萨摩
hē sà bō rě bō luó mì duō gāo bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà
訶萨般若波罗蜜多，高波罗蜜多是菩萨摩訶萨
bō rě bō luó mì duō jí bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě
般若波罗蜜多，极波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若
bō luó mì duō wú shàng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
波罗蜜多，无上波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波
luó mì duō wú shàngshàng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě
罗蜜多，无上上波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若
bō luó mì duō wú děng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
波罗蜜多，无等波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波
luó mì duō wú děngděng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
罗蜜多，无等等波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波
luó mì duō rú xū kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
罗蜜多，如虚空波罗蜜多是菩萨摩訶萨般若波

luó mì duō wú dài duì bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
罗蜜多，无待对波罗蜜多是菩萨摩诃萨般若波
luó mì duō zì xiàngkōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
罗蜜多，自相空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般若波
luó mì duō gòngxiàngkōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō
罗蜜多，共相空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般若波
luó mì duō yī qiè fǎ kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě
罗蜜多，一切法空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般若
bō luó mì duō bù kě dé kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō
波罗蜜多，不可得空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般
rě bō luó mì duō wú shēng kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō
若波罗蜜多，无生空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般
rě bō luó mì duō wú miè kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō
若波罗蜜多，无灭空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般
rě bō luó mì duō wú xìng kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō
若波罗蜜多，无性空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般
rě bō luó mì duō yǒu xìng kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō
若波罗蜜多，有性空波罗蜜多是菩萨摩诃萨般
rě bō luó mì duō wú xìng yǒu xìng kōng bō luó mì duō shì pú sà mó hē
若波罗蜜多，无性有性空波罗蜜多是菩萨摩诃
sà bō rě bō luó mì duō shē mó tā bō luó mì duō shì pú sà mó hē
萨般若波罗蜜多，奢摩他波罗蜜多是菩萨摩诃
sà bō rě bō luó mì duō tán mó tā bō luó mì duō shì pú sà mó hē
萨般若波罗蜜多，昙摩他波罗蜜多是菩萨摩诃
sà bō rě bō luó mì duō kāi fā yī qiè gōng dé bō luó mì duō shì pú
萨般若波罗蜜多，开发一切功德波罗蜜多是菩
sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō chéng jiù yī qiè gōng dé bō luó mì
萨摩诃萨般若波罗蜜多，成就一切功德波罗蜜
duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō bù kě qū fú bō luó
多是菩萨摩诃萨般若波罗蜜多，不可屈伏波罗
mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō néng pò yī qiè bō
蜜多是菩萨摩诃萨般若波罗蜜多，能破一切波
luó mì duō shì pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō
罗蜜多是菩萨摩诃萨般若波罗蜜多。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng xíng wú děng děng shī néng mǎn wú
尊最胜、具大势力，能行无等等施，能满无

děngděng shī néng jù wúděngděng bù shī bō luó mì duō néng dé wú
等等施，能具无等等布施波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wúděngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí
证无等等法，所谓无上正等菩提。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng chí wúděngděng jiè néngmǎn wú
尊最胜、具大势力，能持无等等戒，能满无
děngděng jiè néng jù wúděngděng jìng jiè bō luó mì duō néng dé wú
等等戒，能具无等等净戒波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wúděngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí
证无等等法，所谓无上正等菩提。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng xiū wúděngděng rěn néngmǎn wú
尊最胜、具大势力，能修无等等忍，能满无
děngděng rěn néng jù wúděngděng ān rěn bō luó mì duō néng dé wú
等等忍，能具无等等安忍波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wúděngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí
证无等等法，所谓无上正等菩提。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng fā wúděngděng qín néngmǎn wú
尊最胜、具大势力，能发无等等勤，能满无
děngděng qín néng jù wúděngděng jīng jìn bō luó mì duō néng dé wú
等等勤，能具无等等精进波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wúděngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí
证无等等法，所谓无上正等菩提。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng qǐ wú děngděngdìng néngmǎn wú
尊最胜、具大势力，能起无等等定，能满无
děngděngdìng néng jù wú děngděngjìng lǚ bō luó mì duō néng dé wú
等等定，能具无等等静虑波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wú děngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí
证无等等法，所谓无上正等菩提。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà zuì
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨最

zūn zuì shèng jù dà shì lì néng xí wú děngděng huì néngmǎn wú
尊最胜、具大势力，能习无等等慧，能满无
děngděng huì néng jù wú děngděng bō rě bō luó mì duō néng dé wú
等等慧，能具无等等般若波罗蜜多；能得无
děngděng zì tǐ suǒ wèi wú biānxiànghǎomiào zhuāngyánshēn néng
等等自体，所谓无边相好妙庄严身；能
zhèng wú děngděng fǎ suǒ wèi wú shàngzhèngděng pú tí yú yú zhǒng
证无等等法，所谓无上正等菩提。于余种
zhǒng shū shèng gōng dé suí qí suǒ yìng yì fù rú shì
种殊胜功德，随其所应亦复如是。

shì zūn shì zūn yì yóu xiū xíng bō rě bō luó mì duō néng xiū
“世尊！世尊亦由修行般若波罗蜜多，能修、

néng zhù néngmǎn néng jù shèng gōng dé gù dé wú děngděng sè
能住、能满、能具胜功德故，得无等等色，
dé wú děngděng shòu xiǎng xíng shí zhèng wú děngděng pú tí
得无等等受、想、行、识，证无等等菩提，
zhuàn wú děngděng fǎ lún guò qù wèi lái xiàn zài zhū fó yì fù rú
转无等等法轮，过去、未来、现在诸佛亦复如
shì shì gù shì zūn ruò pú sà mó hē sà yù dào yī qiè fǎ jiū jìng
是。是故，世尊！若菩萨摩诃萨欲到一切法究竟
bī àn zhě dāng xí bō rě bō luó mì duō shì zūn xiū xíng bō rě bō
彼岸者，当习般若波罗蜜多。世尊！修行般若波
luó mì duō zhū pú sà mó hē sà yī qiè shì jiān tiān rén ā sù luò
罗蜜多诸菩萨摩诃萨，一切世间天、人、阿素洛
děng jiē yīng gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
等，皆应供养恭敬、尊重赞叹。”

ěr shí fó gào zhū dà dì zǐ jí pú sà mó hē sà děng yán
尔时，佛告诸大弟子及菩萨摩诃萨等言：

rú shì rú shì rú rǔ suǒshuō xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū
“如是！如是！如汝所说。修行般若波罗蜜多诸
pú sà mó hē sà yī qiè shì jiāntiān rén ā sù luòděng jiē yīng
菩萨摩诃萨，一切世间天、人、阿素洛等，皆应
gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn hé yǐ gù yóu cǐ pú sà mó hē
供养恭敬、尊重赞叹。何以故？由此菩萨摩诃
sà gù shì jiānbiànyǒurén tiānchūxiàn suǒwèichà dì lì dà zú
萨故，世间便有人、天出现，所谓刹帝力大族、
pó luó mén dà zú zhǎngzhě dà zú jū shì dà zú zhuàn lún shèng
婆罗门大族、长者大族、居士大族、转轮圣
wáng sì dà wángzhòngtiān nǎi zhì tā huà zì zài tiān fànzhòngtiān nǎi
王、四大王众天乃至他化自在天，梵众天乃
zhì sè jiū jìngtiān kōng wú biānchùtiān nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù
至色究竟天，空无边处天乃至非想非非想处
tiānchūxiàn shì jiān yóu cǐ pú sà mó hē sà gù shì jiānbiànyǒu yù liú
天出现世间。由此菩萨摩诃萨故，世间便有预流、
yī lái bù huán ā luó hàn dú jué pú sà zhū fó chūxiàn
一来、不还、阿罗汉、独觉、菩萨、诸佛出现。
yóu cǐ pú sà mó hē sà gù shì jiānbiànyǒuzhǒngzhǒng zī shēng lè jù
由此菩萨摩诃萨故，世间便有种种资生乐具
chūxiàn suǒwèi yǐn shí yī fú wò jù fángshè dēngmíng
出现，所谓饮食、衣服、卧具、房舍、灯明、
mò ní zhēnzhū liú lí luó bèi bì yù shān hú jīn yín děng
末尼、真珠、琉璃、螺贝、璧玉、珊瑚、金银等
bǎochūxiàn shì jiān yǐ yào yán zhī yī qiè shì jiān rén lè tiān lè jí
宝出现世间。以要言之，一切世间人乐、天乐及
chū shì lè wú bù jiē yóu rú shì pú sà mó hē sà yǒu suǒ yǐ zhě hé ?
出世乐，无不皆由如是菩萨摩诃萨有。所以者何？
cǐ pú sà mó hē sà zì bù shī yǐ jiào tā bù shī zì chí jiè yǐ jiào tā
此菩萨摩诃萨自布施已教他布施，自持戒已教他
chí jiè zì ān rěn yǐ jiào tā ān rěn zì jīng jìn yǐ jiào tā jīng jìn
持戒，自安忍已教他安忍，自精进已教他精进，
zì xiū dìng yǐ jiào tā xiū dìng zì xí huì yǐ jiào tā xí huì shì gù yóu
自修定已教他修定，自习慧已教他习慧，是故由
cǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà yī qiè yǒuqíng
此修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，一切有情
jiē huò rú shì lì yì ān lè
皆获如是利益安乐。”

dì èr fēnshéngēnxiàngpǐn dì wǔ
第二分舌根相品第五

ěr shí shì zūnxiànshéngēnxiàng liàngděngsānqiān dà qiān shì jiè
尔时，世尊现舌根相，量等三千大千世界。

cóng cǐ shéxiàng fù chū wú shùzhǒngzhǒng sè guāng biànzhào shí fāng
从此舌相复出无数种种色光，遍照十方

jìng qié shāděngzhū fó shì jiè
殒伽沙等诸佛世界。

ěr shí dōngfāngjìng qié shāděngzhū fó tǔ zhōng yī yī gè yǒu
尔时，东方殒伽沙等诸佛土中，一一各有

wú liàng wú shù pú sà mó hē sà jiàn cǐ dà guāng xīn huáiyóu yù gè
无量无数菩萨摩诃萨，见此大光心怀犹豫，各

gè wǎng yì zì jiè fó suǒ qǐ shǒugōngjìng bó yán shì zūn shì shéi
各往诣自界佛所，稽首恭敬白言：“世尊！是谁

wēi lì fù yǐ hé yuán yǒu cǐ dà guāngzhào zhū fó tǔ
威力，复以何缘，有此大光照诸佛土？”

shí bǐ bǐ fó gè gè bào yán yú cǐ xī fāng yǒu fó shì jiè
时，彼彼佛各各报言：“于此西方有佛世界

míng yuē kān rěn fó hào shì jiā móu ní rú lái yīng zhèngděng jué
名曰堪忍，佛号释迦牟尼如来、应、正等觉、

míng xíng yuán mǎn shàn shì shì jiān jiě wú shàng zhàng fū tiáo yù
明行圆满、善逝、世间解、无上丈夫、调御

shì tiān rén shī fó bó qié fàn jīn wèi pú sà mó hē sà zhòng xuān
士、天人师、佛、薄伽梵，今为菩萨摩诃萨众宣

shuō bō rě bō luó mì duō xiànshéngēnxiàng liàngděngsānqiān dà qiān
说般若波罗蜜多，现舌根相，量等三千大千

shì jiè cóng bǐ shéxiàng fù chū wú shùzhǒngzhǒng sè guāng biànzhào
世界。从彼舌相复出无数种种色光，遍照

shí fāng jìng qié shāděngzhū fó shì jiè jīn suǒ jiàn guāng jí shì bǐ fó
十方殒伽沙等诸佛世界。今所见光即是彼佛

shéxiàngsuǒxiàn
舌相所现。”

shí bǐ bǐ jiè wú liàng wú shù pú sà mó hē sà wén shì shì yǐ
时，彼彼界无量无数菩萨摩诃萨闻是事已，

huān xǐ yǒng yuè tàn wèi céng yǒu gè bó fó yán wǒ děng yù wǎng kān
欢喜踊跃叹未曾有，各白佛言：“我等欲往堪

rěn shì jiè guān lǐ gòngyǎng shì jiā móu ní rú lái yīng zhèngděng
忍世界，观礼供养释迦牟尼如来、应、正等
jué jí zhū pú sà mó hē sà zhòng bìngtīng bō rě bō luó mì duō wéi
觉及诸菩萨摩诃萨众，并听般若波罗蜜多，唯
yuàn shì zūn āi mǐn tīng xǔ
愿世尊哀愍听许！”

shí bǐ bǐ fó gè gè bào yán jīn zhèng shì shí suí rǔ yì
时，彼彼佛各各报言：“今正是时，随汝意
wǎng
往。”

shí zhū pú sà mó hē sà zhòng jì méngtīng xǔ gè lǐ fó zú
时，诸菩萨摩诃萨众既蒙听许，各礼佛足
yòu rào qī zā yán chí wú liàng bǎo chuáng fān gài yī fú yīng luò
右绕七匝，严持无量宝幢、幡盖、衣服、璎珞、
xiāng mǎn zhēn bǎo jīn yín děng huā zòu jī zhǒng zhǒng shàng miào yīn
香鬘、珍宝、金银等花，奏击种种上妙音
yuè jīng xū yú jiān zhì cǐ fó suǒ gòngyǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn
乐，经须臾间至此佛所，供养恭敬、尊重赞叹
fó pú sà yǐ rào bǎi qiān zā dǐng lǐ shuāng zú tuì zuò yī miàn nán xī
佛菩萨已绕百千匝，顶礼双足退坐一面。南西
běi fāng sì wéi shàng xià jìng qié shā děng zhū fó tǔ zhōng yī yī gè yǒu
北方四维上下殒伽沙等诸佛土中，一一各有
wú liàng wú shù pú sà mó hē sà yì fù rú shì
无量无数菩萨摩诃萨亦复如是。

ěr shí sì dà wáng zhòng tiān sān shí sān tiān yè mó tiān
尔时，四大王众天、三十三天、夜摩天、
dǔ shǐ duō tiān lè biàn huà tiān tā huà zì zài tiān fàn zhòng tiān
睹史多天、乐变化天、他化自在天、梵众天、
fàn fǔ tiān fàn huì tiān dà fàn tiān guāng tiān shǎo guāng tiān wú
梵辅天、梵会天、大梵天、光天、少光天、无
liàng guāng tiān jí guāng jìng tiān jìng tiān shǎo jìng tiān wú liàng jìng
量光天、极光净天、净天、少净天、无量净
tiān biàn jìng tiān guǎng tiān shǎo guǎng tiān wú liàng guǎng tiān guǎng
天、遍净天、广天、少广天、无量广天、广
guǒ tiān wú fán tiān wú rè tiān shàn xiàn tiān shàn jiàn tiān sè
果天、无烦⁴⁴天、无热天、善现天、善见天、色

⁴⁴ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

jiū jìng tiān gè chí wú liàngzhǒngzhǒngxiāngmǎn suǒ wèi tú xiāng
究竟天，各持无量种种香鬘，所谓涂⁴⁵香、
mòxiāng shāoxiāng shùxiāng yèxiāng zhū zá hé xiāng yuè yì
末香、烧香、树香、叶香、诸杂和香，悦意
huāmǎn shēng lèi huāmǎn lóngqiánhuāmǎnbìng wú liàngzhǒng zá lèi huā
花鬘、生类花鬘、龙钱花鬘并无量种杂类花
mǎn jí chí wú liàngshàngmiào tiānhuā wǎ bō luó huā bō tè mó huā
鬘，及持无量上妙天花、喞钵罗花、钵特摩花、
jù mǒutuó huā bēn tú lì huā wēimào yīn huā dà wēimào yīn huā
俱某陀花、奔荼利花、微妙音花、大微妙音花
jí yú wú liàngtiānmiào xiānghuā lái zhī fó suǒ gòngyǎng gōngjìng zūn
及余无量天妙香花来诣佛所，供养恭敬、尊
zhòng zàn tàn fó pú sà yǐ rào bǎi qiān zā dǐng lǐ shuāng zú què zhù yī
重赞叹佛菩萨已绕百千匝，顶礼双足却住一
miàn
面。

ěr shí shí fāng zhū lái pú sà mó hē sà zhòng jí yú wú liàng yù
尔时，十方诸来菩萨摩诃萨众及余无量欲、
sè jiè tiān suǒ xiàn zhǒngzhǒng bǎo chuáng fān gài yī fú yīng luò
色界天，所献种种宝幢、幡盖、衣服、瓔珞、
zhēnbǎo xiānghuā jí zhū yīn yuè yǐ fó shén lì shàng yǒng kōng zhōng
珍宝、香花及诸音乐，以佛神力上踊空中，
hé chéng tái gài liàngděng sān qiān dà qiān shì jiè tái dǐng sì jiǎo gè
合成台盖，量等三千大千世界，台顶四角各
yǒu bǎo chuáng tái gài bǎo chuáng jiē chuí yīng luò shèng fān miào cǎi
有宝幢，台盖、宝幢皆垂瓔珞，胜幡妙彩、
zhēn yì huāmǎn zhǒngzhǒng zhuāng yán shèn kě ài yào
珍异花鬘，种种庄严甚可爱乐。

ěr shí huì zhōng yǒu bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō zhòng jiē cóng zuò
尔时，会中有百千俱胝那庾多众皆从座
qǐ hé zhǎng gōngjìng ér bái fó yán shì zūn wǒ děng wèi lái yuàn
起，合掌恭敬而白佛言：“世尊！我等未来愿
dāng zuò fó xiàng hǎo wēi dé rú jīn shì zūn guó tǔ zhuāng yán shēng
当作佛，相好威德如今世尊。国土庄严，声
wén pú sà rén tiān zhòng huì suǒ zhuàn fǎ lún jiē rú jīn fó
闻、菩萨、人、天众会，所转法轮，皆如今佛。”

⁴⁵ 大正藏：泽；永乐北藏及龙藏：涂

ěr shí shì zūn zhī qí xīn yuàn yǐ yú zhū fǎ wù wú shēng rěn
尔时，世尊知其心愿已，于诸法悟无生忍，
liǎo dá yī qiè bù shēng bú miè wú zuò wú wéi jí biàn wēixiào miàn
了达一切不生不灭、无作无为，即便微笑，面
mén fù chū zhǒng zhǒng sè guāng
门复出种种色光。

shí ā nán tuó jí cóng zuò qǐ hé zhǎng gōng jìng bó yán shì
时，阿难陀即从座起，合掌恭敬白言：“世
zūn hé yīn hé yuán xiàn cǐ wēixiào zhū fó xiàn xiào fēi wú yīn yuán
尊！何因何缘现此微笑？诸佛现笑非无因缘！”

fó gào ā nán tuó shì cóng zuò qǐ bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō
佛告阿难陀⁴⁶：“是从座起百千俱胝那庾多
zhòng yǐ yú zhū fǎ wù wú shēng rěn liǎo dá yī qiè bù shēng bú miè
众，已于诸法悟无生忍，了达一切不生不灭、
wú zuò wú wéi bǐ yú dāng lái jīng liù shí bā jù zhī dà jié qín xiū pú
无作无为。彼于当来经六十八俱胝大劫勤修菩
sà xíng miào fǎ huā jié zhōng dāng dé zuò fó jiē tóng yī hào wèi jué
萨行，妙法花劫中当得作佛，皆同一号，谓觉
fēn huā rú lái yīng zhèng děng jué míng xíng yuán mǎn shàn shì
分花如来、应、正等觉、明行圆满、善逝、
shì jiān jiě wú shàng zhàng fū tiáo yù shì tiān rén shī fó bó
世间解、无上丈夫、调御士、天人师、佛、薄
qié fàn
伽梵。”

大般若波罗蜜多经卷第四百五

⁴⁶ 大正藏：阿难；永乐北藏及龙藏：阿难陀

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù
大般若波罗蜜多经卷第四百六

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn shàn xiàn pǐn dì liù zhī yī
第二分善现品第六之一

ěr shí fó gào zūn zhě shàn xiàn rǔ yǐ biàn cái yīng wèi pú sà
尔时，佛告尊者善现：“汝以辩才应为菩萨

mó hē sà zhòng xuān shuō bō rě bō luó mì duō xiāng yīng zhī fǎ jiào jiè
摩诃萨众宣说般若波罗蜜多相应之法，教诫

jiào shòu zhū pú sà mó hē sà lìng yú bō rě bō luó mì duō jiē dé chéng
教授诸菩萨摩诃萨，令于般若波罗蜜多皆得成

bàn
办。”

shí zhū pú sà mó hē sà zhòng jí dà shēng wén zhū tiān rén
时，诸菩萨摩诃萨众及大声闻、诸天、人

děng xián zuò shì niàn zūn zhě shàn xiàn wéi zì biàn cái dāng wèi pú sà
等咸作是念：“尊者善现为自辩才，当为菩萨

mó hē sà zhòng xuān shuō bō rě bō luó mì duō xiāng yīng zhī fǎ jiào jiè
摩诃萨众宣说般若波罗蜜多相应之法，教诫

jiào shòu zhū pú sà mó hē sà lìng yú bō rě bō luó mì duō jiē dé chéng
教授诸菩萨摩诃萨，令于般若波罗蜜多皆得成

bàn wéi dāng chéng fó wēi shén lì yé
办？为当承佛威神力耶？”

zūn zhě shàn xiàn zhī zhū pú sà mó hē sà zhòng jí dà shēng wén
尊者善现知诸菩萨摩诃萨众及大声闻、

zhū tiān rén děng xīn zhī suǒ niàn biàn gào zūn zhě shè lì zǐ yán zhū
诸天、人等心之所念，便告尊者舍利子言：“诸

fó dì zǐ fán yǒu suǒ shuō yī qiè jiē chéng fó wēi shén lì hé yǐ gù
佛弟子凡有所说，一切皆承佛威神力。何以故？

shè lì zǐ rú lái wèi tā xuān shuō fǎ yào yǔ zhū fǎ xìng cháng bù
舍利子，如来为他宣说法要，与诸法性常不

xiāng wéi zhū fó dì zǐ yī suǒ shuō fǎ jīng qín xiū xué zhèng fǎ shí xìng
相违，诸佛弟子依所说法，精勤修学证法实性，

yóu shì wèi tā yǒusuǒxuānshuō jiē yǔ fǎ xìngnéng bù xiāngwéi gù fó
由是为他有所宣说，皆与法性能不相违，故佛
suǒyán rú dēngchuánzhào shè lì zǐ wǒ dāng chéng fó wēishén jiā
所言如灯传照。舍利子，我当承佛威神加
pī wèizhū pú sà mó hē sà zhòngxuānshuō bō rě bō luó mì duōxiāng
被，为诸菩萨摩诃萨众宣说般若波罗蜜多相
yìng zhī fǎ jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó hē sà lìng yú bō rě bō luó
应之法，教诫教授诸菩萨摩诃萨，令于般若波罗
mì duō jiē dé chéngbàn fēi zì biàn cái néng wéi sī shì hé yǐ gù
蜜多皆得成办，非自辩才能为斯事。何以故？
shè lì zǐ shēnshēn bō rě bō luó mì duō fēi zhūshēngwén dú jué jìng
舍利子，甚深般若波罗蜜多非诸声闻、独觉境
gù
故。”

ěr shí zūnzhěshànxiàn bó fó yán shì zūn rú fó suǒshuō
尔时，尊者善现白佛言：“世尊！如佛所说
zhū pú sà mó hē sà cǐ zhōng hé fǎ míngwéi pú sà mó hē sà shì
诸菩萨摩诃萨，此中何法名为菩萨摩诃萨？世
zūn wǒ dōu bú jiànyǒu yī fǎ kě míng pú sà mó hē sà yì dōu bú jiàn
尊！我都不见有一法可名菩萨摩诃萨，亦都不见
yǒu yī fǎ kě míng bō rě bō luó mì duō rú shì èr míng wǒ yì bú jiàn
有一法可名般若波罗蜜多，如是二名我亦不见。
yún hé lìng wǒ wèizhū pú sà mó hē sà zhòng xuānshuō bō rě bō luó mì
云何令我为诸菩萨摩诃萨众，宣说般若波罗蜜
duōxiāngyìng zhī fǎ jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó hē sà lìng yú bō
多相应之法，教诫教授诸菩萨摩诃萨，令于般
rě bō luó mì duō jiē dé chéngbàn
若波罗蜜多皆得成办？”

fó gàoshànxiàn pú sà mó hē sà wéiyǒumíng bō rě bō luó
佛告善现：“菩萨摩诃萨唯有名，般若波罗
mì duōwéiyǒumíng rú shì èr míng yì wéiyǒumíng shànxiàn cǐ zhī
蜜多唯有名，如是二名亦唯有名。善现，此之
èr míng bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài
二⁴⁷名不生不灭唯假施設，不在内不在外不在
liǎngjiān bù kě dé gù
两间，不可得故。

⁴⁷ 大正藏：三；永乐北藏及龙藏：二

shànxiàndāng zhī rú shì jiān wǒ wéiyǒu jiǎ míng rú shì míng
“善现当知！如世间我唯有假名，如是名

jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi zhī wéi wǒ rú shì yǒuqíng
假不生不灭，唯假施設谓之为我。如是有情、

mìngzhě shēngzhě yǎngzhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng
命者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意生、

rú tóng zuò zhě shòu zhě zhī zhě jiàn zhě yì wéiyǒu jiǎ míng
儒童、作者、受者、知者、见者亦唯有假名，

rú shì míng jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéiyǒuqíng nǎi zhì jiàn
如是名假不生不灭，唯假施設谓为有情乃至见

zhě rú shì yī qiè wéiyǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài
者。如是一切唯有假名，此诸假名不在内不在外

bú zài liǎngjiān bù kě dé gù rú shì shànxiàn ruò pú sà mó hē
不在两间，不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃

sà ruò bō rě bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì
萨、若般若波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是

jiǎ fǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài
假法不生不灭，唯假施設，不在内不在外不在

liǎngjiān bù kě dé gù
两间，不可得故。

fù cì shànxiàn rú nèi zhū sè wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ
“复次，善现，如内诸色唯是假法，如是法

jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi zhī wéi sè rú shì shòu xiǎng
假不生不灭，唯假施設谓之为色；如是受、想、

xíng shí yì wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī
行、识亦唯是假法，如是法假不生不灭，唯假施

shè wèi wéishòu xiǎng xíng shí rú shì yī qiè wéiyǒu jiǎ míng
设谓为受、想、行、识。如是一切唯有假名，

cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎngjiān bù kě dé gù rú
此诸假名不在内不在外不在两间，不可得故。如

shì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà ruò bō rě bō luó mì duō ruò
是，善现，若菩萨摩诃萨、若般若波罗蜜多、若

cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī
此二名皆是假法，如是假法不生不灭，唯假施

shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎngjiān bù kě dé gù
设，不在内不在外不在两间，不可得故。

fù cì shànxiàn pì rú yǎnchù wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ
“复次，善现，譬如眼处唯是假法，如是法

jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi yǎn chù rú shì ěr bí
假不生不灭，唯假施設谓为眼处；如是耳、鼻、
shé shēn yì chù yì wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ jiǎ bù shēng bú miè
舌、身、意处亦唯是假法，如是法假不生不灭，
wéi jiǎ shī shè wèi wéi ěr bí shé shēn yì chù rú shì yī qiè
唯假施設谓为耳、鼻、舌、身、意处。如是一切
wéi yǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān
唯有假名，此诸假名不在内不在外不在两间，
bù kě dé gù rú shì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà ruò bō rě
不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、若般若
bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù shēng
波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是假法不生
bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān bù kě
不灭，唯假施設，不在内不在外不在两间，不可
dé gù
得故。

fù cì shàn xiàn pì rú sè chù wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ
“复次，善现，譬如色处唯是假法，如是法
jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi sè chù rú shì shēng xiāng
假不生不灭，唯假施設谓为色处；如是声、香、
wèi chù fǎ chù yì wéi shì jiǎ fǎ rú shì fǎ jiǎ bù shēng bú miè
味、触、法处亦唯是假法，如是法假不生不灭，
wéi jiǎ shī shè wèi wéi shēng xiāng wèi chù fǎ chù rú shì yī
唯假施設谓为声、香、味、触、法处。如是一
qiè wéi yǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān
切唯有假名，此诸假名不在内不在外不在两间，
bù kě dé gù rú shì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà ruò bō rě
不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、若般若
bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù shēng
波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是假法不生
bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān bù kě
不灭，唯假施設，不在内不在外不在两间，不可
dé gù
得故。

fù cì shàn xiàn pì rú yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè wéi
“复次，善现，譬如眼界、色界、眼识界唯
shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi yǎn jiè
是假法，如是假法不生不灭，唯假施設谓为眼界、

sè jiè yǎn shí jiè rú shì ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè bí jiè
色界、眼识界；如是耳界、声界、耳识界，鼻界、
xiāng jiè bí shí jiè shé jiè wèi jiè shé shí jiè shēn jiè chù
香界、鼻识界，舌界、味界、舌识界，身界、触
jiè shēn shí jiè yì jiè fǎ jiè yì shí jiè yì wéi shì jiǎ fǎ
界、身识界，意界、法界、意识界，亦唯是假法，
rú shì fǎ jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi ěr jiè shēng jiè
如是法假不生不灭，唯假施設谓为耳界、声界、
ěr shí jiè nǎi zhì yì jiè fǎ jiè yì shí jiè rú shì yī qiè wéi yǒu
耳识界乃至意界、法界、意识界。如是一切唯有
jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān bù kě
假名，此诸假名不在内不在外不在两间，不可
dé gù rú shì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà ruò bō rě bō luó
得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、若般若波罗
mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù shēng bú miè
蜜多、若此二名皆是假法，如是假法不生不灭，
wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān bù kě dé gù
唯假施設，不在内不在外不在两间，不可得故。

fù cì shàn xiàn pì rú nèi shēn suǒ yǒu tóu jǐng jiān
“复次，善现，譬如内身所有头、颈、肩、
bó shǒu bì fù bèi xiōng xié yāo jǐ bì xī
膊、手、臂、腹、背、胸、胁、腰、脊、胫、膝、
shuàn jìng zú děng pí ròu gǔ suǐ wéi yǒu jiǎ míng rú shì
腓、胫、足等皮、肉、骨、髓唯有假名，如是
míng jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi nèi shēn tóu jǐng děng wù
名假不生不灭，唯假施設谓为内身头、颈等物。
rú shì yī qiè wéi yǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú
如是一切唯有假名，此诸假名不在内不在外不
zài liǎng jiān bù kě dé gù rú shì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà
在两间，不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、
ruò bō rě bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ
若般若波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是假法
bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng jiān
不生不灭，唯假施設，不在内不在外不在两间，
bù kě dé gù
不可得故。

fù cì shàn xiàn pì rú wài shì suǒ yǒu cǎo mù gēn
“复次，善现，譬如外事所有草、木、根、

jīng zhī yè jí huā guǒděngwéiyǒu jiǎ míng rú shì míng jiǎ bù
茎、枝、叶及花、果等唯有假名，如是名假不
shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi wài shì cǎo mù gēndēng rú
生不灭，唯假施設谓为外事草、木、根等。如
shì yī qiè wéiyǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài
是一切唯有假名，此诸假名不在内不在外不在
liǎngjiān bù kě dé gù rú shì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà
两间，不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、
ruò bō rě bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ
若般若波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是假法
bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎngjiān
不生不灭，唯假施設，不在内不在外不在两间，
bù kě dé gù
不可得故。

fù cì shànxiàn pì rú guò qù wèi lái zhū fó wéiyǒu jiǎ míng
“复次，善现，譬如过去未来诸佛唯有假名，
rú shì míng jiǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi guò qù wèi lái zhū
如是名假不生不灭，唯假施設谓为过去未来诸
fó rú shì yī qiè wéiyǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài
佛。如是一切唯有假名，此诸假名不在内不在外
bú zài liǎngjiān bù kě dé gù rú shì shànxiàn ruò pú sà mó hē
不在两间，不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃
sà ruò bō rě bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì
萨、若般若波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是
jiǎ fǎ bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài
假法不生不灭，唯假施設，不在内不在外不在
liǎngjiān bù kě dé gù
两间，不可得故。

fù cì shànxiàn pì rú mèng jìng gǔ xiǎng guāng yǐng
“复次，善现，譬如梦境、谷响、光影、
huàn shì yáng yàn shuǐ yuè biàn huà wéiyǒu jiǎ míng rú shì míng jiǎ
幻事、阳焰、水月、变化唯有假名，如是名假
bù shēng bú miè wéi jiǎ shī shè wèi wéi mèng jìng nǎi zhì biàn huà rú shì
不生不灭，唯假施設谓为梦境乃至变化。如是
yī qiè wéiyǒu jiǎ míng cǐ zhū jiǎ míng bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎng
一切唯有假名，此诸假名不在内不在外不在两
jiān bù kě dé gù rú shì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà ruò
间，不可得故。如是，善现，若菩萨摩诃萨、若

bō rě bō luó mì duō ruò cǐ èr míng jiē shì jiǎ fǎ rú shì jiǎ fǎ bù
般若波罗蜜多、若此二名皆是假法，如是假法不
shēng bú miè wéi jiǎ shī shè bú zài nèi bú zài wài bú zài liǎngjiān
生不灭，唯假施設，不在内不在外不在两间，
bù kě dé gù
不可得故。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yú yī qiè fǎ míng jiǎ fǎ jiǎ jí fāngbiàn jiǎ yīngzhèng xiū
蜜多时，于一切法名假、法假及方便假应正修

xué suǒ yǐ zhě hé shànxiàn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú
学。所以者何？善现，修行般若波罗蜜多，诸菩

sà mó hē sà bù yīngguān sè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
萨摩诃萨不应观色名若常若无常，不应观

shòu xiǎng xíng shí míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān sè míng
受、想、行、识名若常若无常；不应观色名

ruò lè ruò kǔ bù yīngguānshòu xiǎng xíng shí míng ruò lè ruò kǔ
若乐若苦，不应观受、想、行、识名若乐若苦；

bù yīngguān sè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguānshòu xiǎng xíng
不应观色名若我若无我，不应观受、想、行、

shí míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguān sè míng ruò jìng ruò bú jìng bù
识名若我若无我；不应观色名若净若不净，不

yīngguānshòu xiǎng xíng shí míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguān sè
应观受、想、行、识名若净若不净；不应观色

míng ruò kōng ruò bù kōng bù yīngguānshòu xiǎng xíng shí míng ruò
名若空若不空，不应观受、想、行、识名若

kōng ruò bù kōng bù yīngguān sè míng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng bù yīng
空若不空；不应观色名若有相若无相，不应

guānshòu xiǎng xíng shí míng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng bù yīngguān
观受、想、行、识名若有相若无相；不应观

sè míng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn bù yīngguānshòu xiǎng xíng shí
色名若有愿若无愿，不应观受、想、行、识

míng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn bù yīngguān sè míng ruò jì jìng ruò bú jì
名若有愿若无愿；不应观色名若寂静若不寂

jìng bù yīngguānshòu xiǎng xíng shí míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng
静，不应观受、想、行、识名若寂静若不寂静；

bù yīngguān sè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīngguānshòu xiǎng
不应观色名若远离若不远离，不应观受、想、

xíng shí míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīng guān sè míng ruò zá rǎn
行、识名若远离若不远离；不应观色名若杂染
ruò qīng jìng bù yīng guān shòu xiǎng xíng shí míng ruò zá rǎn ruò qīng
若清净，不应观受、想、行、识名若杂染若清
jìng bù yīng guān sè míng ruò shēng ruò miè bù yīng guān shòu xiǎng
净；不应观色名若生若灭，不应观受、想、
xíng shí míng ruò shēng ruò miè
行、识名若生若灭。

fù cì shàn xiàn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà
“复次，善现，修行般若波罗蜜多，诸菩萨
mó hē sà bù yīng guān yǎn chù míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīng guān
摩诃萨不应观眼处名若常若无常，不应观
ěr bí shé shēn yì chù míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīng
耳、鼻、舌、身、意处名若常若无常；不应
guān yǎn chù míng ruò lè ruò kǔ bù yīng guān ěr bí shé shēn
观眼处名若乐若苦，不应观耳、鼻、舌、身、
yì chù míng ruò lè ruò kǔ bù yīng guān yǎn chù míng ruò wǒ ruò wú wǒ
意处名若乐若苦；不应观眼处名若我若无我，
bù yīng guān ěr bí shé shēn yì chù míng ruò wǒ ruò wú wǒ
不应观耳、鼻、舌、身、意处名若我若无我；
bù yīng guān yǎn chù míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān ěr bí shé
不应观眼处名若净若不净，不应观耳、鼻、舌、
shēn yì chù míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān yǎn chù míng ruò kōng ruò
身、意处名若净若不净；不应观眼处名若空若
bù kōng bù yīng guān ěr bí shé shēn yì chù míng ruò kōng ruò
不空，不应观耳、鼻、舌、身、意处名若空若
bù kōng bù yīng guān yǎn chù míng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng bù yīng guān
不空；不应观眼处名若有相若无相，不应观
ěr bí shé shēn yì chù míng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng bù yīng
耳、鼻、舌、身、意处名若有相若无相；不应
guān yǎn chù míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīng guān ěr bí shé
观眼处名若有愿若无愿，不应观耳、鼻、舌、
shēn yì chù míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīng guān yǎn chù míng ruò
身、意处名若有愿若无愿；不应观眼处名若
jì jìng ruò bú jì jìng bù yīng guān ěr bí shé shēn yì chù míng
寂静若不寂静，不应观耳、鼻、舌、身、意处名
ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīng guān yǎn chù míng ruò yuǎn lí ruò bù
若寂静若不寂静；不应观眼处名若远离若不

yuǎn lí bù yīngguān ěr bí shé shēn yì chù míng ruò yuǎn lí
远离，不应观耳、鼻、舌、身、意处名若远离
ruò bù yuǎn lí bù yīngguān yǎn chù míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng
若不远离；不应观眼处名若杂染若清净，不应
guān ěr bí shé shēn yì chù míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù
观耳、鼻、舌、身、意处名若杂染若清净；不
yīngguān yǎn chù míng ruò shēng ruò miè bù yīngguān ěr bí shé shēn
应观眼处名若生若灭，不应观耳、鼻、舌、身、
yì chù míng ruò shēng ruò miè
意处名若生若灭。

fù cì shàn xiàn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà
“复次，善现，修行般若波罗蜜多，诸菩萨
mó hē sà bù yīngguān sè chù míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
摩诃萨不应观色处名若常若无常，不应观
shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīng
声、香、味、触、法处名若常若无常；不应
guān sè chù míng ruò lè ruò kǔ bù yīngguān shēng xiāng wèi chù
观色处名若乐若苦，不应观声、香、味、触、
fǎ chù míng ruò lè ruò kǔ bù yīngguān sè chù míng ruò wǒ ruò wú wǒ
法处名若乐若苦；不应观色处名若我若无我，
bù yīngguān shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò wǒ ruò wú wǒ
不应观声、香、味、触、法处名若我若无我；
bù yīngguān sè chù míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguān shēng xiāng
不应观色处名若净若不净，不应观声、香、
wèi chù fǎ chù míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguān sè chù míng ruò
味、触、法处名若净若不净；不应观色处名若
kōng ruò bù kōng bù yīngguān shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng
空若不空，不应观声、香、味、触、法处名
ruò kōng ruò bù kōng bù yīngguān sè chù míng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng
若空若不空；不应观色处名若有相若无相，
bù yīngguān shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò yǒu xiàng ruò wú
不应观声、香、味、触、法处名若有相若无
xiàng bù yīngguān sè chù míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīngguān shēng
相；不应观色处名若有愿若无愿，不应观声、
xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīngguān
香、味、触、法处名若有愿若无愿；不应观
sè chù míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīngguān shēng xiāng wèi
色处名若寂静若不寂静，不应观声、香、味、

chù fǎ chù míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīng guān sè chù míng ruò
触、法处名若寂静若不寂静；不应观色处名若
yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīng guān shēng xiāng wèi chù fǎ
远离若不远离，不应观声、香、味、触、法
chù míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīng guān sè chù míng ruò zá rǎn
处名若远离若不远离；不应观色处名若杂染
ruò qīng jìng bù yīng guān shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò
若清净，不应观声、香、味、触、法处名若
zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng guān sè chù míng ruò shēng ruò miè bù yīng
杂染若清净；不应观色处名若生若灭，不应
guān shēng xiāng wèi chù fǎ chù míng ruò shēng ruò miè
观声、香、味、触、法处名若生若灭。

fù cì shàn xiàn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà
“复次，善现，修行般若波罗蜜多，诸菩萨

mó hē sà bù yīng guān yǎn jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīng guān
摩诃萨不应观眼界名若常若无常，不应观
sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò
色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受名若
cháng ruò wú cháng bù yīng guān yǎn jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīng guān
常若无常；不应观眼界名若乐若苦，不应观
sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò lè ruò kǔ bù
色界乃至眼触为缘所生诸受名若乐若苦；不
yīng guān yǎn jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān sè jiè nǎi zhì yǎn chù
应观眼界名若我若无我，不应观色界乃至眼触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān yǎn jiè míng
为缘所生诸受名若我若无我；不应观眼界名
ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng
若净若不净，不应观色界乃至眼触为缘所生
zhū shòu míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān yǎn jiè míng ruò kōng ruò bù
诸受名若净若不净；不应观眼界名若空若不
kōng bù yīng guān sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò
空，不应观色界乃至眼触为缘所生诸受名若
kōng ruò bù kōng bù yīng guān yǎn jiè míng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng bù
空若不空；不应观眼界名若有相若无相，不
yīng guān sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yǒu xiàng
应观色界乃至眼触为缘所生诸受名若有相
ruò wú xiàng bù yīng guān yǎn jiè míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīng
若无相；不应观眼界名若有愿若无愿，不应

guān sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yǒu yuàn ruò
观色界乃至眼触为缘所生诸受名若有愿若
wú yuàn bù yīng guān yǎn jiè míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīng guān
无愿；不应观眼界名若寂静若不寂静，不应观
sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò jì jìng ruò bú jì
色界乃至眼触为缘所生诸受名若寂静若不寂
jìng bù yīng guān yǎn jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīng guān
静；不应观眼界名若远离若不远离，不应观
sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yuǎn lí ruò bù
色界乃至眼触为缘所生诸受名若远离若不
yuǎn lí bù yīng guān yǎn jiè míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng guān sè
远离；不应观眼界名若杂染若清净，不应观色
jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng
界乃至眼触为缘所生诸受名若杂染若清净；
bù yīng guān yǎn jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīng guān sè jiè nǎi zhì yǎn
不应观眼界名若生若灭，不应观色界乃至眼
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò shēng ruò miè
触为缘所生诸受名若生若灭。

bù yīng guān ěr jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīng guān
“不应观耳界名若常若无常，不应观
shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng
声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受名
ruò cháng ruò wú cháng bù yīng guān ěr jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīng
若常若无常；不应观耳界名若乐若苦，不应
guān shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò lè ruò kǔ
观声界乃至耳触为缘所生诸受名若乐若苦；
bù yīng guān ěr jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān shēng jiè nǎi zhì
不应观耳界名若我若无我，不应观声界乃至
ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān ěr
耳触为缘所生诸受名若我若无我；不应观耳
jiè míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán
界名若净若不净，不应观声界乃至耳触为缘
suǒ shēng zhū shòu míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān ěr jiè míng ruò kōng
所生诸受名若净若不净；不应观耳界名若空
ruò bù kōng bù yīng guān shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū
若不空，不应观声界乃至耳触为缘所生诸
shòu míng ruò kōng ruò bù kōng bù yīng guān ěr jiè míng ruò yǒu xiàng ruò wú
受名若空若不空；不应观耳界名若有相若无

xiàng bù yīngguānshēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng
相，不应观声界乃至耳触为缘所生诸受名
ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng bù yīngguān ěr jiè míng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn
若有相若无相；不应观耳界名若有愿若无愿，
bù yīngguānshēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò yǒu
不应观声界乃至耳触为缘所生诸受名若有
yuàn ruò wú yuàn bù yīngguān ěr jiè míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù
愿若无愿；不应观耳界名若寂静若不寂静，不
yīngguānshēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò jì jìng
应观声界乃至耳触为缘所生诸受名若寂静
ruò bú jì jìng bù yīngguān ěr jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù
若不寂静；不应观耳界名若远离若不远离，不
yīngguānshēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò yuǎn lí
应观声界乃至耳触为缘所生诸受名若远离
ruò bù yuǎn lí bù yīngguān ěr jiè míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng
若不远离；不应观耳界名若杂染若清净，不应
guānshēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò zá rǎn ruò
观声界乃至耳触为缘所生诸受名若杂染若
qīng jìng bù yīngguān ěr jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīngguānshēng jiè
清净；不应观耳界名若生若灭，不应观声界
nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò shēng ruò miè
乃至耳触为缘所生诸受名若生若灭。

bù yīngguān bí jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
“不应观鼻界名若常若无常，不应观
xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng
香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受名
ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān bí jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīng
若常若无常；不应观鼻界名若乐若苦，不应
guānxiāng jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò lè ruò kǔ
观香界乃至鼻触为缘所生诸受名若乐若苦；
bù yīngguān bí jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguānxiāng jiè nǎi zhì
不应观鼻界名若我若无我，不应观香界乃至
bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòumíng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguān bí
鼻触为缘所生诸受名若我若无我；不应观鼻
jiè míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguānxiāng jiè nǎi zhì bí chùwéiyuán
界名若净若不净，不应观香界乃至鼻触为缘
suǒshēngzhūshòumíng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguān bí jiè míng ruò kōng
所生诸受名若净若不净；不应观鼻界名若空

ruò bù kōng bù yīngguān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu
若不空，不应观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受
míng ruò kōng ruò bù kōng bù yīngguān bí jiè míng ruò yǒu xiàng ruò wú
名若空若不空；不应观 鼻界名若有相若无
xiàng bù yīngguān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng
相，不应观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受名
ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng bù yīngguān bí jiè míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn
若有相若无相；不应观 鼻界名若有愿若无愿，
bù yīngguān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yǒu
不应观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受名若有
yuàn ruò wú yuàn bù yīngguān bí jiè míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù
愿若无愿；不应观 鼻界名若寂静若不寂静，不
yīngguān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò jì jìng
应观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受名若寂静
ruò bú jì jìng bù yīngguān bí jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù
若不寂静；不应观 鼻界名若远离若不远离，不
yīngguān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yuǎn lí
应观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受名若远离
ruò bù yuǎn lí bù yīngguān bí jiè míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng
若不远离；不应观 鼻界名若杂染若清净，不应
guān xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò zá rǎn ruò
观 香界乃至鼻触为缘所生 诸受名若杂染若
qīng jìng bù yīngguān bí jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīngguān xiāng jiè
清净；不应观 鼻界名若生若灭，不应观 香界
nǎi zhì bí chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò shēng ruò miè
乃至鼻触为缘所生 诸受名若生若灭。

bù yīngguān shé jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
“不应观 舌界名若常若无常，不应观
wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò
味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生 诸受名若
cháng ruò wú cháng bù yīngguān shé jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīngguān
常若无常；不应观 舌界名若乐若苦，不应观
wèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò lè ruò kǔ bù
味界乃至舌触为缘所生 诸受名若乐若苦；不
yīngguān shé jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguān wèi jiè nǎi zhì shé chù
应观 舌界名若我若无我，不应观 味界乃至舌触
wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguān shé jiè míng
为缘所生 诸受名若我若无我；不应观 舌界名

ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguānwèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng
若净若不净，不应观味界乃至舌触为缘所生
zhū shòumíng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguānshé jiè míng ruò kōng ruò bù
诸受名若净若不净；不应观舌界名若空若不
kōng bù yīngguānwèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò
空，不应观味界乃至舌触为缘所生诸受名若
kōng ruò bù kōng bù yīngguānshé jiè míng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng bù
空若不空；不应观舌界名若有相若无相，不
yīngguānwèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò yǒuxiàng
应观味界乃至舌触为缘所生诸受名若有相
ruò wú xiàng bù yīngguānshé jiè míng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn bù yīng
若无相；不应观舌界名若有愿若无愿，不应
guānwèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò yǒuyuàn ruò
观味界乃至舌触为缘所生诸受名若有愿若
wú yuàn bù yīngguānshé jiè míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīngguān
无愿；不应观舌界名若寂静若不寂静，不应观
wèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò jì jìng ruò bú jì
味界乃至舌触为缘所生诸受名若寂静若不寂
jìng bù yīngguānshé jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīngguān
静；不应观舌界名若远离若不远离，不应观
wèi jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò yuǎn lí ruò bù
味界乃至舌触为缘所生诸受名若远离若不
yuǎn lí bù yīngguānshé jiè míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīngguānwèi
远离；不应观舌界名若杂染若清净，不应观味
jiè nǎi zhì shé chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò zá rǎn ruò qīng jìng
界乃至舌触为缘所生诸受名若杂染若清净；
bù yīngguānshé jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīngguānwèi jiè nǎi zhì shé
不应观舌界名若生若灭，不应观味界乃至舌
chù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò shēng ruò miè
触为缘所生诸受名若生若灭。

bù yīngguānshēn jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
“不应观身界名若常若无常，不应观
chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng
触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受名
ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguānshēn jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīng
若常若无常；不应观身界名若乐若苦，不应
guānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuánsuǒshēng zhū shòumíng ruò lè ruò kǔ
观触界乃至身触为缘所生诸受名若乐若苦；

bù yīngguānshēn jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguānchù jiè nǎi zhì
不应观身界名若我若无我，不应观触界乃至
shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīngguān
身触为缘所生诸受名若我若无我；不应观
shēn jiè míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéi
身界名若净若不净，不应观触界乃至身触为
yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīngguānshēn jiè míng
缘所生诸受名若净若不净；不应观身界名
ruò kōng ruò bù kōng bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng
若空若不空，不应观触界乃至身触为缘所生
zhū shòu míng ruò kōng ruò bù kōng bù yīngguānshēn jiè míng ruò yǒuxiàng
诸受名若空若不空；不应观身界名若有相
ruò wú xiàng bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu
若无相，不应观触界乃至身触为缘所生诸受
míng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng bù yīngguānshēn jiè míng ruò yǒuyuàn ruò
名若有相若无相；不应观身界名若有愿若
wú yuàn bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu
无愿，不应观触界乃至身触为缘所生诸受
míng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn bù yīngguānshēn jiè míng ruò jì jìng ruò bú
名若有愿若无愿；不应观身界名若寂静若不
jì jìng bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng
寂静，不应观触界乃至身触为缘所生诸受名
ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīngguānshēn jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù
若寂静若不寂静；不应观身界名若远离若不
yuǎn lí bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu
远离，不应观触界乃至身触为缘所生诸受
míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīngguānshēn jiè míng ruò zá rǎn ruò
名若远离若不远离；不应观身界名若杂染若
qīng jìng bù yīngguānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng
清净，不应观触界乃至身触为缘所生诸受名
ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīngguānshēn jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīng
若杂染若清净；不应观身界名若生若灭，不应
guānchù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò shēng ruò miè
观触界乃至身触为缘所生诸受名若生若灭。

bù yīngguān yì jiè míng ruò cháng ruò wú cháng bù yīngguān
“不应观意识界名若常若无常，不应观

fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò
法界、意识界及意触、意触为缘所生诸受名若

cháng ruò wú cháng bù yīng guān yì jiè míng ruò lè ruò kǔ bù yīng guān
常 若 无 常 ； 不 应 观 意 界 名 若 乐 若 苦 ， 不 应 观
fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò lè ruò kǔ bù
法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 乐 若 苦 ； 不
yīng guān yì jiè míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān fǎ jiè nǎi zhì yì chù
应 观 意 界 名 若 我 若 无 我 ， 不 应 观 法 界 乃 至 意 触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò wǒ ruò wú wǒ bù yīng guān yì jiè míng
为 缘 所 生 诸 受 名 若 我 若 无 我 ； 不 应 观 意 界 名
ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng
若 净 若 不 净 ， 不 应 观 法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生
zhū shòu míng ruò jìng ruò bú jìng bù yīng guān yì jiè míng ruò kōng ruò bù
诸 受 名 若 净 若 不 净 ； 不 应 观 意 界 名 若 空 若 不
kōng bù yīng guān fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò
空 ， 不 应 观 法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若
kōng ruò bù kōng bù yīng guān yì jiè míng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng bù
空 若 不 空 ； 不 应 观 意 界 名 若 有 相 若 无 相 ， 不
yīng guān fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yǒu xiàng
应 观 法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 有 相
ruò wú xiàng bù yīng guān yì jiè míng ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn bù yīng
若 无 相 ； 不 应 观 意 界 名 若 有 愿 若 无 愿 ， 不 应
guān fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yǒu yuàn ruò
观 法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 有 愿 若
wú yuàn bù yīng guān yì jiè míng ruò jì jìng ruò bú jì jìng bù yīng guān
无 愿 ； 不 应 观 意 界 名 若 寂 静 若 不 寂 静 ， 不 应 观
fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò jì jìng ruò bú jì
法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 寂 静 若 不 寂
jìng bù yīng guān yì jiè míng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí bù yīng guān
静 ； 不 应 观 意 界 名 若 远 离 若 不 远 离 ， 不 应 观
fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò yuǎn lí ruò bù
法 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 远 离 若 不
yuǎn lí bù yīng guān yì jiè míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng bù yīng guān fǎ
远 离 ； 不 应 观 意 界 名 若 杂 染 若 清 净 ， 不 应 观 法
jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò zá rǎn ruò qīng jìng
界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 杂 染 若 清 净 ；
bù yīng guān yì jiè míng ruò shēng ruò miè bù yīng guān fǎ jiè nǎi zhì yì
不 应 观 意 界 名 若 生 若 灭 ， 不 应 观 法 界 乃 至 意
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu míng ruò shēng ruò miè
触 为 缘 所 生 诸 受 名 若 生 若 灭 。

suǒ yǐ zhě hé shànxiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō
“所以者何？善现，是菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí ruò pú sà mó hē sà ruò pú sà mó hē sà míng
若波罗蜜多时，若菩萨摩诃萨、若菩萨摩诃萨名、
ruò bō rě bō luó mì duō ruò bō rě bō luó mì duō míng jiē bú jiàn zài
若般若波罗蜜多、若般若波罗蜜多名，皆不见在
yǒu wéi jiè zhōng yì bú jiàn zài wú wéi jiè zhōng hé yǐ gù shànxiàn
有为界中，亦不见在无为界中。何以故？善现，
shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ bú
是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，于一切法不
zuò fēn bié wú yì fēn bié
作分别无异分别。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“善现，是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí zhù yī qiè fǎ wú fēn bié zhōng bú jiàn pú sà mó hē sà bú jiàn
时，住一切法无分别中，不见菩萨摩诃萨，不见
pú sà mó hē sà míng bú jiàn bō rě bō luó mì duō bú jiàn bō rě bō
菩萨摩诃萨名，不见般若波罗蜜多，不见般若波
luó mì duō míng
罗蜜多名。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“善现，是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí néng xiū bù shī bō luó mì duō yì néng xiū jìng jiè ān rěn
时，能修布施波罗蜜多，亦能修净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō néng zhù nèi kōng yì néng
精进、静虑、般若波罗蜜多；能住内空，亦能
zhù wàikōng nèi wàikōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu
住外空、内外空、空空、大空、胜义空、有
wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn
为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变
yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng
异空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng néng
不可得空、无性空、自性空、无性自性空；能
zhù zhēn rú yì néng zhù fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn
住真如，亦能住法界、法性、不虚妄性、不变
yì xìng píng děng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì
异性、平等性、离生性、法定、法住、实际、

xū kōng jiè bù sī yì jiè néng xiū sì niànzhù yì néng xiū sì zhèng
虚空界、不思議界；能修四念住，亦能修四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēngjué zhī bā shèngdào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī néngzhù kǔ shèng dì yì néngzhù jí miè dào shèng dì
支；能住苦圣谛，亦能住集、灭、道圣谛；
néng xiū sì jìng lǜ yì néng xiū sì wú liàng sì wú sè dìng néng xiū
能修四静虑，亦能修四无量、四无色定；能修
bā jiě tuō yì néng xiū bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù
八解脱，亦能修八胜处、九次第定、十遍处；
néng xiū kōng jiě tuō mén yì néng xiū wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
能修空解脱门，亦能修无相、无愿解脱门；
néng xiū yī qiè tuó luó ní mén yì néng xiū yī qiè sān mó dì mén néng
能修一切陀罗尼门，亦能修一切三摩地门；能
xiū wǔ yǎn yì néng xiū liù shéntōng néng xiū fó shí lì yì néng xiū
修五眼，亦能修六神通；能修佛十力，亦能修
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、
shí bā fó bú gòng fǎ
十八佛不共法。

shì pú sà mó hē sà yú rú shì shí bú jiàn pú sà mó hē sà
“是菩萨摩诃萨于如是时，不见菩萨摩诃萨，
bú jiàn pú sà mó hē sà míng bú jiàn bō rě bō luó mì duō bú jiàn bō
不见菩萨摩诃萨名，不见般若波罗蜜多，不见般
rě bō luó mì duō míng hé yǐ gù shàn xiàn shì pú sà mó hē sà
若波罗蜜多名。何以故？善现，是菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō yú yī qiè fǎ shàn dá shí xiàng shàn dá
修行般若波罗蜜多，于一切法善达实相，善达
qí zhōng wú zá rǎn fǎ qīng jìng fǎ gù rú shì shàn xiàn zhū pú
其中无杂染法、清净法故。如是，善现，诸菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō jué yī qiè fǎ míng jiǎ shī
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，觉一切法名假施
shè fǎ jiǎ shī shè
设、法假施設。

shàn xiàn shì pú sà mó hē sà yú míng fǎ jiǎ rú shí jué yǐ
“善现，是菩萨摩诃萨于名、法假如实觉已，
bù zhí zhuó sè bù zhí zhuó shòu xiǎng xíng shí bù zhí zhuó yǎn
不执著色，不执著受、想、行、识；不执著眼

chù bù zhí zhuó ěr bí shé shēn yì chù bù zhí zhuó sè
处，不执著耳、鼻、舌、身、意处；不执著色
chù bù zhí zhuó shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù zhí zhuó yǎn
处，不执著声、香、味、触、法处；不执著眼
jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受，
nǎi zhì bù zhí zhuó yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi
乃至不执著眼界、法界、意识界及意触、意触为
yuán suǒ shēng zhū shòu bù zhí zhuó yǒu wéi jiè bù zhí zhuó wú wéi jiè
缘所生诸受；不执著有为界，不执著无为界；
bù zhí zhuó bù shī bō luó mì duō bù zhí zhuó jìng jiè ān rěn jīng jìn
不执著布施波罗蜜多，不执著净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō bù zhí zhuó zhū xiàng hǎo bù zhí zhuó
静虑、般若波罗蜜多；不执著诸相好，不执著
pú sà shēn bù zhí zhuó ròu yǎn nǎi zhì fó yǎn bù zhí zhuó zhì bō luó
菩萨身，不执著肉眼乃至佛眼，不执著智波罗
mì duō jí shéntōng bō luó mì duō bù zhí zhuó nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì
蜜多及神通波罗蜜多，不执著内空乃至无性自
xìng kōng bù zhí zhuó chéng shú yǒu qíng bù zhí zhuó yán jìng fó tǔ bù
性空，不执著成熟有情，不执著严净佛土，不
zhí zhuó fāng biàn shàn qiǎo hé yǐ gù shàn xiàn yī yī qiè fǎ jiē wú
执著方便善巧。何以故？善现，以一切法皆无
suǒ yǒu néng zhuó suǒ zhuó zhuó chù zhuó shí bù kě dé gù
所有，能著、所著、著处、著时不可得故。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ wú suǒ
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨于一切法无所
zhí zhuó xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zēng yì bù shī bō luó mì duō
执著，修行般若波罗蜜多时，增益布施波罗蜜多，
zēng yì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
增益净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
qù rù pú sà zhèng xìng lí shēng qù rù pú sà bú tuì zhuǎn dì yuán
趣入菩萨正性离生，趣入菩萨不退转地，圆
mǎn pú sà shū shèng shéntōng rú shì pú sà shū shèng shéntōng dé yuán
满菩萨殊胜神通。如是菩萨殊胜神通得圆
mǎn yǐ cóng yī fó tǔ qù yī fó tǔ wèi yù chéng shú zhū yǒu qíng gù
满已，从一佛土趣一佛土，为欲成熟诸有情故，
wèi yù yán jìng zì fó tǔ gù wèi jiàn rú lái yīng zhèng děng jué
为欲严净自佛土故，为见如来、应、正等觉，

jí wèijiàn yǐ gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn lìng zhū shàngēn jiē
及为见已供养恭敬、尊重赞叹，令诸善根皆
dé shēngzhǎng rú shì shàngēn dé shēngzhǎng yǐ suí suǒyào wén zhū fó
得生长。如是善根得生长已，随所乐闻诸佛
zhèng fǎ jiē dé tīngshòu jì tīngshòu yǐ nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú
正法皆得听受。既听受已，乃至无上正等菩
tí néng bú wàng shī pǔ yú yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén jiē
提能不忘失，普于一切陀罗尼门、三摩地门皆
dé zì zài rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
得自在。如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō rú shí jué zhī míng jiǎ fǎ jiǎ wú suǒ zhí zhuó
罗蜜多，如实觉知名假、法假无所执著。

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé jí sè shì pú sà mó hē sà fǒu
何？即色是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shòu xiǎng xíng shí shì pú sà mó hē sà fǒu
“即受、想、行、识是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离色有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shòu xiǎng xíng shí yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离受、想、行、识有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yǎnchù shì pú sà mó hē sà fǒu
“即眼处是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí ěr bí shé shēn yì chù shì pú sà mó hē sà fǒu
“即耳、鼻、舌、身、意处是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yǎnchù yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离眼处有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí ěr bí shé shēn yì chù yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离耳、鼻、舌、身、意处有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí sè chù shì pú sà mó hē sà fǒu
“即色处是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēng xiāng wèi chù fǎ chù shì pú sà mó hē sà
“即声、香、味、触、法处是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè chù yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离色处有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēng xiāng wèi chù fǎ chù yǒu pú sà mó hē sà
“离声、香、味、触、法处有菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yǎn jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即眼界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng
“即色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生

zhū shòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yǎn jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离眼界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng
“离色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生

zhū shòu yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí ěr jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即耳界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéi yuán suǒ shēng
“即声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生

zhū shòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí ěr jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离耳界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéi yuán suǒ shēng
“离声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生

zhū shòu yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí bí jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即鼻界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng
“即香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhū shòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí bí jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离鼻界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng
“离香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhū shòu yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shé jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即舌界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
“即味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhū shòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shé jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离舌界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
“离味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhū shòu yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēn jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即身界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng
“即触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhūshòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēn jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离身界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēng
“离触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhūshòuyǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yì jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即意界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chùwéiyuánsuǒshēng
“即法界、意识界及意触、意触为缘所生

zhūshòu shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yì jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离意界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chùwéiyuánsuǒshēng
“离法界、意识界及意触、意触为缘所生

zhūshòuyǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí dì jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即地界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shì pú sà mó hē sà fǒu
“即水、火、风、空、识界是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí dì jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离地界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离水、火、风、空、识界有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí wú míng shì pú sà mó hē sà fǒu
“即无明是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
yǒu shēng lǎo sǐ shì pú sà mó hē sà fǒu
“即行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
有、生、老死是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí wú míng yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离无明有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí xíng nǎi zhì lǎo sǐ yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离行乃至老死有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr shí fó gào zūn zhě shàn xiàn rǔ guān hé yì zuò rú shì yán
尔时，佛告尊者善现：“汝观何义作如是言：

jí sè děng fǎ fēi pú sà mó hē sà lí sè děng fǎ wú pú sà mó hē
sà yé
即色等法非菩萨摩诃萨，离色等法无菩萨摩诃
萨耶？”

shí zūn zhě shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú tí ruò
时，尊者善现白佛言：“世尊！若菩提、若

sà duǒ ruò sè děng fǎ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
萨埵、若色等法，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu pú sà mó hē sà cǐ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sè děng
况有菩萨摩诃萨！此既非有，如何可言即色等
fǎ shì pú sà mó hē sà lí sè děng fǎ yǒu pú sà mó hē sà
法是菩萨摩诃萨，离色等法有菩萨摩诃萨？”

fó gào shàn xiàn shàn zāi shàn zāi rú shì rú shì rú
佛告善现：“善哉！善哉！如是！如是！如
rǔ suǒ shuō shàn xiàn ruò pú tí ruò sà duǒ ruò sè děng fǎ bù
汝所说。善现，若菩提、若萨埵、若色等法不
kě dé gù zhū pú sà mó hē sà yì bù kě dé zhū pú sà mó hē sà
可得故，诸菩萨摩诃萨亦不可得。诸菩萨摩诃萨
bù kě dé gù suǒ xíng bō rě bō luó mì duō yì bù kě dé shàn xiàn
不可得故，所行般若波罗蜜多亦不可得。善现，
zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yīng rú shì xué
诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时应如是学。

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云
hé jí sè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
何？即色真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shòu xiǎng xíng shí zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即受、想、行、识真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离色真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shòu xiǎng xíng shí zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离受、想、行、识真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yǎn chù zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即眼处真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí ěr bí shé shēn yì chùzhēn rú shì pú sà mó hē
“即耳、鼻、舌、身、意处真如是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yǎnchùzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离眼处真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí ěr bí shé shēn yì chùzhēn rú yǒu pú sà mó hē
“离耳、鼻、舌、身、意处真如有菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí sè chùzhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即色处真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēng xiāng wèi chù fǎ chùzhēn rú shì pú sà mó
“即声、香、味、触、法处真如是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè chùzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离色处真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēng xiāng wèi chù fǎ chùzhēn rú yǒu pú sà mó
“离声、香、味、触、法处真如有菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yǎn jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即眼界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
“即色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生

zhūshòuzhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yǎn jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离眼界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
“离色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生

zhūshòuzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí ěr jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即耳界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēng
“即声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生

zhūshòuzhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí ěr jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离耳界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēng
“离声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生

zhūshòuzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí bí jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即鼻界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng
“即香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhū shòu zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí bí jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离鼻界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng
“离香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhū shòu zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shé jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即舌界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
“即味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhū shòu zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shé jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离舌界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
“离味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhū shòu zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shēn jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即身界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng
“即触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhū shòu zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shēn jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离身界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng
“离触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhū shòu zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí yì jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即意界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng
“即法界、意识界及意触、意触为缘所生

zhū shòu zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí yì jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离意界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng
“离法界、意识界及意触、意触为缘所生

zhūshòuzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
诸受真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí dì jiè zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即地界真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zhēn rú shì pú sà mó
“即水、火、风、空、识界真如是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí dì jiè zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离地界真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zhēn rú yǒu pú sà mó
“离水、火、风、空、识界真如有菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí wú míngzhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
“即无明真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

jí xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
“即行、识、名色、六处、触、受、爱、取、

yǒu shēng lǎo sǐ zhēn rú shì pú sà mó hē sà fǒu
有、生、老死真如是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí wú míngzhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离无明真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

lí xíng nǎi zhì lǎo sǐ zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà fǒu
“离行乃至老死真如有菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr shí fó gào zūn zhě shàn xiàn rǔ guān hé yì zuò rú shì yán
尔时，佛告尊者善现：“汝观何义作如是言：

jí sè děng fǎ zhēn rú fēi pú sà mó hē sà lí sè děng fǎ zhēn rú
即色等法真如非菩萨摩诃萨，离色等法真如
wú pú sà mó hē sà yé
无菩萨摩诃萨耶？”

shí zūn zhě shàn xiàn bó fó yán shì zūn sè děng fǎ shàng
时，尊者善现白佛言：“世尊！色等法尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sè děng fǎ zhēn rú cǐ
毕竟不可得，性非有故，况有色等法真如！此
zhēn rú jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sè děng fǎ zhēn rú shì pú sà mó
真如既非有，如何可言即色等法真如是菩萨摩
hē sà lí sè děng fǎ zhēn rú yǒu pú sà mó hē sà
诃萨，离色等法真如有菩萨摩诃萨？”

fó gào shàn xiàn shàn zāi shàn zāi rú shì rú shì rú
佛告善现：“善哉！善哉！如是！如是！如

rǔ suǒ shuō shàn xiàn sè děng fǎ bù kě dé gù sè děng fǎ zhēn rú
汝所说。善现，色等法不可得故，色等法真如
yì bù kě dé sè děng fǎ jí zhēn rú bù kě dé gù zhū pú sà mó hē
亦不可得，色等法及真如不可得故，诸菩萨摩诃
sà yì bù kě dé zhū pú sà mó hē sà bù kě dé gù suǒ xíng bō rě
萨亦不可得。诸菩萨摩诃萨不可得故，所行般若
bō luó mì duō yì bù kě dé shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō
波罗蜜多亦不可得。善现，诸菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí yīng rú shì xué
若波罗蜜多时应如是学。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi qī
大般若波罗蜜多经卷第四百七

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn shàn xiàn pǐn dì liù zhī èr
第二分善现品第六之二

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé sè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？色增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识常增语是菩萨摩诃萨
fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识无常增语是菩萨摩诃萨
fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识无我增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè bú jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí bú jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识不净增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识不空增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识有相 增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色无相 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识无相 增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色有愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识有愿 增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色无愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识无愿 增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色寂静 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识寂静增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē
“受、想、行、识不寂静增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“受、想、行、识远离增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē
“受、想、行、识不远离增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó hē sà

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shòu xiǎng xíng shí mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“受、想、行、识灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé yǎnchùzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？眼处增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chùzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“耳、鼻、舌、身、意处增语是菩萨摩诃萨
fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchùchángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chùchángzēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处常增语是菩萨摩
hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù wú chángzēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处无常增语是菩萨
mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù lè zēng yǔ shì pú sà mó hē
“耳、鼻、舌、身、意处乐增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē
“耳、鼻、舌、身、意处苦增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē
“耳、鼻、舌、身、意处我增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处无我增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē
“耳、鼻、舌、身、意处净增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处不净增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù kōng zēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处空增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù bù kōng zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处不空增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处有相 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处无相 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù wú xiàng zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处无相 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处有愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处有愿 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn chù wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处无愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù wú yuàn zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处无愿 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处寂静增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处不寂静增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchùyuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chùyuǎn lí zēng yǔ shì pú sà
“耳、鼻、舌、身、意处远离增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú
“耳、鼻、舌、身、意处不远离增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处杂染增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处清净增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù shēng zēng yǔ shì pú sà mó
“耳、鼻、舌、身、意处生增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎnchù miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼处灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr bí shé shēn yì chù miè zēng yǔ shì pú sà mó hē
“耳、鼻、舌、身、意处灭增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé sè chùzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？色处增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chùzēng yǔ shì pú sà mó hē
“声、香、味、触、法处增语是菩萨摩诃

sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chùchángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chùchángzēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处常增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú chángzēng yǔ shì pú
“声、香、味、触、法处无常增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù lè zēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处乐增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù kǔ zēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处苦增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù wǒ zēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处我增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú wǒ zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处无我增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù jìng zēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处净增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù bú jìng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处不净增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù kōng zēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处空增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù kōng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处不空增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处有相 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处有相 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处无相 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú xiàng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处无相 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处有愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处有愿 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处无愿 增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú yuàn zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处无愿 增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù jì jìngzēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处寂静增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处不寂静增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处远离增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú
“声、香、味、触、法处不远离增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù zá rǎnzēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处杂染增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù qīng jìng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处清净增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chù shēng zēng yǔ shì pú sà
“声、香、味、触、法处生增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè chù miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“色处灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng xiāng wèi chù fǎ chùmièzēng yǔ shì pú sà mó
“声、香、味、触、法处灭增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé yǎn jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？眼界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū
“色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸

shòuzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu chángzēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受常增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú chángzēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受无常增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受乐增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受苦增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受我增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受无我增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu jìngzēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受净增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè bú jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bú jìngzēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受不净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kōngzēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受空增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù kōngzēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受不空增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu xiàng zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受有相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuàn zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng zēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受寂静增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìng zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受不寂静增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
“色界乃至眼触为缘所生诸受远离增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
“色界乃至眼触为缘所生诸受不远离

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎn zēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受杂染增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受清净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēng zēng yǔ
“色界乃至眼触为缘所生诸受生增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yǎn jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“眼界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

sè jiè nǎi zhì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu mièzēng yǔ shì
“色界乃至眼触为缘所生诸受灭增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云
hé ěr jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？耳界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéiyuán suǒ shēng zhū
“声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸
shòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu cháng zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受常增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú cháng zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受无常增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受乐增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受苦增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受我增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受无我增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jìng zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受不净增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受空增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù kōngzēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受不空增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè yǒu xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu xiàngzēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受有相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàngzēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊”

ěr jiè yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuàn zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受无愿增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受寂静增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìng
“声界乃至耳触为缘所生诸受不寂静
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受远离增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
“声界乃至耳触为缘所生诸受不远离

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎn zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受杂染增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng
“声界乃至耳触为缘所生诸受清净增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēng zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受生增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr jiè miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“耳界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu miè zēng yǔ
“声界乃至耳触为缘所生诸受灭增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé bí jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？鼻界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū
“香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸

shòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受常增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú chángzēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受无常增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受乐增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受苦增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受我增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受无我增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受净增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jìng zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受不净增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng zēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受空增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù kōngzēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受不空增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒuxiàngzēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受有相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàngzēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuàn zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受寂静增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受不寂静

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受远离增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
“香界乃至鼻触为缘所生诸受不远离

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎn zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受杂染增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng
“香界乃至鼻触为缘所生诸受清净增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēngzēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受生增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

bí jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“鼻界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xiāng jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu mièzēng yǔ
“香界乃至鼻触为缘所生诸受灭增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé shé jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？舌界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū
“味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸

shòuzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu chángzēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受常增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú chángzēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受无常增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受乐增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受苦增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受我增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受无我增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng zēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受净增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jìng zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受不净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng zēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受空增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù kōng zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受不空增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu xiàng zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受有相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuàn zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受寂静增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìng zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受不寂静增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
“味界乃至舌触为缘所生诸受远离增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
“味界乃至舌触为缘所生诸受不远离
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎn zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受杂染增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受清净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēngzēng yǔ
“味界乃至舌触为缘所生诸受生增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shé jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“舌界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu mièzēng yǔ shì
“味界乃至舌触为缘所生诸受灭增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé shēn jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？身界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
“触界、身识界及身触、身触为缘所生诸

shòuzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu cháng zēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受常增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú cháng zēng
“触界乃至身触为缘所生诸受无常增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ shì
“触界乃至身触为缘所生诸受乐增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ shì
“触界乃至身触为缘所生诸受苦增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ shì
“触界乃至身触为缘所生诸受我增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受无我增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu jìng zēng yǔ shì
“触界乃至身触为缘所生诸受净增语是
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè bù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bù jìng zēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受不净增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōngzēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受空增语
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù kōngzēng
“触界乃至身触为缘所生诸受不空增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒuxiàngzēng
“触界乃至身触为缘所生诸受有相增
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàngzēng
“触界乃至身触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuànzēng
“触界乃至身触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuànzēng
“触界乃至身触为缘所生诸受无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìngzēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受寂静增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìng zēng
“触界乃至身触为缘所生诸受不寂静增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
“触界乃至身触为缘所生诸受远离增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
“触界乃至身触为缘所生诸受不远离

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎn zēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受杂染增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng
“触界乃至身触为缘所生诸受清净增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēng zēng yǔ
“触界乃至身触为缘所生诸受生增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shēn jiè miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“身界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu miè zēng yǔ shì
“触界乃至身触为缘所生诸受灭增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé yì jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？意界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū
“法界、意识界及意触、意触为缘所生诸

shòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
受增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界常增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu chángzēng yǔ
“**法界乃至意触为缘所生诸受常增语**
shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界无常增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú chángzēng
“**法界乃至意触为缘所生诸受无常增**
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界乐增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè zēng yǔ shì
“**法界乃至意触为缘所生诸受乐增语是**
pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界苦增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kǔ zēng yǔ shì
“**法界乃至意触为缘所生诸受苦增语是**

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ zēng yǔ shì
“法界乃至意触为缘所生诸受我增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú wǒ zēng yǔ
“法界乃至意触为缘所生诸受无我增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng zēng yǔ shì
“法界乃至意触为缘所生诸受净增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè bù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bú jìng zēng yǔ
“法界乃至意触为缘所生诸受不净增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōngzēng yǔ shì
“法界乃至意触为缘所生诸受空增语是

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù kōngzēng yǔ
“法界乃至意触为缘所生诸受不空增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyǒuxiàngzēng
“法界乃至意触为缘所生诸受有相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng zēng
“法界乃至意触为缘所生诸受无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǒu yuàn zēng
“法界乃至意触为缘所生诸受有愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn zēng
“法界乃至意触为缘所生诸受无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“意界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng zēng yǔ
“法界乃至意触为缘所生诸受寂静增语

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú jì jìngzēng
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**法界乃至意触为缘所生诸受不寂静增
语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

yì jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界远离增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí zēng
yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**法界乃至意触为缘所生诸受远离增
语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

yì jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界不远离增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yuǎn lí
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**法界乃至意触为缘所生诸受不远离
增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

yì jiè zá rǎnzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界杂染增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“**不也！世尊！**”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zá rǎnzēng yǔ
shì pú sà mó hē sà fǒu
“**法界乃至意触为缘所生诸受杂染增语
是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界清净增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu qīng jìng zēng yǔ
“**法界乃至意触为缘所生诸受清净增语**

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界生增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shēngzēng yǔ
“**法界乃至意触为缘所生诸受生增语**

shì pú sà mó hē sà fǒu
是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

yì jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“**意界灭增语是菩萨摩诃萨不？**”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu mièzēng yǔ shì
“**法界乃至意触为缘所生诸受灭增语是**

pú sà mó hē sà fǒu
菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi bā
大般若波罗蜜多经卷第四百八

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn shàn xiàn pǐn dì liù zhī sān
第二分善现品第六之三

fù cì shàn xiàn suǒ yán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé dì jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？地界增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zēng yǔ shì pú sà mó hē
“水、火、风、空、识界增语是菩萨摩诃
sà fǒu
萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè cháng zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界常增语是菩萨摩
hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú cháng zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界无常增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè lè zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界乐增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界苦增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wǒ zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界我增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú wǒ zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界无我增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jìng zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界净增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bú jìng zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界不净增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界空增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bù kōngzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界不空增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yǒuxiàngzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界有相增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú xiàngzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界无相增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yǒuyuànzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界有愿增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú yuànzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界无愿增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jì jìngzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界寂静增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界不寂静增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界远离增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú
“水、火、风、空、识界不远离增语是菩

sà mó hē sà fǒu
萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zá rǎn zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界杂染增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè qīng jìng zēng yǔ shì pú sà
“水、火、风、空、识界清净增语是菩萨

mó hē sà fǒu
摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè shēng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shēng zēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界生增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

dì jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“地界灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè mièzēng yǔ shì pú sà mó
“水、火、风、空、识界灭增语是菩萨摩

hē sà fǒu
诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fù cì shànxiàn suǒyán pú sà mó hē sà zhě yú yì yún
“复次，善现，所言菩萨摩诃萨者，于意云

hé wú míngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
何？无明增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
“行、识、名色、六处、触、受、爱、取、

yǒu shēng lǎo sǐ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
有、生、老死增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míngchángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明无常增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“行乃至老死无常增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ lè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死乐增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死苦增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死无我增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng bù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ bù jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死不净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死不空增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ yǒu xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死有相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死无相增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ yǒu yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死有愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死无愿增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng bù jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明不寂静增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“行乃至老死不寂静增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明不远离增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
“行乃至老死不远离增语是菩萨摩诃萨

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ zá rǎn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死杂染增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míng qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死清净增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míngshēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ shēngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死生增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

wú míngmièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“无明灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

xíng nǎi zhì lǎo sǐ mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà fǒu
“行乃至老死灭增语是菩萨摩诃萨不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

ěr shí fó gào jù shòushànxiàn rǔ guān hé yì zuò rú shì yán
尔时，佛告具寿善现：“汝观何义作如是言：

sè děng fǎ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà fù guān hé yì zuò rú shì
色等法增语非菩萨摩诃萨？复观何义作如是
yán sè děng fǎ ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ ruò lè ruò kǔ zēng yǔ
言：色等法若常若无常增语、若乐若苦增语、
ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ ruò jìng ruò bú jìngzēng yǔ ruò kōng ruò bù
若我若无我增语、若净若不净增语、若空若不
kōngzēng yǔ ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn
空增语、若有相若无相增语、若有愿若无愿
zēng yǔ ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí
增语、若寂静若不寂静增语、若远离若不远离
zēng yǔ ruò zá rǎn ruò qīng jìngzēng yǔ ruò shēng ruò mièzēng yǔ yì
增语、若杂染若清净增语、若生若灭增语，亦
fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

shí jù shòushànxiàn bō fó yán shì zūn sè děng fǎ shàng
时，具寿善现白佛言：“世尊！色等法尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sè děng fǎ zēng yǔ cǐ
毕竟不可得，性非有故，况有色等法增语！此

zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ zēng yǔ shì pú sà mó hē
增语既非有，如何可言色等法增语是菩萨摩诃
sà
萨？

shì zūn sè děng fǎ chángshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
“世尊！色等法常尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒu sè děng fǎ wú cháng sè děng fǎ cháng wú chángshàng
故，况有色等法无常！色等法常无常尚
bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ cháng wú chángzēng yǔ cǐ
毕竟不可得，况有色等法常无常增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ cháng wú chángzēng yǔ
增语既非有，如何可言色等法常无常增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？

shì zūn sè děng fǎ lè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
“世尊！色等法乐尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒu sè děng fǎ kǔ sè děng fǎ lè kǔ shàng bì jìng bù kě
故，况有色等法苦！色等法乐苦尚毕竟不可
dé kuàngyǒu sè děng fǎ lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
得，况有色等法乐苦增语！此增语既非有，如
hé kě yán sè děng fǎ lè kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
何可言色等法乐苦增语是菩萨摩诃萨？

shì zūn sè děng fǎ wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
“世尊！色等法我尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒu sè děng fǎ wú wǒ sè děng fǎ wǒ wú wǒ shàng bì jìng
故，况有色等法无我！色等法我无我尚毕竟
bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
不可得，况有色等法我无我增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ wǒ wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē
有，如何可言色等法我无我增语是菩萨摩诃
sà
萨？

shì zūn sè děng fǎ jìngshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
“世尊！色等法净尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒu sè děng fǎ bú jìng sè děng fǎ jìng bú jìngshàng bì jìng
故，况有色等法不净！色等法净不净尚毕竟
bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ jìng bú jìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
不可得，况有色等法净不净增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ jìng bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē
有，如何可言色等法净不净增语是菩萨摩诃
sà
萨？

shì zūn sè děng fǎ bù kōngshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色等法不空尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ kōng sè děng fǎ kōng bù kōngshàng bì
有故，况有色等法空！色等法空不空尚毕

jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ kōng bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ
竟不可得，况有色等法空不空增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ kōng bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó
既非有，如何可言色等法空不空增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？

shì zūn sè děng fǎ yǒuxiàngshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色等法有相尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ wú xiàng sè děng fǎ yǒuxiàng wú xiàng
有故，况有色等法无相！色等法有相无相

shàng bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ
尚毕竟不可得，况有色等法有相无相增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ yǒuxiàng wú xiàngzēng
此增语既非有，如何可言色等法有相无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？

shì zūn sè děng fǎ yǒuyuànshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色等法有愿尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ wú yuàn sè děng fǎ yǒuyuàn wú yuàn
有故，况有色等法无愿！色等法有愿无愿

shàng bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ yǒuyuàn wú yuànzēng yǔ
尚毕竟不可得，况有色等法有愿无愿增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ yǒuyuàn wú yuànzēng
此增语既非有，如何可言色等法有愿无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？

shì zūn sè děng fǎ jì jìngshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色等法寂静尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ bú jì jìng sè děng fǎ jì jìng bú jì jìng
有故，况有色等法不寂静！色等法寂静不寂静

shàng bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ jì jìng bú jì jìngzēng yǔ
尚 毕竟不可得， 况 有色 等 法 寂 静 不 寂 静 增 语！
cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ jì jìng bú jì jìngzēng
此 增 语 既 非 有， 如 何 可 言 色 等 法 寂 静 不 寂 静 增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语 是 菩 萨 摩 诃 萨？

shì zūn sè děng fǎ yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色 等 法 远 离 尚 毕竟不可得， 性 非
yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ bù yuǎn lí sè děng fǎ yuǎn lí bù yuǎn
有 故， 况 有 色 等 法 不 远 离！ 色 等 法 远 离 不 远
lí shàng bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí
离 尚 毕竟不可得， 况 有 色 等 法 远 离 不 远 离
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ yuǎn lí bù
增 语！ 此 增 语 既 非 有， 如 何 可 言 色 等 法 远 离 不
yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
远 离 增 语 是 菩 萨 摩 诃 萨？

shì zūn sè děng fǎ zá rǎnshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
“世尊！色 等 法 杂 染 尚 毕竟不可得， 性 非
yǒu gù kuàngyǒu sè děng fǎ qīngjìng sè děng fǎ zá rǎnqīngjìngshàng
有 故， 况 有 色 等 法 清 净！ 色 等 法 杂 染 清 净 尚
bì jìng bù kě dé kuàngyǒu sè děng fǎ zá rǎnqīngjìngzēng yǔ cǐ zēng
毕 竟 不 可 得， 况 有 色 等 法 杂 染 清 净 增 语！ 此 增
yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán sè děng fǎ zá rǎnqīngjìngzēng yǔ shì pú
语 既 非 有， 如 何 可 言 色 等 法 杂 染 清 净 增 语 是 菩
sà mó hē sà
萨 摩 诃 萨？

shì zūn sè děng fǎ shēngshàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
“世尊！色 等 法 生 尚 毕竟不可得， 性 非 有
gù kuàngyǒu sè děng fǎ miè sè děng fǎ shēngmièshàng bì jìng bù kě
故， 况 有 色 等 法 灭！ 色 等 法 生 灭 尚 毕 竟 不 可
dé kuàngyǒu sè děng fǎ shēngmièzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
得， 况 有 色 等 法 生 灭 增 语！ 此 增 语 既 非 有，
rú hé kě yán sè děng fǎ shēngmièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
如 何 可 言 色 等 法 生 灭 增 语 是 菩 萨 摩 诃 萨？”

fó yán shànxiàn shàn zāi shàn zāi rú shì rú shì
佛 言：“善 现， 善 哉！ 善 哉！ 如 是！ 如 是！
rú rǔ suǒshuō shànxiàn sè děng fǎ jí cháng wú chángděng bù kě
如 汝 所 说。 善 现， 色 等 法 及 常 无 常 等 不 可

dé gù sè děng fǎ zēng yǔ jí cháng wú chángděngzēng yǔ yì bù kě
得故，色等法增语及常无常等增语亦不可
dé fǎ jí zēng yǔ bù kě dé gù zhū pú sà mó hē sà yì bù kě dé
得，法及增语不可得故，诸菩萨摩诃萨亦不可得，
zhū pú sà mó hē sà bù kě dé gù suǒ xíng bō rě bō luó mì duō yì bù
诸菩萨摩诃萨不可得故，所行般若波罗蜜多亦不
kě dé shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
可得。善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时
yīng rú shì xué
应如是学。

fù cì shàn xiàn rǔ xiān suǒ yán wǒ dōu bú jiàn yǒu yī fǎ
“复次，善现，汝先所言‘我都不见有一法
kě míng pú sà mó hē sà zhě rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō
可名菩萨摩诃萨。’者，如是！如是！如汝所说。

shàn xiàn zhū fǎ bú jiàn zhū fǎ zhū fǎ bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，诸法不见诸法，诸法不见法界，法
jiè bú jiàn zhū fǎ fǎ jiè bú jiàn fǎ jiè
界不见诸法，法界不见法界。

shàn xiàn fǎ jiè bú jiàn sè jiè sè jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见色界，色界不见法界；法
jiè bú jiàn shòu xiǎng xíng shí jiè shòu xiǎng xíng shí jiè
界不见受、想、行、识界，受、想、行、识界
bú jiàn fǎ jiè
不见法界。

shàn xiàn fǎ jiè bú jiàn yǎn chù yǎn chù bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见眼处，眼处不见法界；法
jiè bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn
界不见耳、鼻、舌、身、意处，耳、鼻、舌、身、
yì chù bú jiàn fǎ jiè
意处不见法界。

shàn xiàn fǎ jiè bú jiàn sè chù sè chù bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见色处，色处不见法界；法
jiè bú jiàn shēng xiāng wèi chù fǎ chù shēng xiāng wèi
界不见声、香、味、触、法处，声、香、味、
chù fǎ chù bú jiàn fǎ jiè
触、法处不见法界。

shàn xiàn fǎ jiè bú jiàn yǎn jiè yǎn jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见眼界，眼界不见法界；法

jiè bú jiàn ěr bí shé shēn yì jiè ěr bí shé shēn
界不见耳、鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、身、
yì jiè bú jiàn fǎ jiè
意识界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn sè jiè sè jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见色界，色界不见法界；法
jiè bú jiàn shēng xiāng wèi chù fǎ jiè shēng xiāng wèi
界不见声、香、味、触、法界，声、香、味、
chù fǎ jiè bú jiàn fǎ jiè
触、法界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn yǎn shí jiè yǎn shí jiè bú jiàn fǎ jiè
“善现，法界不见眼识界，眼识界不见法界；
fǎ jiè bú jiàn ěr bí shé shēn yì shí jiè ěr bí shé
法界不见耳、鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、
shēn yì shí jiè bú jiàn fǎ jiè
身、意识界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn dì jiè dì jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见地界，地界不见法界；法
jiè bú jiàn shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng
界不见水、火、风、空、识界，水、火、风、
kōng shí jiè bú jiàn fǎ jiè
空、识界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn wú míng wú míng bú jiàn fǎ jiè
“善现，法界不见无明，无明不见法界；
fǎ jiè bú jiàn xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
法界不见行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
yǒu shēng lǎo sǐ xíng nǎi zhì lǎo sǐ bú jiàn fǎ jiè
有、生、老死，行乃至老死不见法界。

shànxiàn yǒu wéi jiè bú jiàn wú wéi jiè wú wéi jiè bú jiàn yǒu
“善现，有为界不见无为界，无为界不见有
wéi jiè
为界。

shànxiàn fēi lí yǒu wéi shī shè wú wéi fēi lí wú wéi shī shè
“善现，非离有为施設无为，非离无为施設
yǒu wéi
有为。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ jiàn wú suǒ jiàn gù qí xīn bù jīng
蜜多时，于一切法都无所见，无所见故其心不惊
bù kǒng bú bù yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ hé yǐ
不恐不怖，于一切法心不沉没亦不忧悔。何以
gù shàn xiàn shì pú sà mó hē sà rú shì xiū xíng shēn shēn bō rě bō
故？善现，是菩萨摩诃萨如是修行甚深般若波
luó mì duō shí bú jiàn sè bú jiàn shòu xiǎng xíng shí bú
罗蜜多时，不见色，不见受、想、行、识；不
jiàn yǎn chù bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù bú jiàn sè chù
见眼处，不见耳、鼻、舌、身、意处；不见色处，
bú jiàn shēng xiāng wèi chù fǎ chù bú jiàn yǎn jiè bú jiàn
不见声、香、味、触、法处；不见眼界，不见
ěr bí shé shēn yì jiè bú jiàn sè jiè bú jiàn shēng
耳、鼻、舌、身、意界；不见色界，不见声、
xiāng wèi chù fǎ jiè bú jiàn yǎn shí jiè bú jiàn ěr bí
香、味、触、法界；不见眼识界，不见耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè bú jiàn dì jiè bú jiàn shuǐ huǒ fēng
舌、身、意识界；不见地界，不见水、火、风、
kōng shí jiè bú jiàn wú míng bú jiàn xíng shí míng sè liù
空、识界；不见无明，不见行、识、名色、六
chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ bú jiàn tān
处、触、受、爱、取、有、生、老死；不见贪
yù bú jiàn chēn huì yú chī bú jiàn wǒ bú jiàn yǒu qíng mìng
欲，不见瞋恚、愚痴；不见我，不见有情、命
zhě shēng zhě yǎng zhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng rú
者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意生、儒
tóng zuò zhě shòu zhě zhī zhě jiàn zhě bú jiàn yù jiè bú jiàn
童、作者、受者、知者、见者；不见欲界，不见
sè wú sè jiè bú jiàn shēng wén jí shēng wén fǎ bú jiàn dú jué jí
色、无色界；不见声闻及声闻法，不见独觉及
dú jué fǎ bú jiàn pú sà jí pú sà fǎ bú jiàn zhū fó jí zhū fó fǎ
独觉法，不见菩萨及菩萨法，不见诸佛及诸佛法，
bú jiàn wú shàng zhèng děng pú tí rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó
不见无上正等菩提。如是，善现，诸菩萨摩
hē sà yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ jiàn wú suǒ jiàn gù qí xīn bù jīng bù
诃萨于一切法都无所见，无所见故其心不惊不
kǒng bú bù yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ
恐不怖，于一切法心不沉没亦不忧悔。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn fù hé yīn yuán
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！复何因缘

zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ xīn
诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，于一切法心

bù chén mò yì bù yōu huǐ
不沉没亦不忧悔？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí pǔ yú yī qiè xīn xīn suǒ fǎ bù dé bú jiàn yóu shì yīn yuán
多时，普于一切心、心所法不得不见，由是因缘，

yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ
于一切法心不沉没亦不忧悔。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
具寿善现复白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí hé yīn yuán gù yú yī qiè fǎ qí xīn
修行般若波罗蜜多时，何因缘故于一切法其心

bù jīng bù kǒng bú bù
不惊不恐不怖？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí pǔ yú yī qiè yì jí yì jiè bù dé bú jiàn rú shì shàn xiàn
多时，普于一切意及意界不得不见。如是，善现，

zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ qí
诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，于一切法其

xīn bù jīng bù kǒng bú bù
心不惊不恐不怖。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ dōu wú
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨于一切法都无

suǒ dé yīng xíng bō rě bō luó mì duō
所得，应行般若波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yú yī qiè chù jí yī qiè shí bù dé bō rě bō luó mì duō
蜜多时，于一切处及一切时，不得般若波罗蜜多，

bù dé bō rě bō luó mì duō míng bù dé pú sà mó hē sà bù dé pú
不得般若波罗蜜多名；不得菩萨摩诃萨，不得菩

sà mó hē sà míng yì bù dé pú sà mó hē sà xīn shàn xiàn yīng rú
萨摩诃萨名，亦不得菩萨摩诃萨心。善现，应如

shì jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó hē sà lìng yú bō rě bō luó mì duō
是教诫教授诸菩萨摩诃萨，令于般若波罗蜜多
jiē dé chéngbàn
皆得成办。”

dì èr fēn rù lí shēngpǐn dì qī
第二分入离生品第七

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà yù yuánmǎn bù shī bō luó mì duō dāngxué bō rě bō luó mì duō
诃萨欲圆满布施波罗蜜多，当学般若波罗蜜多；
yù yuánmǎn jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
欲圆满净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī sè
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍知色，
dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī shòu xiǎng xíng shí
当学般若波罗蜜多；欲遍知受、想、行、识，
dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī yǎnchù
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍知眼处，
dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī ěr bí shé shēn
当学般若波罗蜜多；欲遍知耳、鼻、舌、身、
yì chù dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn
意处，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍
zhī sè chù dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī shēng xiāng
知色处，当学般若波罗蜜多；欲遍知声、香、
wèi chù fǎ chù dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē
味、触、法处，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃
sà yù biàn zhī yǎn jiè dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī ěr
萨欲遍知眼界，当学般若波罗蜜多；欲遍知耳、
bí shé shēn yì jiè dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú
鼻、舌、身、意界，当学般若波罗蜜多。若菩
sà mó hē sà yù biàn zhī sè jiè dāngxué bō rě bō luó mì duō yù
萨摩诃萨欲遍知色界，当学般若波罗蜜多；欲
biàn zhī shēng xiāng wèi chù fǎ jiè dāngxué bō rě bō luó mì
遍知声、香、味、触、法界，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī yǎn shí jiè dāngxué bō rě bō
多。若菩萨摩诃萨欲遍知眼识界，当学般若波

luó mì duō yù biàn zhī ěr bí shé shēn yì shí jiè dāng
罗蜜多；欲遍知耳、鼻、舌、身、意识界，当

xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī yǎnchù
学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍知眼触，

dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī ěr bí shé shēn
当学般若波罗蜜多；欲遍知耳、鼻、舌、身、

yì chù dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn
意触，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍

zhī yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu dāngxué bō rě bō luó mì duō yù
知眼触为缘所生诸受，当学般若波罗蜜多；欲

biàn zhī ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu dāng
遍知耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受，当

xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī dì jiè
学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍知地界，

dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī shuǐ huǒ fēng kōng
当学般若波罗蜜多；欲遍知水、火、风、空、

shí jiè dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù biàn zhī
识界当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲遍知

wú míng dāngxué bō rě bō luó mì duō yù biàn zhī xíng shí míng
无明，当学般若波罗蜜多；欲遍知行、识、名

sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死，

dāngxué bō rě bō luó mì duō
当学般若波罗蜜多。

ruò pú sà mó hē sà yù yǒngduàn tān yù chēn huì yú chī
“若菩萨摩诃萨欲永断贪欲、瞋恚、愚痴，

dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sà
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲永断萨

jiā yē jiàn jiè jìn qǔ yí yù tān chēn huì dāngxué bō rě
迦耶见、戒禁取、疑、欲贪、瞋恚，当学般若

bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sè tān wú sè tān
波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲永断色贪、无色贪、

wú míng màn diào jǔ dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà
无明、慢、掉举，当学般若波罗蜜多。若菩萨

mó hē sà yù yǒngduàn yī qiè suí mián chán jié dāngxué bō rě bō
摩诃萨欲永断一切随眠、缠结，当学般若波

luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sì shí dāngxué bō rě
罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲永断四食，当学般若

bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sì bào liú è
波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲永断四暴流、轆、
qǔ shēn xì diāndǎo dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà
取、身系、颠倒，当学般若波罗蜜多。若菩萨
mó hē sà yù yuǎn lí shí bú shàn yè dào dāngxué bō rě bō luó mì
摩诃萨欲远离十不善业道，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù shòuxíng shí shàn yè dào dāngxué bō rě
多。若菩萨摩诃萨欲受行十善业道，当学般若
bō luó mì duō
波罗蜜多。

ruò pú sà mó hē sà yù xiū xíng sì jìng lǜ dāngxué bō rě
“若菩萨摩诃萨欲修行四静虑，当学般若
bō luó mì duō yù xiū xíng sì wú liàng sì wú sè dìng dāngxué bō
波罗蜜多；欲修行四无量、四无色定，当学般
rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù xiū xíng sì niànzhù dāngxué
若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲修行四念住，当学
bō rě bō luó mì duō yù xiū xíng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn
般若波罗蜜多；欲修行四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī dāngxué bō rě bō luó mì
五力、七等觉支、八圣道支，当学般若波罗蜜
duō ruò pú sà mó hē sà yù dé fó shí lì dāngxué bō rě bō luó mì
多。若菩萨摩诃萨欲得佛十力，当学般若波罗蜜
duō yù dé sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
多；欲得四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ dāngxué bō rě bō luó mì duō
喜、大舍、十八佛不共法，当学般若波罗蜜多。
ruò pú sà mó hē sà yù zì zài rù jué zhī sān mó dì dāngxué bō rě
若菩萨摩诃萨欲自在入觉支三摩地，当学般若
bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù zì zài yóu xì liù zhǒngshéntōng
波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲自在游戏六种神通，
dāngxué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú sì jìng lǜ
当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲于四静虑、
sì wú sè miè jìn dìng cì dì chāoyuèshùn nì zì zài dāngxué bō rě
四无色、灭尽定次第超越顺逆自在，当学般若
bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú yī qiè tuó luó ní mén sān
波罗蜜多。若菩萨摩诃萨欲于一切陀罗尼门、三
mó dì mén jiē dé zì zài dāngxué bō rě bō luó mì duō
摩地门皆得自在，当学般若波罗蜜多。

ruò pú sà mó hē sà yù yú yī qiè shī zǐ yóu xì sān mó dì
“若菩萨摩诃萨欲于一切师子游戏三摩地，
nǎi zhì shī zǐ fèn xùn sān mó dì rù chū zì zài dāng xué bō rě bō luó
乃至师子奋迅三摩地入出自在，当学般若波罗
mì duō ruò pú sà mó hē sà yù yú rù chū jiàn xíng sān mó dì bǎo yìn
蜜多。若菩萨摩诃萨欲于入出健行三摩地、宝印
sān mó dì miào yuè sān mó dì yuè chuáng xiàng sān mó dì yī qiè
三摩地、妙月三摩地、月幢相三摩地、一切
fǎ yìn sān mó dì guān yìn sān mó dì fǎ jiè jué dìng sān mó dì jué
法印三摩地、观印三摩地、法界决定三摩地、决
dìng chuáng xiàng sān mó dì jīn gāng yù sān mó dì rù yī qiè fǎ mén
定幢相三摩地、金刚喻三摩地、入一切法门
sān mó dì sān mó dì wáng sān mó dì wáng yìn sān mó dì lì qīng
三摩地、三摩地王三摩地、王印三摩地、力清
jìng sān mó dì bǎo qiè sān mó dì rù yī qiè fǎ yán cí jué dìng sān mó
净三摩地、宝篋三摩地、入一切法言词决定三摩
dì rù yī qiè fǎ zēng yǔ sān mó dì guān chá shí fāng sān mó dì
地、入一切法增语三摩地、观察十方三摩地、
yī qiè fǎ tuó luó ní mén yìn sān mó dì yī qiè fǎ wú wàng shī sān mó
一切法陀罗尼门印三摩地、一切法无忘失三摩
dì yī qiè fǎ děng qù xíng xiàng yìn sān mó dì zhù xū kōng chù sān mó
地、一切法等趣行相印三摩地、住虚空处三摩
dì sān lún qīng jìng sān mó dì bú tuì shén tōng sān mó dì qì yǒng
地、三轮清净三摩地、不退神通三摩地、器涌
sān mó dì shèng dìng chuáng xiàng sān mó dì jí yú wú liàng shèng sān mó
三摩地、胜定幢相三摩地及余无量胜三摩
dì jiē dé zì zài dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú sà mó hē sà
地皆得自在，当学般若波罗蜜多。若菩萨摩诃萨
yù mǎn yī qiè yǒu qíng suǒ yuàn dāng xué bō rě bō luó mì duō ruò pú
欲满一切有情所愿，当学般若波罗蜜多。若菩
sà mó hē sà yù mǎn rú shì shū shèng shàngēn yóu cǐ shàngēn dé yuán
萨摩诃萨欲满如是殊胜善根，由此善根得圆
mǎn gù bú duò zhū è qù bù shēng pín jiàn jiā bú duò shēng wén jí
满故，不堕诸恶趣，不生贫贱家，不堕声闻及
dú jué dì yú pú sà dǐng zhōng bú tuì duò dāng xué bō rě bō luó mì
独觉地，于菩萨顶终不退堕，当学般若波罗蜜
duō”
多。”

ěr shí shè lì zǐ wènshànxiànyán yún hé míngwéi pú sà dǐng
尔时，舍利子问善现言：“云何名为菩萨顶
duò
堕？”

shànxiàn dá yán ruò zhū pú sà wú fāngbiànshànqiǎo ér xíng liù
善现答言：“若诸菩萨无方便善巧而行六
bō luó mì duō wú fāngbiànshànqiǎo ér zhù sān jiě tuō mén tuì duò
波罗蜜多，无方便善巧而住三解脱门，退堕
shēngwénhuò dú jué dì bú rù pú sà zhèngxìng lí shēng rú shì míng
声闻或独觉地，不入菩萨正性离生，如是名
wéi pú sà dǐngduò
为菩萨顶堕。”

shí shè lì zǐ wènshànxiànyán hé zhě míngshēng
时，舍利子问善现言：“何者名生？”

shànxiàn duì yuē shēng wèi fǎ ài
善现对曰：“生谓法爱。”

shè lì zǐ yán hé wèi fǎ ài
舍利子言：“何谓法爱？”

shànxiàn duì yuē ruò pú sà mó hē sà xiū xíng ān zhù sè kōng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí
善现对曰：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō ān zhù sè kōng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí
多，安住色空而起想著，安住受、想、行、识
kōng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè wú xiàng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu
空而起想著；安住色无相而起想著，安住受、
xiǎng xíng shí wú xiàng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè wú yuàn ér qǐ
想、行、识无相而起想著；安住色无愿而起
xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí wú yuàn ér qǐ xiǎngzhuó
想著，安住受、想、行、识无愿而起想著；
ān zhù sè jì jìng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí jì
安住色寂静而起想著，安住受、想、行、识寂
jìng ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè yuǎn lí ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu
静而起想著；安住色远离而起想著，安住受、
xiǎng xíng shí yuǎn lí ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè wú cháng ér qǐ
想、行、识远离而起想著；安住色无常而起
xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí wú cháng ér qǐ xiǎngzhuó
想著，安住受、想、行、识无常而起想著；
ān zhù sè kǔ ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù shòu xiǎng xíng shí kǔ ér
安住色苦而起想著，安住受、想、行、识苦而

qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè wú wǒ ér qǐ xiǎngzhuó ān zhùshòu xiǎng
起想著；安住色无我而起想著，安住受、想、
xíng shí wú wǒ ér qǐ xiǎngzhuó ān zhù sè bú jìng ér qǐ xiǎngzhuó
行、识无我而起想著；安住色不净而起想著，
ān zhùshòu xiǎng xíng shí bú jìng ér qǐ xiǎngzhuó shè lì zǐ
安住受、想、行、识不净而起想著。舍利子，
shì wéi pú sà mó hē sà suí shùn fǎ ài jí cǐ fǎ ài shuō míng wéi
是为菩萨摩诃萨随顺法爱，即此法爱说名为
shēng
生。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì niàn
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨作如是念：

cǐ sè yīngduàn cǐ shòu xiǎng xíng shí yīngduàn yóu cǐ gù
‘此色应断，此受、想、行、识应断；由此故
sè yīngduàn yóu cǐ gù shòu xiǎng xíng shí yīngduàn cǐ kǔ yīng
色应断，由此故受、想、行、识应断。此苦应
biàn zhī yóu cǐ gù kǔ yīngbiàn zhī cǐ jí yīngyǒngduàn yóu cǐ gù
遍知，由此故苦应遍知；此集应永断，由此故
jí yīngyǒngduàn cǐ mièyīngzuòzhèng yóu cǐ gù mièyīngzuòzhèng
集应永断；此灭应作证，由此故灭应作证；
cǐ dào yīng xiū xí yóu cǐ gù dào yīng xiū xí cǐ shì zá rǎn cǐ shì
此道应修习，由此故道应修习。此是杂染，此是
qīng jìng cǐ yīng qīn jìn cǐ bù yīng qīn jìn cǐ yīng xíng cǐ bù yīng
清净；此应亲近，此不应亲近；此应行，此不应
xíng cǐ shì dào cǐ fēi dào cǐ shì yīng xué cǐ bù yīng xué cǐ
行；此是道，此非道；此是应学，此不应学。此
shì bù shī bō luó mì duō cǐ fēi bù shī bō luó mì duō cǐ shì jìng jiè
是布施波罗蜜多，此非布施波罗蜜多；此是净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō cǐ fēi jìng jiè
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，此非净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō cǐ shì fāng biàn shàn
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多。此是方便善
qiǎo cǐ fēi fāng biàn shàn qiǎo cǐ shì pú sà shēng cǐ shì pú sà lí
巧，此非方便善巧；此是菩萨生，此是菩萨离
shēng shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
生。’舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí ān zhù cǐ děng zhǒng zhǒng fǎ mén ér qǐ xiǎngzhuó shì wéi pú sà
时，安住此等种种法门而起想著，是为菩萨

mó hē sà suí shùn fǎ ài jí cǐ fǎ ài shuō míng wéi shēng rú sù shí
摩诃萨随顺法爱，即此法爱说名为生，如宿食
shēng néng wéi guò huàn
生能为过患。”

ěr shí jù shòu shè lì zǐ wèn jù shòu shàn xiàn yán yún hé pú
尔时，具寿舍利子问具寿善现言：“云何菩
sà mó hē sà rù zhèng xìng lí shēng
萨摩诃萨入正性离生？”

shàn xiàn duì yuē shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
善现对曰：“舍利子，若菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí bú jiàn nèi kōng bù yī nèi kōng ér guān wài kōng
若波罗蜜多时，不见内空，不依内空而观外空；
bú jiàn wài kōng bù yī wài kōng ér guān nèi kōng bù yī wài kōng ér
不见外空，不依外空而观内空，不依外空而
guān nèi wài kōng bú jiàn nèi wài kōng bù yī nèi wài kōng ér guān wài
观内外空；不见内外空，不依内外空而观外
kōng bù yī nèi wài kōng ér guān kōng kōng bú jiàn kōng kōng bù yī
空，不依内外空而观空空；不见空空，不依
kōng kōng ér guān nèi wài kōng bù yī kōng kōng ér guān dà kōng bú jiàn
空空而观内外空，不依空空而观大空；不见
dà kōng bù yī dà kōng ér guān kōng kōng bù yī dà kōng ér guān shèng
大空，不依大空而观空空，不依大空而观胜
yì kōng bú jiàn shèng yì kōng bù yī shèng yì kōng ér guān dà kōng
义空；不见胜义空，不依胜义空而观大空，
bù yī shèng yì kōng ér guān yǒu wéi kōng bú jiàn yǒu wéi kōng bù yī
不依胜义空而观有为空；不见有为空，不依
yǒu wéi kōng ér guān shèng yì kōng bù yī yǒu wéi kōng ér guān wú wéi
有为空而观胜义空，不依有为空而观无为
kōng bú jiàn wú wéi kōng bù yī wú wéi kōng ér guān yǒu wéi kōng bù
空；不见无为空，不依无为空而观有为空，不
yī wú wéi kōng ér guān bì jìng kōng bú jiàn bì jìng kōng bù yī bì jìng
依无为空而观毕竟空；不见毕竟空，不依毕竟
kōng ér guān wú wéi kōng bù yī bì jìng kōng ér guān wú jì kōng bú
空而观无为空，不依毕竟空而观无际空；不
jiàn wú jì kōng bù yī wú jì kōng ér guān bì jìng kōng bù yī wú jì
见无际空，不依无际空而观毕竟空，不依无际
kōng ér guān sǎn wú sǎn kōng bú jiàn sǎn wú sǎn kōng bù yī sǎn wú sǎn
空而观散无散空；不见散无散空，不依散无散

kōng ér guān wú jì kōng bù yī sǎn wú sǎn kōng ér guān běn xìng kōng
空而观无际空，不依散无散空而观本性空；
bú jiàn běn xìng kōng bù yī běn xìng kōng ér guān sǎn wú sǎn kōng bù yī
不见本性空，不依本性空而观散无散空，不依
běn xìng kōng ér guān zì gòng xiàng kōng bú jiàn zì gòng xiàng kōng bù yī
本性空而观自共相空；不见自共相空，不依
zì gòng xiàng kōng ér guān běn xìng kōng bù yī zì gòng xiàng kōng ér guān
自共相空而观本性空，不依自共相空而观
yī qiè fǎ kōng bú jiàn yī qiè fǎ kōng bù yī yī qiè fǎ kōng ér guān
一切法空；不见一切法空，不依一切法空而观
zì gòng xiàng kōng bù yī yī qiè fǎ kōng ér guān bù kě dé kōng bú
自共相空，不依一切法空而观不可得空；不
jiàn bù kě dé kōng bù yī bù kě dé kōng ér guān yī qiè fǎ kōng bù
见不可得空，不依不可得空而观一切法空，不
yī bù kě dé kōng ér guān wú xìng kōng bú jiàn wú xìng kōng bù yī wú
依不可得空而观无性空；不见无性空，不依无
xìng kōng ér guān bù kě dé kōng bù yī wú xìng kōng ér guān zì xìng kōng
性空而观不可得空，不依无性空而观自性空；
bú jiàn zì xìng kōng bù yī zì xìng kōng ér guān wú xìng kōng bù yī zì
不见自性空，不依自性空而观无性空，不依自
xìng kōng ér guān wú xìng zì xìng kōng bú jiàn wú xìng zì xìng kōng bù yī
性空而观无性自性空；不见无性自性空，不依
wú xìng zì xìng kōng ér guān zì xìng kōng shè lì zǐ shì pú sà mó hē
无性自性空而观自性空。舍利子，是菩萨摩诃
sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zuò rú shì guān míng rù pú sà
萨修行般若波罗蜜多时作如是观，名入菩萨
zhèng xìng lí shēng
正性离生。

fù cì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō shí yīng rú shì xué rú shí zhī sè bù yīng zhí rú shí zhī shòu
罗蜜多时应如是学：如实知色不应执，如实知受、
xiǎng xíng shí bù yīng zhí rú shí zhī yǎn chù bù yīng zhí rú shí zhī
想、行、识不应执；如实知眼处不应执，如实知
ěr bí shé shēn yì chù bù yīng zhí rú shí zhī sè chù bù yīng
耳、鼻、舌、身、意处不应执；如实知色处不应
zhí rú shí zhī shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù yīng zhí rú
执，如实知声、香、味、触、法处不应执；如

shí zhī yǎn jiè bù yīng zhí rú shí zhī ěr bí shé shēn yì jiè
实知眼界不应执，如实知耳、鼻、舌、身、意界
bù yīng zhí rú shí zhī sè jiè bù yīng zhí rú shí zhī shēng xiāng
不应执；如实知色界不应执，如实知声、香、
wèi chù fǎ jiè bù yīng zhí rú shí zhī yǎn shí jiè bù yīng zhí rú
味、触、法界不应执；如实知眼识界不应执，如
shí zhī ěr bí shé shēn yì shí jiè bù yīng zhí rú shí zhī bù
实知耳、鼻、舌、身、意识界不应执；如实知布
shī bō luó mì duō bù yīng zhí rú shí zhī jìng jiè ān rěn jīng jìn
施波罗蜜多不应执，如实知净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō bù yīng zhí rú shí zhī sì jìng lù bù yīng
静虑、般若波罗蜜多不应执；如实知四静虑不应
zhí rú shí zhī sì wú liàng sì wú sè dìng bù yīng zhí rú shí zhī sì
执，如实知四无量、四无色定不应执；如实知四
niàn zhù bù yīng zhí rú shí zhī sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
念住不应执，如实知四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī bù yīng zhí rú shí zhī fó
五力、七等觉支、八圣道支不应执；如实知佛
shí lì bù yīng zhí rú shí zhī sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
十力不应执，如实知四无所畏、四无碍解、大慈、
dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ bù yīng zhí
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法不应执。

rú shì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“如是，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō shí néng rú shí zhī pú tí xīn bù yīng zhí wú děng děng xīn
罗蜜多时，能如实知菩提心不应执，无等等心
bù yīng zhí guǎng dà xīn bù yīng zhí hé yǐ gù shè lì zǐ shì
不应执，广大心不应执。何以故？舍利子，是
xīn fēi xīn běn xìng jìng gù
心非心，本性净故。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán yún hé shì xīn běn xìng qīng
时，舍利子问善现言：“云何是心本性清
jìng ? ”
净？”

shàn xiàn duì yuē shì xīn běn xìng fēi tān xiāng yīng fēi bù xiāng
善现对曰：“是心本性，非贪相应非不相
yīng fēi chēn xiāng yīng fēi bù xiāng yīng fēi chī xiāng yīng fēi bù xiāng yīng
应，非瞋相应非不相应，非痴相应非不相应，

fēi zhū chán jié suí mián xiāng yìng fēi bù xiāng yìng fēi zhū jiàn qù lòu
非诸缠结、随眠相应非不相应，非诸见趣、漏
děng xiāng yìng fēi bù xiāng yìng yǔ zhū shēng wén dú jué xīn děng yì fēi
等相应非不相应，与诸声闻、独觉心等亦非
xiāng yìng fēi bù xiāng yìng shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà zhī xīn rú
相应非不相应。舍利子，诸菩萨摩诃萨知心如
shì běn xìng qīng jìng
是本性清净。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán shì xīn wéi yǒu fēi xīn xìng
时，舍利子问善现言：“是心为有非心性
fǒu
不？”

shàn xiàn jié yán fēi xīn xìng zhōng yǒu xìng wú xìng wéi kě dé
善现诘言：“非心性中有性无性为可得
fǒu
不？”

shè lì zǐ yán fú yě shàn xiàn
舍利子言：“不也！善现，”

shàn xiàn duì yuē fēi xīn xìng zhōng yǒu xìng wú xìng ruò bù kě dé
善现对曰：“非心性中有性无性若不可得，
yún hé kě wèn shì xīn wéi yǒu fēi xīn xìng fǒu
云何可问是心为有非心性不？”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán hé děng míng wéi fēi xīn xìng
时，舍利子问善现言：“何等名为非心性
yé
耶？”

shàn xiàn duì yuē yú yī qiè fǎ wú biàn yì wú fēn bié shì
善现对曰：“于一切法无变异、无分别，是
míng fēi xīn xìng
名非心性。”

shè lì zǐ yán wéi dàn xīn wú biàn yì wú fēn bié wéi sè
舍利子言：“为但心无变异、无分别，为色、
shòu xiǎng xíng shí děng yì wú biàn yì wú fēn bié yé
受、想、行、识等亦无变异、无分别耶？”

shàn xiàn duì yuē rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sè shòu
善现对曰：“如心无变异、无分别，色、受、
xiǎng xíng shí yì wú biàn yì wú fēn bié rú shì nǎi zhì zhū fó wú
想、行、识亦无变异、无分别，如是乃至诸佛无

shàngzhèngděng pú tí yì wú biàn yì wú fēn bié
上 正 等 菩 提 亦 无 变 异、 无 分 别。”

shí shè lì zǐ zànshànxiànyán shàn zāi shàn zāi chéng
时， 舍 利 子 赞 善 现 言：“ 善 哉！ 善 哉！ 诚
rú suǒshuō rǔ zhēn fó zǐ cóng fó xīn shēng cóng fó kǒushēng
如 所 说。 汝 真 佛 子， 从 佛 心 生， 从 佛 口 生，
cóng fó fǎ shēng cóng fǎ huàshēng shòu fó fǎ fèn bú shòu cái fèn
从 佛 法 生， 从 法 化 生， 受 佛 法 分， 不 受 财 分，
yú zhū fǎ zhōngshēn zì zuòzhèng huì yǎnxiànjiàn ér néng qǐ shuō fó
于 诸 法 中 身 自 作 证， 慧 眼 现 见 而 能 起 说。 佛
chángshuō rǔ shēngwénzhòngzhōngzhù wú zhēngdìng zuì wéi dì yī rú
常 说 汝 声 闻 众 中 住 无 诤 定 最 为 第 一， 如
fó suǒshuōzhēn shí bù xū shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yú shēn bō
佛 所 说 真 实 不 虚。 善 现， 诸 菩 萨 摩 诃 萨 于 深 般
rě bō luó mì duōyīng rú shì xué shànxiàn ruò pú sà mó hē sà yú
若 波 罗 蜜 多 应 如 是 学。 善 现， 若 菩 萨 摩 诃 萨 于
shēn bō rě bō luó mì duōnéng rú shì xué yīng zhī yǐ zhù bú tuì zhuǎn
深 般 若 波 罗 蜜 多 能 如 是 学， 应 知 已 住 不 退 转
dì bù lí bō rě bō luó mì duō
地， 不 离 般 若 波 罗 蜜 多。

shànxiàn ruòshànnán zǐ shàn nǚ rén děng yù xuéshēngwén
“ 善 现， 若 善 男 子、 善 女 人 等 欲 学 声 闻
dì zhě dāng yú rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì duō yīng qín tīng xí
地 者， 当 于 如 是 甚 深 般 若 波 罗 蜜 多， 应 勤 听 习、
dú sòng shòu chí rú lǐ sī wéi lìng zhì jiū jìng yù xué dú jué dì
读 诵、 受 持、 如 理 思 惟， 令 至 究 竟； 欲 学 独 觉 地
zhě yì yú rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì duō yīng qín tīng xí dú
者， 亦 于 如 是 甚 深 般 若 波 罗 蜜 多， 应 勤 听 习、 读
sòng shòu chí rú lǐ sī wéi lìng zhì jiū jìng yù xué pú sà dì zhě
诵、 受 持、 如 理 思 惟， 令 至 究 竟； 欲 学 菩 萨 地 者，
yì yú rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì duō yīng qín tīng xí dú sòng
亦 于 如 是 甚 深 般 若 波 罗 蜜 多， 应 勤 听 习、 读 诵、
shòu chí rú lǐ sī wéi lìng zhì jiū jìng hé yǐ gù shànxiàn rú
受 持、 如 理 思 惟， 令 至 究 竟。 何 以 故？ 善 现， 如
shì bō rě bō luó mì duōshēnshēn jīng zhōng guǎngshuō kāi shì sānshèng
是 般 若 波 罗 蜜 多 甚 深 经 中， 广 说 开 示 三 乘
fǎ gù ruò pú sà mó hē sà néng xué bō rě bō luó mì duō zé wéi biàn
法 故。 若 菩 萨 摩 诃 萨 能 学 般 若 波 罗 蜜 多， 则 为 遍

xué sānshèngzhū fǎ jiē dé shànqiǎo
学三乘诸法皆得善巧。”

dì èr fēnshèngjūn pǐn dì bā zhī yī
第二分胜军品第八之一

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn wǒ yú pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！我于菩萨
mó hē sà jí yú bō rě bō luó mì duō jiē bù zhī bù dé yún hé lìng wǒ
摩诃萨及于般若波罗蜜多皆不知不得，云何令我
yǐ bō rě bō luó mì duōxiāngyìng zhī fǎ jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó
以般若波罗蜜多相应之法，教诫教授诸菩萨摩
hē sà
诃萨？

shì zūn wǒ yú zhū fǎ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé ruò yǐ
“世尊！我于诸法若增若减不知不得，若以
zhū fǎ jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó hē sà wǒ dāng yǒu huǐ
诸法教诫教授诸菩萨摩诃萨，我当有悔。

shì zūn wǒ yú zhū fǎ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé yún hé
“世尊！我于诸法若增若减不知不得，云何
kě yán cǐ míng pú sà mó hē sà cǐ míng bō rě bō luó mì duō
可言：此名菩萨摩诃萨，此名般若波罗蜜多？

shì zūn zhū pú sà mó hē sà míng jí bō rě bō luó mì duō
“世尊！诸菩萨摩诃萨名及般若波罗蜜多
míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shì èr zhǒng yì wú
名，皆无所住亦非不住。何以故？是二种义无
suǒ yǒu gù cǐ èr zhǒng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
所有故，此二种名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sè nǎi zhì shí ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé
“世尊！我于色乃至识若增若减不知不得，
rú hé kě yán cǐ shì sè nǎi zhì shí shì sè děng míng jiē wú suǒ zhù yì
如何可言此是色乃至识？是色等名皆无所住亦
fēi bú zhù hé yǐ gù shì sè děng yì wú suǒ yǒu gù cǐ sè děng
非不住。何以故？是色等义无所有故，此色等
míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎnchù nǎi zhì yì chù ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于眼处乃至意处若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì yǎnchù nǎi zhì yì chù yǎnchùděngmíng
不得，如何可言此是眼处乃至意处？眼处等名
jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù yǎnchùděng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？眼处等义无所有
gù yǎnchùděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，眼处等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sè chù nǎi zhì fǎ chù ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于色处乃至法处若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì sè chù nǎi zhì fǎ chù sè chùděngmíng
不得，如何可言此是色处乃至法处？色处等名
jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù sè chùděng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？色处等义无所有
gù sè chùděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，色处等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn jiè nǎi zhì yì jiè ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于眼界乃至意界若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì yǎn jiè nǎi zhì yì jiè yǎn jièděngmíng
不得，如何可言此是眼界乃至意界？眼界等名
jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù yǎn jièděng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？眼界等义无所有
gù yǎn jièděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，眼界等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sè jiè nǎi zhì fǎ jiè ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于色界乃至法界若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì sè jiè nǎi zhì fǎ jiè sè jièděngmíng
不得，如何可言此是色界乃至法界？色界等名
jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù sè jièděng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？色界等义无所有
gù sè jièděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，色界等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè ruò zēng ruò jiǎn
“世尊！我于眼识界乃至意识界⁴⁸若增若减

bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè yǎn
不知不得，如何可言此是眼识界乃至意识界？眼
shí jièděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù yǎn shí jiè
识界等名皆无所住亦非不住。何以故？眼识界

⁴⁸ 大正藏：界；永乐北藏及龙藏：界乃至意识界

děng yì wú suǒ yǒu gù yǎn shí jiè dēng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
等义无所有故，眼识界等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于眼触乃至意触若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì yǎn chù nǎi zhì yì chù yǎn chù dēng míng
不得，如何可言此是眼触乃至意触？眼触等名

jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù yǎn chù dēng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？眼触等义无所有

gù yǎn chù dēng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，眼触等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì
“世尊！我于眼触为缘所生诸受乃至意

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě
触为缘所生诸受若增若减不知不得，如何可

yán cǐ shì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ
言此是眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所

shēng zhū shòu yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dēng míng jiē wú suǒ zhù
生诸受？眼触为缘所生诸受等名皆无所住

yì fēi bú zhù hé yǐ gù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dēng yì
亦非不住。何以故？眼触为缘所生诸受等义

wú suǒ yǒu gù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dēng míng dōu wú suǒ zhù
无所有故，眼触为缘所生诸受等名都无所住

yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú wú míng nǎi zhì lǎo sǐ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于无明乃至老死若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì wú míng nǎi zhì lǎo sǐ wú míng dēng míng
不得，如何可言此是无明乃至老死？无明等名

jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wú míng dēng yì wú suǒ yǒu
皆无所住亦非不住。何以故？无明等义无所有

gù wú míng dēng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，无明等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú wú míng miè nǎi zhì lǎo sǐ miè ruò zēng ruò jiǎn
“世尊！我于无明灭乃至老死灭若增若减

bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì wú míng miè nǎi zhì lǎo sǐ miè
不知不得，如何可言此是无明灭乃至老死灭？

wú míng miè dēng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wú míng
无明灭等名皆无所住亦非不住。何以故？无明

mièděng yì wú suǒyǒu gù wú míngmièděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi
灭等义无所有故，无明灭等名都无所住亦非
bú zhù
不住。

shì zūn wǒ yú tān chēn chī jí zhū chán jié suí mián
“世尊！我于贪、瞋、痴及诸缠结、随眠、

jiàn qù ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì tānděng
见趣若增若减不知不得，如何可言此是贪等？

shì tānděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shì tānděng
是贪等名皆无所住亦非不住。何以故？是贪等

yì wú suǒyǒu gù cǐ tānděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
义无所有故，此贪等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì
“世尊！我于布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜

duō ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì bù shī bō luó
多若增若减不知不得，如何可言此是布施波罗

mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō bù shī bō luó mì duōděngmíng
蜜多乃至般若波罗蜜多？布施波罗蜜多等名

jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù bù shī bō luó mì duōděng
皆无所住亦非不住。何以故？布施波罗蜜多等

yì wú suǒyǒu gù bù shī bō luó mì duōděngmíngdōu wú suǒ zhù yì fēi
义无所有故，布施波罗蜜多等名都无所住亦非

bú zhù
不住。

shì zūn wǒ yú wǒ nǎi zhì jiàn zhě ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù
“世尊！我于我乃至见者若增若减不知不

dé rú hé kě yán cǐ shì wǒ nǎi zhì jiàn zhě wǒ děngmíng jiē wú suǒ
得，如何可言此是我乃至见者？我等名皆无所

zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wǒ děng yì wú suǒyǒu gù wǒ děng
住亦非不住。何以故？我等义无所有故，我等

míngdōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī ruò zēng ruò
“世尊！我于四念住乃至八圣道支若增若

jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào
减不知不得，如何可言此是四念住乃至八圣道

zhī sì niàn zhù děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
支？四念住等名皆无所住亦非不住。何以故？

sì niànzhùděng yì wú suǒyǒu gù sì niànzhùděngmíngdōu wú suǒzhù
四念住等义无所有故，四念住等名都无所住
yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú kōng jiě tuōmén nǎi zhì wú yuàn jiě tuōmén ruò
“世尊！我于空解脱门乃至无愿解脱门若
zēngruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì kōng jiě tuōmén nǎi zhì
增若减不知不得，如何可言此是空解脱门乃至
wú yuàn jiě tuōmén kōng jiě tuōmén děng míng jiē wú suǒzhù yì fēi bú
无愿解脱门？空解脱门等名皆无所住亦非不
zhù hé yǐ gù kōng jiě tuōmén děng yì wú suǒyǒu gù kōng jiě tuō
住。何以故？空解脱门等义无所有故，空解脱
mén děng míng dōu wú suǒzhù yì fēi bú zhù
门等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng ruò
“世尊！我于四静虑、四无量、四无色定若
zēngruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì sì jìng lǜ sì wú liàng
增若减不知不得，如何可言此是四静虑、四无量、
sì wú sè dìng sì jìng lǜ děng míng jiē wú suǒzhù yì fēi bú zhù hé
四无色定？四静虑等名皆无所住亦非不住。何
yǐ gù sì jìng lǜ děng yì wú suǒyǒu gù sì jìng lǜ děng míng dōu wú
以故？四静虑等义无所有故，四静虑等名都无
suǒzhù yì fēi bú zhù
所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú fó suí niàn fǎ suí niàn sēng suí niàn
“世尊！我于佛随念、法随念、僧随念、
jiè suí niàn shě suí niàn tiān suí niàn rù chū xī suí niàn sǐ suí niàn
戒随念、舍随念、天随念、入出息随念、死随念
ruò zēngruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì fó suí niàn nǎi zhì
若增若减不知不得，如何可言此是佛随念乃至
sǐ suí niàn fó suí niàn děng míng jiē wú suǒzhù yì fēi bú zhù hé yǐ
死随念？佛随念等名皆无所住亦非不住。何以
gù fó suí niàn děng yì wú suǒyǒu gù fó suí niàn děng míng dōu wú
故？佛随念等义无所有故，佛随念等名都无
suǒzhù yì fēi bú zhù
所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò
“世尊！我于佛十力乃至十八佛不共法若

zēngruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì fó shí lì nǎi zhì shí
增若减不知不得，如何可言此是佛十力乃至十
bā fó bú gòng fǎ fó shí lì děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
八佛不共法？佛十力等名皆无所住亦非不住。
hé yǐ gù fó shí lì děng yì wú suǒ yǒu gù fó shí lì děng míng dōu
何以故？佛十力等义无所有故，佛十力等名都
wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所住亦非不住。

大般若波罗蜜多经卷第四百八

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi jiǔ
大般若波罗蜜多经卷第四百九

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn shèng jūn pǐn dì bā zhī èr
第二分 胜 军品第八之二

shì zūn wǒ yú rú mèng rú xiǎng rú guāng yǐng rú yáng
“世尊！我于如梦、如响、如光影、如阳

yàn rú xiàng rú huàn rú huà wǔ yùn ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé
焰、如像、如幻、如化五蕴若增若减不知不得，

rú hé kě yán cǐ shì rú mèng wǔ yùn nǎi zhì rú huà wǔ yùn rú mèng
如何可言此是如梦五蕴乃至如化五蕴？如梦

wǔ yùn děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù rú mèng wǔ
五蕴等名皆无所住亦非不住。何以故？如梦五

yùn děng yì wú suǒ yǒu gù rú mèng wǔ yùn děng míng dōu wú suǒ zhù yì
蕴等义无所有故，如梦五蕴等名都无所住亦

fēi bú zhù
非不住。

shì zūn wǒ yú yuǎn lí jì jìng wú shēng wú miè wú
“世尊！我于远离、寂静、无生无灭、无

rǎn wú jìng jué zhū xì lùn zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng shí jì píng
染无净、绝诸戏论真如、法界、法性、实际、平

děng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé
等性、离生性、法定、法住若增若减不知不得，

rú hé kě yán cǐ shì yuǎn lí nǎi zhì fǎ zhù yuǎn lí děng míng jiē wú
如何可言此是远离乃至法住？远离等名皆无

suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù yuǎn lí děng yì wú suǒ yǒu gù
所住亦非不住。何以故？远离等义无所有故，

yuǎn lí děng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
远离等名都无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú ruò shàn ruò fēi shàn ruò yǒu wéi ruò wú wéi
“世尊！我于若善若非善、若有为若无为、

ruò yǒu lòu ruò wú lòu ruò shì jiān ruò chū shì jiān děng fǎ ruò zēng ruò jiǎn
若有漏若无漏、若世间若出世间等法若增若减

bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì shàn fēi shàn děng fǎ shàn fēi
不知不得，如何可言此是善非善等法？善非
shàn děng fǎ míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shàn fēi
善等法名皆无所住亦非不住。何以故？善非
shàn děng fǎ yì wú suǒ yǒu gù shàn fēi shàn děng fǎ míng dōu wú suǒ zhù
善等法义无所有故，善非善等法名都无所住
yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú guò qù wèi lái xiàn zài děng fǎ jí yú fēi guò
“世尊！我于过去未来现在等法及于非过
qù fēi wèi lái fēi xiàn zài děng fǎ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé
去非未来非现在等法若增若减不知不得，如何
kě yán cǐ shì guò qù děng fǎ cǐ fēi guò qù děng fǎ guò qù děng fǎ
可言此是过去等法，此非过去等法？过去等法
míng jí fēi guò qù děng fǎ míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù ?
名及非过去等法名皆无所住亦非不住。何以故？
guò qù děng fǎ yì jí fēi guò qù děng fǎ yì wú suǒ yǒu gù guò qù děng
过去等法义及非过去等法义无所有故，过去等
fǎ míng jí fēi guò qù děng fǎ míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù shì zūn
法名及非过去等法名都无所住亦非不住。世尊！
hé děng míng wéi fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài fǎ shì zūn wèi wú
何等名为非过去非未来非现在法？世尊！谓无
wéi fǎ shì zūn wú wéi fǎ zhě wèi wú shēng wú zhù wú miè fǎ
为法。世尊！无为法者，谓无生无住无灭法。

shì zūn wǒ yú shí fāng jìng qié shā děng zhū fó shì jiè yī qiè
“世尊！我于十方殑伽沙等诸佛世界一切
rú lái yīng zhèng děng jué jí zhū pú sà shēng wén sēng děng ruò zēng
如来、应、正等觉及诸菩萨、声闻僧等若增
ruò jiǎn bù zhī bù dé rú hé kě yán cǐ shì shí fāng jìng qié shā děng zhū
若减不知不得，如何可言此是十方殑伽沙等诸
fó shì jiè yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué jí zhū pú sà shēng wén
佛世界一切如来、应、正等觉及诸菩萨、声闻
sēng děng rú shì zhū míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù ?
僧等？如是诸名皆无所住亦非不住。何以故？
rú shì zhū yì wú suǒ yǒu gù rú shì zhū míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú
如是诸义无所有故，如是诸名都无所住亦非不
zhù
住。

shì zūn wǒ yú rú shàngsuǒshuōzhū fǎ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我于如上所说诸法若增若减不知

bù dé rú hé kě yán cǐ shì pú sà mó hē sà cǐ shì bō rě bō luó
不得，如何可言此是菩萨摩诃萨，此是般若波罗
mì duō
蜜多？

shì zūn wǒ yú pú sà mó hē sà jí yú bō rě bō luó mì duō
“世尊！我于菩萨摩诃萨及于般若波罗蜜多

jiē bù zhī bù dé yún hé lìng wǒ yǐ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng zhī
皆不知不得，云何令我以般若波罗蜜多相应之
fǎ jiào jiè jiàoshòuzhū pú sà mó hē sà
法，教诫教授诸菩萨摩诃萨？

shì zūn zhū pú sà mó hē sà míng jí bō rě bō luó mì duō
“世尊！诸菩萨摩诃萨名及般若波罗蜜多

míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shì èr zhǒng yì wú
名，皆无所住亦非不住。何以故？是二种义无
suǒ yǒu gù cǐ èr zhǒng míng dōu wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
所有故，此二种名都无所住亦非不住。

shì zūn rú shì zhū fǎ hé hé yīn yuán jiǎ míng pú sà mó hē
“世尊！如是诸法和合因缘，假名菩萨摩诃

sà jiǎ míng bō rě bō luó mì duō cǐ èr jiǎ míng yú yùn chù jiè
萨，假名般若波罗蜜多。此二假名于蕴、处、界
zhōng bù kě shuō nǎi zhì yú shí bā fó bú gòng fǎ zhōng bù kě shuō
中不可说，乃至十八佛不共法中不可说；

yú rú mèng wǔ yùn zhōng bù kě shuō nǎi zhì yú rú huà wǔ yùn zhōng bù
于如梦五蕴中不可说，乃至于如化五蕴中不
kě shuō yú yuǎn lí jì jìng děng zhōng bù kě shuō nǎi zhì yú shí fāng
可说；于远离寂静等中不可说，乃至于十方

jìng qié shā děng zhū fó shì jiè yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué jí zhū
殄伽沙等诸佛世界一切如来、应、正等觉及诸
pú sà shēng wén sēng děng zhōng bù kě shuō hé yǐ gù rú shàng suǒ
菩萨、声闻僧等中不可说。何以故？如上所

shuō zhū fǎ zēng jiǎn jiē bù kě zhī bù kě dé gù
说诸法增减皆不可知不可得故。

shì zūn rú shàng suǒ shuō wǔ yùn děng míng wú chù kě shuō
“世尊！如上所说五蕴等名无处可说，

pú sà mó hē sà míng jí bō rě bō luó mì duō míng yì wú chù kě shuō
菩萨摩诃萨名及般若波罗蜜多名亦无处可说。

rú shì rú mèngděngmíng wú chù kě shuō rú xū kōngmíng wú chù kě
如是如梦等名无处可说，如虚空名无处可
shuō rú dì shuǐ huǒ fēng míng wú chù kě shuō rú jiè
说，如地、水、火、风、名无处可说，如戒、
dìng huì jiě tuō jiě tuō zhì jiàn míng wú chù kě shuō rú yù liú
定、慧、解脱、解脱智⁴⁹见名无处可说，如预流、
yī lái bù huán ā luó hàn dú jué rú lái jí bǐ zhū fǎ míng
一来、不还、阿罗汉、独觉、如来及彼诸法名
wú chù kě shuō rú shàn fēi shàn cháng wú cháng lè kǔ wǒ wú
无处可说，如善非善、常无常、乐苦、我无
wǒ yuǎn lí bù yuǎn lí jì jìng bú jì jìngděng ruò yǒu ruò wú míng jiē
我、远离不远离、寂静不寂静等若有若无名皆
wú chù kě shuō pú sà mó hē sà míng jí bō rě bō luó mì duō míng yì
无处可说，菩萨摩诃萨名及般若波罗蜜多名亦
wú chù kě shuō suǒ yǐ zhě hé rú shì zhū míng jiē wú suǒ zhù yì fēi
无处可说。所以者何？如是诸名皆无所住亦非
bú zhù hé yǐ gù rú shì zhū yì wú suǒ yǒu gù rú shì zhū míng dōu
不住。何以故？如是诸义无所有故，如是诸名都
wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yī shì yì gù shuō yú fǎ ruò zēng ruò jiǎn bù zhī
“世尊！我依是义故说于法若增若减不知
bù dé rú hé kě yán cǐ míng pú sà mó hē sà cǐ míng bō rě bō luó
不得，如何可言此名菩萨摩诃萨，此名般若波罗
mì duō
蜜多？

shì zūn wǒ yú cǐ èr ruò yì ruò míng bù zhī bù dé yún hé
“世尊！我于此二若义若名不知不得，云何
lìng wǒ yǐ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng zhī fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú
令我以般若波罗蜜多相应之法，教诫教授诸菩
sà mó hē sà yóu cǐ yīn yuán ruò yǐ shì fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú
萨摩诃萨？由此因缘，若以是法教诫教授诸菩
sà mó hē sà wǒ dāng yǒu huǐ
萨摩诃萨，我当有悔。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wén yǐ rú shì xiàng zhuàng xuān
“世尊！若菩萨摩诃萨闻以如是相状宣

⁴⁹ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

shuō bō rě bō luó mì duō shí xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ qí xīn
说般若波罗蜜多时，心不沉没亦不忧悔，其心
bù jīng bù kǒng bú bù dāng zhī shì pú sà mó hē sà jué dìng yǐ zhù bú
不惊不恐不怖，当知是菩萨摩诃萨决定已住不
tuì zhuǎn dì yǐ wú suǒ zhù fāng biàn ér zhù
退转地，以无所住方便而住。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù yīng zhù sè nǎi zhì shí bù yīng zhù yǎn chù nǎi zhì yì chù
蜜多时，不应住色乃至识，不应住眼处乃至意处，
bù yīng zhù sè chù nǎi zhì fǎ chù bù yīng zhù yǎn jiè nǎi zhì yì jiè bù
不应住色处乃至法处，不应住眼界乃至意界，不
yīng zhù sè jiè nǎi zhì fǎ jiè bù yīng zhù yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè
应住色界乃至法界，不应住眼识界乃至意识界，
bù yīng zhù yǎn chù nǎi zhì yì chù bù yīng zhù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
不应住眼触乃至意触，不应住眼触为缘所生诸
shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù yīng zhù dì jiè nǎi zhì
受乃至意触为缘所生诸受，不应住地界乃至
shí jiè bù yīng zhù wú míng nǎi zhì lǎo sǐ hé yǐ gù shì zūn sè
识界，不应住无明乃至老死。何以故？世尊！色
sè xìng kōng shòu xiǎng xíng shí shòu xiǎng xíng shí xìng kōng
色性空，受、想、行、识受、想、行、识性空。

shì zūn shì sè fēi sè kōng shì sè kōng fēi sè sè bù lí kōng
世尊！是色非色空，是色空非色，色不离空，
kōng bù lí sè sè jí shì kōng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng
空不离色，色即是空，空即是色，受、想、行、
shí yì fù rú shì yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
识亦复如是。由此因缘，诸菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí bù yīng zhù sè nǎi zhì shí nǎi zhì lǎo sǐ yīng zhī yì
波罗蜜多时，不应住色乃至识，乃至老死应知亦
ěr
尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù yīng zhù sì niàn zhù nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ hé yǐ
蜜多时，不应住四念住乃至十八佛不共法。何以
gù shì zūn sì niàn zhù sì niàn zhù xìng kōng shì zūn shì sì niàn
故？世尊！四念住四念住性空。世尊！是四念

zhù fēi sì niànzhùkōng shì sì niànzhùkōng fēi sì niànzhù sì niànzhù
住非四念住空，是四念住空非四念住，四念住
bù lí kōng kōng bù lí sì niànzhù sì niànzhù jí shì kōng kōng jí
不离空，空不离四念住，四念住即是空，空即
shì sì niànzhù yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
是四念住。由此因缘，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō shí bù yīngzhù sì niànzhù nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yīng
罗蜜多时，不应住四念住，乃至十八佛不共法应
zhī yì ěr
知亦尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí bù yīngzhù bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì
蜜多时，不应住布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜
duō hé yǐ gù shì zūn bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó mì duō
多。何以故？世尊！布施波罗蜜多布施波罗蜜多
xìngkōng shì zūn shì bù shī bō luó mì duō fēi bù shī bō luó mì duō
性空。世尊！是布施波罗蜜多非布施波罗蜜多
kōng shì bù shī bō luó mì duō kōng fēi bù shī bō luó mì duō bù shī
空，是布施波罗蜜多空非布施波罗蜜多，布施
bō luó mì duō bù lí kōng kōng bù lí bù shī bō luó mì duō bù shī
波罗蜜多不离空，空不离布施波罗蜜多，布施
bō luó mì duō jí shì kōng kōng jí shì bù shī bō luó mì duō yóu cǐ
波罗蜜多即是空，空即是布施波罗蜜多。由此
yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù yīng
因缘，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不应
zhù bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yīng zhī yì ěr
住布施波罗蜜多，乃至般若波罗蜜多应知亦尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí bù yīngzhù zhū zì bù yīngzhù zhū zì suǒ yǐn ruò yī yán
蜜多时，不应住诸字，不应住诸字所引，若一言
suǒ yǐn ruò èr yán suǒ yǐn ruò duō yán suǒ yǐn bù yīngzhù shū shèng
所引，若二言所引，若多言所引，不应住殊胜
shéntōng hé yǐ gù shì zūn zhū zì zhū zì xìngkōng shì zūn
神通。何以故？世尊！诸字诸字性空。世尊！
shì zhū zì fēi zhū zì kōng shì zhū zì kōng fēi zhū zì zhū zì bù lí
是诸字非诸字空，是诸字空非诸字，诸字不离

kōng kōng bù lí zhū zì zhū zì jí shì kōng kōng jí shì zhū zì
空，空不离诸字，诸字即是空，空即是诸字。

yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
由此因缘，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

bù yīng zhù zhū zì zhū zì suǒ yǐn shū shèng shén tōng yīng zhī yì ěr
不应住诸字，诸字所引殊胜神通应知亦尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù yīng zhù zhū fǎ ruò cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ
蜜多时，不应住诸法若常若无常、若乐若苦、

ruò wǒ ruò wú wǒ ruò kōng ruò bù kōng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò
若我若无我、若空若不空、若寂静若不寂静、若

yuǎn lí ruò bù yuǎn lí hé yǐ gù shì zūn zhū fǎ cháng wú cháng
远离若不远离。何以故？世尊！诸法常无常

zhū fǎ cháng wú cháng xìng kōng shì zūn shì zhū fǎ cháng wú cháng fēi
诸法常无常性空。世尊！是诸法常无常非

zhū fǎ cháng wú cháng kōng shì zhū fǎ cháng wú cháng kōng fēi zhū fǎ
诸法常无常空，是诸法常无常空非诸法

cháng wú cháng zhū fǎ cháng wú cháng bù lí kōng kōng bù lí zhū fǎ
常无常，诸法常无常不离空，空不离诸法

cháng wú cháng zhū fǎ cháng wú cháng jí shì kōng kōng jí shì zhū fǎ
常无常，诸法常无常即是空，空即是诸法

cháng wú cháng yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
常无常。由此因缘，诸菩萨摩诃萨修行般若

bō luó mì duō shí bù yīng zhù zhū fǎ ruò cháng ruò wú cháng nǎi zhì zhū
波罗蜜多时，不应住诸法若常若无常，乃至诸

fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí yīng zhī yì ěr
法远离不远离应知亦尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù yīng zhù zhū fǎ zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng píngděng
蜜多时，不应住诸法真如、法界、法性、平等

xìng lí shēng xìng shí jì hé yǐ gù shì zūn zhū fǎ zhēn rú
性、离生性、实际。何以故？世尊！诸法真如

zhēn rú xìng kōng shì zūn shì zhēn rú fēi zhēn rú kōng shì zhēn rú kōng
真如性空。世尊！是真如非真如空，是真如空

fēi zhēn rú zhēn rú bù lí kōng kōng bù lí zhēn rú zhēn rú jí shì
非真如，真如不离空，空不离真如，真如即是

kōng kōng jí shì zhēn rú yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà xiū
空，空即是真如。由此因缘，诸菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí bù yīng zhù zhū fǎ zhēn rú nǎi zhì shí jì
行般若波罗蜜多时，不应住诸法真如，乃至实际
yīng zhī yì ěr
应知亦尔。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí bù yīng zhù yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén hé yǐ
蜜多时，不应住一切陀罗尼门、三摩地门。何以
gù shì zūn yī qiè tuó luó ní mén tuó luó ní mén xìng kōng shì zūn
故？世尊！一切陀罗尼门陀罗尼门性空。世尊！
shì tuó luó ní mén fēi tuó luó ní mén kōng shì tuó luó ní mén kōng fēi
是陀罗尼门非陀罗尼门空，是陀罗尼门空非
tuó luó ní mén tuó luó ní mén bù lí kōng kōng bù lí tuó luó ní mén
陀罗尼门，陀罗尼门不离空，空不离陀罗尼门，
tuó luó ní mén jí shì kōng kōng jí shì tuó luó ní mén yóu cǐ yīn yuán
陀罗尼门即是空，空即是陀罗尼门。由此因缘，
zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù yīng zhù yī qiè
诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不应住一切
tuó luó ní mén sān mó dì mén yīng zhī yì ěr
陀罗尼门，三摩地门应知亦尔。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
sè zhù shòu xiǎng xíng shí yóu cǐ zhù gù yú sè zuò jiā xíng
色，住受、想、行、识。由此住故，于色作加行，
yú shòu xiǎng xíng shí zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè
于受、想、行、识作加行。由加行故，不能摄
shòu shēn shēn bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xué shēn shēn bō rě bō
受甚深般若波罗蜜多，不能修学甚深般若波
luó mì duō bù néng yuán mǎn shēn shēn bō rě bō luó mì duō bù néng
罗蜜多，不能圆满甚深般若波罗蜜多，不能
chéng bàn yī qiè zhì zhì
成办一切智智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù nǎi zhì xīn biàn
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，乃至心便
zhù yī qiè tuó luó ní mén zhù yī qiè sān mó dì mén yóu cǐ zhù gù
住一切陀罗尼门，住一切三摩地门。由此住故，
yú yī qiè tuó luó ní mén zuò jiā xíng yú yī qiè sān mó dì mén zuò jiā
于一切陀罗尼门作加行，于一切三摩地门作加
xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu shēn shēn bō rě bō luó mì duō
行。由加行故，不能摄受甚深般若波罗蜜多，
bù néng xiū xué shēn shēn bō rě bō luó mì duō bù néng yuán mǎn shēn
不能修学甚深般若波罗蜜多，不能圆满甚
shēn bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè zhì zhì
深般若波罗蜜多，不能成办一切智智。

hé yǐ gù shì zūn sè bù yīng shè shòu shòu xiǎng
“何以故？世尊！色不应摄受，受、想、
xíng shí bù yīng shè shòu sè bù yīng shè shòu gù biàn fēi sè shòu
行、识不应摄受；色不应摄受故便非色，受、
xiǎng xíng shí bù yīng shè shòu gù biàn fēi shòu xiǎng xíng shí
想、行、识不应摄受故便非受、想、行、识。

suǒ yǐ zhě hé sè shòu xiǎng xíng shí jiē běn xìng kōng gù
所以者何？色、受、想、行、识皆本性空故。

shì zūn nǎi zhì yī qiè tuó luó ní mén bù yīng shè shòu yī qiè sān mó dì
世尊！乃至一切陀罗尼门不应摄受，一切三摩地
mén bù yīng shè shòu yī qiè tuó luó ní mén bù yīng shè shòu gù biàn fēi yī
门不应摄受；一切陀罗尼门不应摄受故便非一
qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén bù yīng shè shòu gù biàn fēi yī
切陀罗尼门，一切三摩地门不应摄受故便非一
qiè sān mó dì mén suǒ yǐ zhě hé yī qiè tuó luó ní mén jí sān mó
切三摩地门。所以者何？一切陀罗尼门及三摩

dì mén jiē běn xìng kōng gù shì zūn qí suǒ shè shòu xiū xué yuán mǎn shēn
地门皆本性空故。世尊！其所摄受修学圆满甚
shēn bō rě bō luó mì duō yì bù yīng shè shòu shēn shēn bō rě bō luó mì
深般若波罗蜜多亦不应摄受，甚深般若波罗蜜
duō bù yīng shè shòu gù biàn fēi shēn shēn bō rě bō luó mì duō suǒ yǐ
多不应摄受故，便非甚深般若波罗蜜多。所以

zhě hé běn xìng kōng gù
者何？本性空故。

rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yīng
“如是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，应

yǐ běnxìngkōngguān yī qiè fǎ zuò cǐ guān shí xīn wú xíngchù shì míng
以本性空观一切法，作此观时心无行处，是名
pú sà mó hē sà wú suǒ shè shòu sān mó dì cǐ sān mó dì wēi miào shū
菩萨摩訶萨无所摄受三摩地。此三摩地微妙殊
shèngguǎng dà wú liàng néng jí wú biān wú ài zuò yòng bú gòng yī qiè
胜广大无量，能集无边无碍作用，不共一切
shēngwén dú jué qí suǒ chéngbàn yī qiè zhì zhì yì bù yīng shè shòu
声闻、独觉，其所成办一切智智亦不应摄受，
rú shì yī qiè zhì zhì bù yīng shè shòu gù biàn fēi yī qiè zhì zhì suǒ yǐ
如是一切智智不应摄受故便非一切智智。所以
zhě hé yǐ nèi kōng gù yǐ wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà
者何？以内空故，以外空、内外空、空空、大
kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú
空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无
jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng⁵⁰
际空、散空、无变异空、本性空、自相空、
gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìng kōng wú xìng zì xìng kōng gù hé yǐ gù shì zūn shì yī qiè zhì
性空、无性自性空故。何以故？世尊！是一切智
zhì fēi qǔ xiàng xiū dé suǒ yǐ zhě hé zhū qǔ xiàng zhě jiē shì fán nǎo
智非取相修得。所以者何？诸取相者皆是烦恼。
hé děng wéi xiàng suǒ wèi sè xiàng shòu xiǎng xíng shí xiàng
何等为相？所谓色相、受、想、行、识相，
nǎi zhì yī qiè tuó luó ní mén xiàng yī qiè sān mó dì mén xiàng yú cǐ
乃至一切陀罗尼门相、一切三摩地门相。于此
zhū xiàng ér qǔ zhū zhě míng wéi fán nǎo
诸相而取著者，名为烦恼。

shì gù bù yīng qǔ xiàng xiū dé yī qiè zhì zhì ruò qǔ xiàng xiū
“是故不应取相修得一切智智，若取相修
dé yī qiè zhì zhì zhě shèng jūn fàn zhì yú yī qiè zhì zhì bù yīng xìn jiě
得一切智智者，胜军梵志于一切智智不应信解。
hé děng míng wéi bǐ xìn jiě xiàng wèi yú bō rě bō luó mì duō shēn
何等名为彼信解相？谓于般若波罗蜜多深
shēng jìng xìn yóu shèng jiě lì sī liàng guān chá yī qiè zhì zhì bù yǐ
生净信，由胜解力思量观察一切智智，不以

⁵⁰ 大正藏：无散空、本性空、自；永乐北藏及龙藏：空、无变异空、本性空、自相空

xiàngwéifāngbiàn yì bù yǐ fēi xiàngwéifāngbiàn yǐ xiàng yǔ fēi xiàng
相为方便，亦不以非相为方便，以相与非相
jù bù kě qǔ gù
俱不可取故。

shì shèng jūn fàn zhì suī yóu xìn jiě lì guī qù fó fǎ míng suí
“是胜军梵志虽由信解力归趣佛法，名随

xìn xíng ér néng yǐ běnxìngkōng wù rù yī qiè zhì zhì jì wù rù yǐ
信行，而能以本性空悟入一切智智。既悟入已，
bù qǔ sè xiàng bù qǔ shòu xiǎng xíng shí xiàng nǎi zhì bù qǔ
不取色相，不取受、想、行、识相，乃至不取
yī qiè tuó luó ní mén xiàng yī qiè sān mó dì mén xiàng hé yǐ gù
一切陀罗尼门相、一切三摩地门相。何以故？

yī yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng néng qǔ suǒ qǔ jù bù kě dé gù
以一切法自相皆空，能取、所取俱不可得故。

suǒ yǐ zhě hé rú shì fàn zhì bù yǐ nèi dé xiànguān ér guān yī qiè
所以者何？如是梵志不以内得现观而观一切

zhì zhì bù yǐ wài dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì bù yǐ nèi wài
智智，不以外得现观而观一切智智，不以内外

dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì bù yǐ wú zhì dé xiànguān ér guān
得现观而观一切智智，不以无智得现观而观

yī qiè zhì zhì bù yǐ yú dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì yì bù
一切智智，不以余得现观而观一切智智，亦不

yǐ bù dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì suǒ yǐ zhě hé shì shèng
以不得现观而观一切智智。所以者何？是胜

jūn fàn zhì bú jiàn suǒ guān yī qiè zhì zhì bú jiàn néng guān ān rě bú
军梵志不见所观一切智智，不见能观般若，不

jiànguānzhě guānsuǒ yī chù jí qǐ guān shí
见观者、观所依处及起观时。

shì shèng jūn fàn zhì fēi yú nèi sè shòu xiǎng xíng shí
“是胜军梵志非于内色、受、想、行、识

guān yī qiè zhì zhì fēi yú wài sè shòu xiǎng xíng shí guān yī
观一切智智，非于外色、受、想、行、识观一

qiè zhì zhì fēi yú nèi wài sè shòu xiǎng xíng shí guān yī qiè
切智智，非于内外色、受、想、行、识观一切

zhì zhì yì fēi lí sè shòu xiǎng xíng shí guān yī qiè zhì zhì
智智，亦非离色、受、想、行、识观一切智智。

nǎi zhì fēi yú nèi yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén guān yī qiè zhì
乃至非于内一切陀罗尼门、三摩地门观一切智

zhì fēi yú wài yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì ménguān yī qiè zhì
智，非于外一切陀罗尼门、三摩地门观一切智

zhì fēi yú nèi wài yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì ménguān yī qiè
智，非于内外一切陀罗尼门、三摩地门观一切

zhì zhì yì fēi lí yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì ménguān yī qiè
智智，亦非离一切陀罗尼门、三摩地门观一切

zhì zhì hé yǐ gù ruò nèi ruò wài ruò nèi wài ruò lí nèi wài
智智。何以故？若内、若外、若内外、若离内外，

yī qiè jiē kōng bù kě dé gù
一切皆空不可得故。

shì shèng jūn fàn zhì yǐ rú shì děngzhū lí xiàngmén yú yī
“是胜军梵志以如是等诸离相门，于一

qiè zhì zhì shēnshēng xìn jiě yóu cǐ xìn jiě yú yī qiè fǎ jiē wú qǔ
切智智深生信解；由此信解，于一切法皆无取

zhuó yǐ zhū fǎ shí xiàng bù kě dé gù rú shì fàn zhì yǐ lí xiàngmén
著，以诸法实相不可得故。如是梵志以离相门，

yú yī qiè zhì zhì dé xìn jiě yǐ yú yī qiè fǎ jiē bù qǔ xiàng yì bù
于一切智智得信解已，于一切法皆不取相，亦不

sī wéi wú xiàngzhū fǎ yǐ xiàng wú xiàng fǎ jiē bù kě dé gù rú
思惟无相诸法，以相、无相法皆不可得故。如

shì fàn zhì yóushèng jiě lì yú yī qiè fǎ bù qǔ bù shě yǐ shí xiàng
是梵志由胜解力，于一切法不取不舍，以实相

fǎ zhōng wú qǔ shě gù shí bǐ fàn zhì yú zì xìn jiě nǎi zhì niè pán
法中无取舍故。时，彼梵志于自信解乃至涅槃

yì bù qǔ zhuó suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ běnxìng jiē kōng bù kě
亦不取著。所以者何？以一切法本性皆空不可

qǔ gù
取故。

shì zūn zhū pú sà mó hē sà suǒ dé bō rě bō luó mì duō yì
“世尊！诸菩萨摩诃萨所得般若波罗蜜多亦

fù rú shì yú yī qiè fǎ wú suǒ qǔ zhuó néng cóng cǐ àn dào bǐ àn
复如是，于一切法无所取著，能从此岸到彼岸

gù ruò yú zhū fǎ shǎoyǒu qǔ zhuó zé yú bǐ àn fēi wéi néng dào
故；若于诸法少有取著，则于彼岸非为能到。

shì gù pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù qǔ yī qiè
是故菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不取一切

sè bù qǔ yī qiè shòu xiǎng xíng shí hé yǐ gù yǐ yī qiè
色，不取一切受、想、行、识。何以故？以一切

fǎ bù kě qǔ gù nǎi zhì bù qǔ yī qiè tuó luó ní mén bù qǔ yī qiè
法不可取故。乃至不取一切陀罗尼门，不取一切
sān mó dì mén hé yǐ gù yī yī qiè fǎ bù kě qǔ gù shì pú sà
三摩地门。何以故？以一切法不可取故。是菩萨
mó hē sà suī yú yī qiè sè shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì yī qiè
摩诃萨虽于一切色、受、想、行、识，乃至一切
tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò zǒng ruò bié jiē wú suǒ qǔ ér
陀罗尼门、三摩地门，若惣若别皆无所取；而
yǐ běn yuàn suǒ xíng sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī wèi yuán mǎn gù
以本愿所行四念住乃至八圣道支未圆满故，
jí yǐ běn yuàn suǒ zhèng fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ wèi
及以本愿所证佛十力乃至十八佛不共法未
chéng bàn gù yú qí zhōng jiān zhōng bù yǐ bù qǔ yī qiè xiàng gù ér
成办故，于其中间终不以不取一切相故而
bō niè pán
般涅槃。

shì pú sà mó hē sà suī néng yuán mǎn sì niàn zhù nǎi zhì bā
“是菩萨摩诃萨虽能圆满四念住乃至八
shèng dào zhī jí néng chéng bàn fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
圣道支，及能成办佛十力乃至十八佛不共法，
ér bú jiàn sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī jí bú jiàn fó shí lì nǎi
而不见四念住乃至八圣道支，及不见佛十力乃
zhì shí bā fó bú gòng fǎ hé yǐ gù shì sì niàn zhù jí fēi sì niàn
至十八佛不共法。何以故？是四念住即非四念
zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī jí fēi bā shèng dào zhī jí fó shí lì jí
住，乃至八圣道支即非八圣道支，及佛十力即
fēi fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ jí fēi shí bā fó bú gòng
非佛十力，乃至十八佛不共法即非十八佛不共
fǎ yī yī qiè fǎ fēi fǎ fēi fēi fǎ gù shì pú sà mó hē sà xiū
法，以一切法非法、非非法故。是菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí suī bù qǔ zhuó sè bù qǔ zhuó shòu
行般若波罗蜜多时，虽不取著色，不取著受、
xiǎng xíng shí nǎi zhì bù qǔ zhuó shí bā fó bú gòng fǎ ér néng
想、行、识，乃至不取著十八佛不共法，而能
chéng bàn yī qiè shì yè
成办一切事业。

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yīngdāng rú shì shěn dì guānchá hé zhě shì bō rě bō luó
蜜多时，应当如是审谛观察：何者是般若波罗
mì duō hé gù míng bō rě bō luó mì duō shéi zhī bō rě bō luó mì
蜜多？何故名般若波罗蜜多？谁之般若波罗蜜
duō rú shì bō rě bō luó mì duō wéi hé suǒ yòng shì pú sà mó hē
多？如是般若波罗蜜多为何所用？是菩萨摩诃
sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shì shěn dì guānchá ruò fǎ wú suǒ yǒu
萨修行般若波罗蜜多时审谛观察：若法无所有
bù kě dé shì wéi bō rě bō luó mì duō yú wú suǒ yǒu bù kě dé zhōng
不可得是为般若波罗蜜多，于无所有不可得中
hé suǒ zhēng jié
何所征诘？”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán cǐ zhōng hé fǎ míng wú suǒ
时，舍利子问善现言：“此中何法名无所
yǒu bù kě dé yé
有不可得耶？”

shàn xiàn duì yuē suǒ wèi bō rě bō luó mì duō fǎ wú suǒ yǒu bù
善现对曰：“所谓般若波罗蜜多法无所有不
kě dé nǎi zhì bù shī bō luó mì duō fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé yóu nèi
可得，乃至布施波罗蜜多法无所有不可得，由内
kōng gù nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng gù
空故乃至无性自性空故。

shè lì zǐ sè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shòu xiǎng xíng
“舍利子，色法无所有不可得，受、想、行、
shí fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé nèi kōng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé nǎi zhì
识法无所有不可得；内空法无所有不可得，乃至
wú xìng zì xìng kōng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sì niàn zhù fǎ wú suǒ yǒu
无性自性空法无所有不可得；四念住法无所有
bù kě dé nǎi zhì bā shèng dào zhī fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé fó shí
不可得，乃至八圣道支法无所有不可得；佛十
lì fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ fǎ wú suǒ
力法无所有不可得，乃至十八佛不共法法无所
yǒu bù kě dé liù shéntōng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé zhēn rú fǎ wú
有不可得；六神通法无所有不可得；真如法无
suǒ yǒu bù kě dé nǎi zhì shí jì fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé yù liú fǎ
所有不可得，乃至实际法无所有不可得；预流法
wú suǒ yǒu bù kě dé yī lái bù huán ā luó hàn dú jué fǎ wú
无所有不可得，一来、不还、阿罗汉、独觉法无

suǒyǒu bù kě dé pú sà fǎ wú suǒyǒu bù kě dé zhū fó fǎ wú suǒ
所有不可得；菩萨法无所有不可得，诸佛法无所
yǒu bù kě dé yī qiè zhì zhì fǎ wú suǒyǒu bù kě dé yóu nèi kōng gù
有不可得；一切智智法无所有不可得。由内空故
nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng gù
乃至无性自性空故。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“舍利子，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，
néng zuò rú shì shěn dì guān chá zhū suǒyǒu fǎ jiē wú suǒyǒu bù kě dé
能作如是审谛观察，诸所有法皆无所有不可得
shí xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù
时，心不沉没亦不忧悔，其心不惊不恐不怖，
dāng zhī shì pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō cháng bù shě
当知是菩萨摩诃萨能于般若波罗蜜多常不舍
lí。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán hé yuán gù zhī shì xíng bō rě
时，舍利子问善现言：“何缘故知是行般若
bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō
波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，能于般若波罗蜜多
cháng bù shě lí
常不舍离？”

shàn xiàn duì yuē shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
善现对曰：“是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè lí sè zì xìng shòu xiǎng xíng shí lí
多时，如实知色离色自性，受、想、行、识离
shòu xiǎng xíng shí zì xìng rú shí zhī bù shī bō luó mì duō lí
受、想、行、识自性；如实知布施波罗蜜多离
bù shī bō luó mì duō zì xìng nǎi zhì bō rě bō luó mì duō lí bō rě
布施波罗蜜多自性，乃至般若波罗蜜多离般若
bō luó mì duō zì xìng nǎi zhì rú shí zhī shí bā fó bú gòng fǎ lí shí
波罗蜜多自性；乃至如实知十八佛不共法离十
bā fó bú gòng fǎ zì xìng nǎi zhì rú shí zhī shí jì lí shí jì zì xìng
八佛不共法自性，乃至如实知实际离实际自性。
shè lì zǐ yóu cǐ gù zhī shì xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó
舍利子，由此故知，是行般若波罗蜜多诸菩萨摩
hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō cháng bù shě lí
诃萨能于般若波罗蜜多常不舍离。”

shí shè lì zǐ wènshànxiànyán hé zhě shì sè zì xìng hé
时，舍利子问善现言：“何者是色自性？何
zhě shì shòu xiǎng xíng shí zì xìng nǎi zhì hé zhě shì shí jì zì
者是受、想、行、识自性？乃至何者是实际自
xìng
性？”

shànxiàn duì yuē wú xìng shì sè zì xìng wú xìng shì shòu xiǎng
善现对曰：“无性是色自性，无性是受、想、
xíng shí zì xìng nǎi zhì wú xìng shì shí jì zì xìng shè lì zǐ yóu
行、识自性，乃至无性是实际自性。舍利子，由
shì dāng zhī sè lí sè zì xìng shòu xiǎng xíng shí lí shòu
是当知，色离色自性，受、想、行、识离受、
xiǎng xíng shí zì xìng nǎi zhì shí jì lí shí jì zì xìng shè lì zǐ
想、行、识自性，乃至实际离实际自性。舍利子，
sè yì lí sè xiàng shòu xiǎng xíng shí yì lí shòu xiǎng xíng
色亦离色相，受、想、行、识亦离受、想、行、
shí xiàng nǎi zhì shí jì yì lí shí jì xiàng shè lì zǐ zì xìng yì
识相，乃至实际亦离实际相。舍利子，自性亦
lí zì xìng xiàng yì lí xiàng zì xìng yì lí xiàng xiàng yì lí zì xìng
离自性，相亦离相，自性亦离相，相亦离自性。”

shí shè lì zǐ wèishànxiànyán ruò pú sà mó hē sà yú cǐ
时，舍利子谓善现言：“若菩萨摩诃萨于此
zhōngxué sù néngchéngbàn yī qiè zhì zhì
中学，速能成办一切智智。”

shànxiàn bào yán rú shì rú shì chéng rú suǒshuō ruò
善现报言：“如是！如是！诚如所说。若
pú sà mó hē sà yú cǐ zhōngxué sù néngchéngbàn yī qiè zhì zhì hé
菩萨摩诃萨于此中学速能成办一切智智。何
yǐ gù shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà zhī yī qiè fǎ wú shēng
以故？舍利子，是菩萨摩诃萨知一切法无生
chéng gù
成故。”

shè lì zǐ yán hé yuánzhū fǎ wú shēng wú chéng
舍利子言：“何缘诸法无生、无成？”

shànxiàn duì yuē sè kōng gù shēng jí chéngbàn jù bù kě dé
善现对曰：“色空故，生及成办俱不可得；
shòu xiǎng xíng shí kōng gù shēng jí chéngbàn jù bù kě dé
受、想、行、识空故，生及成办俱不可得，

rú shì nǎi zhì shí jì kōng gù shēng jí chéngbàn jù bù kě dé shè lì
如是乃至实际空故，生及成办俱不可得。舍利
zǐ ruò pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō zuò rú shì xué
子，若菩萨摩诃萨能于般若波罗蜜多作如是学，
zé biàn jiàn jìn yī qiè zhì zhì rú rú jiàn jìn yī qiè zhì zhì rú shì rú
则便渐近一切智智，如如渐近一切智智，如是如
shì dé shēn qīng jìng dé yǔ qīng jìng dé yì qīng jìng dé xiàng qīng jìng
是得身清净，得语清净，得意清净，得相清净，
rú rú huò dé shēn yǔ yì xiàng sì zhǒng qīng jìng rú shì rú shì
如如获得身、语、意、相四种清净；如是如是
bù shēng tān chēn chī màn chǎn kuáng qiān tān jiàn qù
不生贪、瞋、痴、慢、谄、诳、悭贪、见趣、
jù xíng zhī xīn shì pú sà mó hē sà yóu cháng bù shēng tān děng xīn gù
俱行之心。是菩萨摩诃萨由常不生贪等心故，
bì jìng bú duò nǚ rén tāi zhōng héng shòu huà shēng lí xiǎn è qù chú
毕竟不堕女人胎中，恒受化生离险恶趣，除
wèi lì lè yǒu qíng yīn yuán shì pú sà mó hē sà cóng yī fó tǔ zhì yī
为利乐有情因缘。是菩萨摩诃萨从一佛土至一
fó tǔ gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn zhū fó shì zūn chéng shú
佛土，供养恭敬、尊重赞叹诸佛世尊，成熟
yǒu qíng yán jìng fó tǔ nǎi zhì zhèng dé suǒ qiú wú shàng zhèng děng pú
有情、严净佛土，乃至证得所求无上正等菩
tí cháng bù lí fó shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù dé rú shì
提常不离佛。舍利子，若菩萨摩诃萨欲得如是
gōng dé shèng lì dāng xué bō rě bō luó mì duō wú dé zàn shě
功德胜利，当学般若波罗蜜多无得暂舍。”

dì èr fēn xíng xiàng pǐn dì jiǔ zhī yī
第二分行相品第九之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò xíng sè
诃萨无方便善巧修行般若波罗蜜多时，若行色
shì xíng qí xiàng ruò xíng shòu xiǎng xíng shí shì xíng qí xiàng ruò
是行其相，若行受、想、行、识是行其相；若
xíng sè cháng wú cháng shì xíng qí xiàng ruò xíng shòu xiǎng xíng shí
行色常无常是行其相，若行受、想、行、识

cháng wú cháng shì xíng qí xiàng ruò xíng sè lè kǔ shì xíng qí xiàng ruò
常 无 常 是 行 其 相 ； 若 行 色 乐 苦 是 行 其 相 ， 若
xíngshòu xiǎng xíng shí lè kǔ shì xíng qí xiàng ruò xíng sè wǒ wú
行 受 、 想 、 行 、 识 乐 苦 是 行 其 相 ； 若 行 色 我 无
wǒ shì xíng qí xiàng ruò xíngshòu xiǎng xíng shí wǒ wú wǒ shì xíng
我 是 行 其 相 ， 若 行 受 、 想 、 行 、 识 我 无 我 是 行
qí xiàng ruò xíng sè jìng bú jìng shì xíng qí xiàng ruò xíngshòu xiǎng
其 相 ； 若 行 色 净 不 净 是 行 其 相 ， 若 行 受 、 想 、
xíng shí jìng bú jìng shì xíng qí xiàng ruò xíng sè yuǎn lí bù yuǎn lí shì
行 、 识 净 不 净 是 行 其 相 ； 若 行 色 远 离 不 远 离 是
xíng qí xiàng ruò xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù yuǎn lí shì
行 其 相 ， 若 行 受 、 想 、 行 、 识 远 离 不 远 离 是
xíng qí xiàng ruò xíng sè jì jìng bú jì jìng shì xíng qí xiàng ruò xíngshòu
行 其 相 ； 若 行 色 寂 静 不 寂 静 是 行 其 相 ， 若 行 受 、
xiǎng xíng shí jì jìng bú jì jìng shì xíng qí xiàng ruò xíng sì niàn zhù
想 、 行 、 识 寂 静 不 寂 静 是 行 其 相 ； 若 行 四 念 住
shì xíng qí xiàng nǎi zhì ruò xíng shí bā fó bú gòng fǎ shì xíng qí xiàng
是 行 其 相 ， 乃 至 若 行 十 八 佛 不 共 法 是 行 其 相 。
ruò zuò shì niàn wǒ xíng bō rě bō luó mì duō yǒu suǒ dé gù shì xíng
若 作 是 念 ： ‘ 我 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 ’ 有 所 得 故 是 行
qí xiàng ruò zuò shì niàn wǒ shì pú sà yǒu suǒ dé gù shì xíng qí
其 相 。 若 作 是 念 ： ‘ 我 是 菩 萨 。 ’ 有 所 得 故 是 行 其
xiàng ruò zuò shì niàn yǒu néng rú shì xiū xíng bō rě bō luó mì duō
相 。 若 作 是 念 ： ‘ 有 能 如 是 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 ，
shì wéi pú sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō yǒu suǒ dé gù shì xíng qí
是 为 菩 萨 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 ’ 有 所 得 故 是 行 其
xiàng shì zūn ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì děng zhǒng zhǒng fēn bié
相 。 世 尊 ！ 若 菩 萨 摩 诃 萨 作 如 是 等 种 种 分 别 ，
xiū xíng bō rě bō luó mì duō wú fāng biàn shàn qiǎo gù fēi xíng bō rě bō
修 行 般 若 波 罗 蜜 多 无 方 便 善 巧 故 ， 非 行 般 若 波
luó mì duō
罗 蜜 多 。”

shí jù shòu shàn xiàn wèi shè lì zǐ yán ruò pú sà mó hē sà
时 ， 具 寿 善 现 谓 舍 利 子 言 ： “ 若 菩 萨 摩 诃 萨
wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò yú sè zhù
无 方 便 善 巧 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 时 ， 若 于 色 住
xiǎng shèng jiě zé yú sè zuò jiā xíng ruò yú shòu xiǎng xíng shí
想 胜 解 ， 则 于 色 作 加 行 ； 若 于 受 、 想 、 行 、 识

zhùxiǎngshèng jiě zé yú shòu xiǎng xíng shí zuò jiā xíng yóu jiā
住想胜解，则于受、想、行、识作加行。由加
xíng gù bù néng jiě tuōshēnglǎobìng sǐ chóutànyōunǎo jí hòu shì kǔ
行故，不能解脱生老病死愁叹忧恼及后世苦。
ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō
若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波罗蜜多
shí ruò yú yǎnchù nǎi zhì yì chùzhùxiǎngshèng jiě zé yú yǎnchù nǎi
时，若于眼处乃至意处住想胜解，则于眼处乃
zhì yì chùzuò jiā xíng ruò yú sè chù nǎi zhì fǎ chùzhùxiǎngshèng jiě
至意处作加行；若于色处乃至法处住想胜解，
zé yú sè chù nǎi zhì fǎ chùzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō
则于色处乃至法处作加行。由加行故，不能解脱
shēnglǎobìng sǐ chóutànyōunǎo jí hòu shì kǔ ruò pú sà mó hē sà wú
生老病死愁叹忧恼及后世苦。若菩萨摩诃萨无
fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò yú yǎn jiè nǎi zhì
方便善巧修行般若波罗蜜多时，若于眼界乃至
yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuzhùxiǎngshèng jiě zé yú yǎn jiè nǎi zhì
眼触为缘所生诸受住想胜解，则于眼界乃至
yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng nǎi zhì ruò yú yì jiè nǎi zhì
眼触为缘所生诸受作加行，乃至若于眼界乃至
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuzhùxiǎngshèng jiě zé yú yì jiè nǎi zhì
意触为缘所生诸受住想胜解，则于眼界乃至
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě
意触为缘所生诸受作加行。由加行故，不能解
tuōshēnglǎobìng sǐ chóutànyōunǎo jí hòu shì kǔ ruò pú sà mó hē sà
脱生老病死愁叹忧恼及后世苦。若菩萨摩诃萨
wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò yú sì niànzhù
无方便善巧修行般若波罗蜜多时，若于四念住
nǎi zhì bā shèngdào zhī zhùxiǎngshèng jiě zé yú sì niànzhù nǎi zhì bā
乃至八圣道支住想胜解，则于四念住乃至八
shèngdào zhī zuò jiā xíng nǎi zhì ruò yú fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú
圣道支作加行，乃至若于佛十力乃至十八佛不
gòng fǎ zhùxiǎngshèng jiě zé yú fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
共法住想胜解，则于佛十力乃至十八佛不共
fǎ zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuōshēnglǎobìng sǐ chóutàn
法作加行。由加行故，不能解脱生老病死愁叹
yōunǎo jí hòu shì kǔ
忧恼及后世苦。

shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“舍利子，是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí wú fāngbiànshànqiǎo gù shàng bù néngzhèngshēngwén dú jué suǒ
时无方便善巧故，尚不能证声闻、独觉所

zhù zhī dì kuàngzhèng wú shàngzhèngděng pú tí shè lì zǐ ruò
住之地，况证无上正等菩提！舍利子，若

pú sà mó hē sà zuò rú shì děng xiū xíng bō rě bō luó mì duō dāng zhī
菩萨摩诃萨作如是等修行般若波罗蜜多，当知

cǐ míng wú fāngbiànshànqiǎozhě chéng jiù zhǒngzhǒng wú fāngbiànshàn
此名无方便善巧者；成就种种无方便善

qiǎo gù zhū yǒu suǒ zuò jiē bù néng chéng
巧故，诸有所作皆不能成。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán yún hé dāng zhī zhū pú sà mó
时，舍利子问善现言：“云何当知诸菩萨摩

hē sà yǒu fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō
诃萨有方便善巧修行般若波罗蜜多？”

shàn xiàn duì yuē ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
善现对曰：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí yǒu fāngbiànshànqiǎo gù bù xíng sè bù xíng sè xiàng bù xíng
多时，有方便善巧故不行色，不行色相；不行

shòu xiǎng xíng shí bù xíngshòu xiǎng xíng shí xiàng bù
受、想、行、识，不行受、想、行、识相。不

xíng sè cháng wú cháng bù xíng sè cháng wú chángxiàng bù xíngshòu
行色常无常，不行色常无常相；不行受、

xiǎng xíng shí cháng wú cháng bù xíngshòu xiǎng xíng shí cháng
想、行、识常无常，不行受、想、行、识常

wú chángxiàng bù xíng sè lè kǔ bù xíng sè lè kǔ xiàng bù xíngshòu
无常相。不行色乐苦，不行色乐苦相；不行受、

xiǎng xíng shí lè kǔ bù xíngshòu xiǎng xíng shí lè kǔ xiàng
想、行、识乐苦，不行受、想、行、识乐苦相。

bù xíng sè wǒ wú wǒ bù xíng sè wǒ wú wǒ xiàng bù xíngshòu xiǎng
不行色我无我，不行色我无我相；不行受、想、

xíng shí wǒ wú wǒ bù xíngshòu xiǎng xíng shí wǒ wú wǒ xiàng
行、识我无我，不行受、想、行、识我无我相。

bù xíng sè jìng bú jìng bù xíng sè jìng bú jìngxiàng bù xíngshòu xiǎng
不行色净不净，不行色净不净相；不行受、想、

xíng shí jìng bú jìng bù xíngshòu xiǎng xíng shí jìng bú jìngxiàng
行、识净不净，不行受、想、行、识净不净相。

bù xíng sè kōng bù kōng bù xíng sè kōng bù kōngxiàng bù xíngshòu
不行色空不空，不行色空不空相；不行受、
xiǎng xíng shí kōng bù kōng bù xíngshòu xiǎng xíng shí kōng
想、行、识空不空，不行受、想、行、识空
bù kōngxiàng bù xíng sè yǒuxiàng wú xiàng bù xíng sè yǒuxiàng wú xiàng
不空相。不行色有相无相，不行色有相无相
xiàng bù xíngshòu xiǎng xíng shí yǒuxiàng wú xiàng bù xíngshòu
相；不行受、想、行、识有相无相，不行受、
xiǎng xíng shí yǒuxiàng wú xiàngxiàng bù xíng sè yǒuyuàn wú yuàn
想、行、识有相无相相。不行色有愿无愿，
bù xíng sè yǒuyuàn wú yuànxiàng bù xíngshòu xiǎng xíng shí yǒu
不行色有愿无愿相；不行受、想、行、识有
yuàn wú yuàn bù xíngshòu xiǎng xíng shí yǒuyuàn wú yuànxiàng
愿无愿，不行受、想、行、识有愿无愿相。
bù xíng sè jì jìng bú jì jìng bù xíng sè jì jìng bú jì jìngxiàng bù xíng
不行色寂静不寂静，不行色寂静不寂静相；不行
shòu xiǎng xíng shí jì jìng bú jì jìng bù xíngshòu xiǎng xíng
受、想、行、识寂静不寂静，不行受、想、行、
shí jì jìng bú jì jìngxiàng bù xíng sè yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng sè
识寂静不寂静相。不行色远离不远离，不行色
yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng bù xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù
远离不远离相；不行受、想、行、识远离不
yuǎn lí bù xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng
远离，不行受、想、行、识远离不远离相；
bù xíng sì niànzhù bù xíng sì niànzhùxiàng nǎi zhì bù xíng shí bā fó
不行四念住，不行四念住相；乃至不行十八佛
bú gòng fǎ bù xíng shí bā fó bú gòng fǎ xiàng
不共法，不行十八佛不共法相。

shè lì zǐ dāng zhī rú shì pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrshàn
“舍利子当知！如是菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ shì sè fēi
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，是色非
sè kōng shì sè kōng fēi sè sè bù lí kōng kōng bù lí sè sè
色空，是色空非色，色不离空，空不离色，色
jí shì kōng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng shí yì fù rú shì
即是空，空即是色，受、想、行、识亦复如是，
nǎi zhì shì shí bā fó bú gòng fǎ fēi shí bā fó bú gòng fǎ kōng shì shí
乃至是十八佛不共法非十八佛不共法空，是十

bā fó bú gòng fǎ kōng fēi shí bā fó bú gòng fǎ shí bā fó bú gòng
八佛不共法空非十八佛不共法，十八佛不共
fǎ bù lí kōng kōng bù lí shí bā fó bú gòng fǎ shí bā fó bú gòng
法不离空，空不离十八佛不共法，十八佛不共
fǎ jí shì kōng kōng jí shì shí bā fó bú gòng fǎ shè lì zǐ rú
法即是空，空即是十八佛不共法。舍利子，如
shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō yǒu fāng biàn shàn qiǎo
是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多有方便善巧
gù néng zhèng wú shàng zhèng děng pú tí shè lì zǐ shì pú sà mó
故，能证无上正等菩提。舍利子，是菩萨摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú bō rě bō luó mì duō bù
诃萨修行般若波罗蜜多时，于般若波罗蜜多，不
qǔ xíng bù qǔ bù xíng bù qǔ yì xíng yì bù xíng bù qǔ fēi xíng fēi
取行，不取不行，不取亦行亦不行，不取非行非
bù xíng yú bù qǔ yì bù qǔ
不行，于不取亦不取。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán hé yīn yuán gù shì pú sà
时，舍利子问善现言：“何因缘故，是菩萨
mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú bō rě bō luó mì duō
摩诃萨修行般若波罗蜜多时，于般若波罗蜜多
dōu wú suǒ qǔ
都无所取？”

shàn xiàn duì yuē yóu bō rě bō luó mì duō zì xìng bù kě dé
善现对曰：“由般若波罗蜜多自性不可得。
hé yǐ gù shè lì zǐ bō rě bō luó mì duō yǐ wú xìng wéi zì xìng gù
何以故？舍利子，般若波罗蜜多以无性为自性故。
shè lì zǐ yóu cǐ yīn yuán ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
舍利子，由此因缘，若菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí yú bō rě bō luó mì duō ruò qǔ xíng ruò bù qǔ xíng
蜜多时，于般若波罗蜜多，若取行，若不取⁵¹行，
ruò qǔ yì xíng yì bù xíng ruò qǔ fēi xíng fēi bù xíng ruò qǔ bù qǔ
若取亦行亦不行，若取非行非不行，若取不取，
rú shì yī qiè fēi xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ
如是一切非行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，
yī yī qiè fǎ jiē yòng wú xìng wéi qí zì xìng dōu wú suǒ qǔ wú suǒ zhí
以一切法皆用无性为其自性，都无所取、无所执

⁵¹ 大正藏：取不；永乐北藏及龙藏：不取

zhuó shì míng pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ wú suǒ qǔ zhuó sān mó dì
著，是名菩萨摩诃萨于一切法无所取著三摩地。
cǐ sān mó dì wēi miào shū shèng guǎng dà wú liàng néng jí wú biān wú
此三摩地微妙殊胜广大无量，能集无边无
ài zuò yòng bú gòng yī qiè shēng wén dú jué shè lì zǐ ruò pú
碍作用，不共一切声闻、独觉。舍利子，若菩
sà mó hē sà néng yú rú shì shèng sān mó dì héng zhù bù shě sù zhèng
萨摩诃萨能于如是胜三摩地恒住不舍，速证
wú shàng zhèng děng pú tí
无上正等菩提。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán zhū pú sà mó hē sà wéi dàn
时，舍利子问善现言：“诸菩萨摩诃萨为但
yú cǐ yī sān mó dì héng zhù bù shě sù zhèng wú shàng zhèng děng pú
于此一三摩地恒住不舍，速证无上正等菩
tí wéi gèng yǒu yú zhū sān mó dì
提，为更有余诸三摩地？”

shàn xiàn duì yuē fēi dàn yú cǐ yī sān mó dì héng zhù bù shě
善现对曰：“非但于此一三摩地恒住不舍，
lìng zhū pú sà sù zhèng wú shàng zhèng děng pú tí fù yǒu suǒ yú zhū sān
令诸菩萨速证无上正等菩提，复有所余诸三
mó dì
摩地。”

shè lì zǐ yán hé zhě shì yú zhū sān mó dì
舍利子言：“何者是余诸三摩地？”

shàn xiàn duì yuē zhū pú sà mó hē sà yǒu jiàn xíng sān mó dì
善现对曰：“诸菩萨摩诃萨有健行三摩地、
bǎo yìn sān mó dì shī zǐ yóu xì sān mó dì miào yuè sān mó dì yuè
宝印三摩地、师子游戏三摩地、妙月三摩地、月
chuáng xiàng sān mó dì yī qiè fǎ hǎi sān mó dì guān dǐng sān mó dì
幢相三摩地、一切法海三摩地、观顶三摩地、
fǎ jiè jué dìng sān mó dì jué dìng chuáng xiàng sān mó dì jīn gāng yù
法界决定三摩地、决定幢相三摩地、金刚喻
sān mó dì rù zhū fǎ yìn sān mó dì sān mó dì wáng sān mó dì shàn
三摩地、入诸法印三摩地、三摩地王三摩地、善
ān zhù sān mó dì wáng yìn sān mó dì jīng jìn lì sān mó dì děng
安住三摩地、王印三摩地、精进力三摩地、等
yǒng sān mó dì rù cí dìng sān mó dì rù zēng yǔ sān mó dì guān
涌三摩地、入词定三摩地、入增语三摩地、观

fāng sān mó dì tuó luó ní yìn sān mó dì wú wàng shī sān mó dì
方三摩地、陀罗尼印三摩地、无忘失三摩地、
zhū fǎ děng qù hǎi yìn sān mó dì biàn fù xū kōng sān mó dì jīn gāng
诸法等趣海印三摩地、遍覆虚空三摩地、金刚
lún sān mó dì shèng chuáng xiàng sān mó dì dì chuáng xiàng sān mó dì
轮三摩地、胜幢相三摩地、帝幢相三摩地、
shùn míng zàng sān mó dì shī zǐ fèn xùn sān mó dì shèng kāi xiǎn sān mó
顺明藏三摩地、师子奋迅三摩地、胜开显三摩
dì bǎo xìng sān mó dì biàn zhào sān mó dì bú shùn sān mó dì
地、宝性三摩地、遍照三摩地、不眴三摩地、
zhù wú xiàng sān mó dì jué dìng sān mó dì wú gòu dēng sān mó dì
住无相三摩地、决定三摩地、无垢灯三摩地、
wú biān guāng sān mó dì fā guāng sān mó dì fā míng sān mó dì
无边光三摩地、发光三摩地、发明三摩地、
jìng zuò sān mó dì wú gòu guāng sān mó dì fā ài yào sān mó dì
净座三摩地、无垢光三摩地、发爱乐三摩地、
diàn dēng sān mó dì wú jìn sān mó dì jù wēi guāng sān mó dì lí
电灯三摩地、无尽三摩地、具威光三摩地、离
jìn sān mó dì xiáng fú sān mó dì chú qiǎn sān mó dì rì dēng sān
尽三摩地、降伏三摩地、除遣三摩地、日灯三
mó dì yuè dēng sān mó dì jìng guāng sān mó dì míng xìng sān mó dì
摩地、月灯三摩地、净光三摩地、明性三摩地、
miào xìng sān mó dì zhì xiàng sān mó dì zhù xīn sān mó dì pǔ míng
妙性三摩地、智相三摩地、住心三摩地、普明
sān mó dì shàn zhù sān mó dì bǎo jī sān mó dì miào fǎ yìn sān
三摩地、善住三摩地、宝积三摩地、妙法印三
mó dì zhū fǎ píng děng sān mó dì shě chén ài sān mó dì rù fǎ
摩地、诸法平等三摩地、舍尘爱三摩地、入法
dǐng sān mó dì piāo sǎn sān mó dì fēn bié fǎ jù sān mó dì zì píng
顶三摩地、飘散三摩地、分别法句三摩地、字平
děng xiàng sān mó dì lí wén zì xiàng sān mó dì duàn suǒ yuán sān mó
等相三摩地、离文字相三摩地、断所缘三摩
dì wú biàn yì sān mó dì rù míng dìng xiàng sān mó dì xíng wú xiàng
地、无变异三摩地、入名定相三摩地、行无相
sān mó dì lí yì àn sān mó dì jù xíng sān mó dì bú dòng sān mó
三摩地、离翳暗三摩地、具行三摩地、不动三摩
dì dù jìng sān mó dì jí zhū gōng dé sān mó dì jué dìng zhù sān mó
地、度境三摩地、集诸功德三摩地、决定住三摩

dì jìng miào huā sān mó dì jù jué zhī sān mó dì wú biān biàn sān
地、净妙花三摩地、具觉支三摩地、无边辩三
mó dì wú děng děng sān mó dì chāo yī qiè sān mó dì fā miào guān
摩地、无等等三摩地、超一切三摩地、发妙观
sān mó dì sàn yí huò sān mó dì wú suǒ zhù sān mó dì shě yī xiàng
三摩地、散疑惑三摩地、无所住三摩地、舍一相
sān mó dì yǐn fā xíng xiàng sān mó dì yī xíng xiàng sān mó dì lí
三摩地、引发行相三摩地、一行相三摩地、离
zhū xiàng sān mó dì wú yú yī lí yī qiè yǒu sān mó dì rù yī qiè shī
诸相三摩地、无余依离一切有三摩地、入一切施
shè yǔ yán sān mó dì jiě tuō yīn shēng wén zì sān mó dì jù chì rán
设语言三摩地、解脱音声文字三摩地、炬炽然
sān mó dì jìng yǎn sān mó dì wú xíng xiàng sān mó dì rù yī qiè xiàng
三摩地、净眼三摩地、无形相三摩地、入一切相
sān mó dì bù xǐ yī qiè kǔ lè sān mó dì wú jìn xíng xiàng sān mó dì
三摩地、不喜一切苦乐三摩地、无尽行相三摩地、
jù tuó luó ní sān mó dì shè fú yī qiè zhèng xié xìng sān mó dì rù yī
具陀罗尼三摩地、摄伏一切正邪性三摩地、入一
qiè yán cí jì mò sān mó dì lí wéi shùn sān mó dì wú gòu míng sān mó
切言词寂默三摩地、离违顺三摩地、无垢明三摩
dì jù jiān gù sān mó dì mǎnyuè jìng guāng sān mó dì dà zhuāng
地、具坚固三摩地、满月净光三摩地、大庄
yán sān mó dì fā yī qiè guāng míng sān mó dì dìng píng děng sān mó dì
严三摩地、发一切光明三摩地、定平等三摩地、
wú chén yǒu chén píng děng lǐ qù sān mó dì wú zhēng yǒu zhēng píng děng
无尘有尘平等理趣三摩地、无诤有诤平等
lǐ qù sān mó dì wú cháo xué wú biāo zhì wú ài yào sān mó dì jué
理趣三摩地、无巢穴无标帜无爱乐三摩地、决
dìng zhù zhēn rú sān mó dì huài shēn è xíng sān mó dì huài yǔ è xíng
定住真如三摩地、坏身恶行三摩地、坏语恶行
sān mó dì huài yì è xíng sān mó dì rú xū kōng sān mó dì wú rǎn
三摩地、坏意恶行三摩地、如虚空三摩地、无染
zhuó rú xū kōng sān mó dì
著如虚空三摩地。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yú rú shì děng zhū sān mó
“舍利子，若菩萨摩诃萨于如是等诸三摩

dì héng zhù bù shě sù zhèng wú shàng zhèng děng pú tí shè lì zǐ
地恒住不舍，速证无上正等菩提。舍利子，

fù yǒusuǒ yú wú liàng wú shù sān mó dì mén tuó luó ní mén ruò pú
复有所余无量无数三摩地门、陀罗尼门，若菩
sà mó hē sà néng yú qí zhōnghéngshàn xiū xué yì lìng sù zhèngsuǒ qiú
萨摩诃萨能于其中恒善修学，亦令速证所求
wú shàngzhèngděng pú tí
无上正等菩提。”

ěr shí shànxiàn fù yǔ jù shòushè lì zǐ yán ruò pú sà mó
尔时，善现复语具寿舍利子言：“若菩萨摩
hē sà ān zhù rú shì zhū sān mó dì dāng zhī yǐ wéiguò qù zhū fó zhī
诃萨安住如是诸三摩地，当知已为过去诸佛之
suǒshòu jì yì wéixiàn zài shí fāngzhū fó zhī suǒshòu jì shè lì zǐ
所授记，亦为现在十方诸佛之所授记。舍利子，
shì pú sà mó hē sà suī zhù rú shì zhū sān mó dì ér bú jiàn cǐ zhū sān
是菩萨摩诃萨虽住如是诸三摩地，而不见此诸三
mó dì yì bù zhuó cǐ zhū sān mó dì yì bú niànyán wǒ yǐ rù
摩地，亦不著此诸三摩地，亦不念言：‘我已入
cǐ zhū sān mó dì wǒ jīn rù cǐ zhū sān mó dì wǒ dāng rù cǐ zhū sān
此诸三摩地，我今入此诸三摩地，我当入此诸三
mó dì wéi wǒ néng rù fēi yú suǒ néng bǐ rú shì děngxún sī fēn bié
摩地，唯我能入非余所能。’彼如是等寻思分别
yī qiè bù qǐ
一切不起。”

shí shè lì zǐ wènshànxiànyán wéidìng bié yǒuzhū pú sà mó
时，舍利子问善现言：“为定别有诸菩萨摩
hē sà ān zhù rú shì zhū sān mó dì yǐ wéiguò qù xiànzài zhū fó suǒ
诃萨安住如是诸三摩地，已为过去、现在诸佛所
shòu jì yé
授记耶？”

shànxiàn duì yuē fú yě shè lì zǐ hé yǐ gù shè lì
善现对曰：“不也！舍利子，何以故？舍利
zǐ bō rě bō luó mì duō bú yì sān mó dì sān mó dì bú yì bō rě
子，般若波罗蜜多不异三摩地，三摩地不异般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà bú yì bō rě bō luó mì duō jí sān
波罗蜜多。菩萨摩诃萨不异般若波罗蜜多及三
mó dì bō rě bō luó mì duō jí sān mó dì bú yì pú sà mó hē sà
摩地，般若波罗蜜多及三摩地不异菩萨摩诃萨。
bō rě bō luó mì duō jí shì sān mó dì sān mó dì jí shì bō rě bō luó
般若波罗蜜多即是三摩地，三摩地即是般若波罗

mì duō pú sà mó hē sà jí shì bō rě bō luó mì duō jí sān mó dì
蜜多。菩萨摩诃萨即是般若波罗蜜多及三摩地，
bō rě bō luó mì duō jí sān mó dì jí shì pú sà mó hē sà suǒ yǐ zhě
般若波罗蜜多及三摩地即是菩萨摩诃萨。所以者
hé yī yī qiè fǎ xìng píng děng gù
何？以一切法性平等故。”

大般若波罗蜜多经卷第四百九

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi yī shí
大般若波罗蜜多经卷第四百一十

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn xíng xiàng pǐn dì jiǔ zhī èr
第二分行 相品第九之二

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán ruò sān mó dì bú yì pú sà
时，舍利子问善现言：“若三摩地不异菩萨
mó hē sà pú sà mó hē sà bú yì sān mó dì sān mó dì jí shì pú
摩诃萨，菩萨摩诃萨不异三摩地，三摩地即是菩
sà mó hē sà pú sà mó hē sà jí shì sān mó dì ruò sān mó dì
萨摩诃萨，菩萨摩诃萨即是三摩地，若三摩地、
ruò pú sà mó hē sà yú bō rě bō luó mì duō yì rú shì zhě zhū pú sà
若菩萨摩诃萨于般若波罗蜜多亦如是者，诸菩萨
mó hē sà yún hé yú yī qiè fǎ rú shí liǎo zhī rù sān mó dì
摩诃萨云何于一切法如实了知入三摩地？”

shàn xiàn dá yán ruò pú sà mó hē sà rù zhū dìng shí bú zuò
善现答言：“若菩萨摩诃萨入诸定时，不作
shì niàn wǒ yī yī qiè fǎ píng děng xìng zhèng rù rú shì rú shì děng
是念：‘我依一切法平等性证入如是如是等
chí yóu cǐ yīn yuán zhū pú sà mó hē sà suī yī yī qiè fǎ píng děng
持。’由此因缘，诸菩萨摩诃萨虽依一切法平等
xìng zhèng rù rú shì rú shì děng chí ér yú yī qiè fǎ píng děng xìng jí
性证入如是如是等持，而于一切法平等性及
zhū děng chí bú zuò xiǎng jiě hé yǐ gù shè lì zǐ yī yī qiè fǎ
诸等持不作想解。何以故？舍利子，以一切法
jí zhū děng chí ruò pú sà mó hē sà ruò bō rě bō luó mì duō jiē wú
及诸等持、若菩萨摩诃萨、若般若波罗蜜多皆无
suǒ yǒu wú suǒ yǒu zhōng fēn bié xiǎng jiě wú róng qǐ gù
所有，无所有中分别想解无容起故。”

shí bó qié fàn zàn shàn xiàn yán shàn zāi shàn zāi rú rǔ
时，薄伽梵赞善现言：“善哉！善哉！如汝
suǒ shuō gù wǒ shuō rǔ zhù wú zhēng dìng shēng wén zhòng zhōng zuì wéi dì
所说。故我说汝住无诤定声闻众中最为第

yī yóu sī wǒ shuō yǔ yì xiāngyìng píngděngxìngzhōng wú wéizhēng gù
一，由斯我说与义相应，平等性中无违诤故。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yù xué bō rě bō luó mì duōyīng rú shì
善现，诸菩萨摩诃萨欲学般若波罗蜜多应如是

xué yù xué jìng lǜ jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō luó mì
学，欲学静虑、精进、安忍、净戒、布施波罗蜜

duōyīng rú shì xué yù xué sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī yīng rú shì
多应如是学，欲学四念住乃至八圣道支应如是

xué rú shì nǎi zhì yù xué fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yīng
学，如是乃至欲学佛十力乃至十八佛不共法应

rú shì xué
如是学。”

shí shè lì zǐ jí bó fó yán ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì
时，舍利子即白佛言：“若菩萨摩诃萨作如是

xué wéizhèngxué bō rě bō luó mì duō fǒu nǎi zhì wéizhèngxué shí
学，为正学般若波罗蜜多不？乃至为正学十

bā fó bú gòng fǎ fǒu
八佛不共法不？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì xué wéi
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨作如是学，为

zhèngxué bō rě bō luó mì duō yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn gù nǎi zhì
正学般若波罗蜜多，以无所得为方便故，乃至

wéizhèngxué shí bā fó bú gòng fǎ yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn gù
为正学十八佛不共法，以无所得为方便故。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà rú shì xué
时，舍利子复白佛言：“若菩萨摩诃萨如是学

shí jiē yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn xué bō rě bō luó mì duō fǒu nǎi
时，皆以无所得为方便学般若波罗蜜多不？乃

zhì jiē yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn xué shí bā fó bú gòng fǎ fǒu
至皆以无所得为方便学十八佛不共法不？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà rú shì xué shí jiē
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨如是学时，皆

yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn xué bō rě bō luó mì duō nǎi zhì jiē yǐ wú
以无所得为方便学般若波罗蜜多，乃至皆以无

suǒ dé wéifāngbiàn xué shí bā fó bú gòng fǎ
所得为方便学十八佛不共法。”

shè lì zǐ yán wú suǒ dé zhě wéishuō hé děng bù kě dé
舍利子言：“无所得者，为说何等不可得

yé
耶？”

fó yán shè lì zǐ wǒ bù kě dé nǎi zhì jiànzhě bù kě dé
佛言：“舍利子，我不可得，乃至见者不可得，
bì jìng jìng gù yùn chù jiè bù kě dé bì jìng jìng gù wú míng
毕竟净故；蕴、处、界不可得，毕竟净故；无明
bù kě dé nǎi zhì lǎo sǐ bù kě dé bì jìng jìng gù sì shèng dì bù
不可得，乃至老死不可得，毕竟净故；四圣谛不
kě dé bì jìng jìng gù yù sè wú sè jiè bù kě dé bì jìng
可得，毕竟净故；欲、色、无色界不可得，毕竟
jìng gù sì niànzhù bù kě dé nǎi zhì bā shèngdào zhī bù kě dé
净故；四念住不可得，乃至八圣道支不可得，
bì jìng jìng gù fó shí lì bù kě dé nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ bù
毕竟净故；佛十力不可得，乃至十八佛不共法不
kě dé bì jìng jìng gù bù shī bō luó mì duō bù kě dé nǎi zhì bō
可得，毕竟净故；布施波罗蜜多不可得，乃至般
rě bō luó mì duō bù kě dé bì jìng jìng gù yù liú bù kě dé nǎi
若波罗蜜多不可得，毕竟净故；预流不可得，乃
zhì ā luó hàn bù kě dé bì jìng jìng gù dú jué bù kě dé bì jìng
至阿罗汉不可得，毕竟净故；独觉不可得，毕竟
jìng gù pú sà bù kě dé rú lái bù kě dé bì jìng jìng gù
净故；菩萨不可得，如来不可得，毕竟净故。”

shè lì zǐ yán shì zūn suǒ shuō bì jìng jìng zhě shì hé děng
舍利子言：“世尊！所说毕竟净者是何等
yì
义？”

fó yán shè lì zǐ jí yī qiè fǎ bù shēng bú miè wú rǎn
佛言：“舍利子，即一切法不生不灭、无染
wú jìng bù chū bú mò wú dé wú wéi rú shì míngwéi bì jìng jìng yì
无净、不出不没、无得无为，如是名为毕竟净义。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà rú shì xué
时，舍利子复白佛言：“若菩萨摩诃萨如是学
shí wéixué hé fǎ
时，为学何法？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà rú shì xué shí yú
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨如是学时，于
yī qiè fǎ dōu wú suǒ xué hé yǐ gù shè lì zǐ fēi yī qiè fǎ rú
一切法都无所学。何以故？舍利子，非一切法如

shì ér yǒu rú zhū yú fū yì shēngsuǒ zhí kě yú zhōngxué
是而有如诸愚夫异生所执可于中学。”

shè lì zǐ yán ruò ěr zhū fǎ rú hé ér yǒu
舍利子言：“若尔诸法如何而有？”

fó yán zhū fǎ rú wú suǒ yǒu rú shì ér yǒu ruò yú rú shì wú
佛言：“诸法如无所有如是而有，若于如是无

suǒ yǒu fǎ bù néng liǎo dá shuō míng wú míng
所有法不能了达，说名无明。”

shè lì zǐ yán hé děng fǎ wú suǒ yǒu ruò bù liǎo dá shuō míng
舍利子言：“何等法无所有，若不了达说名

wú míng
无明？”

fó yán shè lì zǐ sè wú suǒ yǒu shòu xiǎng xíng
佛言：“舍利子，色无所有，受、想、行、

shí wú suǒ yǒu yǐ nèi kōng gù nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng gù rú shì
识无所有，以内空故，乃至无性自性空故；如是

nǎi zhì sì niàn zhù wú suǒ yǒu nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ wú suǒ yǒu
乃至四念住无所有，乃至十八佛不共法无所有，

yǐ nèi kōng gù nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng gù shè lì zǐ yú fū yì
以内空故，乃至无性自性空故。舍利子，愚夫异

shēng ruò yú rú shì wú suǒ yǒu fǎ bù néng liǎo dá shuō míng wú míng bǐ
生若于如是无所有法不能了达，说名无明。彼

yóu wú míng jí ài shì lì fēn bié zhí zhuó duàn cháng èr biān yóu
由无明及爱势力，分别执著断、常二边，由

cǐ bù zhī bú jiàn zhū fǎ wú suǒ yǒu xìng fēn bié zhū fǎ yóu fēn bié gù
此不知不见诸法无所有性分别诸法。由分别故，

biàn zhí zhuó sè shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì zhí zhuó shí bā fó
便执著色、受、想、行、识，乃至执著十八佛

bú gòng fǎ yóu zhí zhuó gù fēn bié zhū fǎ wú suǒ yǒu xìng yóu cǐ yú
不共法，由执著故，分别诸法无所有性，由此于

fǎ bù zhī bú jiàn
法不知不见。”

shè lì zǐ yán yú hé děng fǎ bù zhī bú jiàn
舍利子言：“于何等法不知不见？”

fó yán yú sè bù zhī bú jiàn yú shòu xiǎng xíng shí
佛言：“于色不知不见，于受、想、行、识

bù zhī bú jiàn nǎi zhì yú shí bā fó bú gòng fǎ bù zhī bú jiàn yóu yú
不知不见，乃至于十八佛不共法不知不见。由于

zhū fǎ bù zhī bú jiàn duò zài yú fū yì shēngshùzhōng bù néngchū lí
诸法不知不见，堕在愚夫异生数中不能出离。”

shè lì zǐ yán bǐ yú hé chù bù néngchū lí
舍利子言：“彼于何处不能出离？”

fó yán bǐ yú yù jiè sè wú sè jiè bù néngchū lí
佛言：“彼于欲界、色、无色界不能出离。

yóu yú sān jiè bù néngchū lí yú shēngwén fǎ bù néngchéngbàn yú
由于三界不能出离，于声闻法不能成办，于

dú jué fǎ bù néngchéngbàn yú pú sà fǎ bù néngchéngbàn yú zhū
独觉法不能成办，于菩萨法不能成办，于诸

fó fǎ bù néngchéngbàn yóu yú sānshèng bù néngchéngbàn biàn yú
佛法不能成办。由于三乘不能成办，便于

zhū fǎ bù néng xìn shòu
诸法不能信受。”

shè lì zǐ yán bǐ yú hé fǎ bù néng xìn shòu
舍利子言：“彼于何法不能信受？”

fó yán bǐ yú sè kōng bù néng xìn shòu yú shòu xiǎng
佛言：“彼于色空不能信受，于受、想、

xíng shí kōng bù néng xìn shòu nǎi zhì yú shí bā fó bú gòng fǎ kōng bù
行、识空不能信受，乃至十八佛不共法空不

néng xìn shòu yóu bú xìn shòubiàn bù néngzhù
能信受，由不信受便不能住。”

shè lì zǐ yán yú hé děng fǎ bǐ bù néngzhù
舍利子言：“于何等法彼不能住？”

fó yán shè lì zǐ yú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō
佛言：“舍利子，于布施波罗蜜多乃至般若波

luó mì duō bǐ bù néngzhù yú bú tuì zhuǎn dì nǎi zhì shí bā fó bú
罗蜜多彼不能住，于不退转地乃至十八佛不

gòng fǎ bǐ bù néngzhù yóu cǐ gù míng yú fū yì shēng yǐ yú zhū fǎ
共法彼不能住。由此故名愚夫异生，以于诸法

zhí zhuóyǒuxìng
执著有性。”

shè lì zǐ yán bǐ yú hé fǎ zhí zhuóyǒuxìng
舍利子言：“彼于何法执著有性？”

fó yán bǐ yú sè zhí zhuóyǒuxìng yú shòu xiǎng xíng
佛言：“彼于色执著有性，于受、想、行、

shí zhí zhuóyǒuxìng yú yǎnchù zhí zhuóyǒuxìng nǎi zhì yú yì chù zhí
识执著有性；于眼处执著有性，乃至于意处执

zhuóyǒuxìng yú sè chù zhí zhuóyǒuxìng nǎi zhì yú fǎ chù zhí zhuóyǒu
著有性；于色处执著有性，乃至法处执著有
xìng yú yǎn jiè zhí zhuóyǒuxìng nǎi zhì yú yì shí jiè zhí zhuóyǒuxìng
性；于眼界执著有性，乃至于意识⁵²界执著有性；
yú tān chēn chī zhí zhuóyǒuxìng yú zhū jiàn qù zhí zhuóyǒuxìng
于贪、瞋、痴执著有性，于诸见趣执著有性；
yú sì niàn zhù zhí zhuóyǒuxìng nǎi zhì yú shí bā fó bú gòng fǎ zhí zhuó
于四念住执著有性，乃至于十八佛不共法执著
yǒuxìng
有性。”

shí shè lì zǐ bó fó yán shì zūn pō yǒu pú sà mó hē sà
时，舍利子白佛言：“世尊！颇有菩萨摩诃萨
zuò rú shì xué fēi xué bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè
作如是学，非学般若波罗蜜多，不能成办一切
zhì zhì yé
智智耶？”

fó gào shè lì zǐ yǒu pú sà mó hē sà zuò rú shì xué fēi xué
佛告舍利子：“有菩萨摩诃萨作如是学，非学
bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè zhì zhì
般若波罗蜜多，不能成办一切智智。”

shè lì zǐ yán cǐ rú hé děng
舍利子言：“此如何等？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨无方便善巧，
yú bō rě bō luó mì duō fēn bié zhí zhuó yú jìng lù jīng jìn ān rěn
于般若波罗蜜多分别执著，于静虑、精进、安忍、
jìng jiè bù shī bō luó mì duō fēn bié zhí zhuó yú sì niàn zhù fēn bié zhí
净戒、布施波罗蜜多分别执著；于四念住分别执
zhuó nǎi zhì yú shí bā fó bú gòng fǎ fēn bié zhí zhuó yóu cǐ zhí zhuó
著，乃至于十八佛不共法分别执著。由此执著，
yú yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì qǐ zhí zhuó yǐ shì
于一切智、道相智、一切相智亦起执著。以是
yīn yuán yǒu pú sà mó hē sà zuò rú shì xué fēi xué bō rě bō luó mì
因缘，有菩萨摩诃萨作如是学，非学般若波罗蜜
duō bù néng chéng bàn yī qiè zhì zhì
多，不能成办一切智智。”

⁵² 大正藏：意；永乐北藏及龙藏：意识

shè lì zǐ yán shì pú sà mó hē sà rú shì xué shí dìng fēi xué
舍利子言：“是菩萨摩诃萨如是学时，定非学

bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè zhì zhì yé
般若波罗蜜多，不能成办一切智智耶？”

fó yán shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà rú shì xué shí dìng
佛言：“舍利子，是菩萨摩诃萨如是学时，定

fēi xué bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè zhì zhì
非学般若波罗蜜多，不能成办一切智智。”

shí shè lì zǐ fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
时，舍利子复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà xiū xué bō rě bō luó mì duō shì xué bō rě bō luó mì duō rú shì
萨修学般若波罗蜜多，是学般若波罗蜜多，如是

xué shí biàn néng chéng bàn yī qiè zhì zhì
学时便能成办一切智智？”

fó yán shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xué bō rě bō luó
佛言：“舍利子，若菩萨摩诃萨修学般若波罗

mì duō bú jiàn bō rě bō luó mì duō nǎi zhì bú jiàn yī qiè xiàng zhì
蜜多，不见般若波罗蜜多，乃至不见一切相智，

rú shì pú sà mó hē sà xiū xué bō rě bō luó mì duō shì xué bō rě bō
如是菩萨摩诃萨修学般若波罗蜜多，是学般若波

luó mì duō rú shì xué shí zé néng chéng bàn yī qiè zhì zhì hé yǐ gù
罗蜜多，如是学时则能成办一切智智。何以故？

shè lì zǐ yǐ wú suǒ dé wéi fāng biàn gù
舍利子，以无所得为方便故。”

shè lì zǐ yán shì pú sà mó hē sà yú hé fǎ wú suǒ dé wéi
舍利子言：“是菩萨摩诃萨于何法无所得为

fāng biàn yé
方便耶？”

fó yán shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bù shī bō luó
佛言：“舍利子，是菩萨摩诃萨修行布施波罗

mì duō shí yú bù shī bō luó mì duō wú suǒ dé wéi fāng biàn nǎi zhì xiū
蜜多时，于布施波罗蜜多无所得为方便，乃至修

xíng bō rě bō luó mì duō shí yú bō rě bō luó mì duō wú suǒ dé wéi
行般若波罗蜜多时，于般若波罗蜜多无所得为

fāng biàn nǎi zhì qù⁵³ pú tí shí yú pú tí wú suǒ dé wéi fāng biàn
方便，乃至趣⁵³菩提时，于菩提无所得为方便，

⁵³ 大正藏：求；永乐北藏及龙藏：趣

nǎi zhì qiú yī qièxiàng zhì shí yú yī qièxiàng zhì wú suǒ dé wéifāngbiàn
乃至求一切相智时，于一切相智无所得为方便。

shè lì zǐ rú shì pú sà mó hē sà xiū xué bō rě bō luó mì duō shì
舍利子，如是菩萨摩诃萨修学般若波罗蜜多，是

xué bō rě bō luó mì duō rú shì xué shí zé néng chéng bàn yī qiè zhì
学般若波罗蜜多，如是学时则能成办一切智

zhì
智。”

shè lì zǐ yán shì pú sà mó hē sà xiū xué bō rě bō luó mì
舍利子言：“是菩萨摩诃萨修学般若波罗蜜

duō shí yǐ hé děng wú suǒ dé wéifāngbiàn yé
多时，以何等无所得为方便耶？”

fó yán shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà xiū xué bō rě bō luó
佛言：“舍利子，是菩萨摩诃萨修学般若波罗

mì duō shí yǐ nèi kōng wú suǒ dé wéifāngbiàn nǎi zhì yǐ wú xìng zì
蜜多时，以内空无所得为方便，乃至以无性自

xìng kōng wú suǒ dé wéifāngbiàn yóu shì yīn yuán sù néng chéng bàn yī
性空无所得为方便。由是因缘，速能成办一

qiè zhì zhì
切智智。”

dì èr fēn huàn yù pǐn dì shí 第二分 幻喻品第十

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn shè yǒu wèn yán
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！设有问言：

ruò yǒu huàn shì néng xué bō rě bō luó mì duō nǎi zhì néng xué bù shī
‘若有幻士能学般若波罗蜜多，乃至能学布施

bō luó mì duō bǐ néng chéng bàn yī qiè zhì zhì fǒu ruò yǒu huàn shì
波罗蜜多，彼能成办一切智智不？若有幻士

néng xué sì niàn zhù nǎi zhì néng xué shí bā fó bú gòng fǎ bǐ néng
能学四念住，乃至能学十八佛不共法，彼能

chéng bàn yī qiè zhì zhì fǒu wǒ dé cǐ wèn dāng yún hé dá
成办一切智智不？’我得此问当云何答？”

fó gào shàn xiàn wǒ huán wèn rǔ suí rǔ yì dá shàn xiàn
佛告善现：“我还问汝，随汝意答。善现，

yú yì yún hé sè yǔ huàn yǒu yì fǒu shòu xiǎng xíng shí yǔ
于意云何？色与幻有异不？受、想、行、识与

huànyǒu yì fǒu

幻有异不？”

shànxiàn dá yán

善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé yǎnchù yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi
“善现，于意云何？眼处与幻有异不？乃

zhì yì chù yǔ huànyǒu yì fǒu sè chù yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi zhì
至意处与幻有异不？色处与幻有异不？乃至

fǎ chù yǔ huànyǒu yì fǒu
法处与幻有异不？”

shànxiàn dá yán

善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé yǎn jiè yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi
“善现，于意云何？眼界与幻有异不？乃

zhì yì jiè yǔ huànyǒu yì fǒu sè jiè yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi zhì
至眼界与幻有异不？色界与幻有异不？乃至

fǎ jiè yǔ huànyǒu yì fǒu yǎn shí jiè yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi zhì
法界与幻有异不？眼识界与幻有异不？乃至

yì shí jiè yǔ huànyǒu yì fǒu yǎnchù yǔ huànyǒu yì fǒu nǎi zhì
意识界与幻有异不？眼触与幻有异不？乃至

yì chù yǔ huànyǒu yì fǒu yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǔ huàn
意触与幻有异不？眼触为缘所生诸受与幻

yǒu yì fǒu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǔ huànyǒu yì
有异不？乃至意触为缘所生诸受与幻有异

fǒu
不？”

shànxiàn dá yán

善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé sì niànzhù yǔ huànyǒu yì fǒu
“善现，于意云何？四念住与幻有异不？

nǎi zhì bā shèngdào zhī yǔ huànyǒu yì fǒu
乃至八圣道支与幻有异不？”

shànxiàn dá yán

善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé kōng jiě tuō mén yǔ huànyǒu yì
“善现，于意云何？空解脱门与幻有异

fǒu wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yǔ huànyǒu yì fǒu
不？无相、无愿解脱门与幻有异不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé bù shī bō luó mì duō yǔ huànyǒu
“善现，于意云何？布施波罗蜜多与幻有
yì fǒu nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yǔ huànyǒu yì fǒu
异不？乃至十八佛不共法与幻有异不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí
“善现，于意云何？诸佛无上正等菩提
yǔ huànyǒu yì fǒu
与幻有异不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn hé yǐ gù shì zūn
善现答言：“不也！世尊！何以故？世尊！”

sè bú yì huàn huàn bú yì sè sè jí shì huàn huàn jí shì sè
色不异幻，幻不异色，色即是幻，幻即是色，
rú shì nǎi zhì zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí bú yì huàn huàn bú
如是乃至诸佛无上正等菩提不异幻，幻不
yì zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí
异诸佛无上正等菩提，诸佛无上正等菩提
jí shì huàn huàn jí shì zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí
即是幻，幻即是诸佛无上正等菩提。”

fó yán shànxiàn yú yì yún hé huànyǒu zá rǎnyǒuqīngjìng
佛言：“善现，于意云何？幻有杂染有清静
fǒu
不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé huànyǒushēngyǒumiè fǒu
“善现，于意云何？幻有生有灭不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé ruò fǎ wú zá rǎn wú qīngjìng wú
“善现，于意云何？若法无杂染无清静、无
shēng wú miè shì fǎ néng xué bō rě bō luó mì duō chéngbàn yī qiè
生无灭，是法能学般若波罗蜜多，成办一切
zhì zhì fǒu
智智不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé yú wǔ yùnzōng qǐ xiǎng děng
“善现，于意云何？于五蕴中起想、等
xiǎng shī shè yánshuō jiǎ míng pú sà mó hē sà fǒu
想、施設、言说、假名菩萨摩诃萨不？”

shànxiàn dá yán rú shì shì zūn
善现答言：“如是！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé yú wǔ yùnzōng qǐ xiǎng děng
“善现，于意云何？于五蕴中起想、等
xiǎng shī shè yánshuō jiǎ jiàn lì zhě yǒushēngyǒumiè yǒu zá
想、施設、言说、假建立者，有生有灭、有杂
rǎn yǒu qīng jìng fǒu
染有清净不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

shànxiàn yú yì yún hé ruò fǎ wú xiǎng wú děngxiǎng
“善现，于意云何？若法无想、无等想、
wú shī shè wú yánshuō wú jiǎ míng wú shēn wú shēn yè wú yǔ
无施設、无言说、无假名、无身无身业、无语
wú yǔ yè wú yì wú yì yè wú zá rǎn wú qīng jìng wú shēng wú
无语业、无意无意业、无杂染无清净、无生无
miè shì fǎ néng xué bō rě bō luó mì duō chéng bàn yī qiè zhì zhì
灭，是法能学般若波罗蜜多成办一切智智
fǒu
不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn
善现答言：“不也！世尊！”

fó yán shànxiàn ruò pú sà mó hē sà yǐ wú suǒ dé ér wéi
佛言：“善现，若菩萨摩诃萨以无所得而为
fāngbiàn xiū xué rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì duō sù néng chéng
方便，修学如是甚深般若波罗蜜多，速能成
bàn yī qiè zhì zhì
办一切智智。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩

hē sà yù zhèng wú shàngzhèngděng pú tí dāng rú huàn shì cháng xué
诃萨欲证无上正等菩提，当如幻士常学

bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shì zūn dāng zhī huàn shì jí shì
般若波罗蜜多。何以故？世尊！当知幻士即是
wǔ yùn
五蕴。”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé rú huàn wǔ yùn néng xué bō
佛告善现：“于意云何？如幻五蕴能学般
rě bō luó mì duō dāng dé chéng bàn yī qiè zhì zhì fǒu
若波罗蜜多，当得成办一切智智不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn hé yǐ gù shì zūn
善现答言：“不也！世尊！何以故？世尊！
rú huàn wǔ yùn yǐ wú xìng wéi zì xìng wú xìng zì xìng bù kě dé gù
如幻五蕴以无性为自性，无性自性不可得故。”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé rú mèng wǔ yùn néng xué bō
佛告善现：“于意云何？如梦五蕴能学般
rě bō luó mì duō dāng dé chéng bàn yī qiè zhì zhì fǒu
若波罗蜜多，当得成办一切智智不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn hé yǐ gù shì zūn
善现答言：“不也！世尊！何以故？世尊！
rú mèng wǔ yùn yǐ wú xìng wéi zì xìng wú xìng zì xìng bù kě dé gù
如梦五蕴以无性为自性，无性自性不可得故。”

fó yán shàn xiàn yú yì yún hé rú xiǎng rú guāng yǐng
佛言：“善现，于意云何？如响、如光影、
rú xiàng rú yáng yàn rú kōng huā rú biàn huà rú xún xiāng chéng
如像、如阳焰、如空花、如变化、如寻香城
wǔ yùn néng xué bō rě bō luó mì duō dāng dé chéng bàn yī qiè zhì zhì
五蕴，能学般若波罗蜜多，当得成办一切智智
fǒu
不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn hé yǐ gù shì zūn
善现答言：“不也！世尊！何以故？世尊！
rú xiǎng nǎi zhì xún xiāng chéng wǔ yùn yǐ wú xìng wéi zì xìng wú xìng zì
如响乃至寻香城五蕴以无性为自性，无性自
xìng bù kě dé gù
性不可得故。”

fó yán shàn xiàn yú yì yún hé rú huàn děng wǔ yùn gè yǒu
佛言：“善现，于意云何？如幻等五蕴各有
yì xìng fǒu
异性不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn hé yǐ gù shì zūn
善现答言：“不也！世尊！何以故？世尊！

rú huànděng sè shòu xiǎng xíng shí jí shì rú mèngděng sè
如幻等色、受、想、行、识即是如梦等色、
shòu xiǎng xíng shí rú huànděng wǔ yùn jí shì rú huànděng liù
受、想、行、识。如幻等五蕴即是如幻等六
gēn rú huànděng liù gēn jí shì rú huànděng wǔ yùn rú shì yī qiè jiē
根，如幻等六根即是如幻等五蕴。如是一切皆
yóu nèi kōng gù bù kě dé nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng gù bù kě dé
由内空故不可得，乃至无性自性空故不可得。”

ěr shí jù shòu shànxiàn fù bó fó yán shì zūn xīn qù dà
尔时，具寿善现复白佛言：“世尊！新趣大
shèngzhū pú sà mó hē sà wénshuō rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì
乘诸菩萨摩诃萨，闻说如是甚深般若波罗蜜
duō qí xīn jiāng wú jīng kǒng bù fǒu
多，其心将无惊恐怖不？”

fó gào shànxiàn xīn qù dà shèngzhū pú sà mó hē sà xiū xíng
佛告善现：“新趣大乘诸菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí ruò wú fāngbiàn shànqiǎo jí bù wéi shàn yǒu
般若波罗蜜多时，若无方便善巧及不为善友
suǒ shè shòu zhě wénshuō rú shì shēnshēn bō rě bō luó mì duō qí xīn
所摄受者，闻说如是甚深般若波罗蜜多，其心
yǒu jīng yǒu kǒng yǒu bù
有惊有恐有怖。”

zūn zhě shànxiàn fù bó fó yán hé děng pú sà mó hē sà xiū
尊者善现复白佛言：“何等菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí yǒu fāngbiàn shànqiǎo gù wénshuō rú shì
行般若波罗蜜多时，有方便善巧故，闻说如是
shēnshēn bō rě bō luó mì duō qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù
甚深般若波罗蜜多，其心不惊不恐不怖？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí yǐ yīng yī qiè zhì zhì xīn guān sè wú chángxiàng yì bù kě dé
多时，以应一切智智心，观色无常相亦不可得，
guānshòu xiǎng xíng shí wú chángxiàng yì bù kě dé guān sè kǔ
观受、想、行、识无常相亦不可得；观色苦
xiàng yì bù kě dé guānshòu xiǎng xíng shí kǔ xiàng yì bù kě
相亦不可得，观受、想、行、识苦相亦不可

dé guān sè wú wǒ xiàng yì bù kě dé guānshòu xiǎng xíng
得；观色无我相亦不可得，观受、想、行、
shí wú wǒ xiàng yì bù kě dé guān sè bú jìng xiàng yì bù kě dé guān
识无我相亦不可得；观色不净相亦不可得，观
shòu xiǎng xíng shí bú jìng xiàng yì bù kě dé guān sè kōng xiàng
受、想、行、识不净相亦不可得；观色空相
yì bù kě dé guānshòu xiǎng xíng shí kōng xiàng yì bù kě dé
亦不可得，观受、想、行、识空相亦不可得；
guān sè wú xiàng xiàng yì bù kě dé guānshòu xiǎng xíng shí wú
观色无相相亦不可得，观受、想、行、识无
xiàng xiàng yì bù kě dé guān sè wú yuàn xiàng yì bù kě dé guānshòu
相相亦不可得；观色无愿相亦不可得，观受、
xiǎng xíng shí wú yuàn xiàng yì bù kě dé guān sè jì jìng xiàng yì
想、行、识无愿相亦不可得；观色寂静相亦
bù kě dé guānshòu xiǎng xíng shí jì jìng xiàng yì bù kě dé
不可得，观受、想、行、识寂静相亦不可得；
guān sè yuǎn lí xiàng yì bù kě dé guānshòu xiǎng xíng shí yuǎn
观色远离相亦不可得，观受、想、行、识远
lí xiàng yì bù kě dé shànxiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
离相亦不可得。善现，是菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí yǒufāngbiànshànqiǎo gù wénshuō rú shì shēnshēn
波罗蜜多时，有方便善巧故，闻说如是甚深
bō rě bō luó mì duō qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù
般若波罗蜜多，其心不惊不恐不怖。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà zuò cǐ guān yǐ
“复次，善现，若菩萨摩诃萨作此观已，
fù zuò shì niàn wǒ dāng yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn wèi yī qiè yǒuqíng
复作是念：‘我当以无所得为方便，为一切有情
shuō rú shì wǔ yùn wú cháng xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng
说如是五蕴无常相亦不可得，苦相、无我相、
bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng
不净相、空相、无相相、无愿相、寂静相、
yuǎn lí xiàng yì bù kě dé shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng
远离相亦不可得。’善现，是为菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí wú zhuó bù shī bō luó mì duō
般若波罗蜜多时，无著布施波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yuǎn lí shēngwén dú jué xiāngyìng zuò yì sī wéi wǔ yùn
蜜多时，远离声闻、独觉相应作意，思惟五蕴
wú chángxiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìngxiàng
无常相亦不可得，苦相、无我相、不净相、
kōngxiàng wú xiàngxiàng wú yuànxiàng jì jìngxiàng yuǎn lí xiàng
空相、无相相、无愿相、寂静相、远离相
yì bù kě dé yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn gù shànxiàn shì wéi pú
亦不可得，以无所得为方便故。善现，是为菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wú zhuó jìng jiè bō luó
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，无著净戒波罗
mì duō
蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn guān rú shì fǎ wú cháng
蜜多时，以无所得而为方便，观如是法无常
xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìngxiàng kōngxiàng
相亦不可得，苦相、无我相、不净相、空相、
wú xiàngxiàng wú yuànxiàng jì jìngxiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相亦不可得，
néng yú qí zhōng ān rěn yù lè qí xīn bù jīng bú bù bú wèi shànxiàn
能于其中安忍欲乐，其心不惊不怖不畏。善现，
shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wú zhuó ān
是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，无著安
rěn bō luó mì duō
忍波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yǐ yìng yī qiè zhì zhì xīn chángguān wǔ yùn wú chángxiàng
蜜多时，以应一切智智心，常观五蕴无常相
yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìngxiàng kōngxiàng
亦不可得，苦相、无我相、不净相、空相、
wú xiàngxiàng wú yuànxiàng jì jìngxiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相亦不可得。
suī yǐ wú suǒ dé wéifāngbiàn ér cháng bù shě yī qiè zhì zhì xiāngyìng
虽以无所得为方便，而常不舍一切智智相应
zuò yì héng xiū bō rě bō luó mì duō shànxiàn shì wéi pú sà mó
作意，恒修般若波罗蜜多。善现，是为菩萨摩

hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wú zhuó jīng jìn bō luó mì duō
诃萨修行般若波罗蜜多时，无著精进波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí bù yǐ shēng wén dú jué xiāng yìng zuò yì sī wéi wǔ yùn
蜜多时，不以声闻、独觉相应作意，思惟五蕴

wú cháng xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng
无常相亦不可得，苦相、无我相、不净相、

kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng
空相、无相相、无愿相、寂静相、远离相

yì bù kě dé yǐ wú suǒ dé wéi fāng biàn gù yú zhōng bù qǐ shēng wén
亦不可得。以无所得为方便故，于中不起声闻、

dú jué xiāng yìng zuò yì jí yú fēi shàn sǎn luàn zhī xīn zhàng ài wú shàng
独觉相应作意及余非善散乱之心，障碍无上

zhèng děng pú tí shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
正等菩提。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí wú zhuó jìng lǜ bō luó mì duō
罗蜜多时，无著静虑波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí rú shí guān chá fēi kōng sè gù sè kōng sè jí shì kōng
蜜多时，如实观察：非空色故色空，色即是空，

kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng shí yì rú shì fēi kōng yǎn chù
空即是色，受、想、行、识亦如是；非空眼处

gù yǎn chù kōng yǎn chù jí shì kōng kōng jí shì yǎn chù nǎi zhì yì
故眼处空，眼处即是空，空即是眼处，乃至意

chù yì rú shì fēi kōng sè chù gù sè chù kōng sè chù jí shì kōng
处亦如是；非空色处故色处空，色处即是空，

kōng jí shì sè chù nǎi zhì fǎ chù yì rú shì fēi kōng yǎn jiè gù yǎn jiè
空即是色处，乃至法处亦如是；非空眼界故眼界

kōng yǎn jiè jí shì kōng kōng jí shì yǎn jiè nǎi zhì yì jiè yì rú
空，眼界即是空，空即是眼界，乃至意识界亦如

shì fēi kōng sè jiè gù sè jiè kōng sè jiè jí shì kōng kōng jí shì
是；非空色界故色界空，色界即是空，空即是

sè jiè nǎi zhì fǎ jiè yì rú shì fēi kōng yǎn shí jiè gù yǎn shí jiè kōng
色界，乃至法界亦如是；非空眼识界故眼识界空，

yǎn shí jiè jí shì kōng kōng jí shì yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè yì rú
眼识界即是空，空即是眼识界，乃至意识界亦如

shì fēi kōng yǎn chù gù yǎn chù kōng yǎn chù jí shì kōng kōng jí shì
是；非空眼触故眼触空，眼触即是空，空即是
yǎn chù nǎi zhì yì chù yì rú shì fēi kōng yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
眼触，乃至意触亦如是；非空眼触为缘所生诸
shòu gù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng yǎn chù wéi yuán suǒ shēng
受故眼触为缘所生诸受空，眼触为缘所生
zhū shòu jí shì kōng kōng jí shì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi
诸受即是空，空即是眼触为缘所生诸受，乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì rú shì fēi kōng sì niàn zhù gù
至意触为缘所生诸受亦如是；非空四念住故
sì niàn zhù kōng sì niàn zhù jí shì kōng kōng jí shì sì niàn zhù rú
四念住空，四念住即是空，空即是四念住；如
shì nǎi zhì fēi kōng shí bā fó bú gòng fǎ gù shí bā fó bú gòng fǎ kōng
是乃至非空十八佛不共法故十八佛不共法空，
shí bā fó bú gòng fǎ jí shì kōng kōng jí shì shí bā fó bú gòng fǎ
十八佛不共法即是空，空即是十八佛不共法。
shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà wú zhuó bō rě bō luó mì duō
善现，是为菩萨摩诃萨无著般若波罗蜜多。

shàn xiàn rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，如是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí yǒu fāng biàn shàn qiǎo gù wén shuō rú shì shēn shēn bō rě bō
多时，有方便善巧故，闻说如是甚深般若波
luó mì duō qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù
罗蜜多，其心不惊不恐不怖。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨

mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wéi zhū shàn yǒu suǒ shè shòu
摩诃萨修行般若波罗蜜多时，为诸善友所摄受

gù wén shuō rú shì shēn shēn bō rě bō luó mì duō qí xīn bù jīng bù
故，闻说如是甚深般若波罗蜜多，其心不惊不

kǒng bù bù
恐不怖？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà shàn yǒu zhě wèi ruò néng
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨善友者，谓若能

yǐ wú suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō sè wú cháng xiàng yì bù kě dé
以无所得而为方便，说色无常相亦不可得，

shuō shòu xiǎng xíng shí wú cháng xiàng yì bù kě dé shuō sè kǔ
说受、想、行、识无常相亦不可得；说色苦

xiàng yì bù kě dé shuōshòu xiǎng xíng shí kǔ xiàng yì bù kě dé
相亦不可得，说受、想、行、识苦相亦不可得；
shuō sè wú wǒ xiàng yì bù kě dé shuōshòu xiǎng xíng shí wú wǒ
说色无我相亦不可得，说受、想、行、识无我
xiàng yì bù kě dé shuō sè bú jìng xiàng yì bù kě dé shuōshòu xiǎng
相亦不可得；说色不净相亦不可得，说受、想、
xíng shí bú jìng xiàng yì bù kě dé shuō sè kōng xiàng yì bù kě dé
行、识不净相亦不可得；说色空相亦不可得，
shuōshòu xiǎng xíng shí kōng xiàng yì bù kě dé shuō sè wú xiàng
说受、想、行、识空相亦不可得；说色无相
xiàng yì bù kě dé shuōshòu xiǎng xíng shí wú xiàng xiàng yì bù
相亦不可得，说受、想、行、识无相相亦不
kě dé shuō sè wú yuàn xiàng yì bù kě dé shuōshòu xiǎng xíng
可得；说色无愿相亦不可得，说受、想、行、
shí wú yuàn xiàng yì bù kě dé shuō sè jì jìng xiàng yì bù kě dé shuō
识无愿相亦不可得；说色寂静相亦不可得，说
shòu xiǎng xíng shí jì jìng xiàng yì bù kě dé shuō sè yuǎn lí xiàng
受、想、行、识寂静相亦不可得；说色远离相
yì bù kě dé shuōshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
亦不可得，说受、想、行、识远离相亦不可得，
jí quàn yī cǐ qín xiū shàn gēn bú lìng huí xiàng shēng wén dú jué
及劝依此勤修善根，不令回向声闻、独觉，
wéi lìng qiú dé yī qiè zhì zhì shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà shàn yǒu
唯令求得一切智智。善现，是为菩萨摩訶萨善友。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà shàn yǒu zhě wèi ruò
“复次，善现，诸菩萨摩訶萨善友者，谓若

néng yǐ wú suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō yǎn chù nǎi zhì yì chù wú cháng
能以无所得而为方便，说眼处乃至意处无常
xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng
相亦不可得，苦相、无我相、不净相、空相、
wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相亦不可得；
shuō sè chù nǎi zhì fǎ chù wú cháng xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú
说色处乃至法处无常相亦不可得，苦相、无
wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng
我相、不净相、空相、无相相、无愿相、
jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé jí quàn yī cǐ qín xiū shàn
寂静相、远离相亦不可得，及劝依此勤修善

gēn bú lìng huíxiàngshēngwén dú jué wéi lìng qiú dé yī qiè zhì zhì
根，不令回向声闻、独觉，唯令求得一切智智。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà shànyǒu
善现，是为菩萨摩诃萨善友。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà shànyǒuzhě wèi ruò
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨善友者，谓若

néng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn shuō yǎn jiè nǎi zhì yì jiè wú cháng
能以无所得而为方便，说眼界乃至意界无常

xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng
相亦不可得，苦相、无我相、不净相、空相、

wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相亦不可得；

shuō sè jiè nǎi zhì fǎ jiè wú cháng xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú
说色界乃至法界无常相亦不可得，苦相、无

wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng
我相、不净相、空相、无相相、无愿相、

jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé shuō yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí
寂静相、远离相亦不可得；说眼识界乃至意识

jiè wú cháng xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng
界无常相亦不可得，苦相、无我相、不净相、

kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng
空相、无相相、无愿相、寂静相、远离相

yì bù kě dé shuō yǎn chù nǎi zhì yì chù wú cháng xiàng yì bù kě dé
亦不可得；说眼触乃至意触无常相亦不可得，

kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú
苦相、无我相、不净相、空相、无相相、无

yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé shuō yǎn chù wéi
愿相、寂静相、远离相亦不可得；说眼触为

yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú cháng
缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受无常

xiàng yì bù kě dé kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng
相亦不可得，苦相、无我相、不净相、空相、

wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng yì bù kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相亦不可得，

jí quàn yī cǐ qín xiū shàn gēn bú lìng huí xiàng shēng wén dú jué
及劝依此勤修善根，不令回向声闻、独觉，

wéi lìng qiú dé yī qiè zhì zhì shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà shànyǒu
唯令求得一切智智。善现，是为菩萨摩诃萨善友。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà shànyǒuzhě wèi ruò
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨善友者，谓若
néng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn suī shuō xiū sì niànzhù nǎi zhì bā
能以无所得而为方便，虽说修四念住乃至八
shèngdào zhī bù kě dé suī shuō xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
圣道支不可得，虽说修空、无相、无愿解脱
mén bù kě dé suī shuō xiū fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ bù
门不可得，虽说修佛十力乃至十八佛不共法不
kě dé suī shuō xiū yī qiè zhì nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú tí bù kě
可得，虽说修一切智乃至无上正等菩提不可
dé ér quàn yī cǐ qín xiū shàngēn bú lìng huí xiàngshēngwén dú
得，而劝依此勤修善根，不令回向声闻、独
jué wéi lìng qiú dé yī qiè zhì zhì shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà
觉，唯令求得一切智智。善现，是为菩萨摩诃萨
shànyǒu
善友。

ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wéi cǐ
“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，为此
shànyǒusuǒ shèshòuzhě wénshuō rú shì shènsēn bō rě bō luó mì duō
善友所摄受者，闻说如是甚深般若波罗蜜多，
qí xīn bù jīng bù kǒng bú bù
其心不惊不恐不怖。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨
mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wú fāngbiànshànqiǎo gù
摩诃萨修行般若波罗蜜多时，无方便善巧故，
wénshuō rú shì shènsēn bō rě bō luó mì duō qí xīn yǒu jīng yǒu kǒng
闻说如是甚深般若波罗蜜多，其心有惊有恐
yǒu bù
有怖？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí yǐ yǒusuǒ dé wéifāngbiàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì
多时，以有所得为方便故，离应一切智智作意，
xiū xíng bō rě bō luó mì duō yú xiū bō rě bō luó mì duō yǒu dé yǒu
修行般若波罗蜜多，于修般若波罗蜜多有得有
shì yǐ yǒusuǒ dé wéifāngbiàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì xiū
恃；以有所得为方便故，离应一切智智作意，修

xíng jìng lǜ jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō luó mì duō yú
行静虑、精进、安忍、净戒、布施波罗蜜多，于
xiū jìng lǜ nǎi zhì bù shī bō luó mì duō yǒu dé yǒu shì yǐ yǒu suǒ dé wéi
修静虑乃至布施波罗蜜多有得有恃；以有所得为
fāng biàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guān sè shòu xiǎng
方便故，离应一切智智作意，观色、受、想、
xíng shí nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng
行、识内空、外空、内外空、空空、大空、胜
yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散
wú sàn kōng běn xìng kōng zì gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù
无散空、本性空、自共相空、一切法空、不
kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yú guān
可得空、无性空、自性空、无性自性空，于观
sè shòu xiǎng xíng shí kōng yǒu dé yǒu shì yǐ yǒu suǒ dé wéi
色、受、想、行、识空有得有恃；以有所得为
fāng biàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guān yǎn chù nǎi zhì yì chù
方便故，离应一切智智作意，观眼处乃至意处
nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yú guān yǎn chù nǎi zhì yì chù kōng
内空乃至无性自性空，于观眼处乃至意处空
yǒu dé yǒu shì yǐ yǒu suǒ dé wéi fāng biàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò
有得有恃；以有所得为方便故，离应一切智智作
yì guān sè chù nǎi zhì fǎ chù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yú
意，观色处乃至法处内空乃至无性自性空，于
guān sè chù nǎi zhì fǎ chù kōng yǒu dé yǒu shì yǐ yǒu suǒ dé wéi fāng biàn
观色处乃至法处空有得有恃；以有所得为方便
gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guān yǎn jiè nǎi zhì yì jiè nèi kōng
故，离应一切智智作意，观眼界乃至意识界内空
nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yú guān yǎn jiè nǎi zhì yì jiè kōng yǒu dé yǒu
乃至无性自性空，于观眼界乃至意识界空有得有
shì yǐ yǒu suǒ dé wéi fāng biàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guān
恃；以有所得为方便故，离应一切智智作意，观
sè jiè nǎi zhì fǎ jiè nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yú guān sè jiè
色界乃至法界内空乃至无性自性空，于观色界
nǎi zhì fǎ jiè kōng yǒu dé yǒu shì yǐ yǒu suǒ dé wéi fāng biàn gù lí
乃至法界空有得有恃；以有所得为方便故，离
yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guān yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè nèi kōng nǎi
应一切智智作意，观眼识界乃至意识界内空乃

zhì wú xìng zì xìngkōng yú guānyǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè kōngyǒu dé
至无性自性空，于观眼识界乃至意识界空有得
yǒu shì yǐ yǒusuǒ dé wéifāngbiàn gù lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì
有恃；以有所得为方便故，离应一切智智作意，
guānyǎnchù nǎi zhì yì chù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng yú guān
观眼触乃至意触内空乃至无性自性空，于观
yǎnchù nǎi zhì yì chù kōngyǒu dé yǒu shì yǐ yǒusuǒ dé wéifāngbiàn gù
眼触乃至意触空有得有恃；以有所得为方便故，
lí yìng yī qiè zhì zhì zuò yì guānyǎnchù wéiyuánsuǒ shēng zhū shòu nǎi
离应一切智智作意，观眼触为缘所生诸受乃
zhì yì chù wéiyuánsuǒ shēng zhū shòu nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
至意触为缘所生诸受内空乃至无性自性空，
yú guānyǎnchù wéiyuánsuǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéiyuánsuǒ shēng
于观眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生
zhū shòu kōngyǒu dé yǒu shì yǐ yǒusuǒ dé wéifāngbiàn gù lí yìng yī
诸受空有得有恃；以有所得为方便故，离应一
qiè zhì zhì zuò yì xiū xíng sì niàn zhù nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yú
切智智作意，修行四念住乃至十八佛不共法，于
xiū sì niàn zhù nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yǒu dé yǒu shì shàn xiàn
修四念住乃至十八佛不共法有得有恃。善现，
rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wú fāng biàn
如是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，无方便
shàn qiǎo gù wén shuō rú shì shēn shēn bō rě bō luó mì duō qí xīn yǒu
善巧故，闻说如是甚深般若波罗蜜多，其心有
jīng yǒu kǒng yǒu bù
惊有恐有怖。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn yún hé pú
尔时，具寿善现复白佛言：“世尊！云何菩

sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wéi zhū è yǒu suǒ shè
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，为诸恶友所摄
shòu gù wén shuō rú shì shēn shēn bō rě bō luó mì duō qí xīn yǒu jīng
受故，闻说如是甚深般若波罗蜜多，其心有惊
yǒu kǒng yǒu bù
有恐有怖？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà è yǒu zhě ruò jiào yàn
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨恶友者，若教厌

lí bō rě bō luó mì duō ruò jiào yàn lí jìng lù jīng jìn ān rěn
离般若波罗蜜多，若教厌离静虑、精进、安忍、

jìng jiè bù shī bō luó mì duō wèizuò shì yán duō zāi nán zǐ
净戒、布施波罗蜜多，谓作是言：‘咄哉！男子！

rǔ děng yú cǐ bù yīng xiū xué suǒ yǐ zhě hé rú shì liù zhǒng bō luó
汝等于此不应修学。所以者何？如是六种波罗

mì duō fēi fó suǒshuō shì wén sòng zhě xū kuáng zhì zào shì gù rǔ
蜜多非佛所说，是文颂者虚诳制造，是故，汝

děng bù yīng tīng xī bù yīng shòu chí bù yīng dú sòng bù yīng sī wéi
等不应听习，不应受持，不应读诵，不应思惟，

bù yīng tuī jiū bù yīng wèi tā xuānshuō kāi shì shànxiàn shì wéi pú
不应推究，不应为他宣说开示。’善现，是为菩

sà mó hē sà è yǒu
萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨恶友者，若不

wèishuō mó shì móguò wèiyǒu è mó zuò fó xíngxiàng lái jiào pú sà
为说魔事、魔过，谓有恶魔作佛形像，来教菩萨

yàn lí liù zhǒng bō luó mì duōyán shànán zǐ rǔ děng hé yòng xiū
厌离六种波罗蜜多言：‘善男子！汝等何用修

cǐ liù zhǒng bō luó mì duō shànxiàn ruò bú wèishuō rú shì děng shì
此六种波罗蜜多？’善现，若不为说如是等事

lǐng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà è yǒu
令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为

shuō mó shì móguò wèiyǒu è mó zuò fó xíngxiàng lái wèi pú sà xuān
说魔事、魔过，谓有恶魔作佛形像，来为菩萨宣

shuō kāi shì shēngwén dú jué xiāngyìng zhī fǎ suǒ wèi qì jīng nǎi zhì lùn
说开示声闻、独觉相应之法，所谓契经乃至论

yì fēn bié xiǎnliǎo lìng zhuān xiū xué shànxiàn ruò bú wèishuō rú shì
义，分别显了令专修学。善现，若不为说如是

děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà è yǒu
等事令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为

shuō mó shì móguò wèiyǒu è mó zuò fó xíngxiàng zhì pú sà suǒ zuò
说魔事、魔过，谓有恶魔作佛形像，至菩萨所作

rú shì yán rǔ fēi pú sà wú pú tí xīn bù néng ān zhù bú tuì
如是言：‘汝非菩萨，无菩提心，不能安住不退

zhuǎn dì bù néngzhèng dé suǒ qiú wú shàngzhèngděng pú tí shàn
转地，不能证得所求无上正等菩提。’善
xiàn ruò bú wèishuō rú shì děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú
现，若不为说如是等事令觉悟者，当知是为菩
sà mó hē sà è yǒu
萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guō wèiyǒu è mó zuò fó xíngxiàng lái yǔ pú sà mó
说魔事、魔过，谓有恶魔作佛形像，来语菩萨摩
hē sà yán rǔ děngdāng zhī sè kōng wú wǒ wǒ suǒ shòu
诃萨言：‘汝等当知！色空无我、我所，受、
xiǎng xíng shí kōng wú wǒ wǒ suǒ yǎnchùkōng wú wǒ wǒ suǒ
想、行、识空无我、我所；眼处空无我、我所，
nǎi zhì yì chùkōng wú wǒ wǒ suǒ sè chùkōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi
乃至意处空无我、我所；色处空无我、我所，乃
zhì fǎ chùkōng wú wǒ wǒ suǒ yǎn jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì
至法处空无我、我所；眼界空无我、我所，乃至
yì jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ sè jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì fǎ
意界空无我、我所；色界空无我、我所，乃至法
jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ yǎn shí jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì yì
界空无我、我所；眼识界空无我、我所，乃至意
shí jiè kōng wú wǒ wǒ suǒ yǎnchùkōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì yì
识界空无我、我所；眼触空无我、我所，乃至意
chùkōng wú wǒ wǒ suǒ yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng wú wǒ
触空无我、我所；眼触为缘所生诸受空无我、
wǒ suǒ nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng wú wǒ wǒ suǒ
我所，乃至意触为缘所生诸受空无我、我所；
sì niànzhùkōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì bā shèngdào zhī kōng wú wǒ
四念住空无我、我所，乃至八圣道支空无我、
wǒ suǒ bù shī bō luó mì duōkōng wú wǒ wǒ suǒ nǎi zhì bō rě bō
我所；布施波罗蜜多空无我、我所，乃至般若波
luó mì duōkōng wú wǒ wǒ suǒ kōng jiě tuōménkōng wú wǒ wǒ suǒ
罗蜜多空无我、我所；空解脱门空无我、我所，
wú xiàng wú yuàn jiě tuōménkōng wú wǒ wǒ suǒ fó shí lì kōng wú
无相、无愿解脱门空无我、我所；佛十力空无
wǒ wǒ suǒ nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ kōng wú wǒ wǒ suǒ hé
我、我所，乃至十八佛不共法空无我、我所。何

yòng wú shàngzhèngděng pú tí shànxiàn ruò bú wèishuō rú shì
用无上正等菩提？’善现，若不为说如是
děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà è yǒu
等事令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guò wèi yǒu è mó zuò dú jué xíng xiàng lái zhì pú sà suǒ
说魔事、魔过，谓有恶魔作独觉形像来至菩萨所，
zuò rú shì yán duō shànán zǐ dōng xī nán běi sì wéi shàng xià
作如是言：‘咄！善男子！东西南北四维上下
shí fāng shì jiè yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué shēng wén pú sà
十方世界，一切如来应正等觉、声闻、菩萨
dōu wú suǒ yǒu rǔ yú shì shì yīng shēn xìn shòu wù zì qín kǔ yù qiú
都无所有，汝于是事应深信受，勿自勤苦欲求
gòng yǎng tīng wén zhèng fǎ rú shuō xiū xíng shànxiàn ruò bú wèishuō
供养，听闻正法如说修行。’善现，若不为说
rú shì děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà è yǒu
如是等事令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guò wèi yǒu è mó zuò shēng wén xíng xiàng lái zhì pú sà
说魔事、魔过，谓有恶魔作声闻形像来至菩萨
suǒ lìng shēn yàn lí yī qiè zhì zhì xiāng yīng zuò yì lìng jí xīn yào shēng
所，令深厌离一切智智相应作意，令极忻乐声
wén dú jué xiāng yīng zuò yì shànxiàn ruò bú wèishuō rú shì děng shì
闻、独觉相应作意。善现，若不为说如是等事
lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà è yǒu
令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guò wèi yǒu è mó huà zuò qīn jiào guǐ fàn xíng xiàng lái
说魔事、魔过，谓有恶魔化作亲教轨范形像来
zhì pú sà suǒ lìng shēn yàn lí pú sà shèng xíng suǒ wèi bù shī bō luó
至菩萨所，令深厌离菩萨胜行，所谓布施波罗
mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō jí lìng yàn lí yī qiè zhì zhì suǒ
蜜多乃至般若波罗蜜多；及令厌离一切智智，所
wèi wú shàngzhèngděng pú tí wéijiào xiū xí sān jiě tuō mén sù zhèng
谓无上正等菩提。唯教修习三解脱门，速证

shēngwénhuò dú jué dì bù qù wú shàngzhèngděng pú tí shànxiàn
声 闻或独觉地，不趣无上正等菩提。善现，
ruò bú wèishuō rú shì děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó
若不为说如是等事令觉悟者，当知是为菩萨摩
hē sà è yǒu
诃萨恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guò wèi yǒu è mó zuò fù mǔ xíng xiàng lái zhì pú sà
说魔事、魔过，谓有恶魔作父母形像，来至菩萨
suǒ gào yán zǐ zǐ rǔ dāng jīng qín qiú zhèng yù liú yī lái
所告言：‘子！子！汝当精勤求证预流、一来、
bù huán ā luó hàn guǒ zú dé yǒng lí shēng sǐ dà kǔ sù zhèng
不还、阿罗汉果，足得永离生死大苦，速证
niè pán jiū jìng ān lè hé yòng yuǎn qù zhū fó wú shàngzhèngděng pú
涅槃究竟安乐，何用远趣诸佛无上正等菩
tí qiú pú tí zhě yào jīng wú liàng wú shù dà jié lún huí shēng sǐ jiào
提？求菩提者要经无量无数大劫，轮回生死教
huà yǒu qíng shě mìng shě shēn duàn zhī duàn jié tú zì qín kǔ
化有情，舍命、舍身、断支、断节，徒自勤苦
shéi hè rǔ ēn suǒ qiú pú tí huò zhèng bú zhèng shànxiàn ruò bú
谁荷汝恩，所求菩提或证不证！’善现，若不
wèi shuō rú shì děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà
为说如是等事令觉悟者，当知是为菩萨摩诃萨
è yǒu
恶友。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà è yǒuzhě ruò bú wèi
“复次，善现，菩萨摩诃萨恶友者，若不为
shuō mó shì mó guò wèi yǒu è mó zuò bì chū xíng xiàng lái zhì pú sà
说魔事、魔过，谓有恶魔作苾刍形像来至菩萨
suǒ yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō sè wú cháng xiàng shí yǒu kě
所，以有所得而为方便，说色无常相实有可
dé shuō shòu xiǎng xíng shí wú cháng xiàng shí yǒu kě dé shuō
得，说受、想、行、识无常相实有可得；说
sè kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng
色苦相、无我相、不净相、空相、无相相、
wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé shuō shòu
无愿相、寂静相、远离相实有可得，说受、

xiǎng xíng shí kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng
想、行、识苦相、无我相、不净相、空相、
wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相实有可得。
yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō yǎn chù nǎi zhì yì chù wú cháng xiàng
以有所得而为方便，说眼处乃至意处无常相、
kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú
苦相、无我相、不净相、空相、无相相、无
yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé yǐ yǒu suǒ dé
愿相、寂静相、远离相实有可得；以有所得
ér wéi fāng biàn shuō sè chù nǎi zhì fǎ chù wú cháng xiàng kǔ xiàng
而为方便，说色处乃至法处无常相、苦相、
wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng
无我相、不净相、空相、无相相、无愿相、
jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn
寂静相、远离相实有可得；以有所得而为方便，
shuō yǎn jiè nǎi zhì yì jiè wú cháng xiàng kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú
说眼界乃至意界无常相、苦相、无我相、不
jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng
净相、空相、无相相、无愿相、寂静相、
yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō sè jiè
远离相实有可得；以有所得而为方便，说色界
nǎi zhì fǎ jiè wú cháng xiàng kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng
乃至法界无常相、苦相、无我相、不净相、
kōng xiàng wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng
空相、无相相、无愿相、寂静相、远离相
shí yǒu kě dé yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō yǎn shí jiè nǎi zhì yì
实有可得；以有所得而为方便，说眼识界乃至意
shí jiè wú cháng xiàng kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng
识界无常相、苦相、无我相、不净相、空相、
wú xiàng xiàng wú yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé
无相相、无愿相、寂静相、远离相实有可得；
yǐ yǒu suǒ dé ér wéi fāng biàn shuō yǎn chù nǎi zhì yì chù wú cháng xiàng
以有所得而为方便，说眼触乃至意触无常相、
kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng xiàng kōng xiàng wú xiàng xiàng wú
苦相、无我相、不净相、空相、无相相、无
yuàn xiàng jì jìng xiàng yuǎn lí xiàng shí yǒu kě dé yǐ yǒu suǒ dé
愿相、寂静相、远离相实有可得；以有所得

ér wéifāngbiàn shuōyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu nǎi zhì yì chùwéi
而为方便，说眼触为缘所生诸受乃至意触为
yuánsuǒshēngzhūshòu wú chángxiàng kǔ xiàng wú wǒ xiàng bú jìng
缘所生诸受无常相、苦相、无我相、不净
xiàng kōngxiàng wú xiàngxiàng wú yuànxìàng jì jìngxiàng yuǎn
相、空相、无相相、无愿相、寂静相、远
lí xiàng shí yǒu kě dé yǐ yǒusuǒ dé ér wéifāngbiàn shuō sì niànzhù
离相实有可得；以有所得而为方便，说四念住
nǎi zhì bā shèngdào zhī shí yǒu kě dé lìng qí xiū xué yǐ yǒusuǒ dé ér
乃至八圣道支实有可得令其修学；以有所得而
wéifāngbiàn shuō bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō shí
为方便，说布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多实
yǒu kě dé lìng qí xiū xué yǐ yǒusuǒ dé ér wéifāngbiàn shuō kōng
有可得令其修学；以有所得而为方便，说空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén shí yǒu kě dé lìng qí xiū xué yǐ yǒusuǒ
无相、无愿解脱门实有可得令其修学；以有所
dé ér wéifāngbiàn shuō tuó luó ní mén sān mó dì mén shí yǒu kě dé
得而为方便，说陀罗尼门、三摩地门实有可得
lìng qí xiū xué yǐ yǒusuǒ dé ér wéifāngbiàn shuō wǔ yǎn liù shén
令其修学；以有所得而为方便，说五眼、六神
tōng shí yǒu kě dé lìng qí xiū xué yǐ yǒusuǒ dé ér wéifāngbiàn shuō
通实有可得令其修学；以有所得而为方便，说
fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ shí yǒu kě dé lìng qí xiū xué
佛十力乃至十八佛不共法实有可得令其修学。

shànxiàn ruò bú wèishuō rú shì děng shì lìng jué wù zhě dāng zhī shì wéi
善现，若不为说如是等事令觉悟者，当知是为
pú sà mó hē sà è yǒu
菩萨摩诃萨恶友。

ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wéi cǐ
“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，为此

è yǒusuǒ shè shòu zhě wén shuō rú shì shēn shēn bō rě bō luó mì duō
恶友所摄受者，闻说如是甚深般若波罗蜜多，
qí xīn yǒu jīng yǒu kǒng yǒu bù shì gù pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
其心有惊有恐有怖。是故菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí yú zhū è yǒu yīng shěn guān chá fāng biàn yuǎn lí
波罗蜜多时，于诸恶友应审观察方便远离。”

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南無喝啰怛那.哆啰夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拏.吽.泼抹拏.娑婆
hē
诃.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó bō rě huì shàng fó pú sà
南無般若会上佛菩萨 (合掌三称)

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德 庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩 下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者 悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身 同生极乐国

shí fāng sān shì yí qiè fó yí qiè pú sà mó hē sà mó hē bō
十方三世一切佛.一切菩萨摩诃萨.摩诃般

rě bō luó mì
若波罗蜜

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪